

MECMÛ‘A-İ EŞ‘ÂR
(SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ,
ALİ NİHAT TARLAN 21, 1b-50b,
İNCELEME-METİN-TIPKIBASIM)
Necla ESEN
(Yüksek Lisans Tezi)
Eskişehir, 2019

MECMÛ‘A-İ EŞ‘ÂR
(SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ,
ALİ NİHAT TARLAN 21, 1b-50b,
İNCELEME-METİN-TIPKIBASIM)

Necla ESEN

T.C.

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eskişehir, 2019

T.C.

ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Necla ESEN tarafından hazırlanan Mecnû‘a-i Eş‘âr (Süleymaniye Kütüphanesi, Ali Nihat Tarlan 21, 1b-50b, İnceleme-Metin-Tıpkıbasım) başlıklı bu çalışma 21/01/2019 tarihinde Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddesi uyarınca yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Prof. Dr. Ahmet KARTAL

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Tuba ONAT ÇAKIROĞLU

(Danışman)

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Halit BİLTEKİN

ONAY

.../.../2019

(İmza)

Prof. Dr. Mesut ERŞAN

Enstitü Müdürü

21/01/2019

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin/projenin Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi hükümlerine göre hazırlandığını; bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmanın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Eskişehir Osmangazi Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla taranmasını kabul ettiğimi ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim. Yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması hâlinde ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Necla ESEN

ÖZET

MECMÛ‘A-İ EŞ‘ÂR (SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ, ALİ NİHAT TARLAN 21, 1b-50b, İNCELEME-METİN-TIPKIBASIM)

ESEN, Necla

Yüksek Lisans-2019

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Tuba ONAT ÇAKIROĞLU

Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Ali Nihat Tarlan Bölümü 21 numarada kayıtlı olan Mecmû‘a-i Eş‘âr’ın 1-50 varaklarını kapsayan çalışmamız; inceleme ve metin olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde mecmualar hakkında bilgi verilmiş; mecmua türleri, mecmuaların önemi ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP) üzerinde durulmuştur. İncelememizi oluşturan birinci bölümde; mecmuanın nüsha tavsifi, tertip hususiyetleri, dil ve imla özellikleri, nazım şekilleri, aruz kalıpları, muhteva özellikleri verildikten sonra mecmuada yer alan şairler ve biyografileri ele alınmış, çalışma sırasında karşılaşılan problemler dile getirilmiştir. İkinci bölümde; mecmuanın çeviri yazılı metnine yer verilmiş, şiirlerin yayımlanmış divanlarla ve bilimsel çalışmalarla karşılaştırılması yapılarak mevcut farklılıklar dipnotta belirtilmiştir. Yine bu bölümde mecmuanın MESTAP’a göre tasnifi yapılmıştır. Tıpkıbasım bölümünde, mecmuanın 1-50 arasındaki varaklarının Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesinden temin edilen dijital görseli yer almaktadır.

Şehrî mahlaslı bir şair tarafından derlendiğini düşündüğümüz mecmuada herhangi bir istinsah kaydı yoktur. Antoloji niteliğindeki mecmuada 16., 17. ve 18. yüzyıllarda yaşamış 32 şaire ait 46 şiir yer almaktadır. Mahlas bulunmadığı için şairini tespit edemediğimiz şiirlerle birlikte toplam şiir sayısı 53’tür.

Anahtar Kelimeler: Şiir, Şair, Mecmua, MESTAP

ABSTRACT

MECMÛ‘A-İ EŞ‘ÂR

**(SÜLEYMANİYE LIBRARY, ALİ NİHAT TARLAN 21, 1b-50b, ANALYSIS-
TEXT-FACSIMILE)**

ESEN, Necla

Master Degree-2019

Department of Turkish Language and Literature

Field of Old Turkish Literature

Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Tuba ONAT ÇAKIROĞLU

Our study that is registered at number 21 at Suleymaniye Manuscript Library, Ali Nihat Tarlan Department covering the leaves 1-50 of Mecmû‘a-i Eş‘âr; consists of two main parts, including analysis and text. In the introduction, information was given about the magazines; the magazine types, the importance of magazines and the Systematic Classification of Magazines Project (SCMP) was emphasized. In the first section that constructs our analysis; after presenting the qualification of the copies of the magazine, order characters, language and spelling features, verse patterns, prosody patterns, content aspects, poets who have been given a place in the magazine and their biographies are examined, the problems encountered during the study are expressed. In the second part; the translation text of the magazine is given, and the differences are emphasized as a footnote by comparing the poems with the published divans and the scientific studies. Again, in this section, the classification of the magazine was made according to SCMP. In the facsimile section, the digital image of the leaves between 1-50 of the magazine obtained from the Süleymaniye Manuscript Library is included.

There is no registered copy in the magazine which we think is compiled by a poet with the nickname Şehrî. In the magazine, which can be seen as an anthology, there are 46 poems of 32 poets who lived in the 16th, 17th and 18th centuries. The total number of poems, together with the poems that the poet is not identified because of not having a nickname, is 53.

Keywords: Poetry, Poet, Magazine, SCMP

İÇİNDEKİLER

ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	ix
ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ	x
KISALTMALAR	xi
ÖN SÖZ	xii
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

MECMÛ‘A-İ EŞ‘ÂR’IN (1b-50b) İNCELENMESİ

1.1. Nüsha Tavsifi	5
1.2. Tertip Hususiyetleri	6
1.3. Mecmuanın Dil ve İmla Özellikleri	7
1.4. Mecmuada Kullanılan Nazım Şekilleri	9
1.5. Mecmuada Kullanılan Vezinler	11
1.6. Şiirlerin Muhteva Özellikleri	11
1.7. Derleyicinin Kimliği	12
1.8. Mecmuada Yer Alan Şairler ve Biyografileri	14
1.8.1. ‘Âlî	14
1.8.2. Âzerî	16
1.8.3. Bâkî	17
1.8.4. Celâlî	19
1.8.5. Cem‘î Efendi	20
1.8.6. Cevrî	20
1.8.7. Cinânî	21
1.8.8. Fevrî	22
1.8.9. Hâşimî	23
1.8.10. Mânî	24
1.8.11. Nergisî	25
1.8.12. Rahmî Bursevî	26

1.8.13. Sâni	27
1.8.14. Selikî	27
1.8.15. Tîgî	28
1.8.16. ‘Ulvî	28
1.8.17. Veysî	29
1.8.18. Za‘fî	31
1.8.19. Ziyâ‘î	32
1.8.20. Kimliği Tespit Edilemeyen Şairler	32
1.9. Mecmuada Karşılaşılan Bazı Problemler	33

2. BÖLÜM

MECMÛ‘A-İ EŞ‘ÂR’IN (1b-50b) METNİ

2.1. Metnin Kuruluşunda İzlenen Yöntem	35
2.2. Mecmû‘a-i Eş‘âr’ın (1b-50b) Çeviri Yazılı Metni	37
2.3. Mecmû‘a-i Eş‘âr’ın (1b-50b) MESTAP’a Göre Metni	136
SONUÇ	145
KAYNAKÇA	148
TIPKIBASIM	154

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Nazım Şekillerinin Şairlere Göre Dağılımı	9
Tablo 2: Aruz Vezinlerinin Kullanım Sıklığı.....	11

ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ

آ, ا	A, a, Ā, ā	ص	Ş, ş
أ, ا	A, a, E, e, ı, i, u, ü	ض	Ž, ž, đ
ب	B, b	ط	Ṭ, ṭ
پ	P, p	ظ	Z, z
ت	T, t	ع	‘
ث	Ṣ, ṣ	غ	Ġ, ġ
ج	C, c	ف	F, f
چ	Ç, ç	ق	Q, q
ح	H, h	ك	K, k, G, g, ñ
خ	Ḥ, ḥ	ل	L, l
د	D, d	م	M, m
ذ	Z, z, ḏ	ن	N, n
ر	R, r	و	V, v, o, ō, ö, u, ü, ū
ز	Z, z	ه	H, h, a, e
ژ	J, j	ی	Y, y, ı, i, ĭ, ā
س	S, s	ء	’
شی	Ş, ş	ٴ	vāv-ı mā’dūle

KISALTMALAR LİSTESİ

age.	: adı geçen eser
agt.	: adı geçen tez
AKT	: Âgehî Kasidesi ve Tahmisleri
BD	: Bâkî Dîvânı
bk.	: bakınız
BRYŞ	: Bursalı Rahmî'nin Yayınlanmamış Şiirleri
C	: cilt
CD	: Cem'î Dîvânı
CED	: Cevrî Dîvânı
CİD	: Cinânî Dîvânı
DUD	: Derzi-zâde Ulvî Dîvânı
GMAD	: Gelibolulu Mustafa Âlî Dîvânı
haz.	: hazırlayan
HD	: Hâşimî Dîvânı
HZD	: Hasan Ziyâ'î Dîvânı
KFM	: Kâfzâde Fâizî Mersiyesi
M	: Mecmû'a-i Eş'âr (Süleymaniye Kütüphanesi, Ali Nihat Tarlan 21)
MD	: Mânî Dîvânı
MESTAP	: Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi
No.	: Numara
S	: sayı
s.	: sayfa
ss.	: sayfa sayısı
SŞ	: Selikî ve Şiirleri
ŞMDS	: Şiir Mecmualarında XVI. ve XVII. Asır Divan Şiiri
TŞM	: Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri
VD	: Veysî Dîvânı

ÖN SÖZ

Şiir mecmuaları, edebiyat tarihimize yön veren ve üzerinde çalışılması gereken önemli hazinelerdir. Özellikle 16. yüzyıldan itibaren artış gösteren mecmualar; halkın ilgi gösterdiği şairleri yansıtan birer ayna olmanın yanında, bazen divanlarda rastlanmayan şiirleri ihtiva etmeleri, divan tertip edememiş şairlerin şiirleri için tek kaynak olmaları yönüyle de önem arz etmektedirler. Kültür ve edebiyatımız açısından önemli gördüğümüz mecmualardan biri de tezimizin inceleme alanını oluşturan Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi Ali Nihat Tarlan Bölümü 21 numarada kayıtlı olan *Mecmû'a-i Eş'âr*'dır. Bu tezin amacı, bugüne kadar hakkında ayrıntılı bir inceleme yapılmamış olan *Mecmû'a-i Eş'âr*'ın 1b-50b sayfalarının çeviri yazılı metnini ortaya koymak ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi'ne göre tasnifini yapmaktır.

Çalışmamızın başında mecmua ile ilgili olarak literatürde ulaşabildiğimiz bilgiler, *Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu*'ndan elde ettiklerimiz ile sınırlıydı. Şairlerin biyografilerini araştırma aşamasına geçtiğimizde ise mecmuada yer alan "Müseddes-i Mânî" başlıklı şiirin Semra Tunç, "Müseddes-i Selîm" başlıklı şiirin Fatih Köksal tarafından yayımlandığını tespit ettik ve tezimizin inceleme bölümünde bu makalelerden istifade ettik. Başlangıçta derleyicisi tarafından belirli bir düzen gözetilerek tertip edildiği düşünülen mecmuanın, varak numaraları verilmediği için, ciltleme esnasında ya da başka bir nedenle sayfalarının karıştığı anlaşılmaktadır. Tamamı 309 varak olan mecmuanın hacmi ve eksikleri göz önünde bulundurulduğunda yazmayı ilk hâline getirmek mümkün görünmediğinden 1b-50b sayfalarını kapsayan çalışmamız, Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesinden temin edilen mevcut görsel üzerinden hazırlanmış ve varak numaraları da görseldeki sıraya göre verilmiştir.

Çalışmamız giriş, sonuç ve tıpkıbasım haricinde inceleme ve metin olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde mecmualar hakkında bilgi verilmiş; mecmuaların tasnifi, mecmuaların önemi ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP) üzerinde durulmuştur. İncelememizi oluşturan birinci bölümde; mecmuanın nüsha tavsifi, tertip hususiyetleri, dil ve imla özellikleri, nazım şekilleri, aruz kalıpları, muhteva özellikleri verildikten sonra mecmuada yer alan şairlerin biyografileri ele alınmış, çalışma sırasında karşılaşılan problemler dile getirilmiştir.

İkinci bölümde; metnin kurulumunda izlenen yol açıklandıktan sonra mecmuanın çeviri yazılı metnine yer verilmiş, şiirlerin yayımlanmış divanlarla ve bilimsel çalışmalarla karşılaştırılması yapılarak mevcut farklılıklar dipnotta belirtilmiştir. Karşılaştırma yaparken kullanılan divanlar ve diğer kaynaklar, kısaltmalar başlığı altında ifade edilmiştir. Yine bu bölümde mecmuanın MESTAP’a göre tasnifi yapılmıştır. Tıpkıbasım bölümünde, mecmuanın 1b-50b sayfalarının Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesinden temin edilen dijital görseli yer almaktadır. Yapmış olduğumuz bu çalışmayla mecmua çalışmalarına ve MESTAP kapsamında ileride oluşturulacak veri bankasına bir nebze olsun katkı sunabilmeyi amaçladık.

Altı asır süren kadîm bir edebiyatın sanatçılarına ve yetişmemde emeği geçen hocalarıma duyduğum vefanın bir tezahürü olarak nitelendirebileceğim bu çalışmada hatasız bir metin ortaya koyabildiğimiz iddiasında değilim. Henüz çok yeni olduğum bu ilim yolunda hatalarımın hoşgörülle karşılanmasını ümit ederim.

Çocukluğumda yalnızca anneannemden duyabildiğim “manca” kelimesine mecmuada rastlamak, klasik Türk şiirinin halktan uzak olduğu hususundaki eleştirilerin haksızlığını bir kez daha müşahade etmemi sağladı. Bu vesileyle şiir zevkini kazanmamda büyük pay sahibi olduğunu düşündüğüm; ancak yüksek lisans eğitimim sırasında kaybettiğim anneannemi burada rahmetle yâd etmek isterim.

Tez çalışmam süresince değerli bilgilerinden yararlandığım danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Tuba Onat Çakıroğlu’na, yüksek lisans derslerinde engin bilgisiyle bana yeni ufuklar açan saygıdeğer hocam Prof. Dr. Ahmet Kartal’a, lisans eğitimime başladığım ilk günden itibaren öğrettiği her harf için minnet duyduğum kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Halit Biltekin’e teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca Millî Eğitim Bakanlığında bir dönem birlikte çalışma fırsatı bulduğum, tüm bilgi ve tecrübesini benimle paylaşan Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Koyuncu’ya şükranlarımı sunarım. Eğitim hayatım boyunca hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan aileme ve desteğini her zaman yanımda hissettiğim eşim Kemal Esen’e en içten duygularıyla teşekkür ederim.

Necla Esen

Bursa, 2018

GİRİŞ

Mecmua, Arapça bir kelime olup “cem olunmuş, toplanmış, bir araya getirilmiş şey, top, tüm; toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi; seçilmiş yazılardan meydana getirilen yazma kitap, dergi” (Devellioğlu, 2004: 596) anlamlarına gelir. Edebî bir terim olarak ise “bir veya daha fazla yazar yahut şaire ait çeşitli şekil ve hacimlerdeki dinî, din dışı nesir ya da şiirlerden oluşan derleme kitaplar” (Uzun, 2003: 265) olarak tanımlanabilir. İslam kültüründe mecmua türünün ortaya çıkışı, sahabelerin işittikleri hadisleri kendi seçimlerine göre bir araya getirmeleriyle başlar. Bâblara göre tasnif edilen hadislerin derlendiği eserlere “cami, mecmu, mecma, mecmua” isimleri verilmiştir. Mecmua başlangıçta, âyetler, hadisler, dualar, fetvalar, hutbeler, ilahiler, şiirler, şarkılar, latifeler, mektuplar, muamma ve lugazlarla ilaç tariflerinin ve faydalı bilgilerin, notların, tarihî belge ve kayıtların derlendiği bir not defteri mahiyetinde iken zaman içinde gelişip düzenli bir hâle getirilerek türlerine göre bazı farklılıklar gösteren bir kitap çeşidi niteliği kazanmıştır (Uzun, 2003: 265). Klasik edebiyatımızda “gayr-i mürettep divân” denilen divanların da mecmua olarak adlandırıldığı görülürken (Köksal, 2012: 86) günümüz Türkçesinde mecmua “dergi” anlamında kullanılmaktadır.

Mecmua derleme geleneği, Osmanlı Devleti’nin ilim ve kültür alanında ilerleme gösterdiği XV. asırdan itibaren dikkati çekmiştir. Nazire mecmualarının Anadolu’da yazılan ilk örneği olan *Mecmû‘atü’n-nezâ’ir*, bu yüzyılda kaleme alınmıştır. XVI. asırdan itibaren ise çeşitleri ve sayıları artan mecmualar; muhtevalarının yanı sıra genel özellikleri dikkate alınarak “mecmu‘atü’l-eş‘âr, mecmu‘atü’l-münşeât, mecmu‘a-i ed’iye” vb. şekillerde adlandırılmıştır. Bazı mecmualar ise muhtevalarından ziyade hazırlayanların tanınmış kişiler olması dolayısıyla onların adlarıyla anılmıştır (Uzun, 2003: 266). *Pervâne Bey Mecmuası*, *Nigînî Mecmuası* bu tür mecmualardandır.

Kütüphanelerde “mecmû‘a-i eş‘âr” veya “mecmû‘atü’l-eş‘âr” adıyla kayıtlı olan, ortak bir nazım şekli veya nazım türü bulunmaksızın derlenmiş manzum metinlerden oluşan toplamalara ise şiir mecmuası denir. Kimi şiir mecmualarının derleyicileri kendileri de şairdir ve kendi şiirlerinden örnekleri de mecmuaya alırlar. Bazı mecmualarda mürettep aynı zamanda müstensihken bazı mecmuaların doğrudan

müstensih tarafından çoğaltıldığı görülebilir. Kullanılan dil Türkçe, Arapça veya Farsça olabilir (Köksal, 2012: 84).

Cilt, yazı tipi, sütun ve satır sayısı gibi nüsha tavsifini ilgilendiren hususlarda kendi içinde bir standardı bulunmayan ve derleyen kişilerin kendi zevklerine göre tuttuğu defterler olmaları nedeniyle pek çok şiir mecmuasında ferağ/ketebe/istinsah kaydına rastlanmaz (Köksal, 2012: 84-85). Şiir mecmuaları edebiyattan tarihe, felsefeden ilahiyata kadar değişik konularda bilgiyi kapsadıkları için üzerinde çalışılması gereken önemli kaynaklardır.

Mecmuaları şekil, tür ve muhteva gibi farklı yönlerden değerlendiren tasnif denemeleri mevcuttur. Muhteva açısından ilk değerlendirmeyi yapan Agâh Sırrı Levend mecmuaları şu şekilde sınıflandırır:

- a. Nazire mecmuaları,
- b. Meraklılarca toplanmış, birer antoloji niteliğinde seçme şiir mecmuaları,
- c. Türlü konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,
- d. Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,
- e. Tanınmış kişilerce hazırlanmış, birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmualar (Levend, 2014: 166-167).

Günay Kut ise *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*'nin "Mecmua" maddesinde mecmuaları şu şekilde tasnif eder:

- a. Nazire mecmuaları
- b. Seçme şiir mecmuaları (mecnûa-i eş'âr, mecnûa-i devâvîn)
- c. Aynı konu ile ilgili eserlerin bir araya gelmesi ile oluşan mecmualar (mecnûa-i edviye, mecnûa-i ed'îye, mecnûa-i tevârih, mecnûa-i mu'ammeyât, mecnûa-i münşe'ât, mecnûatü'r-resâil, gibi)
- d. Karışık mecmualar (Bu tür mecmualar nazım-nesir karışık olabilir. Ayrıca Arapça, Türkçe ve Farsça gibi farklı dillerde yazılmış olabilir.)
- e. Tanınmış kişilerce veya derleyeni belli kişilerce hazırlanmış mecmualar (Kut, 1986: 170).

Çalışmamızın konusu olan şiir mecmuası da bu sınıflandırmaların ikinci maddesinde "antoloji niteliğinde, seçme şiir mecmuası" ifadesiyle belirtilen bir şiir mecmuasıdır. Kütüphanelerimizde yer alan bütün mecmualar henüz tamamen

incelenmiş değildir. Bu nedenle mecmualar hakkında yapılan tasnifler, yapılacak çalışmalar doğrultusunda daha da genişletilebilir.

Mecmualar, klasik Türk edebiyatının kaynakları arasında önemli bir yer teşkil eder. Kimi zaman asıl kaynak olarak işlev üstlenen mecmualar kimi zaman da edebiyat tarihinin birinci dereceden kaynaklarına yardımcı olur. Tezkirelerde yer almayan pek çok şiir, şair, tür ve belgede de mecmualar; edebiyat tarihinin vazgeçilmez kaynakları arasındadır. Hâdî'nin *Saray Şehrengîzi*, Behiştî'nin *Vize Şehrengîzi* gibi eserler mecmuaların incelenmesi sonucunda ortaya çıkarılmış eserlerdir (Aydemir, 2007: 123). Bunların yanında doğrudan mecmualar esas alınarak oluşturulan *Helâkî Dîvânı*, divan nüshası bulunmasına rağmen büyük ölçüde mecmualara dayanılarak hazırlanan *Amrî Dîvânı*, *Çâkerî Dîvânı*, *Behiştî Dîvânı* metin teşkilinde mecmuaların önemini ortaya koymaktadır (Aydemir, 2007: 127).

Yazıldıkları dönemin edebî hüviyetini ortaya koyan mecmualar, edebiyat araştırmacısına; dönemin beğenilen edebî metinlerini, konularını, okuyucunun talebini, mürettibin tertip amacını, şiir zevkini, estetik anlayışını, öne çıkan isimleri ve eserlerini, okunurluk oranlarını ve buna benzer birçok bilgi ile bunları yorumlama fırsatını tanır (Kurnaz ve Aydemir 2013: 62).

Kütüphanelerimizde yer alan ve sayıları binleri aşan mecmuaların gün yüzüne çıkarılması kadar bu çalışmaların sistematik bir şekilde yürütülmesi de önem arz etmektedir. Mecmuaların tamamının taranmasından elde edilecek bilgiler hem edebiyat tarihinin aydınlatılmasını sağlayacak hem de devrin edebî hüviyetini ortaya koyacaktır. Bu doğrultuda şiir mecmuaları öncelikli olmak üzere tüm mecmuaların tespit edilerek tasnifinin yapılmasını amaçlayan Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP)¹ ilk kez, 2012 yılında Ankara'da düzenlenen "Osmanlı Şiirinin Hazinele: Mecmualar ve Cönkler" adlı çalıştayda Prof. Dr. M. Fatih Köksal tarafından gündeme getirilmiştir (Gürbüz, 2013: 2947). MESTAP çerçevesinde şiir mecmuaları, cönkler de dâhil olmak üzere bütün mecmuaların lisansüstü -özellikle de yüksek lisans- tezleri şeklinde çalışılması öngörülmüştür (Köksal, 2012: 92). Proje kapsamında mecmua tasniflerinin sekiz sütundan oluşan MESTAP tablosuyla yapılması önerilmiştir. Bizim de çalışmamızın ikinci bölümünde yer verdiğimiz tablo;

¹ Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP) hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Mecmualar, (Çevrim içi), <https://mecmualar.tr.gg/MESTAP-Projesi-Hakk%26%23305%3Bnda.htm>, 29.08.2018.

şiirlerin bulunduğu sayfa numarası, şairlerin mahlası, şiirlerin ilk beyti/bendi ile son beyti/bendi, vezni, nazım şekli, nazım türü ve varsa gerekli açıklamaları kapsamaktadır. Proje sonunda tez çalışmalarından elde edilen tablolar, bir “veri bankasında” bir araya getirilerek araştırmacıların kullanımına sunulacaktır. Böylelikle şairler, nazım şekilleri gibi konularda yapılacak çalışmalar hız kazanacak ve hatta mecmualardaki şiirler dışında yer alan metinler aracılığıyla sosyoloji, tarih, halkbilim, teoloji, etnografya gibi disiplinlerle ilgili de zengin bir malzeme ortaya konacaktır (Köksal, 2012: 94).

1. BÖLÜM

MECMÛ‘A-İ EŞ‘ÂR’IN (1b-50b) İNCELENMESİ

1.1. Nüsha Tavsifi

Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi Ali Nihat Tarlan Bölümü 00021 demirbaş ve 892 tasnif numarasıyla kayıtlı *Mecmû‘a-i Eş‘âr*’ın tamamı 309 varaktan oluşmaktadır. Bu sayıya çerçeveslendiği hâlde boş bırakılan son varak da dâhil edilmiştir. *Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu*’nda mecmuanın sayfa sayısı 615 olarak belirtilmiştir. Boş sayfalar değerlendirildiğinde kütüphane kayıtları ile katalog bilgilerinin tutarlı olduğu görülmektedir. Çalışmamızda mecmuanın 1b-50b aralığındaki sayfaları incelenmiştir.

Varakların dış ölçüsü 193x33 mm, yazı alanını kapsayan iç ölçüsü ise 153x92 mm’dir. Şiirler; filigranlı beyaz, samanî ve sarı renkte kağıtlara, her sayfada çift sütun olacak şekilde yazılmıştır. Sütunlar çift cetvelle çerçevelenmiştir. Cetvelleri yaldız ile belirlenmiştir. Başlıklar ve bazı şairlerin mahlasları kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Satır sayısı her sütunda çoğunlukla 11-13 arasında değişkenlik göstermekle birlikte en az 6 en çok 20 satırdan oluşan sütunlar vardır. Kül rengi meşin bir cildi olan yazmanın 1b sayfasında XVII. yüzyıl işi tezhipli bir mihrabiye bulunmaktadır. Çalıştığımız bölümde şiirlerin tamamı Türkçe olarak ve nesta‘lik yazıyla kaleme alınmıştır; ancak 42b-43b sayfaları arasında yazı tipi değişkenlik göstermektedir. Ayrıca mecmuanın 50a sayfasında rutubet nedeniyle mürekkep dağıldığı için okunamayan bölümler vardır. Mecmua harekesiz olarak yazılmıştır; ancak bazı kelimelerin yazımında “şedde” kullanılmıştır. Mecmuada varak numarası verilmemiştir, sonradan verildiği anlaşılan sayfa numaralarının da üzeri çizilmiştir. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi koleksiyon tespit fişinde *Mecmû‘a-i Eş‘âr* adıyla kayıtlı olan mecmuanın içerisinde böyle bir başlık bulunmamaktadır.

Prof. Dr. Ali Nihat Tarlan’a ait olan mecmua, Kültür Bakanlığı tarafından satın alınarak Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesine kazandırılan 192 yazma eserden biridir. Hem kütüphane kayıtlarında hem de yazmada istinsah tarihi ve müstensih hakkında bir bilgiye rastlanmamıştır. Mecmuanın, muhteva ettiği şiirlerin şairlerinin

yaşadığı yüzyıllar göz önünde bulundurulduğunda tahminî olarak 18. yüzyılın sonunda istinsah edildiği söylenebilir.²

Başı:

Kesbimüz itmeñ müdām nālān-ı dilān üstine
Eylerez Ya'kūb-veş giryān giryān üstine
Hātırum itmekdedür vīrān vīrān üstine
Süzme çeşmüñ gelmesün müjgān müjgān üstine
Urma zaḥmın sīneme peykān u peykān üstine

Sonu:

Biziz ol rind-i ḥarābātī-i bezm-i gerdūn
Kimi Loḫmān-ı Ḥekīmūz kimimūz Eflātūn
Pādişāhān-ı selef böyle ḳurupdur ḳānūn
Sāḳiyā sāğarı bezm ehline zemzemle de şun
Zemzem ile içelüm bādeyi zemzemcesine

1.2. Tertip Hususiyetleri

Mecmuanın çalışmamızı kapsayan bölümünün tamamı manzum parçalardan ve muhtelif nazım şekillerinden oluşmaktadır. Şiirlerin başlığında, şiirin nazım şekline ve şairin mahlasına yer verilmiştir. Bazı şiirlerde ise sadece nazım şekli başlık olarak yazılmıştır.

Tahmîsle başlayan mecmuada; müfred, terkîb-i bend, tercî-i bend, muhammes, müseddes, tesdîs, şarkı, murabba, muaşşer gibi çoğunluğu musammatlardan oluşan nazım şekilleri belirli bir düzen gözetilmeden sıralanmıştır. Ancak kimi zaman aynı şaire ait şiirlerin ve mütekerrir beyitleri aynı olan, aynı vezin ve muhtevaya sahip şiirlerin art arda verildiği görülür. Çalışmamızın dışında kalan bölümde gazellerin ayrı bir başlık altında yer alması, mecmuanın nazım şekillerine göre tertip edildiğini

² Bu bölüm, Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi kayıtlarından ve *Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu*'ndan yararlanılarak yazılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bk. *Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1981, s. 117-118.

göstermektedir. Gazeller kafiye sonu harflerine göre alfabetik olarak verilmiş ve aynı şairin aynı kafiyeli gazelleri art arda sunulmuştur.

Mecmuadaki şiirlerin derleyici tarafından devrin rağbet gören şiirleri arasından seçildiği görülmektedir. Gelibolulu Mustafa Âlî'ye ait olan muaşşerin, şairin İsmail Hakkı Aksoyak tarafından hazırlanan *Dîvân*'ında "Muaşşer-i Mergûb" başlığıyla kayıtlı olması³ bu görüşü desteklemektedir.

1.3. Mecmuanın Dil ve İmla Özellikleri

Mecmuadaki şiirler ağırlıklı olarak 16. ve 17. yüzyıl şairlerine aittir. 18. yüzyıla ait olduğu düşünülen çok az şiir vardır. Metnin dil ve imla özellikleri değerlendirildiğinde hem Eski Anadolu Türkçesinin hem de Klasik Dönem Osmanlı Türkçesinin dil özelliklerinin birlikte görüldüğü söylenebilir. Mecmuada müstensihтен kaynaklanan bazı imla hataları bulunmaktadır. Bu hatalar daha çok noktalı harflerin yazımında karşımıza çıkmaktadır. Mecmuada tekrar eden aynı kelime ve eklerin imlasındaki tutarsızlıklar ise müstensihтен kaynaklanmış olabileceği gibi farklı dönemlere ait şiirlerin bir araya getirilmesinden de kaynaklanmış olabilir. Mecmuanın dil ve imla özelliklerini gösteren örnekler aşağıda sıralanmış olup örneklerin bulunduğu sayfa numaraları parantez içinde belirtilmiştir.

- 1) "İle" edatı kimi zaman bitişik kimi zaman ayrı yazılmıştır.

Örnek: dirîğ ile "دریغ ایله" (3a), şüretle "صورتله" (11a)

- 2) "Dā'imā" kelimesi metnin tamamında ء yerine ى ile yazılmıştır.

Örnek: dāyimā "دایما" (2b, 6a, 26b, 33a)

- 3) Bazı terkiplerde "izafet i'si" ى ile gösterilmiştir.

Örnek: ğam-ı hecrüñle "غمی هجرکله" (1b), ıfl-ı sirişki "طفلی سرشکی" (18a)

- 4) "Akşam, hangi, uyku" kelimeleri Eski Anadolu Türkçesindeki şekilleriyle yazılmıştır.

Örnek: aḥşam "اخشام" (16a), kaḡı "قغی" (17a), uyḡu "ایخو" (23a)

³ Bk. İsmail Hakkı Aksoyak, *Gelibolulu Mustafa Âlî Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-Kitap, 2018, s. 424., (Çevrim içi), <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/58695.gelibolulu-mustafa-ali-divanipdf.pdf?0>, 06.07.2018.

- 5) Bazı kelimeler bitişik yazılmıştır.
Örnek: dem geldi “دمكلى” (1b), şimden girü “شمندكرو” (21b)
- 6) Bazı yerlerde anlam gereği “izafet i’si” kullanılması gerekirken “atıf vavı” kullanılmıştır.
Örnek: künc-i miḥnet “كنج ومحنت” (1b), ‘ömr-i Nūḥ “عمرونوح” (1b)
- 7) Zarf fiil eki (gerindium) “-ıp,-ip,-up,-üp” her zaman yuvarlak vokalli yazılmıştır.
Örnek: ağlayup “اغليوب” (1b), gelüp “كلوب” (20a)
- 8) Belirtme durumu eki (accusative) olarak ى ve ن kullanılmıştır. Yalnızca bir kelimedede belirtme durumu eki ء ile gösterilmiştir.
Örnek: ruḥı “رخی” (2b), elin “الن” (7a), Fevrī’yi “فوري” (35a)
- 9) “Derd” kelimesi kimi zaman ت kimi zaman د ile yazılmıştır.
Örnek: dert “درت” (1b), derd “درد” (21b)
- 10) Bazı kelimelerde خ yerine ح yazılmıştır.
Örnek: taḥmīs “تحميس” (1b), ḥāṭırum “حاطرم” (1b)
- 11) Yalnızca bir kelimedede ى harfı fazla yazılmıştır.
Örnek: dehr “دهرى” (1b)
- 12) Hemze ile yazılan kelimelerde imla birliği yoktur. “Dā’im” kelimesi ء ile yazılırken “ḳā’il” kelimesi “ḳāyil” şeklinde ى ile yazılmıştır.
Örnek: dā’im “دائم” (10b), ḳāyil “قاييل” (35b)
- 13) Vezin gereği için edatının “i” sesi düşürülerek bitişik yazılmıştır.
Örnek: benümçün “بنمچون” (33b)
- 14) Bazı kelimelerde bildirme ekinin “-durur” şekli de kullanılmıştır. Bu ek kelimeye bitişik yazılmıştır.
Örnek: çoḳdurur “چوقدرر” (36a)
- 15) Bazı kelimelerde Eski Anadolu Türkçesinde emir kipi ikinci tekil şahıs eki “-gıl/-gil” kullanılmıştır.
Örnek: eylegil “ايكلل” (28b)
- 16) Bazı kelimelerde Eski Anadolu Türkçesinde yaygın olarak kullanılan “-uban/-üben” zarf fiil eki (gerindium) kullanılmıştır.
Örnek: oluben “اولوبن” (37a), gözleyüben “كوزليوبن” (48a)

17) Sıfat fiil eki (partisip) “-dık/-dik/-duk/-dük” kimi zaman düz kimi zaman yuvarlak vokalli yazılmıştır.

Örnek: açdığı “اچدیغی” (1b), eyledüğü “ایلدوگی” (6b)

18) Bir örnekte kelimelerin altına م ve ح harfleri eklenerek “takdîm te’hîr” yapılması gerektiği gösterilmiştir.

Örnek: akrân u emşâlüm “اقران و امثالهم” (45b)

19) Geniş zaman kipinin yuvarlak vokalli “-ur/-ür” şekli kullanılmıştır.

Örnek: gelür “کلور” (16a), bilür “بیلور” (22b)

20) “Temmet” olarak adlandırılan şiirin bittiğini gösteren م harfi şarkıların sonunda kullanılmıştır.

Örnek: Bārī luṭf it baña sen de “باری لطف لیت بکا سندھ” (42b)

م م
م

1.4. Mecmuada Kullanılan Nazım Şekilleri

Mecmuanın tezimize konu olan 1b-50b sayfaları arasında; 2 muaşşer, 1 murabba, 2 muhammes, 5 müfred, 17 müseddes, 5 şarkı, 8 tahmîs, 8 terkîb-i bend, 4 tercî-i bend, 1 tesdîs olmak üzere toplam 53 şiir yer almaktadır. Musammatların ağırlıkta olduğu mecmuada en çok kullanılan nazım şekli müseddestir.

32 şaire ait farklı nazım şekillerinin yer aldığı mecmuada; mahlassız 1 müseddes, 4 şarkı ve 1 murabba yer almaktadır. Mecmuada en çok şiiri bulunan şair ise Âzerî İbrahim Çelebi’dir. Aşağıdaki tabloda nazım şekillerinin sayısı ve şairlere göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 1: Nazım Şekillerinin Şairlere Göre Dağılımı

Sıra	Şairin Mahlası	Şiir Sayısı ve Nazım Şekli	Şiir Numarası
1	‘Abdî	1 müseddes, 1 tahmîs	14, 36
2	Ahmed	1 muaşşer	40
3	Ahmedî	1 müseddes	49

4	‘Âlî	1 muaşşer	41
5	‘Aşkî	1 tahmîs	1
6	Âzerî	4 müseddes	18, 22, 26, 29
7	Bâkî	2 terkîb-i bend	15, 16
8	Bekrî	1 tercî-i bend	19
9	Cem‘î Efendi	1 terkîb-i bend	5
10	Celâlî	1 muhammes	13
11	Cevrî	2 terkîb-i bend	11, 12
12	Cinânî	2 tahmîs, 1 tesdîs	32, 37, 53
13	Fevrî	1 muhammes	33
14	Hâşimî	1 tahmîs	35
15	Hüdâyî	1 tahmîs	39
16	Mânî	1 müseddes	25
17	Meşrebî	1 tahmîs	51
18	Nergisî	1 terkîb-i bend	17
19	Rahmî Bursevî	1 müseddes	27
20	Rızâ Efendi	1 müfred	9
21	Sâdık	1 müseddes	20
22	Sânî	1 müseddes	42
23	Selîkî	1 müseddes	38
24	Selîm Beg	3 müfred	2, 3, 4
25	Sıdkî	1 tercî-i bend	21
26	Sürûrî	1 müfred	10
27	Tâhir	1 şarkı	43
28	Tîgî Beg	3 müseddes	23, 28, 30
29	‘Ulvî	1 müseddes	34
30	Veysî Efendi	2 terkîb-i bend, 1 tercî-i bend	6, 7, 8
31	Za‘fî	1 tahmîs	52
32	Ziyâ‘î	1 tercî-i bend	50

33	Mahlassız	2 müseddes, 4 şarkı, 1 murabba	24, 31, 44, 45, 46, 47, 48
----	-----------	--------------------------------	----------------------------

1.5. Mecmuada Kullanılan Aruz Vezinleri

Mecmuada yer alan nazım şekilleri, 5 bahirde 7 farklı aruz vezniyle yazılmıştır. 28 vezinle remel bahri en çok kullanılan bahirdir. En çok kullanılan vezin ise “Mefâ‘ilün/ mefâ‘ilün/ mefâ‘ilün/ mefâ‘ilün”dür. Bu vezni “Fâ‘ilâtün/ fâ‘ilâtün/ fâ‘ilâtün/ fâ‘ilün” ve “Fe‘ilâtün/ fe‘ilâtün/ fe‘ilâtün/ fe‘ilün” vezinleri takip etmektedir. Bu vezinlerin daha sık tercih edilmesinin nedeni müseddes nazım şeklinde çoğunlukla bu aruz vezinlerinin kullanılmasıdır. Aşağıdaki tabloda vezinlerin kullanım sıklığı gösterilmiştir.

Tablo 2: Aruz Vezinlerinin Kullanım Sıklığı

Sıra	Aruz Vezni	Bahir	Adet
1	Fe‘ilâtün/ mefâ‘ilün/ fe‘ilün	Hafif	1
2	Mefâ‘ilün/ mefâ‘ilün/ mefâ‘ilün/ mefâ‘ilün	Hezec	15
3	Mef‘ülü/ mefâ‘ilü/ mefâ‘ilü/ fe‘ülün	Hezec	3
4	Mef‘ülü/ fâ‘ilâtü/ mefâ‘ilü/ fâ‘ilün	Muzâri‘	2
5	Müfte‘ilün/ müfte‘ilün/ fâ‘ilün	Serî‘	1
6	Fâ‘ilâtün/ fâ‘ilâtün/ fâ‘ilâtün/ fâ‘ilün	Remel	14
7	Fe‘ilâtün/ fe‘ilâtün/ fe‘ilâtün/ fe‘ilün	Remel	13

1.6. Şiirlerin Muhteva Özellikleri

Mecmuada yer alan şiirlerde genel olarak aşk, tasavvuf, ölüm, nasihat, felekten şikâyet temalarının mersiye, tevbe-nâme, tevhîd, münâcât, methiye nazım türleriyle işlendiği görülmektedir.

Mecmuada bulunan sekiz terkîb-i bendin dördü mersiyedir. Bunlar Bâkî'nin Kanunî Sultan Süleyman ve Mihrimâh Sultan için yazdığı meşhur mersiyesi, daha çok nesir alanında ön plana çıkan Nergisî'nin yakın dostu Kâfzâde Fâizî için kaleme aldığı mersiyesi ve Cem'î Efendi'nin Kerbelâ Olayı'nı konu edinen mersiyesidir. Veysî'nin samimi bir dille Allâh'a yakarıшта bulunduğu, dünya işlerinden el etek çekmenin zamanının geldiğini ifade eden terkîb-i bendi tevbe-nâme ve III. Murad devri başdefterdarlarından Üveys Paşa için yazdığı manzum bir mektup şeklindeki terkîb-i bendi ise methiyedir. Ayrıca Cevrî'nin felsefî konuları işlediği iki terkîb-i bendinin biri Bağdatlı Rûhî'ye nazire olarak yazılmıştır. Bu terkîb-i bendlerde nefis ile ruhun mücadelesi ve mecazî aşk temaları işlenmiştir.

Mecmuadaki dört tercî-i bendden Veysî'ye ait olanların devlet adamlarına methiye olarak yazıldığı anlaşılmaktadır. Bekrî ve Sıdkî'nin tercî-i bendlerinde dünyanın geçiciliği, Ziyâ'î'nin terkîb-i bendinde ise âşığın çektiği eziyetler dile getirilmiştir.

Aşk ve tasavvuf temalarının ön plana çıktığı musammatlar arasında Za'fî'nin, Âgehî'nin kasidesine yaptığı tahmîs ve Bursalı Rahmî'nin müseddesi denizcilik terimlerini içermeleri yönüyle dikkat çekicidir. Osmanlı donanmasının başarılarının klasik şiirimize yansması olarak değerlendirebileceğimiz bu eğilim, aynı zamanda kaba saba olarak nitelendirilen gemicilik terimlerinin aşk teması etrafında estetik bir bakış açısıyla ele alınabileceğini de ortaya koymaktadır.

Mevlevîlik tarikatına mensup Fevrî'nin şiirleri münâcât, Allâh'ın isimlerinin zikredildiği Sâdık'ın müseddesi ise tevhîd niteliğindedir.

Mecmuada art arda sıralanan mütekerrir beyitleri Emrî'nin bir gazelinin matla beyti olan ve âşığın sevgili karşısındaki çaresizliğinin terennüm edildiği Ahmed, Âlî ve Sânî tarafından ikisi muaşşer biri müseddes nazım şekliyle yazılan üç şiir, dönemin rağbet gören şiir zevkini ortaya koymasından önem arz etmektedir.

1.7. Derleyicinin Kimliği

Mecmuada, mecmuanın derleyicisinin kim olduğuna dair herhangi bir istinsah (ferağ, ketebe) kaydı yoktur. Ancak mecmualarda derleyicilerin bazen kendi şiirlerinin başına “Li-muharririhi, Li-müellifihi, Li-râkımıhi, Li-nâmıkıhi, Li-musannifihi” gibi

başlıklar koydukları bilinmektedir (Köksal, 2012: 90). Bu mecmuada, 128a ve 132b sayfalarında der-kenâr olarak bulunan iki gazelin başlığında “Li-Muharririhi” ifadesi yer almaktadır. 128a sayfasındaki “bahs” ve 132b sayfasındaki “kadeh” redifli gazellerde Şehrî mahlası geçmektedir. Bu nedenle mecmuanın Şehrî mahlaslı bir şair tarafından derlendiği düşünülmektedir. Ancak bu gazellerin hangi Şehrî’ye ait olduğu tespit edilememiştir. Söz konusu gazellerin burada zikredilmesi uygun görülmüştür.

Li-Muharririhi

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Eylemem ‘ar‘ar gibi kıadd-i dil-ârâ ile bahş
Bâğ-ı ‘âlemde olur mı nağl-i tûbâ ile bahş
- 2 Zülf-i ‘anber-bâr ile bağland(ı) sevdâ-yı cünûn
Tut ki Mecnûn olmuştam mümkün mi Leylâ ile bahş
- 3 Gülşen içre goncaya açdurmadı ağız hele
Âh u nâlem eyledi bülbül-i şeydâ ile bahş
- 4 Meyl iderse mürğ-i dil dâm-ı kemend-i zülfine
Şâh-bâz-ı himmet eyler kebg-i şahrâ ile bahş
- 5 **Şehriyâ** mümtâz-ı âlem dil-rübâdur sevdigüm
Gönlüm eyler gör hele bir ‘âlem-ârâ ile bahş

Li-Muharririhi

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Devr ider rüşende yâruñ aldı meydânı kadeh
Bülbül itdi gülşen-i hüsnünde yârânı kadeh
- 2 Ayağı kor mı yere bezm ehli rüşen görmege
Duğter-i rez-i ‘inebe kuğl itdi büldânı kadeh
- 3 Görmek isterseñ ayağı çek der-i meyğâneden
Gösterir şüfî saña bu çarğ-ı devrânı kadeh
- 4 Ruğları eliyle aldı ‘aqlumı sâķî ‘aceb
Döndürür güle güle gül yüzlü cânânı kadeh
- 5 Al al olmuş yitirmiş ‘aqlumı **Şehrî** güzel
Neylemiş görseñ hele gözleri mişâli kadeh

1.8. Mecmuada Yer Alan Şairler ve Biyografileri

1.8.1. ‘Âlî

Asıl adı Mustafa ‘Âlî’dir. 1541’de Gelibolu’da doğmuştur. Önce Çeşmî, daha sonra ise ‘Âlî mahlasını kullanmıştır. Annesinin adı Ümmühânî, babasının adı Hoca Ahmed’dir. Ailesinin maddî durumunun iyi olması, eğitimi üzerinde büyük rol oynamıştır. Henüz çocuk yaştaiken Habib-i Hamidî ve Sürurî adlı âlimlerden fıkıh ve tefsir dersleri almıştır. On altı yaşındayken geldiği İstanbul’da Rüstem Paşa, Haseki ve Semaniye medreselerinde eğitim görmüştür. Medrese eğitiminin ardından bürokrasi yolunu seçerek Manisa ve Kütahya’da Şehzâde Selîm’in maiyetinde bulunmuştur. Mustafa Paşa’nın daveti ile önce Halep’e, sonra Şam’a gitmiş ve altı yıl burada kalmıştır. 1585’te Erzurum Defterdarlığı’na, 1586’da Bağdat Defterdarlığı’na getirilmiştir. Aynı yıl Bağdat’tan ayrılarak İstanbul’a gelmiştir. 1591’e kadar başka bir göreve tayin edilmemiştir. Bu yıllar arasında sıkıntılı günler geçiren ‘Âlî, 1593 yazında Gelibolu’ya dönmüştür. III. Mehmed’in tahta çıkışı onu yeniden umutlandırmış; ancak Kahire Defterdarlığı’na atanma isteği gerçekleşmemiştir. Yeniçeri kâtipliği, Sivas defterdarlığı, Amasya ve Kayseri sancak beyliği yapmıştır. 1600 yılında Cidde’de vefat etmiştir. Mezarının nerede olduğu bilinmemektedir.

Çok sayıda manzum eser vermiş olan ‘Âlî’nin şairliğini, asıl divanlarında görmek mümkündür. Ömrünün sonuna kadar yazmayı sürdüren ‘Âlî, şiirlerini farklı zamanlarda tertip edilen dört divanda toplamıştır. Balıkesirli Zâtî gibi çağdaşı olan diğer şairlerin manzumelerinden ustaca yararlanarak sayıları binleri aşan yeni şiirler meydana getirmiştir. Kendisine seçtiği orijinal konularla günlük hayatın her türlü sahnesini şiirlerinde işlemiştir. Farklı alanlara ait eserleri değerlendirildiğinde, tarihçiliğinin ve biyografi yazarlığının ön plana çıktığı görülmektedir. Eserlerinin önemli bir bölümü mensur olan ‘Âlî, yaşadığı dönemde artık kuralları yerleşmeye başlayan bir anlayışla çalışmalarını kaleme almıştır. Öncelikli hedefi bilgi sunmak olan eserlerinde bile edebî inceliği göz ardı etmemiştir. ‘Âlî’nin önemli yönlerinden biri de gittiği yerlerde tanıştığı genç yetenekleri tespit ederek yönlendirmesidir. 17. yüzyılın büyük şairi Nefî de ‘Âlî’nin desteklediği bu genç yeteneklerden biridir. Eserleri şunlardır:

1. Dîvânları: Şairin ad vermediği birinci divanı, gençlik döneminde yazdıklarını bir araya getirmiştir. İkinci divanına *Vâridâtü'l-Enîka* adını vermiştir. *Lâyihâtü'l-Hakîka* üçüncü divanıdır. Dördüncü divanı olan *Türkçe Dîvân*, 'Âlî'nin 1589'dan ölümüne kadar yazdığı şiirleri ihtiva etmektedir. İsmail Hakkı Aksoyak, bu divanları düzenleyerek tek divan hâlinde yayımlamıştır. *Dîvân*'da her nazım şekline örnekler bulunmaktadır. Eserde üç ön söz, 1549 gazel, 2 muhammes, 3 murabba, 19 tahmîs, 8 müseddes, 112 kaside, 4 müsemmen, 2 müsebba, 5 tesdîs, 1 bahr-i tavil, 1 muaşşer, 10 tercî-i bend, 10 terkîb-i bend, 62 nazm, 128 kıt'a, 25 tarih, 1 müstezad, 35 rubaî, 2 lugaz, 33 muamma, 13 kısa mesnevî, 43 matla, 1 müfred, 1 şehrengîz bulunmaktadır.

2. Diğer Edebî Eserleri: *Bediü'r-Rukûm*, *Câmiü'l-Buhûr Der-Mecâlis-i Sûr*, *Dakâiku't-Tevhîd*, *Riyâzü's-sâlikîn*, *Hulâsatü'l-Ahvâl*, *Mihr ü Vefâ*, *Maâlimü't-Tevhîd*, *Câmî'nin bir beytinin şerhi*, *Manzum Kırk Hadis Tercümesi*, *Subhatü'l-Abdâl*, *Mihr ü Mâh*, *Nikâtü'l-Hâl*, *Subhatü'l-Înâbe*, *Tuhfetü'l-Uşşâk*, *Mecmau'l-Bahreyn*.

3. Tarihî Eserleri: *Zübdetü't-Tevârih*, *Menâkıb-ı Hünerverân*, *Câmiü'l-Kemâlât*, *Nusretname*, *Heft Meclis*, *Fursatname*, *Hâlâtü'l-Kâhire Mine'l-âdâtî'z-Zâhire*, *İstidânâme*, *Münşeat*, *Fusûlü'l-Halli Vel'l-Akd ve Usûli'l-Harci ve'n-Nakd*, *Künhü'l-Ahbâr*, *Menşeu'l-Înşa*, *Mirâtü'l-Avâlim*, *Mirkâtü'l-Cihâd*, *Nâdirü'l-Mehârib*.

4. Diğer Konulardaki Eserleri: *Menâkıb-ı Halil Paşa*, *Risâle-i Zırgamiyye*, *Nasîhatü's-Selâtin*, *Zübdetü'l-Evrâd*, *Ferâidü'l-Vilâde*, *Risale*, *Menâkıb-ı Şeyh Mehmedü'd-Dagî*, *Hakâiku'l-Ekâlim*, *Hilyetü'r-Ricâl*, *İzzetü'l-Asr fi-Tefsîri Sûretü'n-Nasr*, *Kavâidü'l-Mecâlis*, *Mehâsinü'l-Âdâb*, *Mevâidü'n-Nefâis*, *Eyyühe'l-Veled Tercümesi*, *Nevâdirü'l-Hikem*, *Rahatü'n-Nüfûs*, *Risâle-i Zâtü'l-Kürsi*, *Tuhfetü's-suleha*, *Vakıfnâme*, *Enisü'l-Kulûb*.

5. Henüz Ele Geçmeyen Eserleri: *Maâyibü'l-Erzâl*, *Nüzhetü'l-Mecâlis*, *Kenzü'l-Ahbâr*, *Selîmnâme*, *Dürr-i Measure*, *Râbiü'l-Manzûm*, *Tarih-i Üngurus Ravza-i İrfân*, *Bedâyiü'l-Metâli*, *Hac ve Işk Risalesi*, *Ravzatü'l-Letâif*, *Riyâzü'r-Rahmet*, *Mişkât*.⁴

⁴ Mustafa İsen ve İsmail Hakkı Aksoyak, "Âlî/Çeşmî, Gelibolulu Mustafa", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, (Çevrim içi), <http://www.turkedebiyat isimler soz lugu .com/index.php?sayfa=detay&detay=943>, 23.07.2018.

1.8.2. Âzerî

Asıl adı İbrahim'dir. "Ateşe mensup" anlamına gelen Âzerî'yi mahlas olarak kullanmıştır. Adının İbrahim olması nedeniyle Hz. İbrahim kıssasından kinaye olarak bu mahlası seçmiştir. Bursalı olarak ün kazanan şairin doğum yeri kesin olarak bilinmemektedir. Babası Muallimzâde Ahmed Efendi, II. Selim devrinde Anadolu ve Rumeli'de kazaskerlik yapmıştır. Âzerî'nin kardeşleri, Sivas Defterdarı Mehmed Çelebi ile Nişancı Mahmud Çelebi'dir. Âzerî, dönemin önemli âlimlerinden Ebussuûd Efendi'den dersler almıştır. Gençliğinde bir güzele tutulduğu için eğitimini yarım bırakan Âzerî, Konya'ya gitmiştir. Akrabaları tarafından getirildiği İstanbul'da eğitimini tamamlayarak Ebussuûd Efendi'den mülazım olmuştur. Tire ve Kestel kadılıkları yapmıştır. Hama kadılığı görevini sürdürürken hummaya yakalanarak 1585'te vefat etmiştir. Mezarı Hama'nın dışında, şehre girenlerin görebileceği yüksekliktedir.

Âzerî; tezkirelerde zeki, latif tabiatlı, marifet ve ilimle donanmış, dönemindeki akranlarına göre şiir söylemede yetenekli bir şair olarak anılmıştır. Riyâzî; tezkiresinde şairin muhammes, tesdîs ve tahmîsleriyle ön plana çıktığını belirtir. Yakın dostu Cinânî'nin *Dîvân*'ındaki şiirlerden de anlaşıldığı üzere şiir meclislerinden ve sohbetlerinden hoşlanan Âzerî, sanatkârları koruyup desteklemiştir. Çeşitli mecmualarda çoğu Fuzûlî ve Nev'î'ye nazire olarak yazılmış şiirleri bulunmaktadır. Tahmîslerinin çoğunu Mânî'nin gazellerine yazmıştır. Ayrıca çok sayıda muhammes, müseddes ve kasidesi vardır. Kaynaklarda Âzerî'nin mürettep bir *Dîvân*'ı ile *Leylâ vü Mecnûn* mesnevîsi olduğu bildirilmekle birlikte bu eserler henüz ele geçmemiştir. Âzerî'nin mesnevî türünde iki eseri vardır:

1. Nakş-ı Hayâl: Didaktik bir mesnevî olan *Nakş-ı Hayâl*'de dinî, tasavvufî ve ahlakî konular işlenmiştir. Bu mesnevî *Şebistân-ı Hayâl* adıyla da bilinmektedir. Kütüphanelerde çok sayıda nüshası bulunan eser 3155 beyitten oluşmaktadır.

2. Hüsrev ü Şîrîn: 17 kıt'ayı da içeren 1685 beyitten oluşan *Hüsrev ü Şîrîn*, klasik mesnevî usulüne göre yazılmıştır. Eserde Sâsânî hükümdarı Hüsrev-i Pervîz ile

Ermen hükümdarı Mehin Banu'nun kuzeni Şîrîn arasında yaşanan aşk konu edilmektedir.⁵

1.8.3. Bâkî

Asıl adı Abdülbâkî olan şair, 1526-1527'de İstanbul'da doğmuştur. Babası Fâtih Câmîi müezzinlerinden Mehmed Efendi'dir. Gençliğinde saraç çıraklığı yapmıştır. Son yıllarda öne sürülen bir görüşe göre ise asıl işi, kandillerin yakılması işi olan serrâc çıraklığıdır. Uzun süre hocaları Karamânî Ahmed ve Mehmed efendilerin medrese derslerine devam etmiştir. Medrese arkadaşları, daha sonraları âlim ve şair olarak tanınan Nev'î, Edirneli Mecdî, Hoca Sadeddin, Üsküplü Vâlihî ve Karamanlı Muhyiddin'dir (Şentürk, Kartal, 2004: 269). Bu zengin ilim ve sanat ortamında şairlik kabiliyeti ortaya çıkan Bâkî; bir yandan devrin tanınmış şairlerine nazireler yazmış, bir yandan da şiirlerini remilci dükkânına gittiği Zâtî'nin beğenisine sunmuştur. Zâtî de takdirini kazanan Bâkî'nin bir beytini tazmin ederek yazdığı gazeline divanında yer vermiş, kendisini eleştirenlere de "Bâkî gibi bir şairin şiirini almak ayıp değildir" cevabını vermiştir. Hocası Mehmed Efendi için yazdığı "sünbül" kasidesiyle medrese çevresindeki ününü daha da arttıran Bâkî, 1553'te Süleymaniye Medresesi'nde Kadızâde Şemseddin Ahmed Efendi'nin derslerine devamla başlamıştır. 1555'te Nahcivan Seferi dönüşü Sultan Süleyman'a sunduğu kasideyle padişahın takdir ve ihsanına mazhar olmuştur. 1556'da hocası Kadızâde Şemseddin Ahmed Efendi ile gittiği Halep'te dört yıl kalmıştır. 1560 yılında İstanbul'a dönen Bâkî, 1561'de danışment olmuştur. Bir müddet sonra müderris olarak Murad Paşa Medresesi'ne tayin edilen şair, başta Kanunî olmak üzere devlet erkanına yazdığı kaside ve gazellerle bütün imparatorluğa yayılan bir şöhrete ulaşmıştır. 1566'da önce hacca giden babasını, sonra da hâmîsi Sultan Süleyman'ı kaybetmiştir. Bunun üzerine edebî şahsiyetini ortaya koyan ve Kanunî'ye olan bağlılığını ifade ettiği meşhur mersiyesini kaleme almıştır. II. Selîm tahta çıktığında padişaha sunduğu cülusiyye rağmen umduğu caizeyi alamayan Bâkî, Murad Paşa Medresesi'nden de azledilmiştir. 1569'da Mahmud Paşa müderrisliğine, 1571'de Eyüp müderrisliğine, 1573'te de Sahn müderrisliğine tayin olmuştur. III. Murad'ın tahta çıkışından sonra 1575'te Süleymaniye müderrisliğine, 1576'da Selimiye müderrisliğine ve 1579'da Mekke,

⁵ Ülkü Çetinkaya, "Âzerî İbrahim Çelebi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, (Çevrim içi), <http://www.turkedebiyat isimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1937>, 30.07.2018.

1584'te İstanbul kadılığına getirilmiştir. Ardından Anadolu kazaskerliği görevinde bulunan Bâkî, III. Mehmed'in tahta çıkışıyla Rumeli kazaskerliğine tayin edilmiş; ancak aynı yıl emekli olmuştur. Yıllarca hayalini kurduğu şeyhülislamlık makamına erişmeden 7 Nisan 1600 Cuma günü vefat etmiştir. Cenazesi Edirnekapı dışındaki mezarlığa defnedilmiştir. Aile hayatı hakkında bilgilerimizin sınırlı olduğu şairin kendisi gibi kadı ve müderrisliklerde bulunmuş, Şeyhî ve Fâizî mahlaslarıyla şiirler yazan Şeyh Mehmed ve Abdurrahman adlı iki oğlu olduğu bilinmektedir (Çavuşoğlu, 1991: 537).

“Sultanu’ş-şuarâ” unvanını asırlarca koruyan, şöhreti Anadolu ve Rumeli’yi aşarak Hint saraylarına kadar yayılan Bâkî’nin edebî kişiliğiyle ilgili başvurduğumuz kaynakların tamamı onun nüktedan, neşeli ve hoşsohbet bir şair olduğu noktasında birleşirler. Türkçeyi aruza uydurmadaki başarısı, kaside ve gazellerindeki canlı tabiat tasvirleri, üslubundaki ahenkli söyleyiş ile yalnızca kendi devrinin değil Türk edebiyatının yetiştirdiği büyük şahsiyetler arasında yerini almıştır. Bâkî’nin başlıca eserleri şunlardır:

1. *Dîvân*: Bâkî’ye asıl şöhretini kazandıran eser, Kanunî Sultan Süleyman hayattayken onun isteğiyle tertip edilen *Türkçe Dîvân*’ıdır. Sabahattin Küçük tarafından yayımlanan *Dîvân*’da; 2556 gazel, 1 tercî-i bend, 28 kaside, 2 terkîb-i bend, 6 tahmîs, 20 kıt’a, 27 beyit, 1 muhammes, 1 tarih; Farsça 8 gazel 3 beyit, 3 mesnevî ve 3 tahmîs vardır.

2. *Me’âlîmü’l-Yakîn Fî-Sîreti Seyyidi’l-Mürselîn*: Siyer kitabı olan eser, Ahmed b. Hatîb el- Kastalânî tarafından kaleme alınan *el-Mevâhibü’l-Ledüniyye* esas alınarak oluşturulmuştur.

3. *Fezâilü’l-Cihâd*: Cihadın faziletlerinin anlatıldığı eser, Muhyiddin Ahmed bin İbrahim’in *Meşâri’ü’l-Eşvâk* adlı Arapça eserinin Türkçeye çevirisidir. Sokullu Mehmed Paşa’nın isteğiyle 1567 yılında tamamlanmıştır.

4. *Fezâil-i Mekke*: Mekke tarihi ve Osmanlı padişahlarının Mekke’de yaptırdığı eserleri anlatan Kutbeddin Muhammed b. Ahmed Mekki’nin *El-İ’lâm Fî Ahvâli Beledi’llâhi’l-Harâm*’ının tercümesidir. Eser, 1579’da tamamlanarak III. Murad’a sunulmuştur.

5. *Kırk Hadis Tercümesi:* Atâ'î, Bâkî'nin Ebâ Eyyub el-Ensârî'den rivayet edilen hadisleri toplayarak tercüme ettiğini bildirir de bugüne kadar eserin herhangi bir nüshasına rastlanmamıştır (Çavuşoğlu, 1991: 540).

1.8.4. Celâlî

Asıl adı Hüseyin'dir. 1517-1519 yılları arasında Manastır'da doğmuştur. Şiirlerinde Celâl ve Celâlî mahlaslarını kullanmıştır. Eserlerinden Arapça bildiği ve döneminin temel ilimlerini öğrendiği anlaşılmaktadır. Defterdar İskender Çelebi, İstanbul'a gelen şairin eğitimiyle yakından ilgilenmiştir. Kalenderîlerle birlikte Hicaz seyahatine çıkan Celâlî, Şam'da Hama Sancak Beyi olan Cafer Paşa ile tanışarak onun himayesine girmiştir. Aynı zamanda kayınpederi olan Cafer Paşa'nın aracılığıyla II. Selîm'e musahip tayin edilmiştir. Anadolu tımar defterdarlığı, mîr-i alemlik, beylerbeylik görevlerinde bulunmuştur (Güneş, 2013: 33-41). Sadrazam Sokullu Mehmed Paşa, Şeyhülislam Ebussuûd Efendi, Müftü Nûreddinzâde ve Defterdar Nihânî Turak Çelebi ile yaşadığı anlaşmazlıklar nedeniyle saraydan uzaklaştırılarak Şam Beylerbeyliği'ne görevlendirilmiştir. Şam'a gitmeden önce Manastır'ı ziyaret etmek isteyen Celâlî, memleketine gidemeden 1571-1572'de vefat etmiştir (Güneş, 2013: 50-66). Şiirlerinde kelime oyunları ve deyimlere sıklıkla yer veren şairin eserleri şunlardır:

1. *Dîvân:* Eserde 611 gazel, 5 kaside, 5 tahmîs, 2 muhammes, 12 murabba, 46 kıt'a ve 5 nazm bulunmaktadır (Güneş, 2013: 79).

2. *Hüsn-i Yûsuf:* II. Selîm adına yazılan eser 411 beyitten oluşmaktadır. Mesnevî nazım şekliyle yazılan eserde; 150 beyitlik bir mukaddime, sebep-i te'lîf, 1 kaside, 29 gazel ve 28 beyitlik sonuç bölümü yer almaktadır (Güneş, 2013: 80).

3. *Manzum Şerh-i Avâmil:* Arapça bir gramer kitabı olan *Avâmil*'in 175 beyitten oluşan manzum Türkçe tercümesidir (Güneş, 2013: 83).

4. *Kavâ'id-i Arûz:* Ahdî'nin *Gülşen-i Şu'arâ*'da bahsettiği aruz risalesi olan bu eser henüz bulunamamıştır (Güneş, 2013: 85).

5. *Sa'd u Sa'id:* Münazara türünde yazılan bu eser henüz ele geçmemiştir (Güneş, 2013: 85).

1.8.5. Cem'î Efendi

Asıl adı Mehmed'dir. İstanbul'da doğmuştur. Doğum tarihi bilinmemektedir. Medrese eğitimi görerek mülazım olmuştur. Çeşitli kasaba ve beldelerde müderrislik ve kadılık yapmıştır. Şairin divanından Sırbistan'ın Öziçe Kalesi'nde elli beş ay süren sürgün hayatı yaşadığı ve IV. Murad tarafından bağışlandığı, Ümmühânî adında bir kızı olduğu anlaşılmaktadır. Cem'î Efendi, Rumeli Kalemi'nde görevli iken 1658-1659 yılında vefat etmiştir.

Şiirlerinde coşkun bir söyleyiş ve canlı bir hayat tarzı dikkatleri çekmektedir. Cem'î'nin klasik Türk edebiyatına ait bütün malzemeyi rahatça kullandığı ve güçlü bir şair olduğu söylenebilir. Tek eseri *Dîvân*'ında 23 kaside, 149 gazel, 1 terkîb-i bend, 4 mesnevî, 2 tesdîs, 29 tarih, 1 tahmîs, 13 kıt'a, 1 tercî-i bend ve 35 matla bulunmaktadır (Koparan, 1995: 8-31).

1.8.6. Cevrî

Asıl adı İbrahim'dir. İstanbul'da doğmuştur. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Kaynaklarda iyi bir eğitim gördüğüne dair bilgiler vardır. Bazı kaynaklarda divan kâtipliği sonrasında hattatlık yaptığı, geçimini bu yolla sağladığı belirtilmektedir. Mevlevîlik tarikatına intisap eden Cevrî, Yenikapı'da ikâmet eden Abdî adlı bir Mevlevî dervişten hat dersleri almıştır. Cevrî'nin ta'lik kırmasını çok güzel yazdığını hem kaynaklardan hem de istinsah ettiği eserlerden anlamak mümkündür. 1654'te İstanbul'da vefat eden Cevrî, Eğrikapı dışına defnedilmiştir (Ayan, 1981: 4-8).

Mevlevî bir şair olan Cevrî'nin eserlerinde Mevlânâ'ya duyduğu sevgi ve bağlılığı görmek mümkündür. Nef'î'nin etkilerinin görüldüğü kaside ve gazelleri ise zarif ve nazikânedir (Ayan, 1981: 45). Cevrî'nin eserleri şunlardır:

1. *Dîvân*: Eserde 84 kaside, 272 gazel, 5 terkîb-i bend, 8 tesdîs, 2 tercî-i bend, 123 tarih, 40 rubaî, 7 tahmîs, 5 matla bulunmaktadır.

2. *Selîm-nâme*: Bitlisli Şükrî'nin aynı adlı mesnevîsinin devrin diline göre nazmedilmiş hâlidir. Eserin konusu Yavuz Sultan Selîm'in kahramanlıkları ve menkıbeleşmiş şahsiyetidir.

3. Hilye-i Çihâr-Yâr-ı Güzîn: Hâkânî Mehmed Bey'in *Hilye* adlı eserinden ilham alınarak 1630'da yazılan bu eser, 145 beyitlik bir mesnevîdir.

4. Hall-i Tahkîkât: Terkîb-i bend nazım şekliyle yazılan eser, 415 beyitten oluşmaktadır. 61 beyitlik başlangıç ve 6 beyitlik hâtime kısmının dışındaki bölüm, *Mesnevî*'nin ilk on sekiz beytinin ve *Mesnevî*'den seçilen kırk beytin başına beşer beyit eklenerek oluşturulmuştur.

5. Aynü'l- Füyûz: Yûsuf Sineçak Dede'nin *Cezire-i Mesnevî* adlı eserinin 366 beyitten meydana gelen şerhidir (Ayan, 1993: 460).

6. Melhame: Yazıcı Salih'in 1408 yılında kaleme aldığı *Şemsiyye* adlı eserinin 1635'te yeniden yazılmasıyla oluşturulmuştur. 3617 beyitten meydana gelen *Melhame*, 4788 beyitten oluşan *Şemsiyye*'den daha küçüktür (Ayan, 1993: 460-461).

7. Nazm-ı Niyâz: 200 beyitten oluşan mesnevîde ayların özellikleri anlatılmaktadır.

Naîmâ, Cevrî'nin "müfredât-ı tıb" hakkında bir manzumesi ile muamma risalesi bulunduğunu dile getirse de bu eserler bugüne kadar bulunamamıştır. Cevrî'ye aidiyeti kesin olmayan eserlerden biri de *Beyân-ı A'dâd-ı Sıfathâ-yı Nefs-i İnsânî*'dir (Ayan, 1993: 461).

1.8.7. Cinânî

Asıl adı Mustafa'dır. Bursa'da doğmuştur. Doğum tarihi bilinmemektedir. Babasının adı Mehmed'dir. "Cennetler" anlamına gelen Cinânî mahlasını kullanmıştır. Küçük yaşlarda eğitime başlayan Cinânî, hocası Muallimzâde'nin yanında mülazım olmuştur. Anadolu kazaskerliğine getirilen hocasının yanında kalem kâtipliği yapmıştır. Bundan sonraki memuriyet hayatıyla ilgili bilgiler kesin olmamakla birlikte kassamlık, müderrislik görevlerinde bulunduğu, Ula'ya kadı olarak tayin edildiği ifade edilmektedir. Şeyhülislam Bostanzâde zamanında fetva tayini ile ilgili bir görevde bulunmuş; ancak Zekeriya Efendi devrinde bu görevinden alınmıştır. Bu dönemde çeşitli hastalıkları bulunan Cinânî'nin son görevi İvaz Paşa müderrisliği olmuştur. 1595'te vefat eden Cinânî'nin mezarı, Bursa'da Hamza Bey Mezarlığı'ndadır (Okuyucu, 1994: 3-6).

Şiirlerinde kimi zaman fiziksel özelliklerinden dem vuran Cinânî'nin nüktedan kişiliği ilk dikkati çeken özelliğidir. Eserlerinden Farsçayı iyi bildiği, nazım ve nesir konusunda yetenekli olduğu, özellikle tahmîs ve tesdîs alanında ön plana çıktığı anlaşılmaktadır (Okuyucu, 1994: 13-16). Eserleri şunlardır:

1. *Dîvân*: Azerî Çelebi'nin teşvikiyle tertip edilen *Dîvân*'da 1 mensur dîbâce, 41 kaside, 108 musammat, 177 tarih manzumesi, 63 Farsça şiir ve çok sayıda müfred bulunmaktadır (Okuyucu, 1994: 23-24).

2. *Riyâzü'l-Cinân*: 3300 beyitten oluşan ahlâkî ve didaktik bir mesnevîdir. 1578'de tamamlanan eser, III. Murad'a sunulmuştur. Âzerî Çelebi'nin teşvikiyle tamamlanan eser, Nizâmî'nin *Mahzenü'l-esrâr* adlı mesnevîsine naziredir.

3. *Bedayîü'l-Âsâr*: Cinânî'nin mensur olan tek eseridir. Eserde 79 hikâyenin yanı sıra 20 kısa latife bulunmaktadır.

4. *Cilâu'l-Kulûb*: Taşlıcalı Yahyâ tarafından kaleme alınan *Kitâb-ı Usûl*'e naziredir. Ahlakî ve didaktik bir eserdir (Okuyucu, 1993: 12).

1.8.8. Fevrî

Arnavutluk'un Draç şehrinde doğmuştur. Kaynaklarda doğum tarihi ile ilgili kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Hırvat asıllı Hristiyan bir aileye mensuptur. Rüyasında gördüğü Muhyiddin İbnü'l Arabî'nin etkisiyle Müslüman olduktan sonra Ahmed adını almıştır. Pulad ve Cafer adlı kethüdaların himayesinde bulunmuştur. Daha sonra ise "sûsen" redifli kasidesini Lutfi Paşa'ya sunarak özgürlüğüne kavuşmuştur. Nakkaş Ali Çelebi ile İskender Çelebi'nin yanında yetişmiştir. Fevrî; Arabzâde Abdülbâkî Efendi Dursun Efendi, Taşköprizâde Ahmet Efendi'den dersler almıştır. Hac dönüşü Ebussuûd Efendi'ye kaside sunmuştur. Bundan sonra şöhreti artan Fevrî, 1547'de Edirne'ye müderris olarak atanmıştır. Kanunî'nin Nahcivan Seferi'ne katılmış ve burada padişaha kasideler sunmuştur. Bursa ve İstanbul medreselerinde müderrislik yaptıktan sonra Şam kadılığına getirilmiştir. 1571'de burada vefat etmiştir. Mezarı Şam'da Üsküplü İshak Çelebi'nin de mezarının bulunduğu Kubûrî's-Sâlihîn'dedir (Kalpaklı, 1995: 505).

Tezkire-i Şu 'arâ-yı Mevleviyye' de adı geçen şairin Mevlevîlik tarikatı mensubu olduğu bilinmektedir. Kasideleri ile dikkat çekmesinin yanı sıra, özellikle murabba, muhammes, müseddes ve tercî-i bendleri meşhurdur (Tarlan, 1948: 57). Aynı zamanda hattat olan Fevrî'nin mahlasının anlamına uygun olarak çok hızlı ve zahmetsizce şiir söyleyebildiği bilinmektedir. Şiirlerinde atasözleri ve halk deyimlerini kullanmıştır. (Kalpaklı, 1995: 505). Türkçe, Farsça ve Arapça olarak yazdığı manzum ve mensur eserleri şunlardır:

1. Dîvân: Eserde 50 kaside, 710 gazel, 69 musammat, 41 kıt'a ve 45 müfred bulunmaktadır.

2. Risâle fî ilmi'l-hutût: Hat sanatıyla ilgili bilgilerin verildiği, hattatlık mesleğinin tanıtıldığı bir eserdir. Fevrî'nin hatla ilgili Arapça olarak yazılmış bir risalesi daha bulunmaktadır.

3. Kühl-i Dîde-i A'yân: Farklı konulardaki hadislerin kıt'alar hâlinde yazılmış manzum Türkçe tercümesidir (Kalpaklı, 1995: 505).

4. Ahlâk-ı Süleymânî: *Münşeât-ı Süleymânî* adıyla da bilinen eserde Kanunî'nin dünya görüşü ve faziletleri anlatılmaktadır. Kanunî'nin şiirlerinin açıklamalarına da yer verilen eserde secili bir anlatım kullanılmıştır.

Risâle-i Seyfiyye, Tefsîru sûreti'l-Mülk ve Risâle-i Kalemiyye Fevrî'nin diğer Arapça eserleridir. Kaynaklarda Fevrî'nin *Ahlâk-ı Mehmed Paşa* adlı mensur bir eserinin yanı sıra *Dürerü'l-hükkâm, Gurerü'l-ahkâm ve Envârü't-tenzîl* adlı tefsirlere hâşiyeleri, *Miftâhu'l-meânî* adlı bir Farsça-Türkçe sözlüğü olduğu da ifade edilmektedir (Kalpaklı, 1995: 506).

1.8.9. Hâşimî

Asıl adı Mehmed Çelebi'dir. Bursalıdır. Peygamber soyundan geldiği için Hâşimî mahlasını kullanmıştır. Doğum tarihi bilinmemektedir (Bulan, 1993: 10-12). *Mîhr ü Vefâ* mesnevîsinden anlaşıldığına göre Emir Sultan'ın akrabasıdır. Sultan I. Ahmed'in damadı olan Sadrazam Nasuh Paşa'ya yakınlığıyla bilinen Hâşimî; paşaya kasideler sunmuş, birçok kıt'a ve gazel yazmıştır. Bayramiye tarikatına mensup olan şair, yaşadığı devrin İmâm-ı Âzam'ı olarak nitelendirdiği Şeyh Kasım'ın hizmetinde

bulunmuş, sonunda müderris olmuştur. Kaynaklarda kadılık yaptığı da bildirilen şair, daha sonra ilim ve irfanın revaç bulmadığı düşüncesiyle bir dükkân açmış ve saraçlıkla uğraşmıştır. Ölüm tarihiyle ilgili farklı fikirler öne sürülmekle birlikte Kesbî Çelebi'nin şairin ölümüne düştüğü tarih esas alındığında, Hâşimî'nin 1627 yılında vefat ettiği söylenebilir. Mezarı İstanbul'da Edirne Kapısı dışında Emir Buharî Dergâhı karşısındadır.

Tezkireler şairin tarih ve muamma söylemedeki kudretini teslim etmiştir. Şairin bir yönü de kendi muammalarını şerh etmiş olmasıdır. Hâşimî'nin eserleri şunlardır:

1. *Dîvân*: 7 nüshası bulunan *Dîvân*'la ilgili yapılan çalışmalara göre eserde, 10 kaside, 128 gazel, 3 terkîb-i bend, 1 müseddes, 4 tesdîs, 1 tahmîs, 3 tazmin, 2 müstezad, 1 mesnevî, 3 rubaî, 130 kıt'a ve nazm parçaları ile birlikte 320 matla ve 42 muamma yer almaktadır.

2. *Mîhr ü Vefâ*: 6511 beyitten oluşan aşk konulu bir mesnevîdir (Ece, 2003: 53-58).

1.8.10. Mânî

Asıl adı Mehmed'dir. Şeyh Mehmed ve Mehmed Çelebi olarak tanınmıştır. Doğum yeri ve yılı bilinmemektedir. Babası Çalık Ali Efendi adlı bir kadıdır. Tezkirelerde Mânî adlı Fars şairin bir beytinden esinlenerek bu mahlası seçtiği ifade edilmektedir. Anadolu kazaskeri Molla Ahmed Efendi ile başladığı medrese eğitimini Ebussuûd Efendi'nin damadı Mâlûlzâde Mehmed Efendi'den mülâzemetle tamamlayıp müderris olmuştur. Çeşitli yerlerde kadılık ve müderrislik yapmıştır. Daha sonra Güzelce Mahmud Paşa'ya intisap etmiştir. 1598'de Ordu-yı Hümâyûn kadılığına tayin edilmiştir. 1599'da Hezargrad kasabasında vefat etmiştir (Tunç, 2007: 2-4).

Mânî hacimli bir divanı olmamasına rağmen, klasik şiir geleneğine hâkimdir. Gazellerinde Fuzûlî'nin etkisi görülmektedir. Mânî'nin dili gösterişten uzak, gayet samimi, akıcı ve sadedir. Eserleri şunlardır:

1. *Dîvân*: *Mânî Dîvânı*'nda 107 gazel, 5 kaside, 5 tahmîs, 1 terkîb-i bend, 1 müseddes, 1 tesdîs ve 8 adet de müfred/matla bulunmaktadır.

2. **Şehrengîz-i Bursa:** 162 beyitten oluşan eserde Bursa şehri ve güzelleri anlatılır.⁶

1.8.11. Nergisî

Asıl adı Mehmed'dir. 1580-1585 yılları arasında Saraybosna'da doğmuştur. Ailesinin Nergisîzâde olarak bilinmesi nedeniyle Nergisî mahlasını kullanmıştır. Saraybosna'da başladığı eğitimini İstanbul'da sürdürmüştür. Kafzâde Feyzullah Efendi'nin yanında sülûs, nesih ve ta'lik öğrenmiştir. Çeşitli yerlerde müderrislik yaptıktan sonra Rumeli'ye bağlı kadılıklarda bulunmuştur. Çaniçe kadılığı sırasında Kafzâde Fâizî'ye yolladığı mektup sayesinde Fâizî ailesinin yardımlarını görmüştür. Mostar, Yenipazar, Elbasan, Banaluka ve Manastır'da kadılık yapmıştır. Hayatı dolaşmakla geçen ve kıymetinin bilinmediğinden şikâyet eden Nergisî, sonunda IV. Murad'ın takdirini kazanmıştır. 1635'te Revan Seferi'ne giden Ordu-yı Hümâyûn'a vakanüvis olarak katılmıştır. Ordu, İzmit'e ulaşmadan Gebze civarında bir bataklıkta atından düşerek ölmüştür. Mezarının nerede olduğu kesin olarak bilinmemektedir.

Zarif ve nüktedan bir kişiliği olduğu bilinen Nergisî'nin Arapça ve Farsçaya hâkimiyeti eserlerinden anlaşılmaktadır. Dil bilgisi kurallarına uygun sağlam cümlelere yer vermesi, Türkçedeki bütün cümle çeşitlerini kullanarak dilin imkânlarını zorlaması yönüyle de Türk inşâ sanatının en önemli isimlerinden biri olmuştur. Sinan Paşa'nın başlattığı süslü nesir üslubunu zirveye taşımıştır. Eserlerinde konusunu sosyal hayattan alan hikâyelere yer vermesi de dikkati çekmektedir. Daha çok münşî olarak tanınan Nergisî'nin nesrine göre sade bir dille yazılmış şiirleri bulunmaktadır (Çaldak, 2006: 560). Eserleri şunlardır:

1. **Hamse-i Nergisî:** Nergisî'nin en çok bilinen eseridir. *Kânûnu'r-Reşâd*, *Kânûnu'r-Reşâd*, *Nihâlistân*, *Meşâkku'l-Uşşâk*, *El-Akvâlû'l-Müselleme fî-Gazâvâtî'l-Mesleme*, *İksîr-i Sa'âdet* adlı manzum bölümleri de bulunan beş mensur eserden oluşmaktadır.

2. **Münşeat (Esâlîbu'l-mekâtîb):** Eser, Nergisî'nin arkadaşlarına ve devlet erkânına yazdığı mektuplardan oluşmaktadır. Kronolojik sıraya göre tertip edilen

⁶ Şener Demirel, "Mânî", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, (Çevrim içi), <http://www.turkedyatysimlersonzlugy.com/index.php?sayfa=detay&detay=975>, 05.07.2018.

Münşeât, 1622’de tertip edilerek Şeyhülislâm Zekeriyâyâde Yahyâ Efendi’ye sunulmuştur.

3. *El-Vasfû’l-kâmil fî ahvâli vezîri’l-âdil*: *Gazavât-ı Murtazâ Paşa* olarak da bilinen eserde Budin valisi Murtaza Paşa’nın hayatı ve gazaları anlatılmaktadır. Nergisî beş bölümden oluşan eserini Banaluka’da kadılık yaptığı sırada yazmıştır.

4. *Arapça Risale*: Alışveriş hakkında kaleme alınmış bir fıkıh risalesidir.

5. *Horos-nâme*: Horoz ile tilki arasında geçen alegorik bir hikâyedir (Çaldak, 2006: 561-562).

1.8.12. Rahmî Bursevî

Bursa’da doğmuştur. Asıl adı Pîr Mehmed/Muhammed’dir. Kaynaklarda Bursalı Rahmî, Rahmî Çelebi isimleriyle anılmıştır. Doğum tarihi hakkında kesin bir bilgi yoktur. Babası yazı, resim ve nakış konusunda üstat olan Nakkaş Bâlî’dir. Küçük yaşlarda İstanbul’a gelerek ilim tahsil etmeye başlayan Rahmî, medrese eğitimi tamamlayamamıştır. Hâmileri olan İskender Çelebi ve İbrahim Paşa sayesinde Kanunî’ye kasideler sunmuş ve şiir meclislerinde söylediği nazirelerle şöhretini arttırmıştır. Ancak onların ölümünden sonra maddî sıkıntılar çektiği için yarım kalan eğitimi tamamlayarak devrin önemli âlimlerinden Celâlzâde Sâlih Çelebi’den mülahız olmuştur. Bir müddet sonra Şehzâde Selîm’e sunduğu bir kaside ile kendisine bir şefaathâme verilmiş ve Yenişehir’de küçük bir medreseye müderris olmuştur. 1567/1568’de vefat eden Rahmî’nin mezarı Yenişehir’dedir.

Çoğunlukla anlam sanatlarını kullanan Rahmî’nin şiirlerinde canlı tasvirlerle, ince hayallere yer verdiği görülmektedir. Bâkî, Zâtî ve Hayâlî’nin Rahmî’ye nazireler söylemesi devrinde sevilen ve beğenilen bir şair olduğunu göstermektedir. Rahmî’nin dört manzum eseri bulunmaktadır:

1. *Dîvân*: Rahmî’nin *Dîvân*’ında 13 kaside, 232 gazel, 2 muhammes, 1 on beşli musammat, 4 müfred, 16 tahmîs, 1 on dörtlü musammat, 1 müsemmen, 3 kıt’a, 4 müseddes, 7 tesdîs, 1 murabba, 1 terkîb-i bend, 1 rubaî, 8 matla bulunmaktadır.

2. *Gül-i Sad-berg*: 1498 beyitten oluşan mesnevî, Nizâmî tarafından kaleme alınan *Mahzenü’l-Esrâr*’a naziredir.

3. *Şâh u Gedâ*: 1434 beyitten oluşan aşk konulu bir mesnevîdir. İranlı şair Hilâlî'nin aynı adlı mesnevîsinden tercüme edilmiştir.

4. *Yenişehir Şehrengîzi*: 279 beyitten oluşan bir mesnevîdir.⁷

1.8.13. Sâî

Asıl adı Mehmed'dir. Kuloğullarından olup Can Memi lakabıyla tanınmıştır. İstanbulludur. Âşık Çelebi, Emir Buhari mahallesinde oturduğunu belirtir. Yeniçeri olan Sâî, ömrünün sonlarına doğru sipahi oğlanları zümresine dâhil olmuştur. Devrinde güzelliğiyle şöhret bulmuştur (Kılıç, 2010: 1483). Gençliğinin ilk yıllarında dinsizlikle suçlanarak öldürülen Şeyh Karamânî'nin müridi olduğu için gazaba uğrayacakken güçlkle kurtulmuştur. Bu olaydan sonra “şeyhler bezmine yakın olmaya tevbeler ettim” diyerek eğlence meclislerine katılmaya başlamıştır (İsen, 1994: 296-297). Bu nedenle hakkında kötü sözler söylenmişse de sonradan tövbe ederek sipahi oğlanı olarak tekâüd akçesine kanaat etmiştir. Fars şiirini ve Alî Şîr Nevâî'yi inceleyerek kendisini şiir alanında yetiştirmiştir (Kutluk, 2014: 239). Hicivdeki kabiliyeti nedeniyle tezkirelerde Ubeyd-i Zâkânî olarak anılmıştır. Sâ'î adlı ressam bir şairle birbirlerine yazdıkları hicivleri mecmualarda yer almıştır (İsen, 1994: 297). *Riyâzü'ş-Şu'arâ*'da, Sâ'î hakkında yazdığı *Çihre-nâme* adlı bir eserinden ve mürettep *Dîvân*'ından bahsedilmektedir. 1586-1587 yılında vefat eden şairin mezarı Edirne Kapısı dışındadır.⁸

1.8.14. Selîkî

Asıl adı Şaban'dır. Şiirlerinde “güzel söyleme ve yazma yeteneği olan” anlamında Selîkî mahlasını kullanmıştır. Ispartalı olan şairin doğum ve ölüm yılı hakkında kesin bir bilgi yoktur. Kanunî devri şairlerinden olan ve 16. yüzyılın ilk yarısında yaşadığı kabul edilen Selîkî, ilmiye sınıfına mensuptur. Medrese eğitimi alan şair, daha sonraları Tepedelen ve Kefe yakınlarındaki Mankub'da kadılık yapmıştır.

⁷ Mustafa Erdoğan, “Rahmî, Bursalı Pîr Mehmed”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, (Çevrim içi), <http://www.turkedebiyat isimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=315>, 03.08.2018.

⁸ Riyâzî Muhammed Efendi, *Riyâzü'ş-Şuara (Tezkiretü'ş-Şuara)*, (haz. Namık Açıkgöz), Kültür ve Turizm Bakanlığı E-Kitap, s. 98, (Çevrim içi), <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/54137,540229-riyazu39s-suarapdfpdf.pdf?0>, 03.08.2018.

Âşık Çelebi; kadılık görevinden azledilen şairin, İstanbul'a gelirken Dobruca'da Deliorman çevresinde ailesiyle birlikte kaybolduğunu bildirmektedir. Âşık Çelebi tezkiresinin yazıldığı yıllarda hayatta olmadığı anlaşılan Selîkî'nin *Gülşen-i Şu'arâ* ile *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*'nın yazıldığı 1563-1568 yılları arasında öldüğü kabul edilmektedir (Zülfe, 2006: 23-24).

Şairin üslubu hakkında tezkirelerde geniş bilgi bulmak mümkündür. Hasan Çelebi üslubunun güzelliği sebebiyle şiirlerinin rağbet gördüğünü, Ahdî söyleyişinin akıcılığına değinerek yaratılışı gereği tahmîs ve tercî-i bend söylemeye yatkın olduğunu belirtmektedir. Âşık Çelebi, nesih yazıyı çok güzel yazan şairin, Hayalî tarafından pek fazla sevilmediğini bildirmektedir. Tezkireler şairin mürettep bir divan sahibi olduğunu belirtmektedir (Zülfe, 2006: 25-27). Ancak eserin bugün için elimize ulaşmış herhangi bir nüshası bulunmamaktadır. Şairin şiir mecmualarından derlenen şiirleri Ömer Zülfe tarafından yayımlanmıştır.

1.8.15. Tîgî

Asıl adı Mehmed'dir. Edirne'de doğmuştur. Tîgî mahlasını kullanmıştır. Edirne Sarayı'nda yetiştirilerek buradan sipahi olarak çıkmıştır. Daha sonra müteferrika olmuştur. Bu görevinin dışında Edirne'de muhtesip ağalığı yapmıştır. Rızâ'ya göre 1611, Fâizî'ye göre ise 1618 yılında ölmüştür (İpekten, 1988: 506). Tîgî, Kemâlpâşazâde'nin *Nigâristan* adlı eserini Farsçadan Türkçeye tercüme etmiştir. Fakat müsvedde hâlinde kaldığı için kaybolmuştur. Kaynakların bildirdiğine göre Tîgî'nin divanı da bulunmaktadır. Çok sayıda tarih manzumesi bulunan şairin, Edirne'deki Selimiye Câmîi ile Ali Paşa Kapalı Çarşısı için yazdığı tarihler çok meşhurdur (Canım, 1995: 252-253). Ayrıca Tîgî'nin tahmîs ve tesdîs yazmakta hünerli olduğu ifade edilmektedir (Zavotçu, 2009: 281).

1.8.16. 'Ulvî

Asıl adı Mehemmed'dir. Derzi-zâde Mehemmed Çelebi olarak tanınmıştır. Tezkireler İstanbullu olduğu hususunda birleşmektedir. Doğum tarihi bilinmemektedir. Kardeşi Re'yî mahlasıyla şiirler yazan Mustafa Çelebi'dir. Eğitimine Manisa Müftüsü Muallimzâde'nin yanında başlamıştır. Bu sırada Celâl Bey ve Turak Çelebi aracılığıyla Manisa valisi olan Şehzâde Selîm'e takdim olunur. Böylelikle

birçok ihsana nail olmuştur. Ancak Turak Çelebi'nin idamı üzerine söylediği beyit Kanunî'ye ulaşmıştır. Bundan rahatsızlık duyan padişah 'Ulvî'nin katli için ferman çıkarmıştır. Bunun üzerine 'Ulvî İstanbul'u terk etmiştir. Gurbette çektiği sıkıntılardan sonra II. Selîm tahta geçince İstanbul'a dönmüş ve Molla Çelebi'ye mülazım olmuştur. Ömrünün son günlerini hasta ve yalnız olarak geçirmiştir. 1585'te İstanbul'da vefat eden şairin mezarı Galata Mezarlığı'ndadır (Çetin, 1993: 3-4).

'Ulvî'nin iham ve tevriye sanatlarını kullandığı şiirlerinde renkli bir söyleyiş hâkimdir. Döneminin yetenekli şairlerinden biri olan 'Ulvî; atasözlerine yer vermesi bakımından Necâtî'nin, mazmunları ele alış şekliyle de Zâtî'nin takipçisi kabul edilmektedir. Şiirlerinde Bâkî ve Hayâlî'nin de etkisi görülmektedir. Kaside ve gazellerinde orijinal hayaller ve mazmunlar bulunmaktadır. 'Ulvî'nin eksik ve düzensiz bir *Dîvân*'ı ve 1556'da kaleme aldığı *Manisa Şehrengîzi* bulunmaktadır.⁹

1.8.17. Veysî

Asıl adı Üveys'tir. 1561-1562 yılında Manisa'nın Alaşehir ilçesinde doğmuştur. Babası Kadı Mehmed Bey, annesi ise Alaşehirli şair Makâlî Mustafa Bey'in kız kardeşidir. Eğitimine Alaşehir'de başlayan Veysî, İstanbul'a gelerek Molla Salih Efendi'den mülazım olmuştur. Mısır'da bulunan Benî Harâm, Reşîd ve Ferre'de kadılık yapmıştır. Mehmed Şerif Paşa'nın Mısır'a vali olarak tayin edilmesi üzerine onun yanına divan kâtibi olmuştur. Daha sonra Anadolu'da Akhisar, Tire ve Alaşehir kadılığına getirilmiştir. Aydın ve Saruhan'da "emvâl-i hassa" müfettişliği gibi görevlerde bulunmuştur. 1603-1604'te Siroz kadılığına getirilmiştir. Bu görevinin ikinci yılının başında Ordu-yı Hümâyun kadısı olmuştur. Ali Paşa Macaristan Seferi'nde şehit düşünce görevden alınmıştır. İstanbul'a geldikten sonra Rodosçuk kadılığına gönderilmiştir. Bu göreve başlamadan 1604-1605'te Üsküp kadısı olmuştur. 1606'da azledilmiş; ardından ikinci defa Üsküp ve 1610'da Tırhala kadılığı yapmıştır. Eğriboz ve İnebahtı'da emvâl-i hâssa müfettişliğinde bulunmuştur. 1613'ten itibaren birkaç defa Üsküp kadılığına getirilmiştir. Yedinci defa Üsküp kadılığı yaparken 1626'da bu son görevinden de azledilmiştir. 15 Ağustos 1628'de Üsküp'te vefat etmiştir.

⁹ Esmâ Şahin, "Ulvî, Terzi-zâde Mehmed Ulvî Çelebi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, (Çevrim içi), <http://www.turkedebiyat isimler sozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=389>, 05.08.2018.

Türk edebiyatında süslü nesrin en önemli ismi kabul edilen Veysî'nin nesirlerinde uzun cümleleri, Arapça ve Farsça tamlamaları, birleşik isimler ve sıfatları; mecaz, teşbih, tevriye gibi edebî sanatları çokça kullandığı görülür. Aynı zamanda hicve de yatkın olan Veysî, eserlerinde dönemin sosyal bozukluklarına da dikkat çekmiştir. Atasözleri ve deyimleri de kullanan Veysî'nin şiirlerinde hikemî tarzın etkisi görülmektedir (Kaya, 2013: 76). Edebî alandaki şöhretini şiirlerinden çok nesrine borçlu olan Veysî'nin eserleri şunlardır:

1. *Dürretü't-tâc fî sûreti sâhibi'l-mi'râc*: *Siyer-i Veysî* adıyla da bilinmektedir. Veysî'nin sağlığında tamamlayamadığı bu esere Nâbî ve Nev'î-zâde Atâ'î birer zeyil yazmıştır.

2. *Hâb-nâme*: *Vâkıanâme* ve *Rüyânâme* adlarıyla da bilinen eser, I. Ahmed ile Büyük İskender'in rüyada konuşmalarını ele alır.

3. *Münşeât*: Veysî'nin mektuplarının yanı sıra yaşadığı yüzyıla ait bilgileri içerir.

4. *Dîvân*: Eserde 66 gazel, 5 tahmîs, 2 na't, 1 tesdîs, 27 kaside, 2 terkîb-i bend, 1 tercî-i bend, 25 beyit ve 7 kıt'a bulunmaktadır.

5. *Meraca'l-bahreyn fî ecvibe 'alâ-i'tirâzâti'l-Cevherî*: *Kâmûsü'l-Muhît*'in yazarı Fîrûzâbâdî'nin *Sihâhu'l-luga*'nın müellifi Cevherî'ye yönelttiği eleştirilere verdiği cevaplardan meydana gelen Arapça bir eserdir. Veysî, çok sayıda kaynaktan yararlanarak kaleme aldığı bu eseri tamamlayamamıştır.

6. *Düstûrû'l-amel*: Dinî menkıbeleri konu edinen eser, *Şehâdet-nâme* adıyla da bilinmektedir.

7. *Fütûh-ı Mısır*: Veysî, Mısır'ın fethini anlatan bu eserini tamamlayamamıştır.

8. *Gurretü'l-asr fî tefsîri sûreti'l-Asr*: Asr suresinin tefsiridir.

9. *Hicviyye*: Otuz iki beyitlik Farsça bir manzumedir, son beyti Türkçedir (Kaya, 2013: 76-77).

1.8.18. Za‘fî

Asıl adı Ali’dir. Geliboluludur. Doğum tarihi bilinmemektedir. Afvî mahlasını kullandığı bir gazeli dışındaki tüm şiirlerinde “kuvvetsizliğe mensup” anlamına gelen Za‘fî mahlasını kullanmıştır. Tezkirelerde fizikî olarak zayıf olduğu ifade edilen şairin, kendisini manen kuvvetsiz gördüğü ve bu yüzden Za‘fî mahlasını kullandığı anlaşılmaktadır. Bazı kaynaklarda “Za‘îfî” mahlaslı başka şairlerle karıştırılmıştır (Adak, 2006: 16-84). Za‘fî’nin hayatında en önemli dönüm noktası, Kahire’de bulunan İbrâhîm-i Gülşenî’ye intisap etmesi ve ondan hilafet almasıdır. Za‘fî, İbrâhîm-i Gülşenî’nin vefatından sonra da Gülşeniyye Âsitânesi’ne bağlı kalmıştır. Za‘fî, kendi adına nispet ederek oluşturduğu ve tarikat giyim kuşamında önem verilen Za‘fiyye adlı bir tâcın da sahibidir. Aynı zamanda bir seyyah olan Za‘fî; Gelibolu, İstanbul ve Kâhire’nin yanı sıra Rumeli ve Ege bölgesindeki pek çok şehri gezmiş ve bu gezilerinde özellikle Mevlevî şahsiyetlerle ilişkiler kurmuştur. 1566-1570 yılları arasında Kahire’de vefat etmiştir.

Za‘fî; Farsçaya olan hâkimiyeti, mülemmaları, şehrengîzleri, denizci terimlerini şiirlerinde kullanmasıyla güçlü bir sanatçı kişiliğe sahiptir (Adak, 2006: 384-385). Za‘fî’ye ait olduğu tespit edilen eserler şunlardır:

1) Türkçe Dîvân: Türkçe-Farsça nazım-nesir karışık bir dîbâce ile başlayan *Dîvân*’da; 1 münâcât, 15 kaside, 2 tercî-i bend, 3 terkîb-i bend, 24 murabba, 2 tahmîs, 1 tesdîs, 3 muhammes, 3 şehrengîz, 1 tarih manzumesi, 391 gazel, 4 koşma, 1 müfred, 2 matla, 3 tarih beyti (Adak, 2006: 95).

2) Farsça Dîvânçe: Eserde; 3 tercî-i bend, 3 tahmîs, 42 gazel, 2 tarih olmak üzere toplam 50 şiir bulunmaktadır (Adak, 2006: 95-96).

3) Hurûfîlik Risalesi: Hurûfîliğe dair Türkçe olarak yazılmış 15 varaklık mensur bir eserdir (Adak, 2006: 98).

4) Risâle-i Mahsûsa: Za‘fiye tâcı hakkında yazılmış bir eserdir. Bu eser bulunamamıştır (Adak, 2006: 101).

Za‘fî’ye nispet edilen ancak ona aidiyeti kesin olmayan eserler; *Hudâ Rabbim Manzûmesi*, *Risâle-i Mecma’i’l-Mekâsıd* isimli Farsça tasavvufî bir risâle, *Mevlid* ve hicviyye tarzında yazılmış bir manzumeden ibarettir (Adak, 2006: 102-106).

1.8.19. Ziyâ'î

Asıl adı Hasan'dır. Mostar'da doğmuştur. Doğum tarihinin 1551 olduğu tahmin edilmektedir. "İşığa mensup" anlamına gelen Ziyâ'î mahlasını kullanması, Rumeli'de tasavvufî tarikatlara ilgi duymasından kaynaklanmaktadır. Öğrenimiyle ilgili kesin bilgiler bulunmamakla birlikte yaptığı görevlerden devrinin dinî bilgilerini öğrendiği anlaşılmaktadır. Hayatını yoksulluk ve sıkıntılarla geçiren Ziyâ'î, şiirlerinde fakirliğinden ve devrinde kıymetinin bilinmediğinden şikâyet eder. Hayatının bir döneminde ailesinin geçimini sağlamak için gurbete çıkmıştır. Burada umduğunu bulamayınca memleketine dönmüştür. Daha sonra, şair Vusûlî Mehmed Bey'in himayesine girmiştir. Maddî sıkıntılarından kurtulan Ziyâ'î, 1583 yılında vaizlik yapmaya başlamıştır. 1584'te Mostar'da veba hastalığından vefat etmiştir. (Gürgendereli, 1999: 5-13). Eserleri şunlardır:

1. *Dîvân*: *Dîvân*'da 510 gazel, 12 kaside, 57 kît'a, 12 muamma, 1 terkîb-i bend, 1 tercî-i bend, 4 muhammes, 14 tarih, 1 müseddes, 1 muaşşer, 29 müfred ve matla bulunmaktadır.

2. *Kıssa-i Şeyh Abdürrezzâk (Şeyh-i San'ân) Mesnevîsi*: Şeyh-i San'ân hikâyesinin anlatıldığı 1725 beyitlik bir mesnevîdir. Tasavvufî bir hikâyeye dayanan eserde, aşkın insanın gönlünde tezahür ettiği düşüncesi ele alınmıştır.

3. *Kenzü'l-esrâr*: Nizamî'nin *Mahzenü'l-esrâr* adlı mesnevîsine nazire olarak yazılmıştır. 1565 beyitten oluşan eserde; dünyanın faniliği, aşk, takva, ilim gibi konularda çeşitli hikâyeler anlatılmaktadır.

4. *Varka vü Gülşâh*: Ziyâ'î'nin *Kıssa-i Şeyh Abdürrezzâk Mesnevîsi*'nde yazdığını ifade ettiği bu eser henüz bulunamamıştır.¹⁰

1.8.20. Kimliği Tespit Edilemeyen Şairler

Mecmuada şiirleri bulunan ancak 16., 17. ve 18. yüzyıllarda yaşamış aynı mahlaslı çok sayıda şair olduğu için kimliği tespit edilemeyen şairler şunlardır: 'Abdî,

¹⁰ Müberra Gürgendereli, "Ziyâ'î, Hasan Ziyâ'î Efendi", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, (Çevrim içi), <http://www.turkedebiyatilismlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=762>, 01.08.2018.

Ahmed, Ahmedî, ‘Aşkî, Bekrî, Hüdâyî, Meşrebî, Sâdık, Sıdkî, Selîm Beg, Rızâ Efendi, Sürûrî, Tâhir.

1.9. Mecmuada Karşılaşılan Bazı Problemler

Çalışmamızda karşılaştığımız en büyük problem, tamamı 309 varaktan oluşan mecmuanın varak numaraları verilmediği için ciltleme esnasında ya da başka bir nedenle sayfalarının karışmış olmasıdır. “On Altıncı Yüzyıl Divan Şairi Mânî ve Şiirleri” adlı makalesinde mecmua ile ilgili kısa bir değerlendirmede bulunan Semra Tunç, sonradan verildiği anlaşılan sayfa numaralarının çizilip tashih edildiğini ve eksiklikler bulunan yazmanın dağınık parçaların birleştirilmesinden meydana geldiğini belirtir (Tunç, 2007: 28). Bâkî’nin 15b’de başlayan mersiyesinin Celâlî ve ‘Abdî’nin şiirlerinden sonra 18a’dan devam etmesi sayfaların karışıklığını göstermektedir. Aynı durum Ziyâ’î’nin terkîb-i bendi için de geçerlidir. Çeviri yazılı metinde bu şiirler, varak numaralarına dokunulmayarak uygun şekilde birleştirilmiştir. Ayrıca pek çok şiirde beyit ve bent düzeyinde eksiklikler bulunmaktadır. Bu eksiklikler sayfaların karışmasından ya da diğer bentlerin yazmada bulunmamasından kaynaklanmaktadır. Eksik beyit ve bentler, bulabildiysek mecmuanın diğer sayfalarından alınarak tamamlanmıştır. Dipnot kısmında, eklediğimiz beyit ve bentlerin mecmuanın hangi sayfalarından alındığı belirtilmiştir.

Mürekkep dağıldığı için okunamayan kelimeler ve müstensihin boş bıraktığı bölümler de divanlardan tamamlanarak köşeli parantez içine alınmıştır.

Mecmuada karşılaşılan diğer bir problem de imladaki tutarsızlıklar ve hatalardır. Müstensih kimi zaman aynı kelimeyi farklı harflerle yazmış, noktalı harflerin yazımında hataya düşmüş ve bazı kelimelerde de eksik ve fazla harfler kullanmıştır. Çeviri yazılı metinde, tespit edilen hatalar düzeltilmiş ve kelimeler doğru imlalarına göre yazılmıştır. İmla ile ilgili diğer konulardaki tasarruflarımız ise tezimizin “Metnin Kuruluşunda İzlenen Yöntem” başlığı altında ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Mecmuadaki şiirlerin başlığında yer alan nazım şekilleri ile şiirlerin nazım şekli arasında uyumsuzluklar bulunmaktadır. Müstensihin dikkatsizliğinden kaynaklandığı düşünülen bu durum; terkîb-i bend/tercî-i bend, müseddes/tesdîs nazım

şekillerinin adlandırılmasında ortaya çıkmaktadır. Çeviri yazılı metinde başlıklar yazmadaki orijinal hâliyle kaydedilmiş; ancak doğru şekilleri dipnotlarda belirtilmiştir. Nazım şekillerinin incelendiği bölümde de şiirlerin divanlarda da belirtilen doğru nazım şekilleri esas alınmıştır.

2. BÖLÜM

MECMÛ‘A-İ EŞ‘ÂR‘IN (1b-50b) METNİ

2.1. Metnin Kuruluşunda İzlenen Yöntem

Çalışmamıza konu olan *Mecmû‘a-i Eş‘âr*‘ın (1b-50b) metni oluşturulurken şu hususlara dikkat edilmiştir:

1. Çeviri yazılı metin hazırlanırken tezimizin başında yer verilen “Çeviri Yazı Alfabetesi” kullanılmıştır.
2. Metin hazırlanırken Eski Anadolu Türkçesinin ve Klasik Dönem Osmanlı Türkçesinin dil özellikleri dikkate alınmıştır.
3. Varak numaraları, şiirlerin bulunduğu sayfalarda, sayfadaki ilk mısranın başında “1b, 2a, 2b” şeklinde gösterilmiştir.
4. Şiir ve beyit numaraları Latin rakamlarıyla bent numaraları ise Roma rakamlarıyla gösterilmiştir.
5. Vezin ve bahirler her şiirin başında gösterilmiştir.
6. Varakların eksikliği nedeniyle başlık bulunmayan şiirlere başlık olarak şairin mahlası ve nazım şekli köşeli parantez içinde [] yazılmıştır.
7. Şiirlerin başlıkları mecmuadaki şekliyle yazılmış, nazım şekillerinin adlandırılışındaki hatalar dipnotlarda belirtilmiştir.
8. İmla birliği bulunmayan “dā‘im, zā‘il” vb. hemzeli kelimelerin yazımında metne uyulmuş, metinde ۛ ile yazılmışsa “dāyım, zāyıl”; ۞ ile yazılmışsa “dā‘im, zā‘il” tercih edilmiştir.
9. Bâkî‘nin 15b‘de başlayıp Celâlî ve Abdî‘nin şiirlerinden sonra 18a‘dan devam eden mersiyesi ile Hasan Ziyâ‘î‘nin 45b‘de başlayıp 49a‘dan devam eden terkîb-i bendi varak numaralarına dokunulmayarak uygun şekilde birleştirilmiştir. Şiir numaraları da bu değişikliğe göre verilmiştir.
10. Şiirlerde geçen İslamî kaynaklı sözler eğik (italik) yazılarak açıklamaları dipnotta verilmiştir.
11. “Taḥmīs, ḥāṭır, taḥt” gibi daha çok noktalı harflerin yazımında görülen hatalar düzeltilmiş, bu kelimelerin tamamı aslî imlalarına göre yazılmıştır.

12. Yazmada mısraların başında bırakılan boşluklar ve aşırı nem nedeniyle okunamayan bölümler yayımlanmış divanlardan yararlanılarak metne eklenmiş ve bu bölümler köşeli parantez [] içinde yazılmıştır.
13. Kelimeye bitişik olarak yazılan “izafet i”leri kısa çizgi “-” ile gösterilmiştir.
14. Mecmuada kimi zaman “izafet i’si” yerine “atıf vavı” kimi zaman da “atıf vavı” yerine “izafet i’si” kullanıldığı görülmektedir. Bu konuda metne sadık kalınarak anlam gereği yapılması gereken düzeltmeler dipnotlarda gösterilmiştir.
15. Mecmuada olmadığı hâlde anlam veya vezin gereği eklenen “atıf vavları” ve “izafet i’leri” yay ayraç () içerisinde gösterilmiştir.
16. Farsça, Arapça kelime ve tamlamalar Arapça, Farsça kurallara göre yazılmıştır.
17. Şeddeli kelimelerin imlasında vezne uyulmuştur.
18. Türkçe kelimelerin sonunda bulunan “b” sesi, Türkçenin bugünkü dil özellikleri dikkate alınarak “-p, -ıp, -üp” şeklinde gösterilmiştir.
19. Vezin gereği sözcüklerin birbirine bağlanarak okunması gerektiği durumlarda ses düşmeleri kesme işareti ile gösterilmiştir. Örnek: n’ola.
20. Metinde kimi zaman چ kimi zaman چ ile yazılan “gonçe” kelimesinde metne uyulmuştur.
21. Mecmuada okunan ancak anlam konusunda tereddütlerimizin olduğu kelimelerin yanına yay ayraç içinde soru işareti (?) konulmuştur.
22. Mecmuada yer alan şiirler; yayımlanmış ya da yüksek lisans ve doktora tezi olarak hazırlanmış divanlarla, tezkirelerle, bilimsel makale ve kitaplarla karşılaştırılarak farklılıkları dipnotta belirtilmiştir. Beyitlerden oluşan şiirlerde beytin birinci dizesi için “a”, ikinci dizesi için “b” harfi kullanılmıştır (1a, 1b). Bentlerden oluşan nazım şekilleri ise dipnotlarda bent numarasından sonra beyit numarası verilerek gösterilmiştir (II-3). Şiirleri karşılaştırdığımız kaynakların künyesi şiir numarasından sonra verilerek şiirin bulunduğu sayfa gösterilmiştir. Dipnotlarda önce kelime ya da kelime grubunun doğru şekli veya mecmuadaki şekli yazıldıktan sonra iki nokta (:) konulmuş ve karşılaştırma yapılan eserdeki karşılığı yazılmıştır. Aynı beyitte birden fazla farklılık varsa eğik çizgi (/) konularak diğer farklara geçilmiştir. Divanlarda bulunup mecmuada yer almayan beyit ve bentler dipnotlarda ifade edilmiştir.
23. Kelime, mısra ya da beytin mecmuadaki şekli için “M”, divandaki şekli için kısaltmalar bölümünde ifade edilen simgeler kullanılmıştır.

2.2. Mecmû'a-i Eş'âr'ın (1b-50b) Çeviri Yazılı Metni

1b

1

Ġazel-i Râsih Tahmîs-i 'Aşkî

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

I

- 1 Kesbimüz itmeñ müdām nālān-ı dilān üstine
- 2 Eylerüz Ya'kûb-veş giryān giryān üstine
- 3 Hâtırum itmekdedür vîrān vîrān üstine
- 4 Süzme çeşmüñ gelmesün müjgān müjgān üstine
- 5 Urma zaḥmın sîneme peykān peykān üstine

II

- 1 Künc ü miḥnetde ğam-ı hicrûñle oldum bî-ḥuzûr
- 2 Böyle firḳatle geçerken nice dem sāl ü şühûr
- 3 Şûretâ şefḳat-zede bu bendesine vech-i nûr
- 4 Dilde ğam var şimdilik şabr eyle gelme ey sürûr
- 5 Gelemez bir ḥāneye mihmān mihmān üstine

III

- 1 Tâli'üm yāver olaydı irmiş idüm devlete
- 2 Ser-güzeşti şerḥ iderdüm rûz (u) şeb ol ḥûb-ı pûte (?)
- 3 Yüz sürerken gāhîce bir ḥāk-i pây-i 'izzete
- 4 Yārdan mehcûr iken düşdük diyār-ı gurbete
- 5 Dehri gösterdi yine hicrān hicrān üstine

IV

- 1 Kāmetüm çevgāne döndi ey yüzi bāğ-ı şabûḥ
- 2 Per ü bāl açdı tenümde uçmağa yüz tutdı rûḥ
- 3 Vāşıl-ı maksûd olur mı virse de Ḥak 'ömr ü Nûḥ
- 4 Rîze-i elmās eker her açdığı zaḥma o şûḥ
- 5 'Ömri var olsun ider iḥsān iḥsān üstine

V

- 1 'Aşkiyāya kim riyā-pîşe dimişler ḥaḳḳına
- 2 Fāriğ-i āzādedir nûşdan dimişler ḥaḳḳına
- 3 Terk ider āḥir seni sevmez dimişler ḥaḳḳına

II-1 Künc-i miḥnetde: Künc ü miḥnetde M / ğam-ı: ğamı M

III-2 Mısrânın vezni bozuktur.

III-5 Dehr: Dehri M

IV-3 'ömr-i Nûḥ: 'ömr ü Nûḥ M

- 4 Hem mey içmez hem güzel sevmez dimişler haqqına
5 Eylemişler Râsihe bühtân bühtân üstine

2

Selīm Beg

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

- 1 Yine dert ehli için mäh-ı muharrem geldi
Ağlayup çāk-i girībān idecek dem geldi

3

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

- 1 Gelenler hep şabī geldi gidenlerden haber gelmez
Budur aḥvāl-i ‘ālem ki giden gelmez gelen bilmez

4

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

- 1 Nedīm-i bezm-i eḥaşşü’l-ḥaş idi eyyām-ı ḥātemde
Kerem didikleri bī-kes ‘aceb şimdi ne ‘ālemde
- 2 Kerem bir mürğ-i dest-āmūz idi eyyām-ı ḥātemde
Uçup şimdi verā-yı Kāfa gitdi yok bu ‘ālemde

2a

5

Mersiye-i Ḥazret-i İmām Ḥüseyn Cem‘ī Efendi

Müfte‘ilün müfte‘ilün fā‘ilün

Serī‘ - + + - / - + + - / - + -

I

- 1 Vaktidür ey ḥāme-i şarkī-edā
Kubbe-i çarḥı idelüm pür-şadā
- 2 Ya‘nī ki hengāme-i taḥkīkde
Eyleyelüm vaşf-ı şeh-i Kerbelā

4-1a Mısranın vezni bozuktur. “Eḥaşşü’l-ḥaş” vezin gereği “ḥaşşü’l-ḥaş” okunmalıdır.

5 Şiir için bk. Birgül Koparan, *Cem‘ī Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Dîvânı’nın Tenkîdli Metni*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 1995, s. 168-174.

- 3 Ol ki nihāl-i ḳad-i bālāsıdur
Zīnet-i vālā çemen-i *lā fetā*
- 4 Ol ki ğubār-ı der-i feyyāzıdur
Kuḥl-i cilā-baḥş-ı ‘uyūn-ı ‘amā
- 5 Ol ki bu resme yazar elḳābını
Levḩa-i gerdūna debīr-i ḳazā
- 6 Gülbün-i ser-sebz-i riyāz-ı Betül
Tāze gül-i gülşen-i Āl-i ‘Abā
- 7 Jeng-zidā-yı ruḩ-ı mir’āt-ı dīn
Rāh-nümā-yı ḩarem-i kibriyā
- 8 Ya‘nī ḩüseyn ibn-i ‘Aliyy-i şecī‘
Gevher-i zībende-i tāk-ı refī‘

II

- 1 Ol şeh-i Mekkī vü melik-çākerī
Ol ‘alem-efrāz-ı zafer rehberi
- 2 Ol Necefī gevher-i zī-kıymeti
Ol Medenī devḩa-i dāniş-beri
- 2b 3 Ol meh-i tābān-ı celī pertevi
Ol gül-i ḳudsī çemen-i ḩaydarī
- 4 Ya‘nī ki bālīn-i seri dāyimā
Zānū-yı peygamber olan serveri
- 5 Hāle-i āġūş-ı nebīde müdām
Cilve iden māh-ı ziyā-güsteri
- 6 Düşmen-i bed-ḩ‘āha uyup ey felek
N’itdūñ o şehzāde-i dīn-perveri

I-3b Lā fetā: Lā-fetā illā Alī lā-seyfe illā Zü’lfikār: Ali’den başka genç, yiğit er; Zülfikār’dan keskin kılıç yoktur. Bk. Mehmet Yılmaz, *Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözlər (Ansiklopedik Sözlük)*, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1992, s. 100.

7 Ğarķa-i ĥūn itdüñ o ĥūn-ĥ^ıār ile
Gerçi ciger-gūşe-i peygamberi

8 Līk sen andan beter olduñ bugün
Nāvek-i āha siper olduñ bugün

III

1 Hādī-i vādī-i şerī^ʿat iken
Mehdī-i gītī-i velāyet iken

2 Sūnbül-i gül-pūş-ı şafā-güsteri
Ebr-i çemen-tāb-ı leṭāfet iken

3 Kadd-i ser-efrāḥte-i dil-keşi
Naḥl-i berūmend-i siyādet iken

4 Pertev-i ĥūrşīd-i fūrūğ-ı ruḥı
Bedraķa-i rāh-ı hidāyet iken

5 Sīne-i mirāt-miṣāl-i dili
Maḥfaẓa-i āyet-i raḥmet iken

6 Teşne-leb-i cādde-i ḥayrete
Sākī-i ser-çeşme-i şefkat iken

3a

7 Ḥayflar ol dürr-i cihān kıymeti
Lāyık-ı ser-tāc-ı ḥilāfet iken

8 Güm-şüde-i ḥāk-i meğāk itdiler
Tīğ-i dirīğ ile helāk itdiler

IV

1 Kıydılar ol tūṭī-i āle dirīğ
Virmediler şu o nihāle dirīğ

2 Çeşme-i vādī-i teraḥḥum iken
Degmedi bir kaṭre zülāle dirīğ

3 Ḥāşılı hiç kılmadılar merḥamet
Ol şeh-i pākīze-ḥişāle dirīğ

4 Üstine çün mihr bir elden ʿadū
Eyledi şad tīğ ḥavāle dirīğ

5 Cism-i semen-günü bu gül-zārda
Ġarķa-i ħūn oldu çü lāle dirīĝ

6 Toĝdıĝı sâ‘atde ħusūf-ı keder
Oldı ħavāle o hilāle dirīĝ

7 Vardı o ħūrşīd-i cihān-ı kerem
Cānib-i maşrıķda zevāle dirīĝ

8 Dehre bu eşrāt-ı kıyāmet yeter
Ya‘nī kıyāmetden ‘alāmet yeter

V

1 Āh o zamān kim ola bī-irtiyāb
Zemzeme-i el-‘aṭaş āfāk-tāb

2 Āh o zamān kim bu serāy-i sipenc
Ṭāk-be-ṭāk ola yerinden ħarāb

3b

3 Āh o zamān kim ola tennūr-ı mihr
Maĝz-güdāz-ı ser-i her şeyḥ ü şāb

4 Āh o zamān kim şunula herkese
Defter-i a‘māl-i günāh u şevāb

5 Āh o zamān kim çıķa ħūnīn kefen
Lāle-şıfat ħākden ol āfitāb

6 Āh o zamān-ı ħired-endāz kim
Girye-kūnan mūy-keşān pūr-şitāb

7 Dāmen-i ħaşma şarılup ehl-i beyt
Ṭarf-ı girībānın alup bu türāb

8 Maḥkeme-i ħaşra vara dād ide
Her biri ol bābda feryād ide

VI

1 ‘Ālemi ķalmadı bu bezm-i ĝamuñ
Cāmı daḥı yirlere geĝsün Cemüñ

V-7b bu türāb M: yutar āb CD

- 2 ‘Āşık-ı mecrûha gerekmez felek
Başuña çal hoşka-i pür-merhemüñ
- 3 Dahı ne ümmîd iderüz çarḥdan
Dahı ne luṭfin umaruz ‘âlemüñ
- 4 Kim bilürüz ğarka-i ḥûn olduĝın
Cismini şeh-zâde-i ‘İsî-demüñ
- 5 Çarḥ-ı zebûn-küşdür iden şu‘le-ḥîz
Âteş-i efsürdesini mâtemüñ
- 6 Dehre Süleymân da olursañ yine
Dîv-i felekden ḥazer it ḥâtemüñ
- 4a¹⁵ 7 Düşme şegâl-i felegüñ dāmına
Bilme misiñ vaḳ‘asını Rüstemüñ
- 8 Zîr ü zeber olsa sezâdur felek
Başına ḥalkuñ ne belâdur felek

VII

- 1 Biz ki rızâ-cûy-ı Hudâyuz bugün
Zerre-i ḥurşîd-i rızâyuz bugün
- 2 Sırrını bu dâ‘iye-i a‘zamuñ
Añlamazuz ehl-i hevâyuz bugün
- 3 Aşlı bu sırruñ bilinür â‘kıbet
Muntazır-ı rûz-ı cezâyuz bugün
- 4 Hikmet-i Bârîye irişmez ‘ukûl
Tâbi‘-i fermân-ı kazâyuz bugün
- 5 Biz ki bu meydân-ı pür-âşûbda
Bende-i şâh-ı şühedâyuz bugün

VI-7a şegâl M: şegâd CD

VII-2a dâ‘iye M: dâhiye CD

- 6 Cemî-i şeydâ gibi şad-‘özü ile
Silsile-cünbân-ı du‘âyuz bugün
- 7 Mîhr ü kamer nite ki yüzler sürüp
Diye cenâbında sühâyuz bugün
- 8 Manzara-i merķadi pür-nûr ola
Hafız-ı bâb-ı haremi hûr ola

4b

6

Emānet-nāme-i Veysî Efendi

Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

I

- 1 Yeter ey dil heves-i zülf-i siyeh-kâr yeter
Yeter ey cân-ı belâ-dîde bu efkâr yeter
- 2 Ceyb-i endîşeye çek başuñı fikr it hâlûñ
Halk ile eyledüğün bî-hûde güftâr yeter
- 3 Rişte-i fikre dür-i eşk-i nedāmet nazm it
Ārzū-yı dil içün didüğün eş‘ār yeter
- 4 Mürğ-i ‘anķā-per-i nazmuñ yetür ol yirlere kim
Şāh-bāz-ı nażar-ı himmet-i ebrār yeter
- 5 Der-i Mevlāya yüzüñ sür yeter itdün kendün
Bende-i halka-be-güş-ı der-i eşrār yeter
- 6 Yeter oldı bu hevā vü hevesi terk idelüm
Yönelüp Hakkā reh-i şıdk u sedāda gidelüm

VII-7a nite ki M: beytüñe CD

6 Şiir için bk. Zehra Toska, *Veysî Divânı (Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği)*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 1995, s. 163-168. Başlık: Emānet-nāme-i Veysî Efendi M: Tövbenāme-i Veysî VD

I-4a nazmuñ M: ‘azmün VD

I-5b Bende M: Pende VD

II

- 1 Evvelā ‘azm idelüm bār-geh-i iclāle
Ravza-i şāh-ı rüsül merķad-i şaḥb u āle
- 2 Ol şehüñ ġāşiye-ber-düş olalum maḥmiline
Yüz sürüp ḥāk-i reh-i nāḩa-i zer-ḩalḩāle
- 3 Yollaruñ ḩār-ı muġaylānına yüzler sürelüm
Lāle-veş ġarķ idelüm çihreyi ḩün-ı ale
- 4 Eşk-i ḩasret şaçalum reh-güzer-i ḩüccāca
Şüre-zārında ḩicāzuñ bite sünbül lāle
- 5 Sünbüli āteş-i dilden saçılan dūd-ı kebūd
Lālesi ḩün-ı cigerden dökülen pergāle
- 6 Gel senüñle varalum yüz sürelüm dergāha
Ya‘nī dergāḩ-ı mu‘allā-yı Resūlu’llāha

5a

III

- 1 Ravzası ḩākine fersūde kılup pīşānı
Lāle-gün eyleyelüm dīde-i ḩün-efşānı
- 2 Diyelüm aña eyā ümmetinüñ ġam-ḩ‘ārı
ḩasteler çāresi bī-çārelerüñ dermānı
- 3 Enbiyā meḩḩarı ḩallāķ-ı cihān maḩbūbı
İki ‘ālem güneşi iki cihān şultānı
- 4 Feyz-i luṭṭ u keremüñden bizi maḩrūm itme
Raḩmet-i ‘ālem iken devletüñüñ ‘unvānı
- 5 Yüz sürerken o şafā-gāḩ-ı bülend eyvāna
Būs iderken okudum cāy-ı celīlū’ş-şānı
- 6 Kaldırup dest-i du‘ā kıble-geh-i a‘lāya
Yalvaralum bizi yokdan yaradan Mevlāya

II-1b şaḥb u āle M: şaḥb-ı āle VD

II-4a reh-güzer-i ḩüccāca M: reh-güzer ḩaccāca VD

IV

- 1 Diyelüm ey bizi yokdan getürüp var iden
Cevher-i ‘aql ile tıfl-ı dili hüşyār iden
- 2 Tāc-ı ĩmān u iṭā‘atle ser-efrāz kılup
Dīn-i ĩslāma kemer-beste-i aḥrār iden
- 3 Ḳalbimüz gönçe-i ser-beste-i taṣdīḳ kılup
Dilimüz bülbül-i destān-zen-i iḳrār iden
- 4 Kimimüz devletle ṣāh-ı cihān-dār idüp
Kimimüz künc-i ḳanā‘atle sebük-bār iden
- 5 Ey bizi maḥż-ı kemāl-i kerem ü luṭfindan
Dār-ı dünyāda bu elṭāfa sezā-vār iden
- 6 Şoñra lāyık mı bizi ḥaste-i hicrān itmek
Mübtelā-yı elem-i āteş-i sūzān itmek

5b

V

- 1 Geçdi ‘ömrüm heves-i zülf-i mu‘anberde benüm
Ḳaldı ‘aqlum girih-i kākül-i dil-berde benüm
- 2 Tīḡine ḥançerine māyil olup dil-dāruñ
Çekdügüm derd ü belā söylene dillerde benüm
- 3 Ṣāh-bāz-ı nażarum niçeye dek ḳala beste
Dām-ı dil-gīr-i ḥaṭṭ-ı yār-ı semen-berde benüm
- 4 Seyyi’ātum yazan ol kātib-i ‘amāl-nüvīs
Vay eger itdügümi hep yaza defterde benüm
- 5 Şaḳalum aḳ yüzüm ḳara sözüüm ‘ayn-ı ḥaṭā
Baña ağlañ baña kim ‘arşa-i maḥşerde benüm

IV-2b aḥrār M: isrār VD

IV-3a kılup M: idüp VD

IV-4b ḳanā‘atle M: ḳanā‘atde VD

V-3a beste ḳala: ḳala beste M: beste ḳala VD

V-4a ‘amāl-nüvīs M: ‘amāli nüvīs VD

V-5a aḳ M: ağ VD

- 6 Ne yüzüm var nazar-ı Һazret-i Һaққа varacak
Ne sözüm var varıcaқ Һazretine yalvaracak

VI

- 1 Şadme-i қahr ile bir gün yıkılup tāk-be-tāk
Bu ber-efrāşte-eyvān-ı zer-endüde revāk
- 2 Vaқtidür āhuñı tır ü kadüñi eyle kemān
Sefer-i āhirete saña gerekmez mi yaraқ
- 3 Āh kim fısk ile geçdi giceler gündüzler
Ne ‘ibādāt-ı teheccüd ne şalāt-ı işrāk
- 4 İtdüğüm cürme benüm yir ile gök şāhiddür
Bende yirden göge dekdür ғazaba istiһkāk
- 5 Virme dāmānumı dest-i huşemāya yā Rab
Varıcaқ Һazretüñe başı kaba yalın ayak
- 6 Virmek olursa eger Һaşma benüm dāmānum
Yine iһşān u kerem senden olur sultānum

6a

VII

- 1 Mest olup bāde-i ғafletle yitürdük özümüz
Bilmedük düş gibi geçdi gicemiz gündüzümüz
- 2 Zıkr ü tesbīһine şarf eylemedük ‘ömrümüzü
Һazret-i Һaққа niyāz itmege yokdur sözümüz
- 3 Çihre-fersüde-i ebvāb-ı erāzil olduk
Қalmadı Һazretine varmağa hergiz yüzümüz
- 4 Ten-i Һākimüzi bir gün götüre şarşar-ı merg
Şöyle berbād ola kim görmeye kimse tozumuz

VI-1b efrāşte M: efrāşte-i VD

VI-4b Bende M: Bize VD

VI-5b başı M: baş VD

VII-2a tesbīһine M: tesbīһe VD

VII-4b ola M: ide VD

5 Görsüñ ey dīde neler gelse gerek başumuza
Bilsüñ ey dil ki neler görse gerekdür gözümüz

6 Z̤ü'l-celālā baña ol demleri āsān eyle
İşümi z̤ikr-i cemīlūñ aşum īmān eyle

VIII

1 Tevbe yā Rabb giriftār-ı hevā olduğuma
Tevbe yā Rabb taleb-kār-ı belā olduğuma

2 Tevbe yā Rabb esīr-i mey-i gül-reng olup
Bende-i muğbeçe-i işve-nümā olduğuma

3 Ārzū-yı şanem-i mäh-liķā itdügüme
Mübtelā-yı heves-i mihr-i vefā olduğuma

4 Tevbe yā Rabb 'ibādet şanup itdüklerime
Dāmen-ālūde-i çirk-āb-ı riyyā olduğuma

5 Pey-rev oldum o sūhān-pervere itdüm tevbe
Dāyimā rāh-ı rev-i 'amd ü ḥaṭā olduğuma

6 Tevbe yā Rabb ḥaṭā yolına gitdüklerime
Bilüp itdüklerime bilmeyüp itdüklerime

6b

IX

1 Yā ilāhī şeref-i ḥazret-i peygamber için
Siper-i mähı iki pāre iden server için

2 Şeb-i İsrāda olan sırr-ı maḥabbet ḥaḳḳı
Leyle-i ḳadrdeki vaḳt-i şafā-güster için

VII-5a Görsüñ M: Göresüñ VD

VII-5b Bilsüñ M: Bilesüñ VD / ey M: el VD / gerekdür M: gerek VD / gözümüz M: özümüz VD

VIII-1a yā Rabb M: Yārabbı VD

VIII-1b yā Rabb M: Yārabbı VD

VIII-4a yā Rabb M: Yārabbı VD

VIII-5b rāh-ı rev M: rāh-ber VD

VIII-6a yā Rabb M: Yārabbı VD

IX-2a İsrāda M: esrāra VD / maḥabbet M: muḳaddesi VD

- 3 Hānde-i rūy-i cihān-sūzı için şıddīkuñ
Girye-i hāzret-i Ya'kūb-ı belā-perver için
- 4 Nūr-i şıddīk-i nebī ma' delet-i Fārūķī
Hilm-i 'Osmān kerem-güstere-i Haydar için
- 5 Ol iki dürr-i dil-fürüz-i binā-güş-ı felek
Ya'nī ol kurretü'l-'ayn-ı şeh-i Hayber için
- 6 Luṭf idüp eylediği cürm ü günāha bakma
Veysī-i rū-siyehi nār-ı cahīme yakma

7

Terkīb-i Bend-i Veysī

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

I

- 1 Bārekallāh zihī nāme-i i'cāz-tırāz
Ser-i ser-bestesidür perde-güşāyende-i rāz
- 2 Nāmedür gonçe-i ser-beste-i gül-zār-ı ümīd
Nāmedür bülbül-i nev-ḥaste-i bāğ-ı niyāz
- 3 Nāmedür şem'-i dil-fürüz-i şeb-i derd ü firāk
Belki pervāne-i per-sūḥte-i sūz u güdāz
- 4 Bezm-i 'uṣṣākda ḥ'ānende nedīm-i ḥāmūş
Meclis-i yārda güyende velī bī-āvāz
- 5 'Arz-ı ḥāl itmege erbāb-ı sa'ādāte olur
Tercemān-ı sūḥan-ārā-yı feşāḥat-perdāz

IX-3a rūy M: ḥüsn VD

IX-4a nebī M: beni VD

IX-5a dil-efrüz-i: dil-fürüz-i M: dil-efrüz-i VD

IX-6a günāha M: fesāda VD

IX-6b rū-siyehi M: rübehiyi VD

7 Şiir için bk. Toska, *agt.*, s. 169-175. Başlık: Terkiḇ-i Bend-i Veysī M: Üveys Pāşā Mısr-ı Kāhire
Beglerbegi iken denilmiştir VD

I-1b perde-güşāyende M: perde-i güşāyende VD

I-2a ser-beste M: ser-sebz VD

I-2b bülbül M: zanbaḳ VD

I-3a dil-efrüz-i: dil-fürüz-i M: dil-efrüz-i VD / derd-i firāk: derd ü firāk M: derd-i firāk VD

- 6 Gele ey nāme seni peyk-i şabāya vireyin
Der-i pāşā-yı felek mertebeye göndereyin
- 7a

II

- 1 Yazayın her satıruñ hāme-i müjgānumla
Sürh cedvel çekeyin dīde-i giryānumla
- 2 Ruḥ-ı ‘uşşāk gibi saña zer-efşānlar idüp
Sīm taḥrīr ideyin eşk-i firāvānumla
- 3 Müşg ü ‘anber dökeyin hāme-i müşgīnūmden
Dürr ü gevher dizeyin ṭab‘-ı sūḥan-dānumla
- 4 Nūr-ı çeşmüm dökeyin ḥūn-ı dilüm şarf ideyin
Saña ḥıdmet ideyin başum ile cānumla
- 5 Virüp ey nāme seni peyk-i seḥer-gāh eline
Anı hem-rāh ideyin kâşid-i efgānumla
- 6 Var o dergāh-ı felek-i pāy-gehe çehreñi sür
Nice olurmuş şeref-i kevkebe-i devleti gör

III

- 1 Varıcaḳ südde-i dīvān-ı felek eyvāna
Pāye-i ‘izz ü şeref rütbe-i ‘ālīşāna
- 2 Saña nevbet ki dege çehre-i mihr ü mehden
Rūy-mālīde kıl a‘yān felek ‘unvāna
- 3 Seg-i kūyına niyāz ile duḥūl itmek için
Ḥüsn-i ta‘bīr ile söyle sözüñi derbāna
- 4 Nice derbān ki elindeki ‘aşāsınuñ ucu
Ṭoḳunur ḥāṭır-ı Behrām u dil-i Keyvāna

II-2a zer-efşānlar M: zer-efşānlık VD

II-3a Müşg M: Misk VD

II-3b dizeyin M: direyin VD

II-6b Nic’olurmuş: Nice olurmuş M: Nic’olurmuş VD

III-1a felek M: bülend VD

III-2b a‘yān M: ol bāb-ı VD

5 Giricek meclis-i pāşā-yı felek-mertebeye
Öp elin düş ayağa sür yüzünü dāmāna

6 Evvelā devlet ü iqbāle du‘ālar eyle
Şoñra ahvāl-i dil-i hasteyi bir bir söyle

7b

IV

1 Di ki ey hāmeñe dil-beste fuḥūl-i büleḡā
Nevk-i şimşirüne fersūde riḡāb-ı ümerā

2 Kılıcuñ āyine-i çehre-i dil-cū-yı şabāḥ
Kalemüñ ḡāliye-i ṭurra-i hoş-bū-yı mesā

3 Kātib-i ḥükm-i felek böyle ider elḡābuñ
Levh-i sīmīn-i zer-efşān-ı sipihre imlā

4 Mültecā-yı fuḡarā-kehf-i emān-ı zu‘afā
Dil-nevāz-ı fuḡālā cāyize-baḡş-ı şu‘arā

5 Nefḡa-i bād-ı bahār-ı keremüñ itdükçe
‘Andelībān-ı riyāz-ı hüneri naḡme-serā

6 Bāḡ-ı ḡadrüñ ola mānend-i cinān-ı cāvīd
‘Ömrüñi devletüñi ḡazreti Ḥaḡḡ ide mezīd

V

1 Ey şeh-i muḡteremüñ maḡrem-i ‘ālī himemi
Maḡremān-ı ḡarem-i salṭanatuñ muḡteremi

2 Āsumān-ı hünerüñ ‘İsī-i mu‘ciz-nefesi
Mesned-i ma‘rifetüñ münşī-i çāpük kalemi

3 Bī-ḡuzūr olma eger ‘izz-i ḡuzūra aṅsam
Rişte-i cānda olan ‘uḡde-i efkār-ı ḡamı

III-6a devlet ü iqbāle M: devlet-i iqbāle VD

IV-3a Kātib-i ḥükm M: Kātibü’l-ḥükm VD

V-1b Maḡremān M: Maḡremāt VD

V-2a ‘İsī-i M: ‘İsī vü VD

- 4 Serverā böyle mi olur resm-i mekârim-bahşı
Ser-firāza bu midür kı̄ade-i muhteşemi
- 5 Dest-i cūduñ ile bahş eyler iken bī-minnet
Nūş-ı dārū-yı şifā-hāne-i luṭf u keremi
- 6 Yād idüp haste-i hicrāna devā itmeyesün
Unıdup va‘de-i ihsāna vefā itmeyesün

8a

VI

- 1 Hâk seni itmiş iken çeşme-i ihsân u kerem
Ne revâdur ben olam teşne-i şahrâ-yı elem
- 2 Sen çerâğ-ı harem-i devlet iken lâıık mı
Baña vahşet vire târîki-i peygüle-i ğam
- 3 Sen Süleymân-ı zamân iken eyâ mîr-i sühan
Ne ‘aceb ola benüm mürġ-i zebānum ebkem
- 4 Pijen-i çāh-ı ğam itdi beni sehhāre-i dehr
Dest-i luṭfuñda iken tarf-ı kemend-i Rüstem
- 5 Sühanuñ Nüşirevân-bahş-ı dil-i ‘âlem iken
Bu ne inşâfdur ey Hızır-ı mesîhâ maḳdem
- 6 Şormaduñ hālūmi raḥm eylemedüñ bir kerre
Nicedür hâli diyü söylemedüñ bir kerre
- ## VII
- 1 Keremüñle dil-i düşmen yakıcı serversün
Bir kerem ıssı mürüvvetlü dilāver ersün
- 2 Evc-i iclâlde şāhîn-i hümâyün-pervāz
Kāf-ı iḳbâlde ‘ankā-yı hümā şeh-persün

V-4a midür: mi olur M: midür VD

V-5a ile M: ele VD / bī-minnet M: bī-mihnet VD

V-6a hicrāna M: ħirmāna VD

VI-2b târîki-i M: târik-i VD

VI-4a Bijen: Pijen M: Bijen VD

VI-6a hālūmi M: hasteñi VD

VII-1b Bir M: Pür VD

- 3 Gerçi pâşâ-yı şehenşâh-ı cihânsun ammâ
Lâyık-ı taht-ı Cem ü efser-i İskendersün
- 4 Luţf-ı ʔabʕuñla nevâzende-i her hâţırsun
Hüsn-i reʕyüñle tırâzende-i her kişversün
- 5 Saña ʔandîl-şıfat nâr-ı dilüm yandukça
Bilürem süz-ı derûnuñ diyü luţf eylersün
- 6 Çün bilürsün ki yaʔar âteş-i ğam cân u teni
Ne var ey kân-ı kerem sende ʔerâĝ eyle beni

8b

VIII

- 1 ʕĀşık-ı haste-dilüñ ʔeşm-i güher-pâşı için
Sûziş-i âteş-i ğamdan dökülen yaşı için
- 2 Nâle-i şüfî-i şad-sâle için şavmaʕada
Gûşe-i mey-kedenüñ naʕre-i ʔallâşı için
- 3 Bu şanem-hâne-i gerdün-ı hıred-fersânuñ
Şanʕat-ı nâdire-i hâme-i naʔķāşı için
- 4 Hem-reh-i leyle-i miʕrâc olan şahra için
Yaʕnî şâh-ı rüsülüñ ol gice yoldaşı için
- 5 Ğonçe-i gül-bün-i iķbâlüñ olan körpelerüñ
O saʕadetlü mürüvvetlü güzel başuñ için
- 6 Beni luţf u kerem it derd ü belâdan ķurtar
Sebeb-i hışm-ı Hudâ yaʕnî ķazâdan ķurtar

VII-4a Luţf-ı ʔabʕuñla M: Luţf u ʔabʕuñla VD

VII-5b Bilürem M: Bilürin VD

VII-6a bilürsün ki M: bilür saña VD

VIII-2 VD'de 3. beyittir.

VIII-3 VD'de 2. beyittir.

VIII-5a iķbâlüñ olan körpelerüñ M: devlet-i şeh-i âlişânuñ VD

VIII-5b başuñ M: başı VD

IX

- 1 Nic'olur hālüm o gün kim dura dīvān-ı ẓazā
Oķına hūkm-i hūmāyūn-ı mūkāfāt (u) cezā
- 2 Nic'olur hālüm o gün kim ķarıŗa birbirine
Nār-ı āh-ı fuķarā řā'ika-i ķahr-ı Hudā
- 3 Baķr-i ķahrı mütelāţım ide āh-ı mazlūm
Sāk-ı 'arŗı mūtezelsil ķıla dest-i fuķarā
- 4 Āh kim iki cihānda baŗa bir rāŗat yok
İki 'ālemde benem bār-ı melāletle dü-tā
- 5 Āķiretde elem-i keŗmekeŗ-i ehl-i hūķūķ
Dünyede miŗnet-i keŗŗāf u cefā-yı ūmenā
- 6 'Acebā ben ne günāh itdüm ola rūz-ı ezel
Hācetüm böyle ẓazā itdi Hudā 'izz ü cell

9a

X

- 1 Baķma nā-dān-ı gedā-meŗrebe ķıl ehle naŗar
Ehl kim ola nevā-zende-i ķānūn-ı hūner
- 2 Der-i iŗsānuńı pirāye-i tāc-ı ser ķıl
ŗaŗma ey kān-ı kerem hāk-i hāķire gevher
- 3 Ğonŗe-i luŗfuńı bŭlbŭllere iŗsān eyle
Hayfdur zāĝ-ı siyeh-bāle dŭŗe ĝonŗe-i ter
- 4 řāh-meŗreblere şun sāĝar-ı Cem-peymāyı
Ne bilŭr anı gedā-ŗab^c-ı fŭrŭ-māye ĝuher

IX-1a kim dura M: ki ola VD

IX-2a kim M: ki VD

IX-2b Nār M: Dŭd VD

IX-3a ide M: ķıla VD

IX-6b Bu mısra vezne uymamaktadır.

X-1b kim M: ki VD

X-2b gevher M: cevher VD

X-4a Cem-peymāyı M: ĝam-fersāyı VD

5 Ehl-i dilden biri manzûr-ı sa‘âdet olıcak
Baña luţf it baña kim bu dil-i dāniş-perver

6 Kullaruñ içre senüñ fazlı ile fāyıkdur
Luţf u ihsāna maḥal merhāmete lāyıkdur

XI

1 **Veysi**yā düşmeni bu nazm ile öldürdüm ben
Oldı her satırı bunuñ erre-i ‘ömr-i düşmen

2 Nazm-ı şîrînüme hergiz dil uzatmaz kimse
Lezzet-i sükker-i şi‘rümle cihān beste-dehen

3 Çarḥ ser-rişte-i nazmı baña teslîm ideli
Süfte-güş-ı süḥanumdur dür-i deryā-yı ‘Aden

4 Yūsuf-ı nazmumı bâzāra çıkardukça kıpar
Her taraftan niçe hengāme-i āşûb (u) fiten

5 Huṭbe-i saltanat-ı nazm benüm nāmımadur
Benem ol nāmzed-i sikke-i şāhî-i süḥan

6 Tîğ-i ṭāb‘umla beni eyledi te’yîd Hudā
Melik-i mülk-i ma‘ānî vü emîrû’ş-şu‘arā

9b

XII

1 En‘amallāhu ‘aleyk ey kalem-i ṭurfe-makāl
Himmetüñ oldı bu nazma sebep-i istikmāl

2 Sensün ol çeşme-i hikmet ki senüñle tab‘um
Düşmene zehr içürür dostlara āb-ı zülāl

3 H‘āce-i ‘aql ider tuḥfe-i ḥāk-i ḳademüñ
Her güher kim ola perdāhte-i dest-i ḥayāl

4 Demidür ḥayr du‘asın o kerîmü’ş-şānuñ
İdesin ḥātime-i nazm-ı belāğat-ı minvāl

XI-2b sükker M: şekker VD

XI-3b deryā-yı ‘Aden M: deryāyı ‘Aden VD

XI-4b taraftan M: tarafda VD

XI-6b Melik-i mülk M: Mālîkü’l-mülk VD

XII-3b kim M: ki VD

- 5 Nite kim reşha-i ‘aqlām-ı bedī‘-i büleğā
Ola ruhsār-ı ‘arūs-ı sühana müşgīn-ḥāl
- 6 Şāhid-i gül-ruh-ı maḳşūd-ı murādı gülsün
‘Ömr ü devlet uzasun ‘ākıbeti ḥayr olsun

8

Terkīb-i Bend-i Veysī

Mef‘ūlū fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

Muzā‘irī‘ - - + / - + - + / + - - + / - + -

I

- 1 Ey raḥş-ı ‘azmüñe ser-i küffār pāy-māl
Fersüde tīg-i nuşretüñe fırka-i ḍalāl
- 2 ‘Anḳā-yı zer-cenāḥ-ı livā-yı sa‘ādetüñ
Açsun fezā-yı devlet ü nuşretde per ü bāl
- 3 Tutsun cihānı bāng-ı nefīr-i gāzātđan
Āvāze-i bişāret-i feth-i ḥuceste-fāl
- 4 Gürz-i girān u nīze-i merdüm-rübā ile
A‘dā-yı dīni kır geçür ey şāh-ı Cem-ḥışāl
- 5 İrgür gürühuna şerer-efşān-ṭop ile
Erkān-ı dīn (ü) bāṭıl-ı küffāra ihtilāl
- 6 Kır ‘askerini ḳal‘a-i saḥt-ı üstüvārın al
Ser-keşlik itmesün ḳapuña bir daḥı kırāl

10a

II

- 1 Ey şāh-ı sidre-taḥt u meh-i āfitāb tāc
[Na‘lün sipihre] küngüre-i tāc-ı ibtihāc
- 2 [Arturđı ḥayli] ḥüsn ü behā-yı ḳumāş-ı cāh
Virdi metā‘-ı salṭanata devletüñ revāc

XII-5a kim M: ki VD

XII-6b ‘Ömr-i devlet: ‘Ömr ü devlet M: ‘Ömr ü devlet VD

8 Şiir için bk. Toska, *agt.*, s. 176-179. Başlık: Terkiḳ-i Bend-i Veysī M: Terci-i Bend VD

I-5a gürühuna M: girühe-i VD

I-6a saḥt M: çarḥ VD

II-1b [Na‘lün sipihre]: Müstensih tarafından M’de boş bırakılan bu bölüm VD’den alınmıştır. / Tāc-ı ibtihāc: tāc u ibtihāc VD

II-2a [Arturđı ḥayli]: Müstensih tarafından M’de boş bırakılan bu bölüm VD’den alınmıştır.

- 3 Bir pādişāhsun ki ider saña muttaşıl
Şāhān-ı kāmūrān-ı cihān ‘arz-ı ihtiyāc
- 4 Virmekde dest-i salṭanatuñ bī-niyāz iken
Almaḳda ḥüsrevān-ı cihāndan ḥarāc u bāc
- 5 İtme ḳabūl ‘özüni eylerse i‘tizār
Alma virürse mā-melekin yoluña ḥarāc
- 6 Kır ‘askerini ḳal‘a-i saḥt-ı üstüvārın al
Ser-keşlik itmesün kapuña bir daḥı kırāl

III

- 1 Çek ‘askerüñ livā-yı şeref ihtivā ile
Nuşret refīḳdür saña ‘avn-i Ḥudā ile
- 2 Tutsun cihānı zemzeme-i kerre-nāy-ı ceng
Ser-geşte eyle düşmeni şīt u şadā ile
- 3 Gönder livā-yı salṭanatuñ düşmen üstine
Merdān-ı ceng-cū-yı neberd-azmā ile
- 4 Şad-pāre eyle cevşen-i a‘dā-yı devleti
Peykān-ı tīr ü nīze merdüm-rübā ile
- 5 Meydān-ı kār-zāra girüp şīr-i ner gibi
Şemşīr ü tīr-i dest-i memālik-güşā ile
- 6 Kır ‘askerini kal‘a-i saḥt-ı üstüvārın al
Ser-keşlik itmesün ḳapuña bir daḥı kırāl

IV

- 1 Şāhā ṭurup maḳām-ı şalābetde er gibi
Gönder ‘adūya tīrüñi ḥükm-i ḳader gibi

II-4a Virmekde M: Neyyir-i VD

II-5b mā-melekin M: mā-mülkün VD

II-6a saḥt M: çarḥ VD

III-2a kerre-nāy-ı: kerenāy-ı M: kürre nā-yı VD

III-5b Şemşīr ü tīr M: Şemşīr-i tīz VD

III-6a saḥt M: çarḥ VD

IV-1b ḥükm-i M: ḥükm ü VD

- 2 Peykân-ı zer-feşānuñı yandur ‘adūlara
Şaç ehl-i nāra āteş-i qahruñ şerer gibi
- 3 Meydānda dīş bilerse ‘adū-yı gürāz-tāb‘
Nice kuluñ var anda senūñ şīr-i ner gibi
- 10b**
- 4 Tīr-i qazā gibi tokunur aña kullaruñ
Gögsün gererse ‘asker-i a‘dā siper gibi
- 5 Şīr-i hüner be-ma‘reke serdār-ı a‘zamuñ
Gönderdigi beşāret-i fetḥ ü zafer gibi

- 6 Kır ‘askerini kal‘a-i saht-ı üstüvārın al
Ser-keşlik itmesün kapuña bir dahı kırāl

V

- 1 Kimdür dinürse nāzım-ı manzūme-i şenā
Veysī-i medḥ-gūy u du‘ā-ḥ‘ān-ı bī-riyā
- 2 Dā‘im muḥaffer olmağ için ceyş-i devletūñ
Olur hemīşe dest ber-āverde-i du‘ā
- 3 Şimden gerü her işde saña dest-gīr(dür)
İmdād-ı luṭfa ḥazret-i sulṭān-ı kibriyā
- 4 Te‘yīd-i dest-i kudret ile eyle vaḥtidür
Rāyāt-ı çarḥ şukḥa-i İslāmı ‘arş-āsā
- 5 A‘dā-yı dīn ü devlet olan bed-güherlerūñ
Çek tīg-i intikāmı ‘alā niyyetü’l-gazā

IV-2a yandur M: gönder VD

IV-3a gürāz M: güzār VD

IV-5a be-ma‘reke M: ma‘reke VD

IV-6a saht M: çarḥ VD

V-1b medḥ-gūy u M: medḥ-ḥ‘ān-ı VD / du‘ā-ḥ‘ān M: du‘ā-gūy VD

V-3a dest-gīr(dür): dest-gīr M: dest-gīrdür VD

V-3b luṭfa M: luṭf-ı VD

V-5a bed-güherlerūñ M: bed-güherlere VD

- 6 Kır ‘askerini kal‘a-i saht-ı üstüvārın al
Ser-keşlik itmesün kapuña bir dağı kırāl

9

Rızā Efendi

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

- 1 Sülāf-ı şāfī eslāf içdiler eyyām-ı şādīde
Humāra ‘aşr-ı āhırde gelenler mübtelā oldu

10

Sürūrī

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

- 1 Dağı efzūn ola yā Rabb ki ta‘dād eylerem şimdi
Mülūk-ı mülk-i ‘Osmānī otuz sultān-ı zī-şāndur
- 2 Birer gelmişdür İbrāhīm-veş ‘Abdü’lhamīd Orhān
İki Maḥmūd ikisi Bāyezīd iki Süleymāndur
- 3 Üçerdür hep Selīm Aḥmed ‘Osmān bu devletde
Dağı dörder Meḥemmed ile Murād Muştafā ḥāndur

11a

11

Tercī‘-i Bend-i Cevrī

Mef‘ūlū mefā‘ilū mefā‘ilū fe‘ūlūn

Muzārī‘ - - + / + - - + / + - - + / + - -

I

- 1 Şanmañ bizi şūfī gibi seccāde-perestüz
Biz mescide bir-gūşe-i miḥrāb-ı Elestüz
- 2 Evḳāt-ı ‘ubūdiyyeti fevt itmezüz aşlā
Farḳ eylemezüz rüz u şebi gerçi ki mestüz
- 3 Maḥsūb idecek yok n’idelüm sübhayı elde
Biz rind-i tehī-kīse-i peymāne be-destüz

V-6a saht M: çarḥ VD

11 Şiir için bk. Hüseyin Ayan, *Cevrî Hayâtı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divanının Tenkidli Metni*, Atatürk Üniversitesi Basımevi, Erzurum, 1981, s. 160-168. Başlık: Tercī-i Bend-i Cevrī M: Terķib-i Bend Der-Beyān-ı Mücādele-i Nefs ü Rūh ve Mübāheṣse-i ‘Aql u ‘Işḳ CED

- 4 Hep üstümüze şāye şalar nūr-ı ilāhī
Tā cūr^a gibi hāk-i harābatda pestüz
- 5 Biñ şūret ile cilve ider ğam dilimizde
‘Aşk ehline āyīneyüz ammā ki şikestüz
- 6 Āsāyişe yer yok bize bārān-ı belādan
Bu hāne-i vīrānede bī-cāy-ı nişestüz
- 7 Şīven-kede kılsağ n’ola ‘işret-geh-i dehri
Mehcūr-ı şafā-yı tarab-ı bezm-i Elestüz
- 8 Ol hasret ile hūn-ı ciger nūş iderüz biz
Muṭrib yerine nāle-i dil gūş iderüz biz

II

- 1 Dūr itdi kazā çünki bizi bezm-i bekādan
Bir ‘āleme düşdük ki eşer yok o şafādan
- 2 Bulduk göz açup rūhumuzı maḥbes-i tende
Biñ silsile-bend olmuş aña renc ü ‘anādan
- 3 Ol bülbül-i kudsi kafes-i miḥnete düşmiş
Lerzende vü pür-ḥavf yine dām-ı hevādan
- 11b 4 Hem olmuş anuñ hem-demi bir mār-ı gezende
Kim her nefesi būy virür zehr-i belādan
- 5 Bülbül per açup eylemede uçmağa āğāz
Mār istemez ayrılmağa bu şāḥ-ı fenādan
- 6 Ol hasret-i gül-zār-ı ḥaḳīkatle figānda
Geçmez bu mecāzī heves-i berg ü nevādan
- 7 Kalduk arasında bu iki zidd-ı kavīnūñ
İş müşkil olur ger meded irmezse Hudādan
- 8 Ol bülbülü āzād idecek kudretümüz yok
Ol mārı helāk eylemege kuvvetümüz yok

III

- 1 Bir ŧeb ki bu sūziŧle idūp nāle vū zārī
Āteŧlere yaŧdum dil-i bīmār u figānları
- 2 Sūrdüm yüzümi āb gibi ħāk-i niyāza
İtdüm hem o dem ḳā‘ide-i giryeyi cārī
- 3 Derd ile idūp der-geh-i Mevlāya münācāt
Didüm ki eyā ħastelerüñ mūnis ü yārı
- 4 Mecrūḫlara senden irer merhem-i ŧāfī
Ḥoŧ-dillere senden iriŧür ‘illet-i sārī
- 5 Ben nefsi-ı ħavī bendine dūŧmiŧ bir esīrüm
Kim bulmadum aŧlā ṭaraf-ı rāh-ı firārı
- 6 Yandurma beni āteŧ-i ḳahrında o dīvüñ
Ey dostına gülŧen iden tūde-i nārı
- 7 Ben sūz ü güdāz ile iderken bu niyāzı
Oldı bu nidā cān u dilüñ gūŧ-ı güzārı
- 8 Ger rāh-ı necāt ister iseñ baḫr-ı belādan
Himmet ṭaleb it zümre-i merdān-ı Ḥudādan

12a

IV

- 1 Ol dem niŧe dem ṭālib-i merdān-ı ilāhī
Gezdüm dūŧürüp mescid ü meyḫāneye rāhı
- 2 İtdüm niŧe dem ŧavma‘a-i ḫalvetiyānda
Perḫīz ü riyāzatla ten-i zerdümi gāhī
- 3 Dūŧdüm hem o sevdāya ki ŧūfī gibi ben de
Tekmīl idūp esmāyı görem nūr-ı siyāhı
- 4 Evḫām u ḫayālāt ile çok vāḳı‘a gördüm
Seyr itdi gözüm enfüs u āfāḳı kemā-hī

III-1b figārı: figānları M: figārı CED

III-6b Bu misra vezne uymamaktadır.

III-8b it M: eyle CED / zümre-i M: yūri CED

- 5 Zannum bu ki keşf ola baña şüret-i esrār
Oldum bu gümān ile mecālisde mübāhī
- 6 Lāzım gelicek da‘viye ma‘nī naẓar itdüm
Gördüm ki benem ġāfil u güm-rāh u tebāhī
- 7 Bir dāma düşürmiş beni şayyād-ı hevā kim
Her dānesi bir tohm-i ma‘āşī vü menāhī
- 8 Oldum niçe tedbīr ile ol dāmdan āzād
İtdi bu hevā ħarmen-i ümmīdümi ber-bād
- 9 Oldum niçe dem post-nişīnān ile hem-ħāl
Şandum olalar anları evtādiye abdāl

V⁵

- 1 Kūṭb añladuğum merkez-i ġafletde bulundı
Kim dāyireden ħāric idi itdigi ef‘āl
- 2 Pīrüm diyü himmet taleb itdüklerümüñ ħōd
Ṭa‘n eyledi eṭvārına nā-bālig-i eṭfāl
- 3 Taklīd ile evza‘ını tağyīr iden eşrār
İtmiş niçe biñ bencileyin ahmaķı idlāl
- 4 Girmek diledüm ħırķa giyüp kisve-i faķra
Gördüm ki bu bārı çekenüñ ekşeri hammāl
- 5 Bildüm ki medār olmaz imiş kesb-i fenāya
Destār-ı fenā köhne ķabā şemle vü hem şāl

12b

- 6 İtdi giderek sübhā-i şūfī gibi şübhe
Ser-rişte-i ümmīdümi pür-‘uķde-i işķāl
- 7 Yüz döndürüp ol ṭāyifeden ‘ākıbet-i kār
Oldum müteveccih ṭaraf-ı āḫire nā-çār

VI

- 1 Erbāb-ı ħarābāta idüp cān ile rağbet
Kıldum niçe dem zümre-i rindān ile şoḫbet

V-5a Bildüm M: Bildüñ CED

V-7b āḫire M: āḫara CED

- 2 Aldum elüme āyine-i sāğarı itdüm
Ol t̄âyifenüñ şüret-i ahvāline diḳḳat
- 3 Olmış kimisi mest-i mey-i ‘aşḳ-ı mecāzī
Almış kimini neşve-i saḥbā-yı ḥaḳīḳat
- 4 Şalmış kimini cezbe-i keyfiyyet ayakdan
İtmiş yerini cür‘a gibi ḥāk-i mezellet
- 5 Meydāna koyup varını itmekde gedālar
Şāhāne külāhın kec idüp nāz ile ‘işret
- 6 Meşrebleri birbirine hem-vāre muvāfiḳ
Şundukları hep birbirine cām-ı maḥabbet
- 7 Biñ cām içilür gerçi baḳılsa yine ammā
Mestāne iden cümleyi bir neşve-i ḥikmet
- 8 Her birini bir şekle ḳomış ḥālet-i mesti
Yād eyledüm ol ḥālī görüp bezm-i elesti

VII

- 1 Bir şubḥ-dem ol şevkle alup ele sāğar
İtdüm yine āyīnemi ḥūrşide ber-ā-ber
- 2 Ol şubḥ-ı mübārek-dem ü ol cām-ı şafānuñ
İtdi eşeri cān u dile feyz-i mükerrer

13a

VIII

- 1 ‘Aḳl āb-ı ruḥ-ı cevher-i āyīne-i şüret
‘Aşḳ ise ol āyīnedeki tāb u cilādur
- 2 ‘Akluñ irişür cevherine gāhī keşāfet
‘Aşḳuñ dile feyz itdigi hem-vāre şafādur
- 3 ‘Aḳluñ ḥaberi mes‘ele-i ma‘nī-i mübhem
‘Aşḳuñ hüneri ḥall-i rumūzāt-ı ḳazādur

VII-2b CED’de bu mısradan sonra gelen 6 beyit ve 2 bent M’de bulunmamaktadır.

VIII CED’de bulunan bu bendin ilk 3 beyti M’de yoktur. Bu beyitler şöyledir:

‘Aḳl āyet-i ḥikmet ḥaber-i sun‘-ı Hudādur/‘Işḳ āfet-i endişeş-i ‘aḳl-ı ḥukemādur

‘Akluñ şeref-i ḥikmeti keşf-i nazarıdur/‘Işḳuñ eşer-i cāzibesi perde-i küşādur

‘Aḳl eyleyemez derd-i dil-i āşıḳa çāre/‘Işḳ ise devā-yı ḥafaḳān-ı ‘uḳalādur

4 ‘Aql oldı reh-i ‘ālem-i taḥkīkde güm-rāh
‘Aşq ol ṭarafuñ sālīkine rāh-nümādur

5 ‘Ākıl aña dirler ki ola ‘aşq ile hem-rāh
Dīvāne odur kim yürüye ‘aql ile her gāh

IX

1 Ma‘zūr ola ey ‘ākıl-i dānā dil ü munşif
Oldıysa bu ma‘nide sözüm ‘aqla muḥālif

2 Ben ‘āşık-ı dīvāne-i bī-hüde kelāmum
Mümkin mi ki dīvāne ola ḥikmete vāqıf

3 Ben Vāmık u Ferhād ile hem-ḥāl-i cünūnum
Sen Āşaf u Loḫmān ile hem-rāz-ı ma‘ārif

4 Ben mevḫif-i ḥayretde zebān-beste vü mebhūt
Sen ehl-i kelām ile sebak-ḥ‘ān-ı mevāqıf

5 Ben nefsümi derk eylemede ‘āciz ü kâşır
Sen mes‘ele-i vācibi vü mümkinini ‘ārif

6 Ben ‘aşq ile āteş-zen-i ḥār ü ḥas-i evhām
Sen ‘aql ile vādī-i ḥayālātde ḥāyıf

7 Ben bī-ḥaber-i ma‘rifet-i ‘ālem-i hestī
Sen vāqıf-ı rāz-ı dil-i eşyā vü mükāşif

8 Da‘vāyı ḳo itme baña bürhānuñı tefhīm
Bī-hüccet ider ‘ārif olan vaḥdeti teslīm

13b

X

1 ‘Ākıl sözi maṭbū‘u pesendide güherdür
Ammā dil-i ‘ārifde olan özge ḥaberdür

2 Biz ‘ākıl ü ‘ārif sözine itmezüz inkār
Ol zevḳini idrāk idene şır ü şekerdür

3 Cāhil sözini diñlemezüz ‘ilmī de olsa
Bāzār-ı ḥaḳīkatde anuñ sūdı zarar dur

IX-1a ‘ākıl-i dānā M: ‘ākıl ü dānā CED

- 4 Cāhil ne bilür nükte-i taḥkīk ü mecāzı
‘Ālim de bu ma‘nāda giriftār-ı ḥaṭardur
- 5 Biz ehl-i dilüz ‘ālim ü cāhilde nemüz var
Dil nev‘-i diger şaḥş-ı beşer nev‘-i digerdür
- 6 Her nev‘-i beşer fehmi idemez dil ne dimekdür
İnsāna bu ‘irfān şeref-i ‘ilm ü hünerdür
- 7 İnsān ki bu ‘irfānı eger itmese taḥşīl
Dānişle Felāṭūn-ı zamān olsa da ḥardur
- 8 Ne ‘ālim ü ne ‘ārif ü ne vāḳıf-ı ḥālüz
Cevrī gibi her ḥāl ile bī-hūde maḳālüz

XI³⁹

- 1 Yā Rab bizi de vāḳıf idüp ma‘nī-i ḥāle
Dil-beste ḳoma ṭab‘umuzu nükte-i ḳāle
- 2 Yā Rab bize şevḳ-i ṭaleb-i ma‘rifetüñ vir
Cehd eyleyelüm faḫluñ ile kisb-i kemāle
- 3 Yā Rab bize ḳıl şūret-i taḥkīk(i) nümāyān
Baḳmadan uşandı gözümüz naḳş-ı ḥayāle
- 4 Yā Rab bize tevḫīḳuñ ile eyle hidāyet
Tā yol yañılup gitmeyelüm semt-i ḫalāle
- 5 Yā Rab bizi ol sālīk-i āgāha refīḳ it
Kim reh-ber ola fırḳa-i efrād-ı ricāle
- 6 Yā Rab bizi ol ‘āşīḳ ile eyle mülākī
Kim vāsīṭasız dāḫil ola bezm-i vişāle
- 7 Yā Rab dilümüz eyle o mir‘āta muḳābil
Kim mazḥar ola pertev-i envār-ı cemāle
- 8 Envāruñ ile dīde-i idrāke ziyā vir
Dīdāruñ ile āyine-i ḳalbe cilā vir

14a

X-7a itmese M: itmeye CED

XI-3a taḥkīk(i): taḥkīk-i M: taḥkīḳı CED

Terkīb-i Bend-i Cevrī

*Fe'īlātün fe'īlātün fe'īlātün fe'īlün**Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -*

I

- 1 Ey meh-i encümen-efrüz-ı ẖarīm-i aġyār
Āteş-endāz-ı dil-i 'āşık-ı bī-şabr u ẖarār
- 2 Şem'ı ruḥsāruñ ile ḥāne-i düşmen rūşen
Zulmet-i hicrūñ ile ḥāne-i dil tīre vü tār
- 3 Şerbet-i la' lüñ ile kām-ı erāzil şīrīn
Zehr-i ālāmuñ ile telḥ mezāk-ı dil-i zār
- 4 Devlet-i vaşluñ ile ḥātır-ı a'dā ḥoş-ḥāl¹⁰
Miḥnet-i hicrūñ ile āşık-ı şeydā bīmār
- 5 Oldı iḥsānuñ ile gül gibi ḥurrem her dūn
Eyledi ḥār-ı ġamuñ ehl-i dili sīne-figār
- 6 Hīç göstermedüñ erbāb-ı dile rūy-ı vefā
Sende yokdur gibi ey gonçe-i ter bŷy-ı vefā

14b

II

- 1 Gün gibi her seḥer aġyāra idüp arz-ı cemāl
Beni ser-geşte idersin ġam ile zerre-mişāl
- 2 Ehl-i dil sofrı-i bezm-i keremüñden maḥrŷm
Nā-sezā şām u seḥer muġtenim-i ḥ'ān-ı vişāl
- 3 Şem'ı meclis gibi sen her gice cem'ıyyetde
Ben ġam-ı miḥnet-i hicrūñle perişān-ı aḥvāl
- 4 Devr-i ḥŷsnüñde 'adū kayd-ı elemnden āzād
Ben esīr-i ġam-ı endŷh u giriftār-ı melāl

12 Şiir için bk. Ayan, *age.*, s. 168-171. Başlık: Terkīb-i Bend-i Cevrī M: Terkīb-i Bend Der-Beyān-ı Hevā-yı Mecāzi CED

I-2a düşmen M: vehmin CED

I-2b ḥāne M: külbe CED

I-6a erbāb M: ehl CED

- 5 Tālib-i vaşluñ olan ehl-i ğaraż rif‘atde
Bī-ġaraż ‘āşık-ı şādık reh-i ğamda pā-māl
- 6 Seni cānıyla seven ‘āşıkā raġbet bu mıdur
Ehl-i dil gülmeye devründe mürüvvat bu mıdur

III

- 1 Eylemezsın şanemā zerrece aġyāra sitem
Muttaşıl olmadadur mażhar-ı ihsān u kerem
- 2 Seni her gice çeker sīnesine bī-minnet
Yokdur ruḡşat o nā-dāna nedendür bilsem
- 3 Cennet-i kūyuñ(1) ol iblīs idinmiş me’vā
Nice şabr eylesün Allāhı severseñ ādem
- 4 Cām-ı la’lūñle şafālanmada her gāh raķīb
Hūn-ı dil nūş iderin ben elemūñle her dem
- 5 Bilmedüm gitdi o nā-pāke bu luṭfuñ sebebin
‘Aķlumı aldı bu ḡayret beni öldürdi bu ğam
- 6 Ne vefādur bu ki pāyān u nihāyet bulmaz
Daḡı gitdükçe füzūñ olmada ġāyet bulmaz

15a

IV

- 1 Luṭfuña mażhar olan lāyık-ı ihsān olsa
Saña ‘āşık geçinen şāhib-i ‘irfān olsa
- 2 Sen perī-rūyı çeken dāyire-i āġūşa
Dāhil-i ḡalka-i cem‘iyyet-i yārān olsa
- 3 ‘Āşıkumdur diyü faḡr eyledüğüñ nā-dānda
‘Aşkı fehm eyleyecek zerrece iz‘ān olsa
- 4 Ğam yemezdüm aña luṭf itdüñle zerre ḡadar
Çehresinde eṣer-i luṭf nümāyān olsa

III-3b şabr eylesün M: ārām ider CED

III-6b olmada M: bulmada CED

IV-2b ḡalka-i M: ḡalka CED

IV-4a itdüğüñe: itdüñle M: itdüğüñe CED

5 Ağlamazdum anı ihsân ile şād itdüğüne
Har-ı lāyef hem ü dūn olmasa insân olsa

6 Şaklasa rāzını dünyāya ‘ayān eylemese
Nāvek-i ta‘nesini bārī nişān eylemese

V

1 Niçe bir dil çeke ālām u meşakḳat senden
Niçe bir cāna ire yüz ḡam u miḡnet senden

2 Va‘de-i luṭfa vefā eylemez olduñ hergiz
Görmez oldum eşer-i būy-ı ḡaḳīḳat senden

3 Beni **Cevrī** gibi āzürde-i hicrān itdūñ
Olmadı vuşlatıña irmege himmet senden

4 Çün ki sen luṭfuñı ihsānuñı kesdūñ benden
Ben de itsem ne ‘aceb ḳaṭ‘-ı maḡabbet senden

5 Ḳalmadı bende ümīd-i kerem ü bīm-i sitem
Dile her vech ile el virdi ferāḡat senden

6 Yüri şimden girü her istedüğüñle yār ol
İstemezseñ bize yār olmaḡa şaḡ ol var ol

17a

13

[Muḡammes-i Celālī]

Fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

I

1 Gel raḳīb ile efendi cām-ı mey nūş eyleme
2 Ben ḡarībi saña düşmez böyle medhūş eyleme
3 Degme bir nā-dāna uyup sözünü ḡuş eyleme
4 Va‘de-i vaşl eyledūñ ‘ahdūñ ferāmūş eyleme
5 Şānuña lāyīḳ degül kim diyeler iḳrārsuz

V-1a ālām u meşakḳat M: ālām-ı meşakḳat CED

V-3b Olmadı M: Oldı CED

V-6b bize M: baña CED

13 M’de başı eksik olan bu şiir, *Manastırlı Celāl Bey Dîvânı*’nda yoktur. Bk. Mustafa Güneş, *Manastırlı Celāl Bey Dîvânı [İnceleme-Metin]*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas, 2013.

II

- 1 Çünkü sensün cümle hübân-ı cihānuñ serveri
- 2 Raḥm kılsañ bendeñe çün yeridür şāhum yeri
- 3 Yār idinme kendüñe ey meh raķīb-i kāfiri
- 4 Sür yanuñdan durmasun aġyārı bir dem ey perī
- 5 Verd-i gül-zār-ı cinān dirler kim olur hārsuz

III

- 1 Ey Celālī yād idelden ben ol meh-i nijād
- 2 Varduğunca miḥnet ü derdüm ziyād olur ziyād
- 3 Āḥir oldı ġamla ‘ömrüm olmadum bir laḥza şād
- 4 Nā-murādum dār-ı dünyāda ḥiṣāli nā-murād
- 5 Geçdi ‘ömrüm miḥnet ü derd ile ḥayfā yārsuz

14

Müseddes-i ‘Abdī

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

I

- 1 Bu fenā dünyāyı gördük mi dilā dām olmaya
- 2 Yā meger bir mīve var mı evvelā ḥām olmaya
- 3 İnfiṣālī ittiṣāle irgürüp ‘ām olmaya
- 4 ‘Āķibet seng-i cefāya düşmedük cām olmaya
- 5 Var mı bir ruḥsāre kim ḥaṭṭ-ı siyeh-fām olmaya
- 6 Devr içinde kaṅğı gün gördük ki aḥşām olmaya

17b

II

- 1 Cüst (ü) cūda ‘ömr ölürseñ irişür biñ ecel
- 2 Sen gerek şāh ol gerek derviş gerekse mübtezel
- 3 Kātib-i kilk-i ezel yazmışdurur ḥaṭṭ-ı ezel
- 4 Hüsni-i ruḥsār ile olursuñ cihānda bī-bedel
- 5 Var mı bir ruḥsāre kim ḥaṭṭ-ı siyeh-fām olmaya
- 6 Devr içinde kaṅğı gün gördük ki aḥşām olmaya

III

- 1 Hüsni ile ger Yūsuf-ı Şānī olursuñ ‘āķibet
- 2 Bāķī kalmaz ġurre olma kim göçersin ‘āķibet
- 3 Nice gün yüzlü güzeller ḥāke düşmüş ‘āķibet
- 4 Nev-bahār-ı ‘ömr ise bir günce gelmez ‘āķibet
- 5 Var mı bir ruḥsāre kim ḥaṭṭ-ı siyeh-fām olmaya
- 6 Devr içinde kaṅğı gün gördük ki aḥşām olmaya

II-1 Bu mısra vezne uymamaktadır.

IV

- 1 Pādişāh-ı dehr iseñ bākī degüldür rûzgār
- 2 Olsa kumlar şağışınca ‘ömrüñe hadd ü şümār
- 3 Şādī-i dünyāya mesrūr olma olmaz ber-ķarār
- 4 Niçeler bu devr-i miḥnetde geçürmiş rûzgār
- 5 Var mı bir ruḥsāre kim ḥaṭṭ-ı siyeh-fām olmaya
- 6 Devr içinde ķanğı gün gördük ki aḥşam olmaya

V

- 1 Halka kısmet olıcaķ olmuş bize miḥnet kader
- 2 Virme mir’āt-ı dile anuñ için jeng-i keder
- 3 ‘Abdiyā bu pendi taṭvīl eyleme kıl muḥtaşar
- 4 Nīk ü bed her ne ise bākī degül eyler gezer
- 5 Var mı bir ruḥsāre kim ḥaṭṭ-ı siyeh-fām olmaya
- 6 Devr içinde ķanğı gün gördük ki aḥşam olmaya

15b

15

Merşīye-i Sulṭān Süleymān ez-gofte-hā-yı Bākī

Meḥ’ülü fā’ilātü meḥ’ilü fā’ilün

Muzāri^c - - + / - + - + / + - - + / - + -

I

- 1 Ey pāy-bend-i dām-geh-i kayd-ı nām u neng
Tā key hevā-yı meşğale-i dehr-i bī-direng
- 2 Añ ol günü ki āḥir olup nev-bahār-ı ‘ömr
Berg-i ḥazāne dönse gerek rüy-ı lāle-reng
- 3 Āḥir mekānuñ olsa gerek cür’a gibi ḥāk
Devrān elinden irse gerek cām-ı ‘ayşa seng
- 4 İnsān odur ki āyine-veş ķalbi şāf ola
Sīneñde n’eyler ādem iseñ kīne-i peleng
- 5 ‘İbret gözinde niçeye dek ğaflet uyḥusı
Yitmez mi saña vāķı’a-i Şāh-ı şīr-ceng
- 6 Ol şeh-süvār-ı mülk-i sa’ādet ki raḥşına
Cevlān deminde ‘arşa-i ‘ālem gelürdi teng

15 Şiir için bk. Sabahattin Küçük, *Bākī Dîvânı*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2015, s. 75-78. Başlık: Merşīye-i Sulṭān Süleymān ez-gofte-hā-yı Bākī M: Merşīye-i Sulṭān Süleymān Ḥān ‘aleyhi’r-raḥmetü ve’l-ġufrān BD

7 Baş egdi āb-ı tîġine küffār-ı Üngürūs
Şemşîri cevherini pesend eyledi Fireng

8 Yüz yire kody luţf ile gül-berg-i ter gibi
Şandūka şaldı hāzin-i devrān güher gibi

II

1 Hākka ki zīb ü zīnet-i iķbāl ü cāh idi
Şāh-ı Sikender-efser ü Dārā-sipāh idi

2 Gerdūn ayaġı tozına eylerdi ser-fürū
Dünyāya hāk-i bār-gehi secde-gāh idi

3 Kem-ter gedāyı az ‘aţāsı kılurdu bay
Bir luţfi çok mürüvveti çok pādişāh idi

16a

4 Hāk-i cenāb-ı hāzreti der-gāh-ı devleti
Fazl u belāġat ehline ümmīd-gāh idi

5 Hük-m-i kazāya virdi rızāyı egerçi kim
Şāh-ı kazā-tüvān u kader-dest-gāh idi

6 Gerdūn-ı dūna zār u zebūn oldu şanmañuz
Maķşūdı terk-i cāh ile kurb-ı İlāh idi

7 Cān u cihānı gözlerimüz görmese n’ola
Rūşen cemāli ‘āleme hūrşīd ü māh idi

8 Hūrşīde baksa gözleri halkuñ tola gelür
Zīrā bakınca hāţıra ol meh-liķā gelür

III

1 Döksün seḥāb kaddin egüp kaţre kaţre kan
İtsün nihāl-i nārveni naḥl-i erġavān

2 Bu acılarla çeşm-i nücūm olsun eşk-bār
Āfākı dutsun āteş-i dilden çıkan duḥān

3 Kılson kebūd cāmelerin āsmān siyāh
Geysün libās-ı mātem-i şāhı bütün cihān

I-7b cevherini M: gevherini BD

II-8b bakınca M: görince BD

III-1a egüp M: añup BD

- 4 Yaḡsun derūn-ı sīne-i ins ü perīde dāḡ
Nār-ı firāk-ı Şāh Süleymān-ı kām-rān
- 5 Kıldı firāz-ı küngüre-i ‘arşı cilve-gāh
Lāyık degüldi şānına ḡaḡkā bu ḡāk-dān
- 6 Çāpük-süvār-ı ‘arşa-i kevn ü mekān idi
İḡbāl ü devlet olmış idi yār ü hem-‘inān
- 7 Mürḡ-i revānı göklere irdi hümā gibi
Ḥaldı ḡazīz-i ḡākde bir iki üstüḡ‘ān

16b

- 8 Ser-keşlik itdi tevsen-i baḡt-ı sitīze-kār
Düşdi zemīne sāye-i elṡāf-ı Kirdigār

IV

- 1 Olsun ḡamuñla bencileyin zār u bī-ḡarār
Āfāḡı gezsün aḡlayuraḡ ebr-i nev-bahār
- 2 Ṭutsun cihānı nāle-i mürḡān şubḡ-dem
Güller yolınsun āh u fiḡān eylesün hezār
- 3 Sünbüllerini mātem idüp çözsün aḡlasun
Dāmāne döksün eşk-i firāvānı kūh-sār
- 4 Añdukça bŷy-ı ḡulḡuñı derdüñle lāle-veş
Olsun derūn-ı nāfe-i müşḡ-i Tatār tār
- 5 Gül ḡasretüñle yollara dutsun ḡulaḡını
Nergis gibi kıyāmete dek çeksün intizār
- 6 Deryālar itse ‘ālemi çeşm-i güher-feşān
Gelmez vücuda sencileyin dürr-i şāh-vār
- 7 Ey dil bu demde sensin olan baña hem-nefes
Gel nāy gibi iñleyelüm bārī zār zār

III-6 Bu beyit BD’de 7. beyittir.

III-6b İḡbāl ü devlet M: İḡbāl ü ‘izzet BD

III-7 Bu beyit BD’de 6. beyittir.

IV-5a dutsun M: ṭutsun BD

8 Āheng-i āh u nāleleri idelüm bülend
Aşhāb-ı derdi cūşa getürsün bu heft bend

V

1 Gün toğdı şāh-ı ‘ālem uyanmaz mı ẖābdan
Kılmaz mı cilve hayme-i gerdün-ṭınābdan

2 Yollarda kaldı gözlerümüz gelmedi haber
Hāk-i cenāb-ı südde-i devlet-me’ābdan

18a

3 Reng-i ‘izārı gitdi yatur kendü huşk-leb
Şol gül gibi ki ayru düşeydi gül-ābdan

4 Gāhī hicāb-ı ebre girüp hüsrevā felek
Yād eyledükçe luṭfuñı terler hicābdan

5 Tıfl-ı sirişki yirlere geçsün du‘ām odur
Her kim gamuñdan ağlamaya şeyḥ ü şābdan

6 Yansun yakılsun āteş-i hecrüñle āfitāb
Derdüñle kara çullara girsün seḥābdan

7 Yād eylesün hünelerini kanlar ağlasun
Tīgüñ boyınca karaya batsun kırābdan

8 Derd (ü) gamuñla çāk-i girībān idüp qalem
Pīrāhenini pārelesün guşşadan ‘ālem

VI

1 Tīgüñ içürdi düşmene zaḥm-ı zebānları
Baḥş itmez oldu kimse kesildi lisānları

2 Gördi nihāl-i serv-i ser-efrāz-ı nīzeñi
Ser-keşlik adın añmadı bir dahı bānları

3 Her kıanda başsa pāy-ı semendüñ nişār için
Hānlar yolında cümle revān itdi cānları

4 Deşt-i fenāda mürğ-i hevā ṭurmayup konar
Tīgüñ Hudā yolında sebīl itdi cānları

V-1b gerdün-ṭınābdan M: gerdün-cenābdan BD

V-5a Tıfl-ı: Tıflı M

- 5 Şemşîr gibi rûy-ı zemîne taraf taraf
Şalduñ timür kuşaklu cihân pehlevânları
- 6 Alduñ hezâr bütkemeyi mescid eyleduñ
Nâkûs yirlerinde okutduñ ezânları
- 18b
- 7 Âhir çalındı kûs-ı raḥîl itduñ irtihâl
Evvel konaḡuñ oldı cinân bûstânları
- 8 Minnet Hudâya iki cihânda kılup sa‘îd
Nâm-ı şerîfuñ eyledi hem ġâzî hem şehîd

VII

- 1 **Bâkî** cemâl-i pâdişeh-i dil-peziiri gör
Mir’ât-ı şun‘-ı Hazret-i Hayy-i Kadîri gör
- 2 Pîr-i ‘Azîz-i Mısr-ı vücûd itdi intikâl
Mîr-i cevân-ı çâpük-i Yûsuf-naẓîri gör
- 3 Gün toḡdı şimdi ġâyete irdi sepîde-dem
Ruḡsâr-ı hûb-ı hûsrev-i rûşen-zamîri gör
- 4 Behrâm-ı vaḡti gûra yitürdi bu şayd-ġâh
Var işigine ḡidmet-i Şâh Erdşîri gör
- 5 Ber-bâd kıldı taḡt-ı Süleymânı rûzgâr
Sultân-ı Selîm Hân-ı Sikender-serîri gör
- 6 Vardı peleng-i kerre veġâ-ḡâb-ı râḡata
Kûh-sâr-ı kibriyâda tûran nerre şîri gör
- 7 Cevlâne gitdi ravzaya tāvus-ı bâġ-ı kuds
Ferr-i hümây-ı evc-i sa‘âdet-mesîri gör
- 8 İkbâl ü baḡt u hûsrev-i âfâḡ-müstedâm
Rûḡ-ı revân-ı şâha taḡiyyât ve’s-selâm

VIII

- 1 Kıldıḡça şâh-ı ‘âleme Haḡ fazl u raḡmeti
Virşün cihânda Hazret-i Pâşâya devleti

VII-6a kûh-ı: kerre M: kûh-ı BD

VII-8a İkbâl ü baḡt: İkbâl-i baḡt M: İkbâl ü baḡt BD

VIII Başlık: Der-medḡ-i Vezîr-i a‘zam Meḡmed Pâşâ BD

19a

- 2 Şāhib-kırān-ı ‘arşa-i iklīm-i saltanat
Ol dem ki kıldı mülk-i beķāya ‘azīmeti
- 3 Ol cism-i pāki cānı gibi eyledi nihān
Āsūde kıldı hāl-i sipāh u ra‘iyyeti
- 4 Halk-ı cihāna kırk sekiz gün tıyurmayup
Bir hefte içre kıldılar ancak bu hāleti
- 5 Tedbīri gör ki irmedi kimse hayāline
Āşaf cihāna gelse göreydi vezāreti
- 6 Ğayret kemerlerini kuşandı kılıç gibi
Aldı Hışārı virdi Hudā feth ü nuşreti
- 7 Rāhat yüzini görmedi çalışdı cān ile
Çekdi efendi yolına bu deñlü zahmeti
- 8 Yā Rab kemāl-i luṭfuña kaldı senüñ hemān
Pāşā kuluñ cihānda tamām itdi hidmeti
- 9 Āsīb-i dehr ü āfet-i devr-i zamāneden
Hıfz u himāyet eyle o şāhib-sa‘ādeti
- 10 Dāyim çerāğ-ı devlet ü bahtın münevver it
İki cihānda göñli murādın müyesser it

16

Mersīye berāy-ı hāletheu Sulṭān

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

I

- 1 Cāy-ı āsāyiş olur şanma cihān-ı fānī
Eyleme kaçd-ı ‘imāret bu harāb eyvānı
- 2 Menzil-i bār-ı belā köhne-serādur dünyā
Künc-i rāhat yiri zann eyleme bu vīrānı

VIII-4b içre M: kıldı BD / kıldılar M: Ğayrılar BD

16 Şiir için bk. Küçük, *age.*, s. 82-85. Başlık: Mersīye berāy-ı hāletheu Sulṭān M: Mersīye-i Mihrümāh Sulṭān BD

19b

- 3 Felegüñ kaçır-ı dil-āvīzine meftūn olma
Niçe mīrāşa girüpdür bu serāy-ı fānī
- 4 Düşmen-i ehl-i keremdür felek-i sifle-nevāz
Göz göre n'itdi o şeh-zāde-i 'ālī-şanı
- 5 Āb u tābın giderüp teff-i semūm-ı kahrı
Berg-i nīlūfere döndürdi gül-i handānı
- 6 Kañı ol küngüre-i tāt-ı sa'adet-güheri
Kañı ol bār-gehi luṭf u kerem sulṭānı
- 7 Kañı ol dürr-i dil-fürüz-ı seḥā deryāsı
Kañı ol gevher-i nā-yāb-ı mürüvvat kānı
- 8 Mihr ü māh-ı felek-i baḥt (u) sa'adet Sulṭān
Şem'-i eyvān-ı serā-perde-i 'işmet Sulṭān

II

- 1 Ebr-i bārān ki yağar bāğ u gül-istān üzre
Kaṭreler kim dökilür sünbül ü reyḥān üzre
- 2 Cūylar kim ṭolanur dāmen-i şahrālarda
Jāleler kim görünür lāle-i Nu'mān üzre
- 3 Hep o göz yaşlarıdur aḳdı bisāt-ı arza
Ağlaşup ehl-i semā Ḥaẓret-i Sulṭān üzre
- 4 Mātemin dutsa n'ola 'ālem-i 'ulvīde melek
Sāye-i raḥmet-i Raḥmān idi insān üzre
- 5 Bu fenā gülşeninüñ ḥār u ḥasından göçürüp
Kurdılar bār-gehin ravza-i Rıdvān üzre
- 6 Cism-i pākin götürüp ḥākden aldı Rıdvān
Döşedi bār-gehin ḡurfe-i ḡufrān üzre

I-4b Görüñüz: Göz göre M: Görüñüz BD

I-7a dil-efrüz: dil-fürüz M: dil-efrüz BD

II-3b Ağlaşup M: Ağlaşur BD

II-6b bār-gehin M: ḥ'āb-gehin BD

20a

7 Ser-be-ser şalmış idi sāye-i faẓl u iḥsān
Şeh-per-i ‘āṭifeti ḥayl-i yetīmān üzre

8 Ağlañ ey ḥayl-i yetīmān-ı ġarībān ağlañ
Yād idüp ni‘met-i Sulṭānı firāvān ağlañ

III

1 ‘Īd yaklaşdı döşensün yine kaşr u eyvān
Çıkup eyvān-ı sa‘ādetde buyursun Sulṭān

2 Der-i dergāhına ‘azm eylesün eṣrāf-ı kibār
İşigi ḥākine yüzler süre gelsün a‘yān

3 Hala Sulṭān diyü şeh-zādelər iḳbāl itsün
Gelsün ol luṭf u kerem ḥ’ānına şād u ḥandān

4 Āh kim ḥ’āb (u) ḥayāl oldı bu devletler hep
Durmadı ‘aksine devr eyledi çarḥ-ı gerdān

5 Gelüp aḥbāb serīrūñde seni görmeyicek
Ḳanı Sulṭān diyü eflāke irişsün efgān

6 Kimse ummazdı bu tārīḥe degin çaḳ bu ḳadar
Bī-vefālıḳ yüzini göstere mir’āt-ı zamān

7 Ne ḥaṭā eyledüñ ey tīr-i kec-endāz-ı felek
Merdüm-i dīde-i eflāke ṭoḳunsun peykān

8 Meded Allāh meded luṭf u ‘ināyet senden
Bu firāk āteşine döymege ṭāḳat senden

III-1a eyvān M: dīvān BD

III-2a kibār M: diyār BD

III-3b ḥ’ānına M: kānına BD

III-6 Bu beyit BD’de 7. beyittir.

III-7 Bu beyit BD’de 6. beyittir.

III-7b eflāke M: devrāna BD / ṭoḳunsun M: ṭoḳındı BD

III-8a luṭf M: ‘avn BD

IV

- 1 Bir yire cem^c olalum hâtır(ı) maḥzûnlar ile
Zâr zâr ağlaşalum dîde-i pür-hûnlar ile
- 2 Gülmenüñ oynamanuñ gitdi zamānı şimdi
Hâlümüz söyleşelüm hâl-i dige-gûnlar ile
- 3 Şöyle bî-hûş u ḥarâb eyledi efsâne-i ğam
‘Aqlumuz başumuza gelmeye efsûnlar ile
- 4 Naḳd-i vaḳt oldu bize eşk-i sefîd ü ruḥ-ı zerd
Derd ü ğam ṭalibiyüz aḳçe vü altunlar ile
- 5 Kõndı şahñ-ı cemene ravza-i firdevs içre
Sâye-bânlar kurulup çetr-i hümâyûnlar ile
- 6 Nî‘met-i raḥmet-i Raḥmāna yitişdi o velî
Biz ciger hûnı yirüz bunda ciger-hûnlar ile
- 7 Kâpusında işigi ḥidmetin eyler ğılmân
Hûrîler karşı turur atlas u eksûnlar ile
- 8 Minnet Allāha kemāl-i kerem-i Rabbānî
Eyledi iki cihân devletini erzānî

V

- 1 Lâyık-ı mağfiret-i Ḥazret-i Ğaffâr olsun
Devlet-i nâ-mütenâhîye sezâ-vâr olsun
- 2 Hıl‘at-i fâḥiresi dâmen-i ‘afv-i sultân-ı Settâr
Rûḥ-ı pâkine gıdâ lezzet-i dîdâr olsun
- 3 Merḳad-i pâkin idüp şem‘-i hidâyet rûşen
Meşhed-i ṭâhiri müstağraḳ-ı envâr olsun
- 4 ‘Âkıbet yoklık imiş kâr-ı cihân ey **Bâkî**
N’idelüm Şâh-ı cevân-baḥt-ı cihân var olsun

IV-1a hâtır(ı): hâtır-ı M: hâtırı BD

IV-2a gitdi zamānı M: ‘âlemi gitdi BD

IV-2b hâl-i M: hâli BD

IV-4b aḳçe vü M: aḳçeler BD

21a

- 5 Dağı ol duğter-i sa‘d-ağter-i pākīze-güher
Çeşm-i Nāhīd gibi rüşen ü bī-dār olsun
- 6 Āb-rūy-ı vūzerā Ḥazret-i Aḥmed Pāšā
Mazhar-ı luṭf-ı Ḥudāvend-i cihān-dār olsun
- 7 Ak gül gonçeleri gibi güzel körpelerin
Ḥār-ı āzārdan Allāh nigh-dār olsun
- 8 Ğarḳa-i raḥmet olan rūḥ-ı revān-ı Sulṭān
Ḥūrīler mūnis ola gülşen-i firdevs-mekān

17

Mersīye-i Fāīzī Efendi Ez Ān Nergisī

Fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

I

- 1 Dönmesün çarḥ-ı felek ḥāk ile yeksān olsun
Doğmasun mihr-i cihān ol dağı pinhān olsun
- 2 Dilerin yirlere geçsün bu kühen kâḥ-ı-felek
Ḥāne-i ḥāṭır-ı yārān gibi vīrān olsun
- 3 Esmesün bād-ı şabā tāb-ı temūz-ı ğam ile
Çemenistān-ı cihān külḥen-i sūzān olsun
- 4 Yağmasun bir dağı nīsān-ı emānī cāna
Ḥāşıl-ı mezra‘-ı dil sebze-i ḥirmān olsun
- 5 İttiḥād eylesesün biribiriyle varağı
Sünbül-āsā gül-i ra‘nā da perişān olsun

21b

- 6 Gülşen-i ‘ālemi şimdengirü n’eyler ādem
Biz çekildük gerek ol ravza-i rıdvān olsun
- 7 Tevbeler ‘ayş u deme şabr idelüm nīş-i gama
Ṭarab-ābād-ı cihān külbe-i aḥzān olsun

V-8a olan M: ola BD

17 Şiir için bk. Bahir Selçuk, “Nergisî’nin Kâfzâde Fâizî Mersiyesi”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (2015), Cilt: 25, Sayı: 1, s. 16-21. Başlık: Mersīye-i Fāīzī Efendi Ez Ān Nergisī M: Mersīye-i Nergisī El-Bosnavī Berā-yı Vefāt-ı Kāf-zāde Efendi Rahmetu’llāhi ‘Aleyh KFM

- 8 Girmesün kûşemüze zemzeme-i şevk u sürür
Dehr pür-velvele-i nevha vü efgân olsun
- 9 Hey dirîgâ ne ‘aceb gerdiş-i hüzn-efzâdur
Nice bu miḥnete şabr itmege imkân olsun
- 10 Kimdür ol kim yaqasın derd ile şad çāk itmez
Kimdür ol kim yirini şimdi teh-i ḥāk itmez

II

- 1 Kim alur destine şimdengirü levḥ u qalemi
Meger ol kimse ki taḥrîr ide aḥvâl-i ğamı
- 2 Nice ğam âteş-i cān-sûz-ı muşîbet ki yaqar
Kemterîn şu‘lesi bünyân-ı ḥarîm-i İremi
- 3 El-ḥazer şevk u tarabdan ki ḥarām itdi bize
Hükm-i devrân-ı sitem-pîşe mey-i ‘ayş u demi
- 4 Meclis-i ünsümüzü başdı meded şahne-i ğam
Ḥāke dök bâde-i şevki yire çal cām-ı Cemi
- 5 Zehr-i ‘ālem-küş-i ḥasretle geçinsün aḥbāb
Dest-i devrân yine tayy itdi simât-ı keremi

22a

- 6 Taşlar ile dögünürsek yiri var aḥduqça
Seng-i dergāh-ı mu‘allā-yı veliyyü’n-ni‘ami
- 7 Ey felek bu ne mürüvvet bu ne inşāf olsun
Ḥāke pest eylesin öyle bir ‘ālî-himemi
- 8 Kāf-zāde Çelebi gibi vücūda ne revā
Dehrüñ ‘anḳası iken cāy ide ğār-ı ‘ademi
- 9 Hey meded hey ne ‘aceb kıyduñ o kân-ı kereme
Hey meded nice helāk itdüñ o Ḥātem-şiyemi

I-9a Bu mısra KFM’de şöyle geçmektedir: “Kıydı bir zāt-ı kerem-pîşeye cellād-ı felek”

I-9b miḥnete M: ḥasrete KFM

II-4b şevki M: nābı KFM

II-6a yiri var M: yeridür KFM

II-7 Bu beyit KFM’de 8. beyittir.

II-8 Bu beyit KFM’de 7. beyittir.

- 10 Dūn-perver felekā sende mürüvvet yoğ imiş
Ehl-i ‘irfāna derūnuñda maḥabbet yoğ imiş

III

- 1 N’eyledüñ ‘aķıbet ol pādişeh-i ‘irfānı
Ṭağılup gitdi bozuldı mı anuñ dīvānı
- 2 N’oldı ḥuddāmı o dergāh-ı felek-mertebenüñ
Ḳapanup ḳapusu ṭağıldı mı hep erkānı
- 3 Rūḥ-ı pāki ḳoyıcaḳ ḥāne-i cismin ḥālī
Beyt-i ma‘mūrına yüz ṭutdı o dem vīrānī
- 4 Çekdi ol dergeh-i ‘ālīye ‘anākib perde
Cāy-i āsāyiş-i büm oldı bülend-eyvānı
- 5 Gitdi ṭāvus-şıfat cilve kılan bendeleri
Şimdi şaḥnında ider zāğ u zağan cevlanı
- 22b 6 Doymadı gitdi yazık ḥ‘ān-ı şebāba gerçi
Der-miyān itmiş idi ni‘met-i bī-pāyānı
- 7 Ben ümīd eyler iken tehniyyet-i iḳbālın
Dehri gör merşiye-gūy itdi dil-i nālānı
- 8 Şemle şarındı felek dime ṭulū‘ itdi güneş
Ḳaralar giydi cihān şanma şeb-i ṭulmānī
- 9 Bilmedük ḳadr-i celīlin diyü feryād ideler
Ṭaşlar ile döginüp ağlaşalar yārānı
- 10 Hey meded ehl-i dile özge muşībet oldı
Özge ğam özge belā özge felāket oldı

IV

- 1 Nice oldı o kerem-pīşe-i devrān bilelüm
Nice oldı o şeh-i mülket-i ‘irfān bilelüm

III-5a kılan M: kılup KFM

III-7 Bu beyit KFM’de 8. beyittir.

III-8 Bu beyit KFM’de 7. beyittir.

III-8a felek M: cihān KFM

III-8b cihān M: zamān KFM

IV-1b mülket-i M: mülk-i KFM

2 N'eyledüñ ey felek ol zāt-ı kerīmü'ş-şānı
N'eyledi saña o maḥdūm-ı süḥan-dān bilelüm

3 Ne idi cürmi anuñ luṭf u keremden ğayrı
N'oldı ol bī-ġünehe bā'is-i 'udvān bilelüm

4 Kim bilür ḳadrini şimdengirü dürr-i süḥanuñ
Kim olur müşterī-i cevher-i 'irfān bilelüm

5 Kim olur māyıl-i nev-ġüfte-i nağz-ı şu'arā
Kim ider raġbet-i cem'ıyyet-i yārān bilelüm

23a

6 Ḥaber alsak 'acebā şimdi ne 'ālemde ola
Neye meşġül ki ol fāzıl-ı devrān bilelüm

7 Uydı mı meşreb-i pākine hevā-yı cennet
Ḥidmetin itmede mi ḥūr ile ġilmān bilelüm

8 Maḳdemin ġuş idicek geldi mi istiḳbāle
Öñine düşdi mi biñ şevḳ ile Rıdvān bilelüm

9 Uyḥu görmez gözümüz ḥ'ābda görmek anı ġüç
Ḥaşre dek böyle ḳalır mı ġam-ı hicrān bilelüm

10 Nice olur ḥālimüz āḥir bu ġam-ı firḳat ile
Ġayrı bilmem ben ölem gibi hele ḥasret ile

V

1 Doḳınup başuma bir ġürz-i girān-ı mātem
Dāl-veş ḳāmetümi eyledi bir ḍarb ile ḥam

2 Bir daḥı nice olam rāst-rev-i rāh-ı şafā
Nice mümkün reh-i iḳbāle idem vaż'-ı ḳadem

3 Āḥ kim oldı yine taḥt-ı meḳārim ḥāli
Eyledi terk-i cihān gitdi o sulṭān-ı kerem

IV-4a dürr-i süḥanuñ M: suḥan-dānuñ KFM

IV-7b Ḥidmetin M: Ḥizmetin KFM / ḥūr M: ḥūrī KFM

IV-9a Bu mısra KFM'de şöyle geçmektedir: “Ḥ'ābda gelmez göze kim düşde cemalin görelüm”

IV-9b ḳalır mı M: ṭurur mı KFM

IV-10a Nic'olur: Nice olur M: Nic'olur KFM

V-2a nice olam M: nic'olalum KFM

- 23b
- 4 Kim virür memleket-i naẓm-ı ma‘ānīye niẓām
Kim ider zabıta-i ma‘rifeti müstaḥkem
- 5 Kim ider bir daḥı icrā-yı kavānīn-i seḥā
Kim ider bir daḥı iḥyā-yı rūsūm-ı Ḥātem
- 6 Hoş ḥarāb eyledi mülk-i dili seyl-āb-ı keder
Hoş fenā virdi meṭā‘-ı ṭaraba āteş-i ḡam
- 7 Bād-ı āhum yine bir zelzele virdi dehre
Ey yıkılmaz ṭayanur künbed-i çarḥ-ı a‘zam
- 8 Dīde-i devr-i zamān mişlini görmek heyhāt
Niçe biñ yıl daḥı ger devr ide çarḥ-ı a‘zam
- 9 Ne ‘aceb birbirine girmeye bünyān-ı felek
Ne ‘aceb zīr ü zeber olmaya ṭarḥ-ı ‘ālem
- 10 Ne gūne ḳatlanur āyā yire geçmez bu felek
Ġālibā oldu aña āh-ı seḥer-gāh direk

VI

- 1 Āh maḥdūm-ı hūner-mend-i kerīmü’ş-şānum
Āh ‘izzetli sa‘ādetli efendūm cānum
- 2 Fuḳarā dost-ı kerem-kār-ı ‘Alī-mānendūm
Ehl-i perver süḥan-ārā-yı celī-‘ünvānum
- 3 Āh sensüz n’ideyūm ben bu fenā dünyāyı
Āh-ı ḥasretde ḳoduñ bendelerüñ sultānum
- 4 Āh o demler ḳanı kim dāḥil olup meclisüñe
İltifātuñ görüp eylerdi ḥased aḳrānum

V-4a ma‘ānīye M: ma‘nīye KFM

V-4b zabıta-i ma‘rifeti müstaḥkem M: bir daḥı bünyān-ı ‘ulūm-ı muḥkem KFM

V-7 Bu beyit KFM’de 8. beyittir.

V-7a zelzele M: velvele KFM

V-8 Bu beyit KFM’de 7. beyittir.

V-8b çarḥ-ı a‘zam M: nīlī ṭārem KFM

V-10a bu felek M: gerdūn KFM

V-10b direk M: sūtūn KFM

VI-3b ḥasretde M: ḥasretle KFM / bendelerüñ M: bendelerini KFM

24a 5 Āh o günler xanı kim hıdmet-i dergāhuñ ile
şāh-ı devrāna ber-ā-ber görünürdi şānum

6 Xanı ol şeb ki idüp da‘vet-i yārān-ı sūhan
Her birine buyururduñ gel efendüm cānum

7 Rūzgār itdi bu dem şem‘-i ümīdüm mürde
Tutsa āfākı n’ola dūd-ı dil-i sūzānum

8 Cüst ü cū itmek içün ‘ālem-i bālāda seni
Durmaz eflāke çıkar nāle ile efgānum

9 Hax budur sencileyin zāt-ı kerīme ne revā
‘Arş-ı a‘lā var iken ‘arşa-i gabrā ola cā

VII

1 Hax Te‘ālā yirini cennet-i a‘lā itsün
Cāy-ı āsāyişini sāye-i tūbā itsün

2 Dehrden alımadı kām u ‘ömrden vāye
Hax murādātını ‘uqbāda müheyyā itsün

3 Toymadı seyrine gülzār-ı cihānuñ bārī
Gülşen-i dil-keş-i firdevsi temāşā itsün

4 N’ola düşdiyse cüdā bunda ehibbāsından
Anda ecdādını Hax yār u ehibbā itsün

5 Bunda mu‘tād-ı kerem oldığı vech üzre yine
Anda da kâ‘ide-i luṭfını icrā itsün

6 Kendiden sonra gelen halka şefā‘at kılsun
Cümleyi dāhil-i firdevs-i mu‘allā itsün

VI-5a hıdmet M: hızm̐et KFM

VI-5b Bu beyitten sonra KFM’de, M’de bulunmayan şu beyit yer almaktadır: “Döndi pervān iken aḥbāb
benātü’n-na‘şe/Taht-ı arz olduğı dem şem‘-i ümīdüm mürde”

VI-8b Durmaz M: Tırmaz KFM

VI-9a budur M: bilür KFM

VI-9b gabrā M: ‘anber KFM

VII-2a vāye M: behre KFM

VII-4a bunda ehibbāsından M: zümre-i aḥbābından KFM

VII-5a mu‘tād-ı M: mu‘tādı KFM / oldığı vech üzre yine M: olmış idi anda dağı KFM

24b

- 7 Bāğ-ı firdevs-i berīn ola aña menzil-gāh
Hā hüner ğayrısı bu rütbeyi peydā itsün
- 8 Cümle yārān-ı belā **Nergisī**-i zār gibi
Seyl-i eşkin akıdup yaşını deryā itsün
- 9 Biz muşībet-gede-i dehrde çekdükçe elem
Ol şafā-yı ni'am-ı cennet-i me'vā itsün
- 10 Kurb-ı hāzretde çemen-i şuffe-i rahmetde müdām
Hūr u ğilmān ile şöhet kıla tā rüz-ı kıyām

18

Müseddes-i Azerī

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

I

- 1 Gerçi āyīn-i vefā uymaz senüñ mu'tāduña
2 Muttaşıl resm-i cefā ammā ki düşmez aduña
3 Hasteñe rahm eylemek bir kerre gelmez yāduña
4 Bī-güneh şemşīr çekmiş 'āşık-ı nā-şāduña
5 Sen mi öğretdüñ cefāyı ğamze-i cellāduña
6 Hüb ta'līm eylemişsün āferīn üstāduña

II

- 1 Gözlerüñ hūn-rizlik fennini taḥşīl eylemiş
2 Mübtelālar ḳanını dökmeke ta'cīl eylemiş
3 Hışmını efzūn luṭfını taḳlīl eylemiş
4 Yok ḳuşūrı mekteb-i hüsn içre taḥşīl eylemiş
5 Sen mi öğretdüñ cefāyı ğamze-i cellāduña
6 Hüb ta'līm eylemişsün āferīn üstāduña

25a

III

- 1 Bendeñe lāyık görüp derd ü belādan ğayrısın
2 Eylemezdüñ düşmene cevır ü cefādan ğayrısın
3 Görmez idi ehl-i dil zevḳ u şafādan ğayrısın

VII-7b Hā hüner M: Bā-hüner KFM

VII-8a yārān-ı belā M: yārān bile KFM

VII-9a muşībet-gede-i M: maşīyyet-gede-i KFM

VII-10b KFM'de bu mısradan sonra gelen bent M'de yoktur.

II-3 Bu mısra vezne uymamaktadır.

- 4 Bilmez idi ‘āşıkā mihr ü vefādan ğayrısın
5 Sen mi öğretdüñ cefāyı ğamze-i cellāduña
6 Hüb ta‘līm eylemişsün āferīn üstāduña

IV

- 1 Dergehüñden redd idüp aġyārını mehcūr tut
2 ‘Āşık-ı dil-ĥasteden derd ü belāñı dūr tut
3 Kullaruñ ğam-nāk olur her dem gehī mesrūr tut
4 Pādişāhum şorduġum ‘ayb eyleme ma‘zūr tut
5 Sen mi öğretdüñ cefāyı ğamze-i cellāduña
6 Hüb ta‘līm eylemişsün āferīn üstāduña

V

- 1 Āzerīnūñ itdigi feryād u āh u vāh için
2 Çarĥa āteşler şalan sūz-ı dil-i güm-rāh için
3 Mehbiṭ-i Rūḥu’l-emīn ol şāh-ı ‘ālī-cāh için
4 Tōġrı söyle ‘ālemi var eyleyen Allāh için
5 Sen mi öğretdüñ cefāyı ğamze-i cellāduña
6 Hüb ta‘līm eylemişsün āferīn üstāduña

25b

19

Terkīb-i Bend-i Bekrī

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

I

- 1 Hüsrevā iķbāl ü devletle sipeh-sālār iken
Kevkeb-i burc-ı şerefde bedr-i zū’l-envār iken
2 Çeşm-i baĥtuñ mihr ü meh-veş rüz u şeb bīdār iken
İçmedin cām-ı fenāyı cān u dil hüşyār iken
3 Şoĥbet-i devletde ya‘nī ḥāzinü’l-esrār iken
Vir revācı himmete germiyyet-i bāzār iken
4 Kıl ‘imāret bulduġuñ vīrāneyi mi‘mār iken
Koma ayakda za‘īf olan kıl serdār iken
5 Al elin düşmüşlerüñ saña sa‘ādet yār iken
Başda devlet dilde himmet elde furşat var iken

19 Başlık: Tercī‘-i Bend-i Bekrī: Terķīb-i Bend-i Bekrī M

II

- 1 Devlet-i dünyā-yı dūna ‘āqılān olur mı şād
Hāṭıra gelmez mi İskender ya devr-i Keyḡubād
- 2 N’itdi o reng-i Süleymāna sū’āl olunsa bād
Ḳanı Rüstem ḡılmış iken pehlevānlıḡla cihād
- 3 Nūḡdan artuḡ ola mı kimsenüñ ‘ömri ziyād
Küllü şey’in hālik remzīn bil ey ‘ālī nijād
- 4 Olayum dirseñ cihānda ḡible-i ehl-i murād
Eyle iḡyā mürde ecsāmı ḡo dehr içre bir ad
- 5 Al elin düşmüşlerüñ saña sa‘ādet yār iken
Başda devlet dilde himmet elde furşat var iken

26a

III

- 1 Fehm iden bu ḡubbe-i nūḡ-ṡāḡdan ḡayr u şeri
Māsivāyı ḡat^c idüp geḡsün ṡoḡuz ḡat ḡenberi
- 2 Ḳarḡ-ı dūnuñ bāḡī ḡalmaz kevkeb-i kerr ü ferī
Hey ne ḡoş ṡeşbīḡ ḡılmış bunu Şeyḡ Şüşterī
- 3 ṡilbe-i tāzice-veş bil dehr-i dūnuñ şeş-deri
Kāmil olanlar bu remzi añlamışdur ezberī
- 4 N’eylesek n’itsek gerek gencīne-i sīm ü zeri
Merd iseñ bir nā-murādı ber-murād it ḡek beri
- 5 Al elin düşmüşlerüñ saña sa‘ādet yār iken
Başda devlet dilde himmet elde furşat var iken

IV

- 1 Ber-ḡarār olur mı şanur ḡalḡ bilmem ‘ālemi
‘İbret almazlar mı ḡuş itdükde aḡvāl-i Cemi
- 2 Tā-be-key tertīb iderler naḡme-i zīr ü bemi
Ḳavl-i ‘uşşāḡ üzre yoḡ āheng-i sūr u mātemi

II-3b Küllü şey’in hālik: Küllü şey’in hālikün illā vecheḡū: Onun yüzünden (zātından) başka her şey yok olacaktır. Bk. Yılmaz, *age.*, s. 97.

- 3 Rind iseñ terk it hevā-yı vādī-i ‘ayş u ğamı
Öyle ser-mest ol ki tefhīm eyleme şehd ü semi
- 4 Terk-i dünyā kıl kalender-meşreb ol gör bu demi
Şarf-ı maḳdūr it görünce nā-tüvān bir ādemi
- 5 Al elin düşmüşlerüñ saña sa‘ādet yār iken
Başda devlet dilde himmet elde fırsat var iken

26b

V

- 1 **Bekriyā** rüsvāyılıktan ğayrı olmaya huzūr
Tekye kıl hāk-i harābatı k’odur saña kuşūr
- 2 Ni‘met-i bintü’n-neble eyle ‘ıydüñde fütūr
Şīşe-i nāmūsu ḳaldur başuñ üzre ṭaşa ur
- 3 Şoḫbetinden zāhid-i huşkuñ ḳudūmüñ eyle dūr
Āteş-i sūzān-ı āhuñla gel eyle ‘azm-i ṭūr
- 4 Cılveler ḳılsun başuñ üzre hevā-yı nār-ı nūr
Defter-i ‘işıyāndan Ḥakk eylesün ismüñ Ğafūr
- 5 Al elin düşmüşlerüñ saña sa‘ādet yār iken
Başda devlet dilde himmet elde fırsat var iken

20

Müseddes-i Şadık

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

I

- 1 Hudāyā itme ḥālī dāyimā dilden Şekūr ismin
Gözümnden dūr ḳılma pertev-i envār-ı Nūr ismin
Enīs it dem-be-dem bu ḳalb-i bī-şabra Şabūr ismin
Baña ğayret müyesser eyle virdüm ḳıl Ğayūr ismin
Ya maḥv it levḥ-i ‘işıyāndan bu ‘abd-i pür-kuşūr ismin
Yaḥūd esmā-i ḥüsnādan çıkar yā Rab Ğafūr ismin

II

- 1 ‘Uşātuñ cürmüni ‘afv itmek iken dāyimā kāruñ
‘Ayān iken zünüb ehline remz-i nām-ı Ğaffāruñ
‘Uyūbun kāyinātuñ setr iderken nām-ı Settāruñ

V-2a Bu mısra vezne uymamaktadır.

27a
4 Kerīmā geçmemek lāyık mı cürmünden bu ğam-ḥ'āruñ
5 Ya maḥv it levḥ-i 'iṣyāndan bu 'abd-i pür-kuşūr ismin
6 Çıkar yā Rab yā esmā-i ḥüsnādan Ğafūr ismin

III

1 Gelelden 'āleme cürm ü şenā'atdür baña hep kār
2 'İbādet kılmaga kıalmaz heves bu ḳalb-i nā-hemvār
3 İderken her günāha nādim olup biñ kez istiğfār
4 Revā mı rüz-ı maḥşerde benüm kārüm ola düşvār
5 Ya maḥv it levḥ-i 'iṣyāndan bu 'abd-i pür-kuşūr ismin
6 Çıkar yā Rab yā esmā-i ḥüsnādan Ğafūr ismin

IV

1 Ola ḥāşā ki vaḥdāniyyetüñ ḥaḳḳında inkārüm
2 Resülün Muştafāya var dil ü cānumla ikrārüm
3 Muṭābıḳken ḳamu şer'-i şerīfe vaż' u eṭvārüm
4 Revā mı düzaḥ içre āḥ u zār olmaḳ benüm kārüm
5 Ya maḥv it levḥ-i 'iṣyāndan bu 'abd-i pür-kuşūr ismin
6 Çıkar yā Rab yā esmā-i ḥüsnādan Ğafūr ismin

V

1 Du'āsın müstecāb it Şādıḳuñ şubḥ u mesā ḥaḳḳı
2 Resülün Muştafā ile cemī'-i enbiyā ḥaḳḳı
3 Refiḳ it aña tevfiḳuñ gürüh-ı evliyā ḥaḳḳı
4 Tevaḳḳufsuz ḳabül-i dergehüñ olan du'a ḥaḳḳı
5 Ya maḥv it levḥ-i 'iṣyāndan bu 'abd-i pür-kuşūr ismin
6 Çıkar yā Rab yā esmā-i ḥüsnādan Ğafūr ismin

27b

21

Terkīb-i Bend-i Şıdkī

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

I

1 Ğurūr itme tekebbürden berī ol aña insānı
Ḥaḳāretle nazar kıлма görüp mūr-ı Süleymānı
2 Bu dünyānuñ beḳası yok bilürsün 'āḳıbet fānī
Ṭotalum kim ser-ā-ser olduñ idi 'ālemün ḥānı
3 Ḳanı Dārā vü İskender ḳanı fağfūr u ḥaḳanı
Nıc'oldı Zāl ü Rüstem 'ālemün Sām u Nerīmānı

21 Başlık: Tercī'-i Bend-i Şıdkī: Terkiḳ-i Bend-i Şıdkī M

- 4 Şavurdi bāde virdi niçe o reng-i Süleymānı
Şaķın tığ-i ecelden hālī şanma sen bu meydānı
- 5 Kanı Daḥḥāk u Cem Nūşirü'l-revān u Erdüvān kanı
Bozuldı cümlesinüñ 'izzeti maḥv oldu devrānı
- 6 Tekebbürlük Hudāya yaraşur sen ādemīdensün
Vücūduñ añla ey gāfil ki bir kaṭre menīdensün

II

- 1 Görinen ādemīler şuretā gerçi ki insāndur
Nażar kıl cān göziyle ekşerī ma'nāda ḥayvāndur
- 2 Bu remzi fehmi idenler şöyle bil kim ehl-i 'irfāndur
Nażar kılmaz sözüm gūş eylemez anlar ki nā-dāndur
- 3 Cihānda şimdi kāmiller yatur ḥāk ile yeksāndur
Sürer her cāhil-i nā-dān şafā vü zevķi ḥandāndur
- 4 Kimi nālān kimi ḥayrān kimi derd ile giryāndur
Kimisi kibr ü kīn ile şanur kendin ki insāndur
- 5 Sürer bir gün anı ḥarca ecel zīrā ki devrāndur
Benüm ḥayrettedür 'aqlum buña ḥaylī perīşāndur
- 6 Tekebbürlük Hudāya yaraşur sen ādemīdensün
Vücūduñ añla ey gāfil ki bir kaṭre menīdensün

28a

III

- 1 Nedür bu şevket ü bu ṭumṭurāk ey ṭālib-i dünyā
Cihān bir pīre-zendür bir nazarda görünür zībā
- 2 Şoñunda zehr-i ḡam nūş itdürür yok ḳurtuluş aşlā
Ṭotalum kim yemişsün bir iki gün sükkerī ḥelvā
- 3 Niçe Behrām-ı Gūr gūruñ içinde ḳaldı nā-bīnā
Yatur zīr-i zemīnde niçe yüz biñ Hüsrev ü Dārā
- 4 'Abā-pūş ol gider benlik hevāsın eyle istignā
Ecel geldükde bir gün diyesün āh eyleyüp ḥayfā

5 Zamānuñda olursañ Nef'î yok şāh-ı cihān-ārā
Zebān-ı hālle bu remzi söyler añlasan eşya

6 Tekebbürlük Hudāya yaraşur sen ādemīdensün
Vücūduñ añla ey gāfil ki bir kaçre menīdensün

IV

1 Zamānuñda olursañ devlet ile ger şeh-i 'ālem
İñende gırra olma bir iki gün oluben hurrem

2 Beķası yok bilürsün 'ākıbet var āhırinde ğam
Şunup cāmı kim öldi 'ibret al kim niçe yüz biñ Cem

3 Yaturlar bī-nişān hāk içre niçe Hüsrev ü Rüstem
Cihānda bir iki gün şād olursuñ āhıri mātem

4 Tayanma lezzet-i dehre şöñunda şunar der-i sem
Kimi güldürse bir kaç gün ider çeşmin yine pür-nem

5 Fenāsın añlayup ağlar cihānuñ her şehir şebnem
Göñül virmez aña meyl eylemez 'ākıl olan ādem

6 Tekebbürlük Hudāya yaraşur sen ādemīdensün
Vücūduñ añla ey gāfil ki bir kaçre menīdensün

28b

V

1 Sürersin devlet-i dünyāyı şimdi gerçi ey gāfil
Şoñunda zehr-i ğam nüş itdürür āhir ecel müşkil

2 Libāsuñ bir kefen şāhum saña tābūt olur maħmil
Gider benlik hevāsın cān u dilden eylegil zāyil

3 Hevā-yı nefsi terk it olma dünyā semtine māyil
Bu remzi fehm ider añlar cihān içre olan 'ākıl

4 Bilürsün kırtuluş yok zīr-i hāk olur saña menzil
N'idersin manşıb-ı dehri sözüm tut olma lā-ya'kıl

5 Bu dünyā-yı denīye aldanur mı **Şıdkıyā** kāmil
Bana pend ü naşihat kıldı gūş itdüm bir ehl-i dil

- 6 Tekebbürlük Hudāya yaraşur sen ādemīdensün
Vücūduñ aña ey gāfil ki bir kaçre menīdensün

22

Müseddes-i Āzerī

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

I

- 1 Añmaduñ bir kez gam-ı aşkuñla giryān olduğum
2 Fūrkatüñle hān-kāh-ı gamda mihmān olduğum
3 Reh-güzāruñda sirişküm gibi gālātān olduğum
4 Şimdilik gūş itmedüñ kūyuñda nālān olduğum
5 İşidürsün bir zamān hāk ile yeksān olduğum
6 İşte gitdüm sağ esen қal imdi қurbān olduğum

II

- 1 Ben қuluñ gamz eylemiş saña 'adū-yı bed-güher
2 'Ākıbet şalduñ diyār-ı gurbete bī-pā vü ser
3 Tīr-i āhum eyleyüp ey seng-i dil bir gün eser
4 Merhamet idüp şorarken ben garībūñden haber
5 İşidürsün bir zamān hāk ile yeksān olduğum
6 İşte gitdüm sağ esen қal imdi қurbān olduğum

29a

III

- 1 Redd idüp қapuñdan ey mihr-i sipihr-i mekremet
2 Қılmaduñ ben zerre-i nāçize hergiz merhamet
3 Cism-i bīmārumda қalmadı ümīd-i 'āfiyet
4 Şimdi sen cevri ile öldürmek ne lāzım 'ākıbet
5 İşidürsün bir zamān hāk ile yeksān olduğum
6 İşte gitdüm sağ esen қal imdi қurbān olduğum

IV

- 1 Dem mi var kim hātır-ı āzāдеми incitmedüñ
2 Resm-i cevri hūy idüp semt-i vefāya gitmedüñ
3 Çok cefālar eyledüñ bir kez teraḥḥum itmedüñ
4 Bunca demlerdür қapuñda nālemi işitmedüñ
5 İşidürsün bir zamān hāk ile yeksān olduğum
6 İşte gitdüm sağ esen қal imdi қurbān olduğum

V

- 1 Dostum yoluñda āḥir terk idüp cān u seri
2 **Āzerī**-veş vādī-i hicrāna düşdüm serserī
3 Aldı düşmenler elümden sen gül-i nāzik-teri
4 'Ömrüñ eفزün eylesün Ḥaқ şād olursun ey perī

- 5 İşidürsün bir zamān hāk ile yeksān olduğum
6 İşte gitdüm sağ esen çal imdi ķurbān olduğum

23

Müseddes-i TīĖī Beg

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

I

- 1 Pāyuña yüz sürmeyen gün gibi göğsin germesün
2 Düşmeyen şebnem-şifat mihr güle kendin dirmesün
3 Hāk Te'alā bendeñe senden cüdālīķ virmesün
4 Üstümüzden sāye-i serv-i ķaddüñ gidermesün
5 Āfitāb-ı çal'atüñ cāna zevāle irmesün
6 Māh-ı tābānsın Hudā eksükligüñ göstermesün

II

- 1 Mihr ü māh-āsā felekde görmeyüp naķş u zevāl
2 Devletüñ pāyende kılsun lā-yezāl u bī-zevāl
3 Kōnmayup mir'āt-ı ķalb-i pāküñe gerd-i melāl
4 Sāye-i zıll-i Hudāda olasun āsūde-ħāl
5 Āfitāb-ı çal'atüñ cāna zevāle irmesün
6 Māh-ı tābānsun Hudā eksükligüñ göstermesün

III

- 1 Hāk Te'alādan budur maķşūdumuz her şubħ u şām
2 Devlet ile şadr u devletde olasun şād-kām
3 Gice gündüz eyleyüp burc-ı sa'adetde maķām
4 Devr ider ķuřb-ı murāduñ üstine gerdün müdām
5 Āfitāb-ı çal'atüñ cāna zevāle irmesün
6 Māh-ı tābānsun Hudā eksükligüñ göstermesün

IV

- 1 Eyleyüp evc-i 'alāda gün gibi dāyim mekān
2 Devlet ü iķbāl ile ol kām-baķş u kām-rān
3 Māh-veş bulsun teraķķī mihrüñ ile ins ü cān
4 TīĖī-i bīmāre olsun bu du'ā vird-i zebān
5 Āfitāb-ı çal'atüñ cāna zevāle irmesün
6 Māh-ı tābānsun Hudā eksükligüñ göstermesün

Müseddes

*Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün**Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -*

I

- 1 Mürğ-i dil gül-zār-ı kūyuñda dem-ā-dem zār olur
- 2 Bülbülüñ güldür murādı ğayrısı aġyār olur
- 3 Ağlamağdan künc-i ğamda gözlerüm hūn-bār olur
- 4 Eşk-i çeşmüm dür dişüñ reşki ile enhār olur
- 5 Qanda bir ğam yārsuz qalsa benümle yār olur
- 6 Bir belā kim şāhibin bulmaz baña ğam-h^vār olur

II

- 1 Çekmeden bār-ı ğamıñı qaddümi dāl eyledüm
- 2 Pūte-i 'aşkuñda yaqdum cismümi qāl eyledüm
- 3 'Aqs-i la'lüñle gözüm yaşın mey-i al eyledüm
- 4 Geldi bu beyt-i muşanna' şacdum fāl eyledüm
- 5 Qanda bir ğam yārsuz qalsa benümle yār olur
- 6 Bir belā kim şāhibin bulmaz baña ğam-h^vār olur

III

- 1 Bezm-i hicründe kebābem dil bükā yaşum şarāb
- 2 Nān-ı dāğ-ı sīnem ü sāğar-ı kūzem āhum rebāb
- 3 Ey yüzi hūrşīd-enver nūr-ı maḥz-ı āfitāb
- 4 Bu durur ben bildüğüm vallāhi a'lem bi's-şavāb
- 5 Qanda bir ğam yārsuz qalsa benümle yār olur
- 6 Bir belā kim şāhibin bulmaz baña ğam-h^vār olur

IV

- 1 Tīr-i müjgānın ki etdi baña ol qaşı kemān
- 2 Bu ten-i şad-çākimi itdüm aña oldum nişān
- 3 Okıdı cān bülbüli bu maṭla'ı ol dem hemān
- 4 Budurur 'aşq ehline şām u seher vird-i zebān
- 5 Qanda bir ğam yārsuz qalsa benümle yār olur
- 6 Bir belā kim şāhibin bulmaz baña ğam-h^vār olur

Müseddes-i Mânî

*Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün**Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -*

I

- 1 Āh kim bilinmedi bî-şabr u sāmān olduğum
- 2 Rāh-ı 'aşk-ı yārda hāk ile yeksān olduğum
- 3 Olmadı ma'lūmı yāruñ zār u nālān olduğum
- 4 Bilmedi la'l-i lebinden mest ü hayrān olduğum
- 5 Yüzime bakmaz ne bilsün yār giryān olduğum
- 6 Hâtırum şormaz neden añlar perîşān olduğum

II

- 1 Vaşl ile bir dem göñül mesrūr u hāndān olmadı
- 2 Çekdiğüm derd ü belāya hadd ü pāyān olmadı
- 3 Hālūmi bildürmege cānāna imkān olmadı
- 4 Bilmedi derd-i derūnum gitdi dermān olmadı
- 5 Yüzime bakmaz ne bilsün yār giryān olduğum
- 6 Hâtırum şormaz neden añlar perîşān olduğum

III

- 1 Rāh-ı 'aşk-ı yārda çekdi niçe derd ü ta'ab
- 2 Başladı cevri ü cefāya yok yire ol gonce-leb
- 3 Yüz çevürdi ben garîb üftādesinden bî-sebeb
- 4 Bilmese hāl-i dil-i zārum degül kaṭ'ā 'aceb
- 5 Yüzime bakmaz ne bilsün yār giryān olduğum
- 6 Hâtırum şormaz neden añlar perîşān olduğum

IV

- 1 Bilmedi hāl-i dilümden ol şeh-i Yūsuf-liḳā
- 2 Olmadı ahvālūme vāḳıf dirîgā ḥasretā
- 3 Bilse derdüm rahm iderdi hālūme ol bî-vefā
- 4 Şanma kim 'aşkum bilüp eyler baña cevri ü cefā
- 5 Yüzime bakmaz ne bilsün yār giryān olduğum

25 Şiir için bk. Şener Demirel, 16. *Yüzyıl Dîvân Şairlerinden Mânî Dîvân ve Şehr-engîz-i Bursa (İnceleme-Metin)*, E-Kitap, Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2011, s. 44-45, (Çevrim içi), <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/55755,divan-ve-sehr-engiz-i-bursapdf.pdf?0>, 05.07.2018. Ayrıca bu şiir için bk. Semra Tunç, "On Altıncı Yüzyıl Divan Şairi Mânî ve Şiirleri", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 2007, Sayı: 21, s. 28-29.

I-2 Rāh-ı M: Vāh MD

II-2 hadd M: ḳadd MD

IV-2 ḥasretā M: ḡayretā MD

31a

6 Hâtırım şormaz neden añlar perîşân olduğum

V

1 **Māniyā** ol şeh beni ‘aşkında nālān añlamaz
2 Haste-i miḥnet esīr-i derd-i hicrān añlamaz
3 Çak beni böyle zebūn u zār u giryān añlamaz
4 Hâtırım maḥzūn olup göñlüm perîşân añlamaz
5 Yüzime bakmaz ne bilsün yār giryān olduğum
6 Hâtırım şormaz neden añlar perîşân olduğum

26

Müseddes-i Āzerī

Fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

I

1 İtme vīrāne meded zulm ile beytū’l-ḥazenüm
2 Hâtırım yıkma ḥarāb eyleme iklīm-i tenüm
3 Baña cevır itmege kāfīdür o gül-pīrehenüm
4 Beni öldürmege yetmez mi o nāzik bedenüm
5 Gelme ey ṭob-ı elem göñlüme doḡunma benüm
6 Taş mı şanduñ yūregüm ḡal‘a mı şanduñ bedenüm

II

1 Bir yüzi mihr-i cihān-tāba çün oldum nigerān
2 Zerre-veş eyledi yollarda beni ser-gerdān
3 Rāstī бүkdi belüm bār-ı belā-yı hicrān
4 Çekdigüm baña yeter bir yaña gel sen de hemān
5 Gelme ey ṭob-ı elem göñlüme doḡunma benüm
6 Taş mı şanduñ yūregüm ḡal‘a mı şanduñ bedenüm

III

1 Ben mi ḡaldum dün ü gün derd ile nālān olmaḡ
2 Āteş-i āh-ı cihān-sūz ile sūzān olmaḡ
3 Niçe yüz derd ile dil-ḡaste vü giryān olmaḡ
4 Yıḡılup ḡāṭır-ı biñ zulm ile vīrān olmaḡ
5 Gelme ey ṭob-ı elem göñlüme doḡunma benüm
6 Taş mı şanduñ yūregüm ḡal‘a mı şanduñ bedenüm

31b

IV

1 Niçe sulṭānlara oldu bu göñül dār-ı selām
2 Dest-i ḡudret ile virildi aña zīb-i itmām

- 3 ‘Aşk-ı pāk ile yapıldı der ü dīvārı tamām
4 Ya‘nī oldı hāremi Ka‘be-i hācetde enām
5 Gelme ey ʔob-ı elem gönlüme doḡunma benüm
6 ʔaş mı şanduñ yüregüm ḡal‘a mı şanduñ bedenüm

V

- 1 Cān u dilden o şehe Āzeriyā bende iken
2 Gice gündüz ḡam-ı zülfüyle perākende iken
3 Sīne nār-ı elem-i ‘aşḡ ile tābende iken
4 Bu cihānuñ kevseri ḡuşşaları bende iken
5 Gelme ey ʔop-ı elem gönlüme doḡunma benüm
6 ʔaş mı şanduñ yüregüm ḡal‘a mı şanduñ bedenüm

27

Müseddes-i Rahmī Bursevī

Fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

Hafif + + - - / + - + - / + + -

I

- 1 İrmedin vuşlat-ı nigāre daḡı
2 Bitmedin sīnemüzde yara daḡı
3 Devr idelden o meh sitāre daḡı
4 Dönmedi ʕarḡ ber-ḡarāre daḡı
5 Fülk-i dil ʕıḡmadın kenāre daḡı
6 Rūzgār atdı bir diyāre daḡı

II

- 1 Baḡr-i ‘ummān olup aḡar yaşum
2 Mevc-i ḡayretdurur iki ḡaşum
3 Döndi gird-āba ʕeşm-i ḡūn-pāşum
4 Ġam yemem Ḥızr olursa yoldaşum
5 Fülk-i dil ʕıḡmadın kenāre daḡı
6 Rūzgār atdı bir diyāre daḡı

27 Bu şiir *Bursalı Rahmî ve Dîvânı*’nda yoktur. Bk. Mustafa Erdoğan, *Bursalı Rahmî ve Dîvânı*, E-Kitap, Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017, (Çevrim içi), <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/55910,bursali-rahmi-divanipdf.pdf?0>, 05.07.2018. Şiir için bk. Saniye Eraslan, “Bursalı Rahmî’nin Yayımlanmamış Şiirleri”, *Littera Turca* (2017), Cilt: 3, Sayı: 2, s. 89-90.

I-1 İrmedin M: İrmeden BRYŞ

I-2 Bitmedin M: Bitmedi BRYŞ

I-3 meh sitāre M: meh (ü) sitāre BRYŞ

II-3 ḡūn-pāşum M: ḡūn bāşum BRYŞ

II-4 Ġam yemem M: Ġam-ı yem BRYŞ

II-6 BRYŞ’de bu mısradan sonra gelen 3 bent M’de yoktur.

Müseddes-i Tîgî Beg

*Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün**Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -*

I

- 1 Ben dimem kim lâıyık-ı in'ām u ihsān it beni
- 2 Sāğar-ı vaşluñ şunup gül gibi handān it beni
- 3 Cür'a-veş pā-māl idüp hāk ile yeksān it beni
- 4 Eşk-i çeşmüm gibi isterseñ perīşān it beni
- 5 Şem' gibi rāzıyam sūzān u giryān it beni
- 6 Meclis-i hāşuñda tek bir gice mihmān it beni

II

- 1 Şevk ile pervāne-veş sūzān olup şeb-tā-seher
- 2 Ağlayayın yād-ı la'lüñle döküp hūn-ı ciger
- 3 Olmadın senden cüdā mīkrāş-ı hicrān ile ser
- 4 Luţf idüp lâıyık görürseñ gözlerüm nūrı eger
- 5 Şem' gibi rāzıyam sūzān u giryān it beni
- 6 Meclis-i hāşuñda tek bir gice mihmān it beni

III

- 1 Hāsret-i bezm-i şafā-bahşuñla ey sīmīn beden
- 2 Muttaşıl sūz u güdāz üzre olupdur cān u ten
- 3 Māh-rūlar karşıña olup çerāğ-ı encümen
- 4 Bezm-i hāş itdükçe her gice şeb-istānuñda sen
- 5 Şem' gibi rāzıyam sūzān u giryān it beni
- 6 Meclis-i hāşuñda tek bir gice mihmān it beni

IV

- 1 Şoĥbet-i hāş eyleyüp şevk ile olsañ bāde-h'āh
- 2 Mūmdur yanmağa bezmüñde çerāğ-ı mihr ü māh
- 3 Kākülün fikri şeb-i ğamda idüp rūzum siyāh
- 4 Çekmezem ğam göklere çıksa depemden dūd-ı āh
- 5 Şem' gibi rāzıyam sūzān u giryān it beni
- 6 Meclis-i hāşuñda tek bir gice mihmān it beni

I-6 Mecmuada I. bendin 6. mısrası “Eşk-i çeşmüm gibi istersen perīşān it beni” şeklindedir. Müstensih tarafından noktalarla işaretlenerek yanına “Meclis-i hāşuñda tek bir gice mihmān it beni” mısrası eklendiği için sehven iki kez yazıldığı anlaşılan mısranın yerine müseddes-i mütekerrir olan şiirin tüm bentlerinde tekrar eden bu mısra metne alınmıştır.

32b

V

- 1 Niçe demdür künc-i firqatde tutup **Tîgî** maḳām
- 2 H̱āb-ı ğaflet dīde-i giryānuma oldu ḥarām
- 3 Şāhidümdür zāhir ü bāṭın Hudā-yı lā-yenām
- 4 İltifāt-ı bî-naẓîrûnle kılp in‘ām-ı ‘ām
- 5 Şem‘ gibi rāzıyam sūzān u giryān it beni
- 6 Meclis-i hāşuñda tek bir gice mihmān it beni

29

Müseddes-i Āzerî

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

I

- 1 Didi ol meh çāk ider tîgüm giribānuñ senüñ
- 2 Hāke şemşîr-i dem-ālūdum doker ḳanuñ senüñ
- 3 İrgürür zaḥmum şaḳın gerdūna efgānuñ senüñ
- 4 Ben didüm bu cān u dil-i ser-geşte ḥayrānuñ senüñ
- 5 Çekmezem ğam dökse ḳanum tîg-i bürrānuñ senüñ
- 6 Ḳorḳum andandur ki pür-ḥūn ola dāmānuñ senüñ

II

- 1 Vehm ider dirlerse tîgüñden benümçün her denî
- 2 İl sözün gūş eyleme sultānum aldarlar seni
- 3 Diñleme ‘uşşāk ḥaḳḳında kelām-ı düşmeni
- 4 Hancerüñden şanma rū-gerdān olam ‘ömrüm beni
- 5 Çekmezem ğam dökse ḳanum tîg-i bürrānuñ senüñ
- 6 Ḳorḳum andandur ki pür-ḥūn ola dāmānuñ senüñ

III

- 1 Çünki öldürmek muḳarrerdür beni cānum şaḳın
- 2 Ğayr eliyle tutma luṭf eyle giribānum şaḳın
- 3 Kendü şemşîrûnle çāk it cism-i ‘uryānum şaḳın
- 4 Der-miyān it dāmenüñ gül-berg-i ḥandānum şaḳın
- 5 Çekmezem ğam dökse ḳanum tîg-i bürrānuñ senüñ
- 6 Ḳorḳum andandur ki pür-ḥūn ola dāmānuñ senüñ

33a

IV

- 1 Olmadı ḥāşıl-ı lebüñden dostum kāmum benüm
- 2 Bezm-i ‘aşḳ içre şikest itdi ğamuñ cāmum benüm
- 3 İstemezseñ levḥ-i ‘ālemden gide nāmum benüm
- 4 Gel ko ibrām eyleme devletlü sultānum benüm
- 5 Çekmezem ğam dökse ḳanum tîg-i bürrānuñ senüñ

6 Korkum andandur ki pür-ḥūn ola dāmānuñ senüñ

V

1 Olsa cānum şeş-per-i endūhdan şad-pāre ten
2 Zerrece tîğ-i ğamuñdan münḥarif olmaz beden
3 Dönmezem biñ zahm urursañ sen gözi cellāddan
4 Āzeri-veş şîr-i ṭab‘um ‘arşa-i nazm içre ben
5 Çekmezem ğam dökse kanum tîğ-i bürrānuñ senüñ
6 Korkum andandur ki pür-ḥūn ola dāmānuñ senüñ

30

Müseddes-i Tîğî

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

I

1 Baña kemlik şananlar dāyimā eylikle yād olsun
2 Zevālüm isteyenler gün gibi rüşen-nihād olsun
3 Kuşūrum gözleyen kāmillerüñ ‘ömri ziyād olsun
4 Mükāfâtı dimem bir mukteżā-yı ‘adl ü dād olsun
5 Yıkanlar ḥāṭır-ı nā-şādumı yā Rabb şād olsun
6 Benümçün nā-murād olsun diyenler ber-murād olsun

II

1 Sitem-gerlikde çün ol bî-vefā yār oldı aġyāre
2 Cefāsından şafālar kesb idüp zevk itmedür çāre
3 Naşīb olan belādur muttaşıl çün ‘āşık-ı zāre
4 Dil-i zārum elemnden ḥazṣ idüp incinmez aġyāre
5 Yıkanlar ḥāṭır-ı nā-şādumı yā Rabb şād olsun
6 Benümçün nā-murād olsun diyenler ber-murād olsun

33b

III

1 Göñül oldukça pür-ġam cümle ḥalkı şād-mān ister
2 Ne deñlü zār u nā-kām olsa dehri kām-rān ister
3 Cihānı kendü gibi şanma zār u nā-tüvān ister
4 Meseldür gerçi dirler yıkılanı yıkılan ister
5 Yıkanlar ḥāṭır-ı nā-şādumı yā Rabb şād olsun
6 Benümçün nā-murād olsun diyenler ber-murād olsun

IV

1 Revān olunca rūḥum ḥāne-i vīrāne-i tenden
2 Kimesne istemem rencide-ḥāṭır olduğun benden
3 Qabūlümdür ne gelse cevri-yār u qahr-ı düşmenden
4 Murādı bu dil-i nā-şād-ı nā-kāmuñ budur senden
5 Yıkanlar ḥāṭır-ı nā-şādumı yā Rabb şād olsun

6 Benümçün nā-murād olsun diyenler ber-murād olsun

V

1 Murād üzre felekden görmeyüp şenlik yüzün üstād

2 Hārāb-ābād-ı ‘ālemde çeker biñ cev̄ ile bī-dād

3 Olup derd ü belā-yı dehr-i dūna **Tīgiyā** mu‘tād

4 Koyup bu maṭla‘ı hūzn ile gitdi ‘Ulvī-i nā-şād

5 Yıқанlar ḥāṭır-ı nā-şādumı yā Rabb şād olsun

6 Benümçün nā-murād olsun diyenler ber-murād olsun

31

Müseddes

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

I

1 Dimiş idüñ ki belā-keşlerümi yād ideyin

2 Dil-i vīrānelerin luṭf ile ābād ideyin

3 Hicr ü şabr ideni luṭfuma mu‘tād ideyin

4 Dir iken zār olanı ‘aşkum ile şād ideyin

5 Bunca feryādum işitdün dimedün dād ideyin

6 Sen ki dād itmeyesün ben kime feryād ideyin

34a

II

1 Nāvek-i āh-ı seḥer eylemedin hergiz eṣer

2 Dil-i sengün ne ‘aceb saḥt imiş ey gönçe-i ter

3 Ser-i kūyuñda fiğān eyler iken şām u seḥer

4 Saḥt-ı dil olduğıña şāhid-i ‘ādil bu yeter

5 Bunca feryādum işitdün dimedün dād ideyin

6 Sen ki dād itmeyesün ben kime feryād ideyin

32

Ġazel-i Bākī Taḥmīs-i Cinānī

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

I

1 Nev-bahār oldu güzellendi ser-ā-ser ‘ālem

2 Oldı ezhār ile her gūşe gülistān-ı İrem

3 Sīneler ṭoldı şafā kalmadı endüh ile ğam

4 Eyledi müjde-i gül dilleri şād u ḥurrem

32 Şiir için bk. Okuyucu, *age.*, s. 229-231. Başlık: Ġazel-i Bākī Taḥmīs-i Cinānī M: Taḥmīs-i bī-naṣır-i Cinānī Efendi ğazel-i merḥūm Bākī Efendi CİD

5 Gonçenüñ gönli açıldı yire düşdi şebnem

II

1 Cüy-bāruñ baña ‘arz itme kenārın sensüz
2 Oda yansun n’ideyin serv ü çenārın sensüz
3 ‘Ālemüñ n’eyleyeyin bāğ u bahārın sensüz
4 Bāğ-ı dehrüñ n’ideyin geşt ü güzārın sensüz
5 Baña sen ruhları gül-zār ile hoşdur ‘ālem

III

1 Nedür ol tarz-ı revîş şīve-i reftārında
2 Nedür ol hüsni edā nāz ile güftārında
3 Şabra tākāt mi kalur cezbe-i dīdārında
4 Dāne-i hāline bak cennet-i ruhsārında
5 Nice şabr eylesün Allāhı severseñ ādem

34b

IV

1 İderüz şavma‘a küncinde ikāmet geh geh
2 Kıluruz anda namāz itmege niyyet geh geh
3 Demidür bendesine luṭf u mürüvvet geh geh
4 Dil-i şūrīdeye kıl pend ü naşīḥat geh geh
5 Nefesüñ gelsün eyā şūfī-i nāşīḥ dem dem

V

1 Ey **Cinānī** pür idüp şöhet ile āfākı
2 Hāşre dek nāmuñ ola devr-i felekde bākī
3 Demidür sākin idüp sūz-ı dil-i ‘uşşākı
4 Āb-dār olsa n’ola mīve-i şī‘r-i Bākī
5 Urmadı kimse bu bāğ içre dahı böyle kalem

33

Muḥammes-i Fevrī

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

I

1 Hudāyā kimini mülküñde şāhib-ḥil‘at u tāt it

I-5 yire M: güle CİD

II-3 CİD’de 4. mısradır.

II-4 CİD’de 3. mısradır.

IV-3 bendesine M: sen de idüp CİD

33 Şiir için bk. Esrār Dede, *Tezkire-i Şu‘arâ-yı Mevleviyye*, (haz. İlhan Genç), Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2000, s.429-430. Başlık: Muḥammes-i Fevrī M: Muḥammes TŞM

- 2 Kiminüñ kaçırını Şeddād kimin bir pūla muhtāc it
3 Kimin Hārūn kimini Mu‘taşım kimini Hallāc it
4 Beni ne mübtelā-yı imtilā eyle ne hōd ac it
5 Ne senden eyle müstağnī ne senden ğayra muhtāc it

II

- 1 Şafā-yı hātıra mālīk ğınā-yı qalbe kādir kıl
2 Evāmirde mücāhid lūṭfa hāmid derde şābir kıl
3 Nevālem āb u nān it himmetüm ğayrıda kāşır kıl
4 Libāsum hıl‘at-i faqr eyle tek rāzī vü şākir kıl
5 Ğanīler gibi cāmem dimezem zer-beft ü dībāc it

35a

III

- 1 Kimini h‘āce-i ‘ālem kimini kuṭb-ı devrān it
2 Kimini Cāmī-i devrān kimin dehre nıgeh-bān it
3 Kimini şeh Selīm eyle kimini hān Süleymān it
4 Hudāyā **Fevrī**yi mülk-i fenā tahtına sultān it
5 Ğubār-ı āsitān-ı ‘aşkı anuñ başına tāt it

IV

- 1 İştüdüm kim eşedd-i cevrl ülü’l-‘azme olurmuş hep
2 Çekermiş evliyā dahı belā vü derdi rüz u şeb
3 Alışmazmış şafā-yı qalb ile ārāyış-i kālīb
4 Eger aşılma başılma medār-ı qalb ise yā Rab
5 Gerek Seyyīd Nesīmī kıl gerek Manşūr-ı Hallāc it

V

- 1 Cemalūñ görmedin ĩmān getürdüm saña ezberden

I-2 kaçırını M: tahtını TŞM / Şeddād M: Şeddādi TŞM / kimin M: kaçırın TŞM / bir pūla muhtāc M: nuḳre vü āc TŞM

I-4 mübtelā-yı M: mübtelā ne TŞM / hōd ac M: hūd-āc TŞM

II-3 ğayrıda M: ğayrında TŞM

II-4 eyle M: it TŞM / tek M: beni TŞM / rāzī vü şākir M: rāzī şākir TŞM

II-5 zer-beft ü dībāc M: zer-beft-dībāc TŞM

III TŞM’de V. benttir.

III-1 it M: kıl TŞM

III-2 cāmī-i devrān M: hāmi-i gerdūn TŞM / it M: kıl TŞM

III-3 eyle M: it TŞM / it M: kıl TŞM

III-5 Ğubār-ı āsitān-ı ‘aşkı M: Ğubār-ı āsitān-ı şāh-ı ‘aşkı TŞM / anuñ M: TŞM’de yok.

IV TŞM’de III. benttir.

IV-3 kālīb M: kāleb TŞM

IV-4 qalb M: qurb TŞM

IV-5 gerek M: dile TŞM / gerek M: dile TŞM

V TŞM’de IV. benttir.

- 2 Göñül seyr itmek lebün hüsnuñ huşkden terden
 3 Kanā‘at itmez ammā görmek ile dīde-i terden
 4 Tecellī ide şāyed mihr-i şevküñ niçe biñ yerden
 5 Hevā-yı ‘aşk ile dil baħrini deryā-yı mevvāc it

34

Müseddes-i ‘Ulvī

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

I

- 1 Te‘ālallāh yed-i kudret ne demde urdı bünyāduñ
 2 Nedendür bilsem āyā āb u hāk ü āteş ü bāduñ
 3 Ne bāguñ bāğ-bānı beslemişdür kadd-i şimşāduñ
 4 Ne şaħn-ı dil-güşāde çekdi kāmēt serv-i āzāduñ
 5 Efendüm saña kim dirler ne yirdensün nedür aduñ
 6 Cefāyı kimden öğrendüñ a zālīm kimdür üstāduñ

35b

II

- 1 Ne gülzāruñ nesīmidür hevā-yı ‘unşur-ı pāküñ
 2 Ne şem‘üñ şūlesidür nār-ı ruhsār-ı ‘arağ-nāküñ
 3 Ne nehrüñ şuyıdur ābuñ ne yir toprağıdur hāküñ
 4 Ne hilḳatsün ki kırsañ halkı yokdur kimseden bāküñ
 5 Efendüm saña kim dirler ne yirdensün nedür aduñ
 6 Cefāyı kimden öğrendüñ a zālīm kimdür üstāduñ

III

- 1 Ruħuñ göster baña ey mülk-i hüsnuñ şāhı luṭf eyle
 2 Ziyā-baḫş olsun āfāka cemālün gāhī luṭf eyle
 3 Cefā vü cevre gāhī kāyıl olduḡ gāhī luṭf eyle
 4 Kerem kıl şorduḡum ‘ayb eyleme bi’llāhi luṭf eyle
 5 Efendüm saña kim dirler ne yirdensün nedür aduñ

V-2 lebün M: ister līk TŞM

V-3 terden M: serden TŞM

V-4 şevküñ M: hüsnuñ TŞM

34 Şiir için bk. İsmail Çetin, “Derzi-zāde Ulvī (Hayatı, Edebi Şahsiyeti ve Divanının Tenkidli Metni)”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ, 1993, s. 172-173.

Başlık: Müseddes-i ‘Ulvī M: Müseddes Merḥūm Derzi-zāde ‘Ulvī Çelebi DUD

I-5 Efendüm M: Efendi DUD

II-2 nār-ı M: tāb-ı DUD

II-4 hilḳatsün M: milletsün DUD

III-1 göster M: ‘arz id DUD / baña M: bize DUD

III-2 Ziyā-baḫş M: Şafā-baḫş DUD / gāhī M: māhı DUD

III-4 Kerem kıl M: Ḥabībüm DUD

6 Cefâyı kimden öğrendüñ a zālīm kimdür üstāduñ

IV

1 Kimüñ ta‘līmīne düşdüñ ‘aceb ey gönçe-leb mazhar

2 Cefā fennini kılduñ nā-resīde tıfl iken ezber

3 Saña virmiş bu deñlü kâbiliyyet şānī‘-i ekber

4 Zihī iz‘ān-ı pāk u ‘aql-ı evvel tab‘-ı nāzūk-ter

5 Efendüm saña kim dirler ne yirdensün nedür aduñ

6 Cefâyı kimden öğrendüñ a zālīm kimdür üstāduñ

V

1 Müjeñ ğaddāresün bir merdüm-i ğaddāra beñzersün

2 Niçe başlar keser kanlar döker hūn-hū‘āra beñzersün

3 Göñüller kapmada māhir büt-i ‘ayyāra beñzersün

4 Dil-i ‘Ulvīye raḥm itmez vefāsız yāre beñzersün

5 Efendüm saña kim dirler ne yirdensün nedür aduñ

6 Cefâyı kimden öğrendüñ a zālīm kimdür üstādun

36a

35

Taḥmīs-i Hāşimī

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

I

1 Cüvānuñ ğamzesi sāḥir sözi siḥr-i ḥelāl olsa

2 Bülend elfāzı dendānı gibi ‘aḳd-i le‘āl olsa

3 Cihānuñ tūṭī-i güyāları yanında lāl olsa

4 Kişinüñ sevdügi ‘ālemde bir şīrīn-maḳāl olsa

5 Nedīm olsa söz aḳlasa muḥaşşal ehl-i ḥāl olsa

II

1 Söze gelse zūhūr eyler lebinden mu‘ciz-i ‘İsā

2 Cihānda gösterürsün şi‘r ü inşādan yed-i beyzā

3 Kemāl-i ḥüsn ü ḥulḳ ile bulunmaz zātuña hem-tā

4 Perī-peyker melek-sīret güzeller çok durur ammā

IV-2 fennini M: fendini DUD

IV-3 şānī‘-i ekber M: şānī‘ ü ekber DUD

V-3 Göñüller M: Dil ü cān DUD / büt-i M: teb-i DUD

35 Şiir için bk. Ayşe Bulan, “Hāşimī, Hayatı, Edebî Kişiliği ve Dîvânı’nın Tenkidli Metni”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 1993, s. 86. Başlık:

Taḥmīs-i Hāşimī M: Ġazel-i Dürrī-i Nev-Cüvān Taḥmīs-i Hāşimī HD

II-1 gelse M: gelsen HD / lebinden M: lebüñde HD

II-2 inşādan M: inşāda HD

II-3 ḥüsn ü ḥulḳ M: ḥüsn-i ḥulḳ HD

5 Zarîf ü nükte-dân olsa güzel ehl-i kemâl olsa

III

1 Naẓîrûñ gelmemişdür ey perî-rû cins-i âdemde
2 Senûñ gibi laţîf olsa olıcağ devr-i ‘âlemde
3 Tesellâ kılsa luţf-ı tab‘ ile aḥbâbı her demde
4 Koması ‘âşıkı girye ide Ya‘kûb-veş gamda
5 ‘Azîz-i Mısr-ı ḥüsn olsa şeh-i Yûsuf-cemâl olsa

IV

1 Bakılmaz gayra gelse ol cüvân-ı padişeh-meşreb
2 Görünmez mihr-i ‘âlem-tâba karşı nite kim kevkeb
3 Utanup tal‘atinden girmeseydi yirlere her şeb
4 Anuñ ruḥsârına beñzer dir idi ehl-i diller hep
5 Güneş şâbit-kâdem olsa eger kim bî-zevâl olsa

36b

V

1 Olup ol şem‘-i ḥüsne **Hâşimî** cân ile pervâne
2 Cemâli pertevinden âteş ursa cân-ı süzâna
3 Şarâb-ı dil-güşâ geldükçe bezm-i ehl-i ‘irfâna
4 Otursa gelse dil-ber şem‘-i meclis olsa meydâna
5 Kızarsa tâb-ı mülden ruḥları hem al(ı) al olsa

36

Taḥmîs-i ‘Abdî

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

I

1 Seyl-i eşkümle cihânı lâle-zâr itsem gerek
2 Dûd-ı âhumla semâyı pür-şerâr itsem gerek
3 Nâm u nengi yire çalup târ u mâr itsem gerek
4 Güşe-i mey-ḥâne şadrın ihtiyâr itsem gerek
5 Şabra tākāt kalmadı terk-i diyâr itsem gerek

III-2 olıcağ devr-i M: güzel olunca HD

III-4 ‘âşıkı M: ‘âşıka HD

IV HD’de IV. bent şöyledir:

Civānuñ ‘arızın mihre niçe teşbîh idem yâ Rab

Şarardup mihri lerzân eylemiş âsâr-ı tâb u teb

Küsûfa irişüp gâhi gurûba varmasa her şeb

Anuñ ruḥsârına beñzer dir idi ehl-i diller hep

Olup dâyim güneş evc-i şerefde bî-zevâl olsa

V-2 pertevinden M: perteviyle HD

V-4 şem‘-i meclis olsa meydana M: meclise ey Dürri şâhâne HD

V-5 al(ı) al: al al M: alı al HD

II

- 1 Düşeli sevdā-yı ‘aşka geçdi ‘ömrüm āh ile
- 2 Nā-murādum dem-be-dem ‘ömrüm geçürdüm vāh ile
- 3 Ben giderüm kaldı ‘aqlum dostum sen şāh ile
- 4 Hoşça tut ısmarladum anı saña Allāh ile
- 5 Şabra tākāt kalmadı terk-i diyār itsem gerek

III

- 1 Zerre deñlü görmedüm sen mihr-i enverden vefā
- 2 Kimden öğrendüñ ‘aceb bu ‘ādeti kılmak cefā
- 3 Bize kılduğūñ cefādur gayrıya mihr ü vefā
- 4 Hāşılı ben bunu senden hergiz ummazdum şehā
- 5 Şabra tākāt kalmadı terk-i diyār itsem gerek

37a

IV

- 1 Sālik-i ‘aşk oluben kılsam gerek terk-i diyār
- 2 Tā ‘Adem şahrasına dek baña oldı reh-güzār
- 3 Hān-kāh-ı dehr-i dünyā hergiz olmaz pāy-dār
- 4 Çün beni kapuñdan itdi dūr düşmen-i ẖ‘ār-zār
- 5 Şabra tākāt kalmadı terk-i diyār itsem gerek

V

- 1 ‘Abdiyā meyl eylemez kimseye gerdün u cihān
- 2 ‘Aql u idrāki olanlar eyler anı imtiḥān
- 3 Düşdi Leylī ‘aşkına mecnūn göñlüm nā-gehān
- 4 Teşnedür Ferhād dil-i la‘liñe ey şīrīn-dehān
- 5 Şabra tākāt kalmadı terk-i diyār itsem gerek

37

Ġazel-i Fevrī Taḥmīs-i Cinānī

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

I

- 1 Dilā bākī degüldür şevket-i dünyāyı n’eylersün
- 2 Libās-ı ‘āriyetdür ḥil‘at u dībāyı n’eylersün
- 3 Çün āḥir ḳor gidersün devlet-i Dārāyı n’eylersün
- 4 Ġamı ‘azline degmez manşīb-ı a‘lāyı n’eylersün

37 Şiir için bk. Okuyucu, *age.*, s. 239-241. Başlık: Ġazel-i Fevrī Taḥmīs-i Cinānī M: Taḥmīs-i merḥūm Cinānī ğazel-i Fevrī CİD

I-1 dünyāyı M: Dārāyı CİD

I-2 ḥil‘at M: atlas CİD

I-3 CİD’de 4. mısradır. / Dārāyı M: dünyāyı CİD

I-4 CİD’de 3. mısradır. / Ġamı M: Ġam-ı CİD

5 Riyāset ‘add idüp bu halk ile ğavġāyı n’eylersün

II

1 Nedür bā‘is düşün bu intizām-ı hāl-i dünyāya
2 Ne ma‘nā kaşd ider şüret viren eşkāl-i dünyāya
3 Şaķın ġāfil şaķın aldanma mekr ü al-i dünyāya
4 Başiretle çü kılmazsın nazar aḥvāl-i dünyāya
5 Ya dünyāya açup bu dīde-i bīnāyı n’eylersün

37b

III

1 Giyüp fāḥir libāsı halka ‘arz-ı devlet eylersün
2 Gedā-yı hırka-pūşa faḥr ucından töhmet eylersün
3 Fenāsın bilmeyüp dünyāya şarf-ı himmet eylersün
4 Gedā-veş çünki āḥir bir kefenle rıḥlet eylersün
5 Bu tāt-ı Keyḳubād u Hüsrev ü Dārāyı n’eylersün

IV

1 Çemen bezminde bād-ı şubḥ-ġāḥī olsa ferrāşuñ
2 Müheyyā kılsa her esbāb-ı ‘ayş u nūşı ‘ayyāşuñ
3 Elüñde cām-ı gül-ġün olsa Cem gibi ayakdaşuñ
4 Bu bezmüñ çün beķası yok ya ğavġāya virüp başuñ
5 Bu ‘ayş ü nūş u sūz u çeng ü def ü nāyı n’eylersün

V

1 Hemīşe kārımuz cürm ü ḥaṭādur gerçi rüz u şeb
2 Mecāzī ma‘şiyetde ġarḳ olupdur cümleten kālīb
3 Anı pāk eyleyüp çirk-i me‘āşiden ser-ā-ser heb
4 Yumazsa āb-ı raḥmet ehl-i cürmüñ cürmini yā Rab
5 Ya ol bī-ḥadd ü bī-pāyān olan deryāyı n’eylersün

VI

1 **Cinānī** çün sever ‘arz-ı niyāzı ḥazret-i ‘izzet
2 Demidür aġla ḥālüñ ġāfil olma geçmedin furşat

II-1 düşün M: düşün CİD / dünyāya M: devrāna CİD

II-2 dünyāya M: insāna CİD

II-3 CİD’de bu mısra şöyledir: Vücūd-ı vācibi idrāk için geldüñ bu meydāna

II-4 aḥvāl-i dünyāya M: āsar-ı Raḥmāna CİD

III-I Giyüp fāḥir libāsı M: Libās-ı fāḥirüñle CİD

III-2 hırka-pūşa M: hırka-pūşı CİD / faḥr M: faḥr CİD

III-5 Hüsrev ü M: ḥil‘at-i CİD

IV-2 her M: hep CİD / ‘ayş ü nūşı M: ‘īşı nefis-i CİD

IV-5 ‘ayş M: ‘īş CİD / sūz M: sāz CİD / çeng M: sūz CİD / def M: çeng CİD

V-2 Mecāzī M: Biḥār-ı CİD

V-3 Anı M: Eger CİD

- 3 Cihānda cürm ile ālūde iken eyleyüp rıhlet
 4 [Mu'sī] vü muḥsine ta'yīn olunca dūzaḥ u cennet
 5 'Aceb ol demde Fevrī sen dil-i şeydāyı n'eylersün
- 38a

38

Müseddes-i Selīm

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

I

- 1 Ža'f-ı 'aşk-ı yār ile kalmadı tende kuvvetüm
 2 Bār-ı miḥnet çekmeden iki büküldi kâmetüm
 3 Yār bî-pervā durur derdā ki bilmez ḥāletüm
 4 Gerçi yokdur bir nefes nuṭka mecāl ü tākātüm
 5 Söylemek kaşd itdügümce yāre derd ü ḥasretüm
 6 Ağlamak tutar beni güftāra kalmaz kudretüm

II

- 1 Her gice fikr eylerem kim şubḥa irürsem eger
 2 Şubḥ-dem şalduḡda ol ḥūrşid-i enver nūr u fer
 3 Hālūmi 'arz idem aña kūyına idüp güzer
 4 Çünkü varup 'arz-ı hāl için aña idem nazar
 5 Söylemek kaşd itdügümce yāre derd ü ḥasretüm
 6 Ağlamak dutar beni güftāra kalmaz kudretüm

III

- 1 Bir ṭabībe hālūmi 'arz eyledüm ben mübtelā
 2 Nabżuma el urdı baḡdı yüzime didi baña
 3 Derd-i 'aşk ancak buña dil-dārdan olur devā
 4 Ben didüm dermān yoḡ imiş her kaçan varsam aña
 5 Söylemek kaşd itdügümce yāre derd ü ḥasretüm
 6 Ağlamak dutar beni güftāra kalmaz kudretüm

VI-3 Cihānda M: Cihāndan CİD

VI-4 [Mu'sī]: Bu kelime M'de okunamadığı için CİD'den alınmıştır.

38 M'de Müseddes-i Selīm başlığıyla kayıtlı olan bu şiirin Fatih Köksal tarafından II. Selīm'e aidiyeti şüpheli olduğu ifade edilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bk. Fatih Köksal, "II. Selīm'in Divançe'sinde Bulunmayan Şiirleri", *Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (Aralık 2017), Cilt: 1, Sayı: 2, s. 159-160. Bu şiir XVI. yüzyıl şairi Selîkî'ye aittir. Şiir için bk. Ömer Zülfe, *On Altıncı Yüzyıl Şairi Selîkî ve Şiirleri*, Edebiyat Yayınevi, Ankara, 2006, s.50-52. / Başlık: Müseddes-i Selîkî: Müseddes-i Selīm M

I-3 derdā ki bilmez M: bilmez dirîḡā SŞ

II-1 kim M: ki SŞ

III-4 her M: kim SŞ / varsam M: varup SŞ

II-2 Bu mısra SŞ'de şöyledir: Şubḥ-dem 'ālemlere şalduḡda ol hurşid fer

II-4 Çünkü M: Lîk SŞ / aña idem nazar M: idüp aña nazar SŞ

IV

- 1 Ol perī-peyker kaçan kim qarşudan olur ‘ayān
- 2 Tağılur ‘aqlum benüm bī-hūş oluram bir zamān
- 3 ‘Aqlumı cem‘ eylerem kim söyleyem aña revān
- 4 Līk kaldum şöyle hayrān kim nice idem beyān
- 5 Söylemek kaçd itdügümce yāre derd ü hasretüm
- 6 Ağlamak dutar beni güftāra qalmaz kudretüm

38b

V

- 1 Hālūmi bilmez benüm pes n’eylesün aña ḥabīb
- 2 Bilmeyince ḥastenüñ derdin ‘ilāc itmez ṭabīb
- 3 Yoğ imiş dermān ezelden derd imiş aña naşīb
- 4 Nice ‘arz idem aña ḥālüm **Selīmī** ben ğarīb
- 5 Söylemek kaçd itdügümce yāre derd ü hasretüm
- 6 Ağlamak dutar beni güftāra qalmaz kudretüm

39

Ġazel -i Nev‘ī Tahmīs-i Hüdāyī

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

I

- 1 Ser-fürū itme dilā cāhile ḥākān ise de
- 2 Sevme bī-ma‘rifeti bī-hüneri ḥān ise de
- 3 İtme nā-ehle nazar ‘āleme sultān ise de
- 4 Bağma nā-dān olana ḥüsrev-i devrān ise de
- 5 Nazar it ehl-i dile ḥāk ile yeksān ise de

II

- 1 Leb-i yāķūtuña öykünse şehā la‘l-i müzāb
- 2 Rāzuñı eylese ‘aşıklara ifşā mey-i nāb
- 3 Sāğar-ı mey dehenüñ öpmege hem itse şitāb
- 4 Ursa dendān-ı ṭama‘ leblerüñe cām-ı şarāb
- 5 O günāhı bize bağışla eger ḳan ise de

III

- 1 Dil-i maḥzūnumuzı gel yine ḥandān idegör
- 2 Būseler eyle a‘ṭa luṭf-ı firāvān idegör
- 3 Leb-i cān-baḥşını derd ehline dermān idegör

IV-3 aña M: ḥālüm SŞ

V-1 aña M: baña SŞ

V-3 aña M: baña SŞ

V-4 Selīmī M: Selīkī SŞ

39a

- 4 Bezm-i rindāna gelüp la‘lūni ihsān idegör
5 Ne dilerlerse dirîğ itme eger cān ise de

IV

- 1 Sākī şeh-nāzı ƙo ‘uṣṣāk ile gel bezm-i meye
2 Eylesün ehl-i hevā şavtını āheng-i neye
3 Ƙavline düşmen-i bed-kāruñ ‘amel eylemeye
4 Saña ‘uṣṣāk hevāsın şu ki terk eyle diye
5 Olma dem-sāz aña Dāvud-ı hoş-elhān ise de

V

- 1 Ğaflet itme yūri aç dīde-i ‘ālem-i bīnūñ
2 Herkesūñ göñli evin yapmak ise āyīnūñ
3 Şād ola tā ki Hūdāyī gibi bir ğam-gīnūñ
4 Hāne-i ƙalbini yap luṭfuñ ile Nev‘inūñ
5 Maḥzen-i sırr-ı Hudādur n’ola vīrān ise de

40

Mu‘aşşer-i Aḥmed

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

I

- 1 İdelden āşinālîk ol sehī-ƙāmet nigārumla
2 Cihān mülkini ğarƙ itdüm sirişk-i cūy-bārumla
3 Devāsuz derde uğradum dil-i bī-iḥtiyārumla
4 Görünmez bir belā buldum bu çeşm-i eşk-bārumla
5 Müyesser olmadı gülmek baña vaşl-ı nigārumla
6 Cihān pür-şūr u ğavġādur benüm feryād u zārumla
7 Ferāġat eyleyüp cān u cihāndan iḥtiyārumla
8 Dilimde bu durur ‘ahdüm ğanī perverdigārumla
9 Eger haşr olmaz isem ol ƙıyāmet-ƙad nigārumla
10 Gezem maḥşerde göğsüm dögerek seng-i mezārumla

39b

II

- 1 Niçün cevır ü cefā eyler baña ol şāh-ı hūbānum
2 Yüzime bir güle bakmaz benüm ol verd-i ḥandānum
3 Ğam-ı hicrān ile eflāke irdi āh u efgānum
4 İşitmez mi benüm zārum ‘aceb ol māh-ı tābānum
5 Niçe bir ƙanlar ağlasun ğam ile çeşm-i giryānum
6 ‘Aceb bilsem nedür yā Rab anuñ yanında noḳşānum
7 Beni derd ü belādan ger rehā ƙılmazsa sultānum
8 Firāƙ u derd ü miḥnetle çıkarsa sīneden cānum

- 9 Eger ھاşır olmaz isem ol kıyāmet-kaç nigārumla
10 Gezem maḥşerde göğsüm döğerek seng-i mezārumla

III

- 1 Belā-yı miḥnet ü derd-i firāka hīç nihāyet yok
2 Cefā vü cevri-i hicrāna cihānda ḥadd ü gāyet yok
3 Marīz-i derd-i hicrāna ebed ‘ālemde şıḥhat yok
4 Devāsuz derde uğradum baña hergiz ‘ināyet yok
5 Muḥarrerdür benüm baḥt-ı siyāhumda sa‘ādet yok
6 Anuñçün ol şeh-i ḥüsnüñ yanında baña rağbet yok
7 Bu dirlikden ölüm yegdür dilā hīç başda devlet yok
8 Öürsem Tañrı ḥaḳkıçün göñülde gayrı niyyet yok
9 Eger ھاşır olmaz isem ol kıyāmet-kaç nigārumla
10 Gezem maḥşerde göğsüm döğerek seng-i mezārumla

40a

IV

- 1 Uşanur mı şanur cānān beni cevri ü cefāsından
2 Ya anuñ terkin uram mı şanur hicrān belāsından
3 Naşībüm yoğ ise anuñ eger mihr ü vefāsından
4 Müyesser olmaz ise ger baña luṭf u ‘aṭāsından
5 Dirīğ eylerse iḥsānın bu ben kemter gedāsından
6 Eger raḥm itmeyüp baña utanmazsa Ḥudāsından
7 Öürsem künc-i miḥnetde eger hicrān belāsından
8 Bile ھاşır ehli aḥvālüm bu çeşmüm mācerāsından
9 Eger ھاşır olmaz isem ol kıyāmet-kaç nigārumla
10 Gezem maḥşerde göğsüm döğerek seng-i mezārumla

V

- 1 Olaldan mübtelā göñlüm benüm ol şāh-ı ḥübāna
2 Düşüpdür derd ü miḥnetle dem-a-dem āh u efgāna
3 Terahḥum kılmayup hergiz bu ben ḥāl-i perīşāna
4 Şalupdur derd-i firākatle belā-yı nār-ı hicrāna
5 Müyesser olmayup vuşlat-ı firāk irmezse pāyāna
6 Nihāyet yoğ ise **Aḥmed** eger ‘ālemde hicrāna
7 Öürsem ger firāk ile irişmedin o cānāne
8 Ḥudā ḥaḳkı budur fikrüm göñülde şimdi dīvāne
9 Eger ھاşır olmaz isem ol kıyāmet-kaç nigārumla
10 Gezem maḥşerde göğsüm döğerek seng-i mezārumla

IV-3 mihr-i vefāsından: mihr ü vefāsından M

Mu‘aşşer-i ‘Ālī

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

I

- 1 Yine bir serv-i bālāya kıl oldum ihtiyārumla
- 2 Görinmez derde düşdüm dīde-i gevher-nişārumla
- 3 Duyurdum rāz-ı pinhānum cihāna āh u zārumla
- 4 ‘Adū oldum dil-i dīvāne gibi yār-ı gārumla
- 5 Müyessir olmadı hem-bezm olam şabr u qarārumla
- 6 Göñül bir yaña gitdi kaldı cān cism-i nizārumla
- 7 Barışmaz yıldızum hayfā o mihr-i tāb-dārumla
- 8 ‘Aceb āhır n’olur hālüm benüm bu intizārumla
- 9 Eger haşr olmaz isem ol kıyāmet-kad nigārumla
- 10 Gezem maşşerde göğsüm dögerek seng-i mezārumla

II

- 1 Niçün ser-keşlik eyler bilmem ol serv-i hīrāmānum
- 2 Ne kanlar dökdüğün görmez mi her dem çeşm-i giryānum
- 3 Niçe bir hār-ı miḥnet birle şad-çāk ola dāmānum
- 4 Alınmaz mı ölince dest-i miḥnetden girībānum
- 5 İşitmez mi ‘aceb şeb-tā-seher feryād u efgānum
- 6 Yāhūd görmez mi āh itdükçe dūd-ı āteş-efşānum
- 7 Bu gāmdan hālik olup ayrılırsa sīneden cānum
- 8 Mezārum sengine naķş eylesün bu beyti yārānum
- 9 Eger haşr olmaz isem ol kıyāmet-kad nigārumla
- 10 Gezem maşşerde göğsüm dögerek seng-i mezārumla

41a

III

- 1 Şeb-i hicrān-ı yāra hergiz ey dil ḥadd u gāyet yok
- 2 O meh-rū saña rām olmağa bahtunda sa‘ādet yok

41 Şiir için bk. Aksoyak, *age.*, s. 424-425. Başlık: Mu‘aşşer-i ‘Ālī M: Mu‘aşşer-i Mergüb GMAD

I-3 Duyurdum M: Tıyurdum GMAD

I-4 GMAD’de bu mısra yoktur. Bu mısra yerine 5. mısra vardır.

I-5 GMAD’de 4. mısradır. / Olmadı M: olmadum GMAD

I-7 GMAD’de 6. mısradır. /GMAD’de bu mısra yerine şu mısra yer almaktadır: “Dem-ā-dem ḥāṭırum maḥzūn kaldum inkisārumla”

I-8 āhır M: hālüm GMAD / hālüm M: āhır GMAD

II-7 hālik M: hāk GMAD / olup M: olursam GMAD

III-2 bahtunda M: bahtundan GMAD / sa‘ādet M: ‘ināyet GMAD

- 3 Ne kevkebdür bu külbe kim nüḥūset var sa‘ādet yok
4 Ne maḵṣūd idinürseñ māni‘uñ çok ehl-i himmet yok
5 Gerekse başuñı ur ʔaşa çün baḥtuñda devlet yok
6 İḥānet ḵaṣd ider aḡyār yāruñdan ri‘āyet yok
7 Hele ben bildüğüm bu kim firāḵa hīç nihāyet yok
8 Öürsem ḥāṭırumda ṣimdi bundan ḡayrı fikret yok
9 Eger ḥaṣr olmaz isem ol ḵıyāmet-ḵad nigārumla
10 Gezem maḥṣerde göḡsüm dögerek seng-i mezārumla

IV

- 1 Uṣanmaz mı ‘aceb ol bī-vefā cev̄ ü cefāsından
2 Ḥicāb itmez mi Ḥaḵḵuñ maḥzarında mübtelāsından
3 Dehānı gibi hergiz bir ‘alāmet yok vefāsından
4 Ṭotalum ṣāh imiş lāyık mı ‘ār itmek gedāsından
5 Ḳulından ṣerm-sār olmazsa ḥavf itsün Ḥudāsından
6 Ḥalāṣ itsün dil-i dīvānemi hicrān belāsından
7 Ferāḡat eylemez çün kim bu ben ḥāke ezāsından
8 Ṣaḵınsun ehl-i maḥṣer eṣḵ-i çeṣmüm mā-cerāsından
9 Eger ḥaṣr olmaz isem ol ḵıyāmet-ḵad nigārumla
10 Gezem maḥṣerde göḡsüm dögerek seng-i mezārumla

41b

V

- 1 Gören rūyın o māhuñ mā’il olmaz ḥūr u ḡılmāna
2 Rızāsın gözleyen bakmaz riyāz-ı ḥuld-i Rıḍvāna
3 Eger dünyāda derd-i fūrḵati irmezse pāyāna
4 Žiyā virmezse mihr-i vaṣl-ı dil-ber ṣām-ı hicrāna
5 Zebānum bir nefes yād itmezin feryād u eḡḡāna
6 Su’āl itsün melekler çekdüğüm ālām-ı hicrāna
7 Niçe biñ zaḥm iriṣsün bir dem içre cism-i ‘uryāna
8 Benüm bu ‘ahdüm ey ‘Ālī iriṣdür cümle yārāna
9 Eger ḥaṣr olmaz isem ol ḵıyāmet-ḵad nigārumla

III-3 külbe M: kevkeb GMAD

III-5 Gerekse başuñı M: Ser-i kem-baḥtuñı GMAD / çün M: kim GMAD / baḥtuñda M: başuñda GMAD

III-8 ḥāṭırumda M: ṣimdilik GMAD / ṣimdi M: ḥāṭırda GMAD

IV-2 maḥzarında M: maḥzarından GMAD

IV-5 olmazsa M: itmezse GMAD / itsün M: itmez GMAD

IV-6 itsün M: itmez GMAD

IV-7 eylemez M: eylemezmiş GMAD / çün kim M: çünkü GMAD

V-2 ḥuld-i Rıḍvāna M: ḥuld u Rıḍvān’a GMAD

V-6 ālām-ı hicrāna M: ālāmı mīzāna GMAD

V-7 bir M: bu GMAD

10 Gezem maḥşerde göğsüm dögerek seng-i mezārumla

42

Müseddes-i Sānī

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

I

- 1 Ölürsem zaḥm-ı tīg-i ḥün-feşān-ı şeh-süvārumla
- 2 Ten-i mecrūhumı yuñ āb-ı çeşm-i cūy-bārumla
- 3 Ser-i kūyunda defn eyleñ ki derd-i 'aşk-ı yārumla
- 4 Diyem iḥyā-yı emvāt olıcaḵ feryād ü zārumla
- 5 Eger ḥaşr olmaz isem ol kıyāmet-ḵad nigārumla
- 6 Gezem maḥşerde göğsüm dögerek seng-i mezārumla

II

- 1 Dem-i nez'-i vefātumda ümīdi ḵat' idüñ benden
- 2 Vedā' eyler ḥayāl-i yār zīrā çeşm-i rüşenden
- 3 Ferāğat eyleñüz bir laḫza kim feryād ü şivenden
- 4 Diyem Rūḥü'l-Emīne ḵabz idicek cānumı tenden
- 5 Eger ḥaşr olmaz isem ol kıyāmet-ḵad nigārumla
- 6 Gezem maḥşerde göğsüm dögerek seng-i mezārumla

42a

III

- 1 Bu derd-i 'aşk u ālām-ı firāk ile ölürsem ger
- 2 Ser-i ḵabrümde telḵin itmege gelsün diñ ol dil-ber
- 3 İşitsün tā ki geldükde su'āl için baña Münker
- 4 Diyem bu maṭla'-ı cān-baḫşı aña ey melek-manzar
- 5 Eger ḥaşr olmaz isem ol kıyāmet-ḵad nigārumla
- 6 Gezem maḥşerde göğsüm dögerek seng-i mezārumla

IV

- 1 Der-i dārü's-şifā-yı yārda yatur dil-i ḥaste
- 2 Vaşiiyet itmege yok iktidārı ḵaldı dem-beste
- 3 Devāt u kāğad iḫzār itdürüp 'uşşāḵ-ı ser-meste

42 Şiir için bk. Ali Nihat Tarlan, *Şiir Mecmualarında XVI. ve XVII. Asır Divan Şiiri (Revânî-Hayretî-Âhî-Peyâmî-Sânî)*, İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 356, Seri: 1 Fasikül: 4, 1948, s. 101-102. Başlık:

Müseddes-i Sānī M: Müseddes ŞMDŞ

I-4 iḥyā-yı M: aḥbāba ŞMDŞ

II-1 vefātumda M: ḥayātumdur ŞMDŞ

II-4 idicek M: ederken ŞMDŞ

III-2 ḵabrümde M: ḵabrüme ŞMDŞ

IV-3 itdürüp M: eyleyüb ŞMDŞ

- 4 Diyam derd-i demi taḥrīr idüp āheste āheste
5 Eger ḥaşr olmaz isem ol kıyāmet-ḳad nigārumla
6 Gezem maḥşerde göğsüm döğerek seng-i mezārumla

V

- 1 Ṭabībā eyleyüp niyyet dil-i bīmār ü zārumda
2 Mecālüm ḳalmayup **Şānī** gibi cism-i nizārumda
3 Müyesser olıcaḳ ölmek baña kūy-ı nigārumda
4 Diyam bu beyti yārāna yazuñ seng-i mezārumda
5 Eger ḥaşr olmaz isem ol kıyāmet ḳad-nigārumla
6 Gezem maḥşerde göğsüm döğerek seng-i mezārumla

42b

43

Şarkı Ṭāhir

8'li hece ölçüsü

Var iken bu şīve sende
Bende oldum saña ben de
Ḳalmadı hīḳ şabrum tende

Naḳarāt

‘Āşık-ı zārınım ben de
Bārī luṭf it baña sen de

Ben seni ey gül-fidānum
Ḳaynadı gördükçe ḳanum
Yā naşıl ḥazḫ itdi cānum

Eyzan

Ṭavırnı gāyet begendüm
Cān-ı dilden saña bendüm
Nice vāz geçem efendüm

Eyzan

‘Āşık-ı zārınım ben de
Bārī luṭf it baña sen de

44

Şarkı

Çıḳalum şayd u şikāre
Çataruz belki o yāre
Geçmez göñül dil-berinden

IV-4 derd-i demi M: derd ile ŞMDŞ / taḥrīr M: taḳrīr ŞMDŞ / idüp M: eyleyüb ŞMDŞ

V-1 eyleyüp M: eyledüm ŞMDŞ

V-4 bu beyti yārāna M: yārāna bu beyti ŞMDŞ

Doğanur zülf-i nigāre

Naḳarāt

Hüsnüñ gören seni ister

Aç fesini perçem göster

Gel gülüm gel amān yanıyor ‘āşık-ı bī-çāre

Amān Tarabyalı bir cüvāne

Hüsnüñi gāyet begendüm

Şarmağa belin özendüm

Āteşüñ beni yakıyor

Pek şaḳın zülf-i kemendüm

Eyzan

Tarabyalı şehrin virür

Görenüñ ‘aqlını alur

Şeftālisi birāz ḥāmdur

Şabr iderseñ o da olur

Eyzan

43a

45

Şarkı

11’li hece ölçüsü

Ġurbet elde ğam yükünü bağlarum

Cigercigüm ‘aşk oduna dağlarum

Āh efendüm senüñ için ağlarum

Naḳarāt

Anuñ için taşā tutar el beni

İki deryā arasında kimüm var

Yüregümde dürlü dürlü ğamum var

Āh efendüm senden ğayrı kimüm var

Eyzan

Yaz gelince atlar çıkar çayıra

İkimüziñ kayduñ Mevlā kayıra

Meger beni senden bu çağ ayıra

Eyzan

Anuñ için taşā tutar el beni

46

Şarkı

11'li hece ölçüsü

Yâri gördüm bir hayâl oldu baña

‘Âlemi görmek muhâl oldu baña

Başka bir dâğ-ı melûl oldu baña

Naķarât

Ey göñül bilmem ne hâl oldu baña

Merhamet ider cihânda bulmadum

Âh u feryâd itmeden kurtulmadum

Müddet-i ‘ömrümde böyle olmadum

Eyzan

Gözlerümde ḥ‘âb u rāhat kalmadı

Bir nefes cānumda şıhhat kalmadı

Zerrece tende liyâkat kalmadı

Eyzan

Ey göñül bilmem ne hâl oldu baña

43b

47

Şarkı

Nāzlı nāzlı seküp gider âh

Ne güzel ceylân ne şîrîn ceylân

Dönüp dönüp bakar gider ne güzel ceylân

Naķarât

Aldanmaz aldanmaz ser-keş olmuş

Eve gelmez o güzel ceylân o şîrîn ceylân

Gül-ber yazın gider güzün

Avcusına ider nâzın

Sürmelemiş ela gözün

Eyzan

Kaşları beñzer hilâle

Şîvesi gelmez hayâle

Kim gördi böyle gazâle

Eyzan

Baķmayanı bu baķdırur

Yanmayanı bu yandırur

‘Âķibet dervîş itdirür

Eyzan

Murabba'

Meḥ'ülü meḥ'īlü meḥ'īlü fe'ülün

Hezec -- +/+ -- +/+ -- +/+ --

I

- 1 Bülbül gibi 'aşk ehli figān eylemek olmaz
- 2 Esrār-ı sözün ḥalkā beyān eylemek olmaz
- 3 Gencīne-i 'uṣṣāka ziyān eylemek olmaz
- 4 Ser virmek olur sırrı 'ayān eylemek olmaz

II

- 1 Hicr āteşine cānumı cānāne yaḳarsa
- 2 Bāzār-ı ḡama ṣem'a gibi iltüp aşarsa
- 3 Mıkrāş-ı belā ile baṣum daḡı keserse
- 4 Ser virmek olur sırrı 'ayān eylemek olmaz

44a

III

- 1 Bülbül gibi ol ḡonçe beni zār ider olsa
- 2 Eyyüb gibi derd ile bīmār ider olsa
- 3 Maṣūr gibi zülfüne ber-dār ider olsa
- 4 Ser virmek olur sırrı 'ayān eylemek olmaz

IV

- 1 Cānāne için ḡançer-i bürrāna düşersem
- 2 Dürdāne için lücce-i 'ummāna düşersem
- 3 Pervāne gibi āteş-i sūzāna düşersem
- 4 Ser virmek olur sırrı 'ayān eylemek olmaz

V

- 1 Ḳassām-ı ezel derd ü belā itdi naşībüm
- 2 Dil derdine oldur yine 'ālemde ṭabībüm
- 3 Her pāremi eylerse ḡulaḡumca ḡabībüm
- 4 Ser virmek olur sırrı 'ayān eylemek olmaz

VI

- 1 Seng-i ḡamla āteşin ḡalbimi çaḳarsa
- 2 Ḳav gibi beni āteş-i sūzāna yaḳarsa
- 3 Cercīs gibi erre ile daḡı biçerse
- 4 Ser virmek olur sırrı 'ayān eylemek olmaz

VI-1 Bu mısra vezne uymamaktadır.

Müseddes-i Ahmedi

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

I

- 1 'Ārif ol mürşide ir zātuñi insān idegör
- 2 Baş koyup işigine cānuñi kurbān idegör
- 3 Kaṭresin baḥre kārış kendüñi 'ummān idegör
- 4 Kūl iken var özüñi 'āleme sultān idegör
- 5 Ġāfil olma gözüñ aç sen seni insān idegör
- 6 Hem-dem-i ehl-i dil olup tenüñi cān idegör

II

- 1 Saña insān görinüp ma'nide ḥayvān yüriyen
- 2 Şūretā cānlı gibi sīreti bī-cān yüriyen
- 3 Baş açuk yalın ayak çıplak u 'uryān yüriyen
- 4 Bilmeyüp kendüzüñi vālih ü ḥayrān yüriyen
- 5 Ġāfil olma gözüñ aç sen seni insān idegör
- 6 Hem-dem-i ehl-i dil olup tenüñi cān idegör

III

- 1 Hey 'abeş yirlere kendüñi şaḫın itme telef
- 2 Rabbüñe eyle 'ibādet bu durur fi'l-i selef
- 3 Ādemi ol ki disünler saña bu ḥayr-ı ḥalef
- 4 Ġafleti terk idegör tā bulasun 'izz ü şeref
- 5 Ġāfil olma gözüñ aç sen seni insān idegör
- 6 Hem-dem-i ehl-i dil olup tenüñi cān idegör

IV

- 1 Aldadı hırş u heves nefsuñi ġarrālğı ko
- 2 Uşlanur mı dili dīvāne bu rüsvālğı ko
- 3 Ehl-i ḥāle gele şimdengirü şeydālğı ko
- 4 'Aḫluñi başuña dir fikr ide a'mālğı ko
- 5 Ġāfil olma gözüñ aç sen seni insān idegör
- 6 Hem-dem-i ehl-i dil olup tenüñi cān idegör

V

- 1 Ḥamd u şükr eyle Ḥudāya virilen ni'mete bak
- 2 Seni tekrīm idüben eyledigi 'izzete bak
- 3 Ol ḥekīmüñ kerem ü luṭfını gör ḥikmete bak
- 4 'Āḫil iseñ berü gel saña olan devlete bak
- 5 Ġāfil olma gözüñ aç sen seni insān idegör

6 Hem-dem-i ehl-i dil olup tenüñi cān idegör

VI

1 Sen seni şanma tehī ‘ālem-i kübrāsın sen
2 Dünyede eşref olan mazhar-ı esmāsın sen
3 Ma‘nīde ādem iseñ ‘arş-ı mu‘allāsın sen
4 Yerde gökde ne ki var cümleden a‘lāsın sen
5 Ğāfil olma gözüñ aç sen seni insān idegör
6 Hem-dem-i ehl-i dil olup tenüñi cān idegör

VII

1 Enbiyā gitdi izin izleyü dergāha ulaş
2 Evliyā hayline ser-çeşme olan şāha ulaş
3 Men ‘arefsırrını duy ‘ārif-i bi’llāha ulaş
4 Nefsüñi aña muhaqqak dahı Allāha ulaş
5 Ğāfil olma gözüñ aç sen seni insān idegör
6 Hem-dem-i ehl-i dil olup tenüñi cān idegör

VIII

1 Hāliküñ ma‘rifetin hāşıl iden buldı kemāl
2 Odur insān-ı mükemmel aña yok kıl ile kāl
3 Benlügi terk idegör tā olasın nık-i hışāl
4 Yok durur şöñ ucu bir zerre şehā özre mecāl
5 Ğāfil olma gözüñ aç sen seni insān idegör
6 Hem-dem-i ehl-i dil olup tenüñi cān idegör

45b

IX

1 **Aḥmedī** gayreti қо kendüñe ‘ālī naẓar it
2 Mürşid-i kāmile var nāmuñı bir gerçek er it
3 Vāşıl-ı ma‘rifetu’llāh olıgör bir hüner it
4 Hasb-ı ḥālını hemān bir söz ile muhtaşar it
5 Ğāfil olma gözüñ aç sen seni insān idegör
6 Hem-dem-i ehl-i dil olup tenüñi cān idegör

VI-3 M’de müstensih tarafından “eşref” kelimesinin üzerine “ādem” yazıldığı için “ādem” kelimesi tercih edilmiştir.

VII-3 Men ‘aref: Men arefe nefsehû fekad arefe rabbehû: Kendini bilen Rabb’ini bilir. Bk. Yılmaz, *age.*, s. 122.

Terkīb-i Bend-i Ziyāyī

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

I

- 1 Diyār-ı ğurbete düşdüm ğam u derd oldı yārānum
Bu fānī 'ālem içre ne serāyum var ne dükkānum
- 2 Mekīn olmağa ašlā bir mekānda yokdur imkānum
İrişdi niçe dürlü devlete emsāl ü akrānum
- 3 Hısāb olmağ ne mümkindür benüm derd-i firāvānum
Benüm derdüm baña kāfīdür ey pākīze dāmānum
- 4 Gözime karşı gel nā-ehle uyma sen de sulṭānum
Koşlama her pelīd ile benüm serv-i hırāmānum
- 5 Benüm ser-pençe-i muhtelle çāk oldı girībānum
Uşandım tatlu cānumdan benüm ey māh-ı tābānum
- 6 Kālursa böyle derd-i 'aşk ile hāl-i perīşānum
Helāk olur belā vādīlerinde cism-i 'uryānum
- 7 Gelürseñ öldüğümde kabrüm üstine benüm cānum
Muqarrerdür işitmeñ cān kulağıyla bu efgānum
- 8 Revā mıdur gidem zulm ile boynuñda kıla kıanum
Umarken luṭf u ihsānuñ benüm devletlü sulṭānum

II

- 1 Gezerken gülşen-i 'ālemde ser-gerdān u āvāre
Dil-i āvāre düşdi şimdi sen yār-ı cefā-kāre

50 Şiir için bk. Müberra Gürgendereli, "Hasan Ziyâ'î Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Dîvân Metninin Tesbiti ve İncelenmesi", (Basılmamış Doktora Tezi), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne, 1999, s. 308-313. Başlık: Terki̇b-i Bend-i Ziyāyī M: Tercī'-Bend HZD

I-2b niçe M: anca HZD / emsāl ü akrānum: akrān u emsālüm M: emsālüm akrānum HZD / Bu mısradaki takdīm te'hir yapılmıştır.

I-3 HZD'de 4. beyittir.

I-4 HZD'de 5. beyittir.

I-4a gel M: her HZD

I-5 HZD'de 3. beyittir.

I-8b luṭf u ihsānuñ M: luṭfuñı ihsānuñı HZD / benüm M: HZD'de yok.

- 2 Nedür mâhiyyetüñ hîç görmedim bu resme meh-pāre
Kimüñ cānısın ey rūḥ-ı muşavver başla güftāre
- 3 Ne bāguñ servisin gel saluñ ol nāz ile reftāra
Hezārān ‘işve ile şalınur geldükçe gülzāra
- 4 Esirge şefkatüñle bir nazar kıl (ben) siyeh-kāre
Ya derdüñden helāk oldum ya eyle baña bir çāre
- 46b**
- 5 Senüñ vaşluñ olur dermān olursa derd-i bīmāra
Gözüm pür-nem göñül pür-ğam belā çok tālī‘üm kara
- 6 İşüm kaldı hemān şimdi kemāl-i luṭf-ı Settāra
Zā‘ifem pādişāhum kıyma iñen ben güneh-kāra
- 7 Yazuḡdur zulm ile kan eyleme maḡlūm-ı nā-çāre
Peşīmān olasun itdüklerüñe soñra ālvāre
- 8 Revā mıdur gidem zulm ile boynuñda kıla kanum
Umarken luṭf u iḡsānuñ benüm devletli sultānum
- III**
- 1 Cihānda görmemişdür kimse ol şīrīn lebüñden dād
Kıya bağışlaruñ cānā yeter derd ehline cellād
- 2 Vefāyı itmesün sen bī-vefāya kimse hîç isnād
Cefā resmini yoḡsa sen mi itdüñ ibtidā icād
- 3 Bu vīrān olası göñlüm ebed olmaya mı ābād
Meger sen dest-i luṭfuñla esāsın idesün bünyād
- 4 Hevāña gerçi ey servüm düşen ġamdan degül āzād
Hevā-dār oldum uşta ben de saña herçi-bād-ābād

II-2b muşavver M: mücessem HZD

II-3b şalınur M: şalınup HZD

II-4a şefkatüñle M: şefkatüñden HZD / kıl (ben) siyeh-kāre: HZD kıl siyeh-kāre M: kıl ben siyeh-kāre HZD

II-6b güneh-kāra M: günāh-kāra HZD

II-8b luṭf u iḡsānuñ M: luṭfuñ iḡsānuñ HZD / benüm M: HZD’de yok.

III-1a ol M: HZD’de yok.

III-1b cānā M: derd HZD / yeter M: ehline HZD / derd M: cānā HZD / ehline M: yeter HZD

III-2a sen M: ben HZD

III-3a olmaya mı M: olmayorur HZD

47a

- 5 Saña ‘āşık olan olmak gerek derd ü ğama mu‘tād
Muṭī‘ olmak gerek cevri-zamāne derdüñe münkād
- 6 Vücūdı hırmenini hāşılı itmek gerek ber-bād
Ġamuñla āşinā olan olur hayr ile āhir yād
- 7 Keserken Bīsütünü derd-i dilden eyleyüp feryād
İşitdüm kim dem-i āhirde Şīrine dimiş Ferhād
- 8 Revā mıdur gidem zulm ile boynuñda kıla kıanum
Umarken luṭf u ihsānuñ benüm devletli sulṭānum

IV

- 1 Kūdūret var ziyāde şimdi kıalb-i pür-melālümde
Saña derd-i derūnum dimege yokdur mecālümde
- 2 Bugün ey āfitābum geldi yaklaştı zevālümde
Şehādet var şehīd olmağa şimdi eşk-i alümde
- 3 Belā budur beni ‘aşkıñ kıomayur kendi hālümde
Cihān zevk ü şafāda ben günāh ile vebālümde
- 4 Hele başdan çıkar bir gün vücūd-ı pāy-mālümde
Ser-i zülfüñ tezekkürdür muhaşşal kıl u kıālümde

47b

- 5 Cihānda bundan ayruķ fāyide yokdur kemālümde
Saña iller dolaşur muttaşıl ben infişālümde
- 6 İrişen vuşlatuñda ben kemāl-i infi‘ālümde
Göñül miḥnetde şimdi şehir-yār-ı bī-mişālümde
- 7 Ümīdüm var hemān luṭf-ı Kerīm-i lā-yezālümde
Gice gündüz bu beyt eglencem olmışdur hayālümde
- 8 Revā mıdur gidem zulm ile boynuñda kıla kıanum
Umarken luṭf u ihsānuñ benüm devletli sulṭānum

III-6a Vücūdı M: Vücūd HZD

III-8b luṭf u ihsānuñ M: luṭfuñı ihsānuñı HZD / benüm M: HZD’de yok.

IV-5a fāyide M: fāide HZD

IV-6b fikrüm; şimdi M: fikrüm HZD

IV-8b luṭf u ihsānuñ M: luṭfuñı ihsānuñı HZD / benüm M: HZD’de yok.

V

- 1 Gice seyrümde seyr itdüm o mäh-ı meclis-ārāyı
Münevver eylemiş hūrşīd-i rūhsārı her arayı
- 2 Utandurmuş bülend ‘ünvān ile dārāt-ı Dārāyı
İder ‘aşk ehline bir lahzada yüz biñ müdārāyı
- 3 Bir özge bezm-i hāş itmiş getürmiş bezme şahbāyı
O şahbā ile mest itmiş ser-ā-ser hālķ-ı dünyāyı
- 4 Duḡūl itdüm o şāhuñ bezmine ağlayı ağlayı
Düşüp ayağına itdüm vişālinden temennayı

49a

- 5 Tehevvür itdi baqdı hışm ile ol mäh-ı hercāyī
Dedi cellād-ı hūn-rīzine katl eyle bu şeydāyı
- 6 Hemān kaşd itdi hışm ile çeküp tīg-i mücellāyı
Ḥayātumdan ümīdüm kesdüm añdum nām-ı Mevlāyı
- 7 Çekerken ‘ālem-i bātında bu ḥavf u bu ğavġāyı
Uyandum tā ki okurken bu beyt-i ḥayret-efzāyı
- 8 Revā mıdur gidem zulm ile boynuñda kala kanum
Umarken luṭf u iḥsānuñ benüm devletli sulṭānum

VI

- 1 Raķībūñ muttaşıl şöḡbetde ülfetde meveddetde
Belā-keş ‘āşıķuñ ḥayretde ḥasretde ḥasāretde
- 2 Muḥaşşal hālķ-ı ‘ālem ser-be-ser envā‘-ı devletde
Benüm ḥālüm sorarsañ şimdi derd-i bī-nihāyetde
- 3 Göñül miḡnetde cān ḥasretde ben derd ü meşakķatde
Dil ü cān u tene cevruñ elemler virdi ġāyetde

V HZD’de 7. benttir.

V-1a seyrümde M: meclisde HZD

V-2a bülend M: yüce HZD

V-2b bir M: her HZD

V-5b eyle M: eyleñ HZD

V-7a ḥavf u M: ḥavfi HZD

V-7b tā ki M: nā-geh HZD / ḥayret-efzāyı M: ḥasret-efzāyı HZD

V-8b luṭf u iḥsānuñ M: luṭfuñ iḥsānuñı HZD / benüm M: HZD’de yok.

VI-3a ben M: ten HZD / derd M: dürlü HZD

- 49b
- 4 Senüñle söylešem Hâk kâdî oldukda kıyâmetde
Belâñı ben çekem lâyıķ mı eller cümle vuşlatda
- 5 Kimi eyvân-ı rif'atde kimi bûstân-ı 'işretde
Hemân tenhâ benüm derdüñ çeken iklîm-i ğurbetde
- 6 Düşelden aşkuña günden güne oldum kasâvetde
Revâ mı böyle bed-ħaşlet ola şâh-ı velâyetde
- 7 Kuluñ her biri ihsânuñ göre devletde 'izzetde
Döküldi qahr ile kanum benüm meydân-ı zilletde
- 8 Revâ mıdur gidem zulm ile boynuñda qala kanum
Umarken luţf u ihsânuñ benüm devletli sulţanum
- VII**
- 1 Helâk itdi beni âşûb ile ol çeşm-i fettânuñ
Perişân eyledi aĥvâlümü zülf-i perişânuñ
- 2 Benüm alıyla kanum dökdi la'l-i gevher-efşânuñ
Vücûdum külliya ĥâkister itdi nâr-ı hicrânuñ
- 3 Yüzüme gülmedi bir gün senüñ ruĥsâr-ı ĥandânuñ
Tutam Hâk kâdî oldukda yarın maĥşerde dâmânuñ
- 4 Cenâb-ı Hâkka 'arz idem senüñ zulm-i firâvânuñ
Benümle lâ-cerem söyleşmege qalmaya dermânuñ
- 50a
- 5 Bugün şulĥ it benümle var iken ıslâĥa imkânuñ
Diger-gün olmadın ĥâlüñ 'ikâba düşmedin cânüñ

VI-8b luţf u ihsânuñ M: luţfuñı ihsânuñı HZD / benüm M: HZD'de yok.

VII HZD'de 5. benttir.

VII-1 HZD'de ikinci beyittir. HZD'de birinci beyit şöyledir:

Vücûdum külliya ĥâkister itdi nâr-ı hicrânuñ

Yüzüme gülmedi bir gün senüñ ruĥsâr-ı ĥandânuñ

VII-2b HZD'de 1. beytin 1. mısrasıdır.

VII-3a HZD'de 1. beytin 2. mısrasıdır.

VII-4a zulm-i M: zülf-i HZD

VII-4b qalmaya M: olmaya HZD / dermânuñ M: imkânuñ HZD

VII-5a imkânuñ M: dermânuñ HZD

- 6 Baña çok zulm idersin hep cevābın viresin anuñ
[Beni nevmīd kıldı vuşlatuñdan] tīg-i bürrānuñ
- 7 [Benüm hışm ile] bağrum [deldi ol peykān-ı müjgānuñ]
Cihānda görmedin ben zerre denlü [luţfuñ ihsānuñ]
- 8 Revā mıdur gidem zulm ile boynuñda kıla kanum
Umarken luţf u ihsānuñ benüm devletli sulţanum

VIII

- 1 Cemalüñ bāğı olmazsa cehennemdür baña gülşen
Ruĥuñ ĥürşīdüñi görmezsem olmaz ĥatırüm rüşen
- 2 Müjeñsiz gözüme ĥançer görünür gonçe-i süsen
Yüzüñ seyr itmesem müjgānum olur cismüme süzen
- 3 [Baña sensiz] olur kendü vücūdum dostum düşmen
Senüñ ‘uryānuñam n’eyler benüm cismümde pīrāhen
- 4 Gülistāndur baña fıkır-i ruĥuñla küşe-i külĥen
Beni miĥnetde gördükçe niçün rahm eylemezsün sen
- 50b 5 Dil-i pāküñ senüñ çīnī-i ĥārādur yaĥūd āhen
Maķām-ı ĥasret olmışdur dil-i miskīnūme mesken
- 6 Bulursun sen de bir gün hep baña itdiklerüñ katlin
Bugün nār-ı firāķuñla beni sensin helāk iden
- 7 Gidersem bāğ-ı firdevse olup nevmīd vaşluñdan
Gelicek ĥālet-i nez‘a okuyam iş bu beyti ben

VII-6b [Beni nevmīd kıldı vuşlatuñdan]: Bu bölüm M’de okunamadığı için HZD’den alınmıştır.

VII-7a [Benüm hışm ile]: Bu bölüm M’de okunamadığı için HZD’den alınmıştır. / [deldi ol peykān-ı müjgānuñ]: Bu bölüm M’de okunamadığı için HZD’den alınmıştır.

VII-7b [luţfuñ ihsānuñ]: Bu bölüm M’de okunamadığı için HZD’den alınmıştır.

VII-8b luţf u ihsānuñ M: luţfuñ ihsānuñ HZD / benüm M: HZD’de yok.

VIII HZD’de 6. benttir.

VIII-2a gözüme M: çeşmüme HZD

VIII-2b cismüme M: çeşmüme HZD

VIII-3a [Baña sensüz]: Bu bölüm M’de okunamadığı için HZD’den alınmıştır.

VIII-4b miĥnetde M: gördükçe HZD / gördükçe M: miĥnetde HZD

VIII-5a senüñ M: cibilli HZD / çīnī-i ĥārādur M: seng-i ĥārādan HZD

- 8 Revā mıdur gidem zūlm ile boynuñda kıala kıanum
Umarken luřf u iřsānuñ benüm devletli sulřānum

51

Ėazel-i Ėākānī Tahmīs-i Meřrebī
Fe'ılātün fe'ılātün fe'ılātün fe'ılün
Remel ++ -- / ++ -- / ++ -- / ++ --

I

- 1 'Ażamet vařfin idüp řāh-ı mu'azzamcasına
2 Ceng düşmez bize Sührāb ile Rüstemcesine
3 Sāķiyā vařřeti kıo mūnis ol ādemcesine
4 řun řarāb-ı lebūñi ağzıma emsemcesine
5 Cām-ı la'lūñle řafālar sürelüm Cemcesine

II

- 1 Biziz ol rind-i ĥarābātī-i bezm-i gerdün⁹⁸
2 Kimi Loķmān-ı Ėekīmüz kimimüz Eflāřün
3 Pādiřāhān-ı selef böyle kıurupdur kıānūn
4 Sāķiyā sāğarı bezm ehline zemzemle de şun
5 Zemzem ile içelüm bādeyi zemzemcesine

55a

52

Ėařīde-i Mezbūre Tahmīs-i řayfī
Fe'ılātün fe'ılātün fe'ılātün fe'ılün
Remel ++ -- / ++ -- / ++ -- / ++ --

I

- 1 Yūri ey baĥr-i melāĥatde kapudanlık iden
2 Dili girdāb-ı ĥam içinde belālarla kıoyan
3 Geçüp alarğa yanumdan voğa (?) kıurtıla hemen
4 Çekdürüp firķatañı bizden ırağ oldun sen
5 Baĥr-i firķatde niçe furtınalar çekdüm ben

II

- 1 İdüp a'đā gibi maryola cihānuñ mehrin

VIII-8b luřf u iřsānuñ M: luřfuñı iřsānuñı HZD / benüm M: HZD'de yok. HZD'de bu mısradan sonra gelen IX. bent M'de yoktur.

52 İlk 23 bent mecmuanın 55a-57b sayfalarından alınmıştır. şiir için bk. Andreas Tietze, "XVI. Asır Türk şiirinde Gemici Dili Ėgeĥi Kasidesi ve Tahmisleri", *Türkiyat Mecmuası* (1951), Cilt: IX, s. 132-133. M'de "řayfī" olarak geçen şairin adı AKT'de "řa'fī" şeklinedir.

I-2 Dili M: Bizi AKT / belālarla M: belālarda AKT

I-3 voğa (?) M: düşe AKT

II-1 İdüp M: Alup AKT / a'đā M: ağyār AKT / maryola M: n'ola AKT

2 Baña cevır eyleyüp içürme felâket zehrin
3 Getürüp başuma ‘ummân-ı belânuñ qahrın
4 Sen yıqarsın bu yaqalarda göñüller şehrin
5 Dil ü cân mülkini yağmâ idici sensin sen

III

1 Tâli‘um qalyetası qalmaz umaram girüde
2 Rûzgâr ile felek fülk-i murâdum yürüde
3 Ser-fürü eylemeyüp düşmene yaşda quruda
4 Baqr-i ‘aşq içre yürürsem n’ola yelken qoruda
5 Bir qarâmî bakıcı yâre esîr oldum ben

IV

1 Niçe bir cânâ havâle kılasın qam kömesin
2 Yem-i ‘aşquñ qam ile itme helâk âdemîsin
3 Tâqatüm qalması ey meh dağı miqnetde misin
4 Bâd-ı ‘aşquñ alavand eyledi şabrum gemisin
5 İlevend oldu göñül tıflı senüñ derdüñden

55b

V

1 Hâk-i pâyuña gözüm yaşı revân olsa n’ola
2 Ey gül-i bâğ-ı bihiştüm bedel olmaya saña
3 Yaraşur saña hemân kırmızılar giy şanemâ
4 Barbariqañ siyeh atlasdan olaldan cânâ
5 Gemici neftilerin ‘âşık-ı zâr itdüñ sen

VI

1 Kimi yemde kimi şahrâda irişür Hızra
2 Çâresüz qaldığı eşnâda irişür Hızra
3 ‘Âşık ammâ ruq-ı zîbâda irişür Hızra
4 Seyr iden rûyuñı deryâda irişür Hızra
5 Qadre uqrar seni bir kerre qadirqada gören

VII

1 Hûblar resmi budur mâyl olur nâ-dâna
2 Ehl-i ‘irfân ile gitmez bir adım yâbâna
3 Âh kim qayret ile döndi başum ‘ummâna

II-2 Baña M: Bize AKT / idüp M: eyleyüp AKT

III-4 qoruda M: dorıda AKT

V-1 Hâk-i pâyuña M: Hâk-pâyüña AKT

V-3 hemân M: hemîn AKT / kırmızılar M: fermeneler AKT

VI-4 rûyuñı M: yüzüñi AKT

VII-1 mâyl M: mâ’ıl AKT

VII-2 Ehl-i M: Velî AKT

- 4 Yār aġyār ile deryāya çıkar seyrāna
5 Ehl-i dil ‘āşık olan volta urur giñ yaċadan

VIII

- 1 Gel şerī‘atden ıraġ olma emīn keştīdür
2 Rāh-ı Hākka saña varmaġa mu‘īn keştīdür
3 Baĥr-i ‘aşk içre tenüm daĥı hemīn keştīdür
4 Dūd-ı āhum direk oldu bu zemīn keştīdür
5 Bir yeñi yelken olupdur aña gerdün-ı köhen

56a

IX

- 1 Ėam-ı cānāneyi ni‘met diyü germ olma dilā
2 Elem ü derd ile cān meclisi pür göre kilā
3 Ehl-i ‘aşkuñ daĥı artuġ yiyüp içdigi n’ola
4 Cānda şuguryadurur derd ü belā renc ü ‘anā
5 İstifā oldu göñül mangaları miĥnetden

X

- 1 Yine ġam baĥrı ĥurūş itmege başladı bu dem
2 Kaşdı oldur ki bu ten kayıġını kıla ‘adem
3 Kırtuluş yokdur elinden şoñı bilmem niçe idem
4 Geldi çatdı dil ü cān zevraķına derd ü elem
5 Bizi çignetmege bu fülk-i felek dutdı dümen

XI

- 1 Ĥarekāt itdi yine cūşa gelüp baĥr-i fenā
2 Dil-i bī-çāreyi şalıntı-ı miĥnetde kıoya
3 Yā ilāhī kıuluña çāre meger senden ola
4 Rūzgār oldu muĥālif başuma üşdi belā
5 Başladı geldi kıarıntı yine başdan kıçdan

XII

- 1 Mevc-i ġam zāhir olup oldu muĥālif deryā
2 Şaldı girdāba göñül zevraķını bād-ı belā
3 Ĥazret-i Nūĥ nebī saña meger rehber ola
4 Rūzgāruñ kıarışık esdi hazer eyle dilā

IX-1 cānāneyi M: cānāne ne AKT

IX-2 Bu mısra AKT’de bulunmamaktadır. AKT’de 2. mısra şöyledir: Kaşdı oldur ki bu ten kayıġını kıla ‘adem

IX-3 ‘aşkuñ M: artuġ AKT / daĥı M: yiyüp AKT / artuġ M: içtügi AKT / yiyüp M: daĥı AKT / içdigi M: olsa AKT

X-4 derd ü elem M: bād-ı belā AKT

XI-2 kıoya M: kıoma AKT

XII Bu bent AKT’de yoktur.

5 Üstine aldurasın tira mola mayna seren
56b

XIII

1 Puşulasız pusula bu yola kılduñ çü sefer
2 Ey re'īsüm gözüñ ac irdi felâketden eṣer
3 Paçariz koma arada yüri âlātuñ oñar
4 Baḥr-i 'aşka düşeli oldı muḥâlif çenber
5 Korkum oldur ki gele bād-i belā yaprakdan

XIV

1 Kāfir-i nefse gāzā eyle budur aṣl-ı şalāḥ
2 Jeng-i ğamdan aç a mir'āt-ı dili ol Fettāḥ
3 Tūt kulağıñı saña gör ne dirüm ey seyyāḥ
4 Eger olduñsa maḥabbet deñizinde mellāḥ
5 Puşula şevki gerek ḥarṭi-i ğam derd ü miḥen

XV

1 Ey göñül mülküñe rüsvâyılık itmiş aķını
2 Yağmalatduñ gibi şabruñı şaķını şaķını
3 Sīneye alduñ ise mihr ü maḥabbet oķını
4 'Aşķ deryāsına şalduñsa göñül zevrāķını
5 Bulımazsın bu yaķalarda dilā sen mesken

XVI

1 Tālī' ü baḥtuñ eger mevsimi yār olmaz ise
2 Ol ḥarāmī bakıcı körpe şikār olmaz ise
3 Dāmen-i şabra yapış āḥir-i kār olmaz ise
4 Hūblar forsa kaçup saña kenār olmaz ise
5 Olma anlardan alarğa bir iki gün қatlan

XIII Bu bent AKT'de XII. benttir.

XIII-1 Puşulamuz M: Busulamuz AKT / pusulamuz M: busula AKT / kılduñ çü M: kılduķda AKT

XIV Bu bent AKT'de XIII. benttir.

XIV-1 aṣl-ı şalāḥ M: ehl-i şalāḥ AKT

XIV-3 Tūt M: Dut AKT / dirüm M: didüm AKT / seyyāḥ M: fellāḥ AKT

XIV-5 şevki M: şevķ AKT / ḥarṭi-i M: ḥarṭi AKT / ğam M: ğam u AKT

XV AKT'de XIV. benttir.

XV-1 rüsvâyılık M: rüsvâyılığ AKT

XV-3 Sīneye M: Sīneye AKT / mihr ü M: mehru AKT

XVI Bu bent AKT'de XV. benttir.

XVI Tālī' ü baḥtuñ M: Tālī'-i baḥtuñ AKT

XVI-2 körpe M: yavru AKT

57a

XVII

- 1 Dil-i âşifteye ‘aşk oldu çü bend ey zâhid
- 2 Düşüp ‘ummân-ı ğama oldu levend ey zâhid
- 3 İstemez dil sözüñ olursa da kând ey zâhid
- 4 Baħr-i ‘aşk içre olan ‘âşıkâ pend ey zâhid
- 5 Kâradan âlet oñarmak gibidür giñ yaƣadan

XVIII

- 1 Gitmesün bir dem elüñden kürek olup saña yâr
- 2 Baħr-i miħnetde gez âvâre olup bulma kenâr
- 3 Tek yüzüñ görmeyelüm bizden ırağ ol yûri var
- 4 Götür ırğalyayı olma paçariz ey ağıyâr
- 5 Yâri ben baħr kenârında kenâr eyler iken

XIX

- 1 Yatma ğafletle karar eyleyü bir meskende
- 2 Düşmen-i nefse şaķın olmayasın tâ bende
- 3 Baħr-i ‘aşka sefer eylemege ‘azm it sen de
- 4 Ey göñül niçe yatarsın bu limân-ı tende
- 5 Himmetüñ lengerin al mevsimidür ac yelken

XX

- 1 Miħnet-âbâd-ı felek şanma dilâ cây-i sürür
- 2 Bu fenâ engininüñ öte yaķasın aña ıur
- 3 Dümen-i tâ‘ati ıut fülk-i dili haķ yola sür
- 4 Kırşan ol hâsılı dünyâdan alarğa olagör
- 5 Bu hayırsuz aıada ıurma dilâ ise seren

57b

XXI

- 1 İhtiyâı ile yûri yoluñı soylamağ ile
- 2 Kırķular çekmeyesin dil Haķa bağlamağ ile

XVII Bu bent AKT’de XVI. benttir.

XVII-1 oldu çü M: olalı AKT

XVII-3 İstemez M: Diñlemez AKT

XVIII Bu bent AKT’de XVII. benttir.

XIX Bu bent AKT’de XVIII. benttir.

XIX-1 eyleyü M: eyleyüp AKT

XX Bu bent AKT’de XIX. benttir.

XX-1 dilâ M: ola AKT / sürür M: ģuzür AKT

XX-2 ıur M: ıur AKT

XX-3 ıut M: ıut AKT

XXI Bu bent AKT’de XX. benttir.

- 3 Vaqt ola bād-ı murād ire kolaylamağ ile
4 Rūzgāruñ pupa olmaz ise avlamağ ile
5 Yüri deryā üzerinde bir iki gün oyalan

XXII

- 1 Tōğrı yoldan poçalatma olmayasın nefse şikār
2 Bir iki sâ‘at olan ‘ömre cihānda ne şümār
3 Yelken altında yürüt düşmene yol virme ey yār
4 Himmetüñ göncügin elden salıvirme zinhār
5 Keştī-i şabruñı şakla alavand olmağdan

XXIII

- 1 Rehberi ‘aşk olanuñ qalmadı hîç yābānda
2 Cehd idüp ‘aşkı şikār eyleyegör var sen de
3 Eyleme cānuñı ser-geşte bu baħr-i tende
4 Alamarğayla yüri yoğ ise yel yelkende
5 Çünkü ‘āşık olamazsın hele bārī yelten

XXIV

- 1 ‘Ömrüñi zāyi‘ idüp bezm-i hevā-yı mey ile
2 Ğarķ-i ‘ișyān olup eyyāmuñı gel virme yele
3 Aç gözüñ bir dahı fırsat ele girmez böyle
4 Qulzüm-i ‘aşka sefer eylemege ‘azm eyle
5 Rūzgār olsa yüri tenta fora sök yelken

48a

XXV

- 1 Şihhatüñ qadrini bil zanca durur bu zanca
2 Bu demi bulmayasın nādim olasın anca
3 Tā‘at-i Hağdan ala qanca durur bu zanca
4 İtmek isterseñ eger bāğ-ı cinānda manca
5 ‘Amel ü zühd qomanyasını vāfir yüklen

XXI-3 AKT’de bu mısra şöyledir: Çün ele girmeye soñ ucı yār ağlamağ ile

XXII Bu bent AKT’de XXI. benttir.

XXII-1 Tōğrı M: Doğrı AKT

XXII-2 sâ‘at olan M: günlük AKT

XXII-3 ey M: i AKT

XXII-5 Keştī-i M: Keştī-i AKT

XXIII Bu bent AKT’de XXII. benttir.

XXIII-2 eyleyegör M: eyleyü-gör AKT

XXIV-5 olsa M: oldı AKT

XXV AKT’de XXIII. benttir.

XXV-1 Şihhatüñ M: Sohbetüñ AKT /zanca M: sanca AKT /zanca M: sanca AKT

XXV-3 durur bu M: idegör AKT / zanca M: qanca AKT

XXVI

- 1 Esicek bād-ı ecel aşlā rücū‘ oldı şevāb
- 2 Düşdi girdāb-ı ğama zevrāk-ı dil oldı ħarāb
- 3 Yağa başladı belā kapladı eṭrāfı seḥāb
- 4 Orsa varsañ çıkamazsın poca gitseñ girdāb
- 5 Nice kullansañ atar qaraya bu keştī-i ten

XXVII

- 1 Qanı mesken ki ħuzūr ola fenā yurdında
- 2 Bād-ı rāḥatdan eṣer mi ola dırsen bunda
- 3 Miḥnet ü renc ü ‘anādur çekilen gerdūnda
- 4 Olmadın lenger-i ten baḥr-i fenāya fonda
- 5 Pūpa ālāt ile cān kalyetasını kullān

XXVIII

- 1 Niçe gün fırsatımız gözleyüben gütdi hevā
- 2 Mersa-i ma‘şiyet içre şon ucı yatdı hevā
- 3 Sa‘y ile kırtılamaduk yolumuz tıtdı hevā
- 4 Ey dirīgā bizi ğāfille zebūn itdi hevā
- 5 Geldi çatdı demür üstinde yaturken düşmen

48b

XXIX

- 1 Bād-ı ‘aşk ile hevā mevc ise ṭurmaz artar
- 2 Fülk-i dil ise irem sāḥile dir hele yortar
- 3 Vāy aña kim bu hevā yelken-i ‘ömrin yırtar
- 4 Yā ilāhī bizi girdāb-ı hevādan kırtar
- 5 Bize yol vir varalum bir ilimāna erken

XXVI Bu bent AKT’de XXV. benttir.

XXVI-2 dil M: ten AKT

XXVI-3 Yağa M: Yağmağa AKT / kapladı M: ‘ālemi AKT / eṭrāfı M: kapladı AKT

XXVI-5 keştī-i ten M: keştī-i ten AKT

XXVII Bu bent AKT’de XXVI. benttir.

XXVII-1 Qanı mesken ki ħuzūr M: Qanı bir mesken-i ħuzūr AKT

XXVII-2 Bād-ı rāḥatdan M: Renc ü rāḥatdan AKT / mi M: AKT’de yoktur. / dırsen M: dir-iseñ AKT

XXVII-3 Miḥnet ü renc M: Miḥnet-i renc AKT

XXVIII Bu bent AKT’de XXVII. benttir.

XXVIII-1 gütdi M: döndi AKT

XXVIII-2 AKT’de 3. mısradır. / Mersa-i M: Serserī AKT

XXVIII-3 AKT’de 2. mısradır. / tıtdı M: ṭıtdı AKT

XXIX Bu bent AKT’de XXVIII. benttir.

XXIX-1 mevc ise M: mevc AKT / ṭurmaz M: durmaz AKT

XXIX-2 dir hele M: diyü AKT

XXIX-3 hevā M: fenā AKT

XXX

- 1 **Žayfiyā** baña bedel olmaya qorşan dirdüñ
- 2 Bu ‘acebdür ki varup bir şaneme dil virdüñ
- 3 Rūzgāruñ elem-i haşmına çünkim turduñ
- 4 Olsa deryā kumu miqdārı kayurmaz derdüñ
- 5 Sā‘ati var geçer ey Āgehī şabr it katlan

XXXI

- 1 Bu ‘ibārātı şu kim ola ferāset añlar
- 2 İşbu elfāzı yine ehl-i tarīkat añlar
- 3 Sālik-i rāh-ı vefā bunda çok ‘ibret añlar
- 4 Kelimātum dūr-i deryā-yı haqīkat añlar
- 5 Baħr-i ma‘nāda şinā-verlik iden ehl-i süħan

53

Müseddes-i Cinānī

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

Muzāri‘ - - + / + - - + / + - - + / + - -

I

- 1 Halkuñ ne ‘aceb hikmet olur ‘aqd ile ħallī
- 2 Her ħāle münāsib görünür cümle maħallī
- 3 Eyler kimisi fikr-i teraqqī vü te‘allī
- 4 Gelmiş kimine ‘ālem-i süflīde tesellī
- 5 Ĥallāq-ı cihān ‘āleme kılduğda tecellī
- 6 Her şahşı birer ħāl ile kılmış mütesellī

58a

II

- 1 Olmuş kimisi cümle cihān mülkine sulţān
- 2 Başında ġam-ı tañţana-i şevket-i dīvān
- 3 Ammā kiminüñ kudreti yok müflis-i devrān
- 4 Her birisi ħālince yine ħurrem ü ħandān
- 5 Ĥallāq-ı cihān ‘āleme kılduğda tecellī

XXX Bu bent AKT’de XXIX. benttir.

XXX-1 Žayfiyā M: Ža‘fiyā AKT

XXX-3 elem-i M: elemin AKT / haşmına M: haşmuña AKT / turduñ M: dirdüñ AKT

XXXI Bu bent AKT’de XXX. benttir.

XXXI-2 yine M: girü AKT

53 Şiir için bk. Okuyucu, *age.*, s. 278. Bu şiirin son 4 bendi mecmuanın 58a sayfasında yer almaktadır.

Başlık: Müseddes-i Cinānī M: Tesdīs-i Cinānī Efendi Ser-Bendeş Merħūm Celāl Beg CİD

I-6 şahşı M: şey’i CİD

II-3 müflis-i devrān M: müflis ü ‘uryān CİD

6 Her şahşı birer hāl ile kılmış mütesellī

III

1 Giymiş kimisi cāme-i zer-beft ü zer-endūd

2 Peşmīne giyüp kimi gezer faqr ile merdūd

3 Hırmān iledür kimi kimi vāşıl-ı maqşūd

4 Hıkmēt bu ki her biri yine hālīne hoşnūd

5 Hallāk-ı cihān ‘āleme kılduğda tecellī

6 Her şahşı birer hāl ile kılmış mütesellī

IV

1 Olmış kimisi mīr ü kimi şahne vü kādī

2 Ğavğası olur derd ü belā vü mütekāzī

3 Şorsañ yine ahvālını müstaḳbel ü māzī

4 Her birisi hālinden olur şākir ü rāzı

5 Hallāk-ı cihān ‘āleme kılduğda tecellī

6 Her şahşı birer hāl ile kılmış mütesellī

V

1 Erbāb-ı ğınā devlet ü iḳbāl ile maḡrūr

2 Aşḡāb-ı hüner faẓl u kemālāt ile mesrūr

3 Zühhāda **Cinānī** ḡarem-i cennet ile ḡūr

4 ‘Uşşāka şadā-yı ney ü āvāze-i ṭanbūr

5 Hallāk-ı cihān ‘āleme kılduğda tecellī

6 Her şahşı birer hāl ile kılmış mütesellī

II-6 şahşı M: şey’i CİD

III-6 şahşı M: şey’i CİD

IV-2 belā-yı mütekāzī: belā vü mütekāzī M: belā-yı mütekāzī CİD

IV-3 Şorsañ yine ahvālını M: Līkin şorar olsañ yine CİD

IV-6 şahşı M: şey’i CİD

V-6 şahşı M: şey’i CİD

2.3. Mecnũ 'a-i Eş 'âr'ın (1b-50b) MESTAP'a Göre Metni

Yer Nu: Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi Ali Nihat Tarlan Bölümü 00021.

Yp. Nu.	Mahlas	Matla' beyti/bendi	Mahlas/Makta' beyti/bendi	Nazım Şekli/Birimi	Nazım Türü	Vezin	Açıklamalar
1b	'Aşkî	Kesbimiz itmeñ müdâm nâlan-ı dılân üstine Eylertüz Ya'qûb-veş gıryân gıryân üstine Hâtrum itmekdedür vîrân vîrân üstine Süzme çeşmüñ gelmesün müjgân müjgân üstine Urma zañmın şıneme peykân u peykân üstine	'Aşkî'âya kim rıyâ-pîşe dîmişler hâkkına Fârîğ-i âzâdedür nûşdan dîmişler hâkkına Terk ider âhîr seni sevmes dîmişler hâkkına Hem mey içmez hem güzel sevmes dîmişler hâkkına Eylemişler Râsîlî bûhtân bûhtân üstine	Tahmîs/5 bent		- + - - / - + - - / - + - - / - + - -	
1b	Selîm Beg	Yine dert ehli için mah-ı muharrem geldi Ağlayup çâk-i gırîbân idecek dem geldi		Müfred		+ + - - / + + - - / + + - - / + + - -	
1b	Selîm Beg	Gelenler hep şabî geldi gidenlerden haber gelmez Budur ahvâl-i 'âlem ki giden gelmez gelen bilmez		Müfred		+ - - / + - - - / + - - - / + - - -	
1b	Selîm Beg	Nedîm-i bezm-i elhasşû'l-haş idi eyyâm-ı hâtemde Kerem didikleri bî-kes 'aceb şimdi ne 'âlemde Kerem bir mürğ-i dest-âmüz idi eyyâm-ı hâtemde Uçup şimdi verâ-yı Kâfa gitti yok bu 'âlemde		Müfred		+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -	
2a	Cem'î Efendi	Vaktidür ey hâme-i şarkî-edâ Kubbe-i çarhı idelüm pür-şadâ	Cem'î -i şeydâ gibi şad-özü ile Silsile-cünbân-ı du'âyuz bugün ... Manzara-i merkadî pür-nûr ola Hafîz-ı bâb-ı haremî hür ola	Terkîb-i bend/7 bent	Mersîye	- + + - / - + + - / - + -	Mersîye-i Hâzret-i îmâm Hüseyin Cem'î Efendi

4b	Veysî Efendi	Yeter ey dil heves-i zülf-i siyeh-kâr yeter Yeter ey cân-ı belâ-dîde bu efkâr yeter	Luft idüp eyledüğü cürm ü günâha bakma Veysî -i rû-siyehi nâr-ı celhîme yakma	Terkîb-i bend/9 bent	Tövbe-nâme	+-+/-++-+/-++ --/++-	Emânet-nâme-i Veysî Efendi
6b	Veysî	Bârekallâh zilî nâme-i i'câz-ı râz Ser-i ser-bestesidir perde gûşâyende-i râz	Veysî ya düşmeni bu nazm ile öldürdüm ben Oldı her satırı bunuñ erre-i 'ömr-i düşmen ... Şahid-i gül-ruñ-ı makşûd-ı murâd-ı gûlsün 'Ömr ü devlet uzasun 'âkıbeti hayr olsun	Terkîb-i bend/12 bent	Methiye	++-+/-++-+/-+ ++-+/-++-	Terkîb-i Bend-i Veysî
9b	Veysî	Ey rahş-ı 'azmüne ser-i küffâr pâymâl Fersûde tığ-i nuşretüne fırka-i dâlâl	Kimdür dinürse nazm-ı manzûme-i şenâ Veysî -i medh-güy u du'â-ı 'ân-ı bî-riyâ ... Kır 'askerini kal'a-i saht-i üstüvârın al Ser-keşlik itmesün kapuña bir dağı kırâl	Tercî-i bend/5 bent		--+/-++-+/-+ --+/--+	Başlıkta Terkîb-i Bend-i i Veysî yazmaktadır.
10b	Rizâ Efendi	Selâf-ı şâfi eslâf içdiler eyyâm-ı şâdide Hûmâra 'aşr-ı âhırde gelenler mübtelâ oldı		Müfred/1 beyit		++-+/-++-+/-+ ++-+/-++-	
10b	Sürürî	Dağı efvün ola yâ Rabb ki ta'dâd eylerem şimdi Mülük-i mülk-i 'Osmânî otuz sultân-ı zî-şândur	Üçerdür hep Selîm Ahmed 'Osmân bu devletde Dağı dörder Mehmedle Murâd Muştafâ hândur	Müfred/3 beyit		++-+/-++-+/-+ ++-+/-++-	
11a	Cevrî	Şanmañ bizi şüf gibi seccâde-perestüz Biz mescide bir-güşe-i mihrâb-ı Elestüz	Ne 'âlim ü ne 'arif ü ne vâkıf-ı hâlüz Cevrî gibi her hâl ile bî-hüde mekâlüz ... Envârûñ ile dîde-i idrâke ziyâ vir Didârûñ ile âyine-i kalbe olâ vir	Terkîb-i bend/13 bent		--+/-++-+/-+ --+/--+	Başlıkta Tercî-i Bend-i Cevrî yazmaktadır.
14a	Cevrî	Ey meh-i encümen-efrüz-ı harîm-i ağıyar Âteş-endâz-ı dil-i 'aşık-ı bî-şabr u karâr	Beni Cevrî gibi âzürde-i hicrân itdün Olmadı vuslatına irmege himmet senden ... Yüri şimden girü her istediğünle yâr ol İstemezsen bize yâr olmağa sağ ol var ol	Terkîb-i bend/5 bent		++-+/-++-+/-+ ++-+/-++-	Terkîb-i Bend-i Cevrî

15b	Bakî	Ey pây-bend-i dâm-geh-i kayd-ı nâm u neng Tâ key hevâ-yı meşgale-i dehr-i bî-direng	Bakî cemâl-i pâdişeh-i dil-peşiri gör Mir'ât-ı şûn'-ı Hazret-i Hayy-i Kadiri gör ... Dâyim çerâğ-i devlet ü balğın münevver it İki cihânda gölî murâdın müyesser it	Terkîb-i bend/8 bent	Mersiye	--+/--+++/+ --+/--	Varakların kanşması nedeniyle 18a'dan devam eden şiir, varak numaralarına dokunulmayarak birleştirilmiştir.
17a	Celâlî		Ey Celâlî yâd idelden ben ol meh-i nijâd Vardugunca miñnet ü derdüm ziyâd olur ziyâd Âlîr oldı gamla 'ömrüm olmadum bir lahza şâd Nâ-murâdum dâr-ı dünyâda hîşâli nâ-murâd Geçdi 'ömrüm miñnet ü derd ile hayfâ yârsuz	Muhammes-i mütdevic/3 bent		--+/--++--/ --+/--	Bu şiir Manastırlı Celâl Bey Dîvânî'nda bulunamadı. Mecmuada şiirin başı eksiktir.
17a	'Abdî	Bu fenâ dünyâyı gördük mi dilâ dâm olmaya Yâ meger bir mîve var mı evvelâ hâim olmaya İnfişâli ittîşale irgürüp 'âm olmaya 'Âkıbet seng-i cefâyâ dîşmedük câm olmaya Var mı bir ruhsâre kim haţţ-ı siyeh-fâm olmaya Devr içinde kangî gün gördük ki alğşam olmaya	Halka kismet olıcak olmuş bize miñnet-i kader Virme mir'ât-ı dîle anuñ için jeng-i keder ' Abdî â bu pendî taţvîl eyleme kıl muhtaşar Nîk ü bed her ne ise bakî degîl eyler gezer Var mı bir ruhsâre kim haţţ-ı siyeh-fâm olmaya Devr içinde kangî gün gördük ki alğşam olmaya	Müseddes-i müttekerrir/5 bent		--+/--++--/ --+/--	Müseddes-i 'Abdî
19a	Bakî	Cây-ı âsâyış olur şamma cihân-ı fânî Eyleme kaşd-ı 'imâret bu harâb-ı eyvânî	'Âkıbet yoklık imiş kâr-ı cihân ey Bakî N'idelüm Şâh-ı cevân-bağt-ı cihân var olsun ... Ğarķa-i rahmet olan rûh-ı revân-ı Sultân Hûrîler mûnis ola gülşen-i firdevs-mekân	Terkîb-i bend/5 bent	Mersiye	+++/-++-/+ ++/+	Mersiye berây-ı hâletheu Sultân
21a	Nergisî	Dönmesün çarlı-ı felek hâk ile yeksân olsun Doğmasun mihr-i cihân ol dalı pinhân olsun	Cümle yârân-ı belâ Nergisî -i zâr gibi Seyl-i eşkin akıdıp yaşım deryâ itsün ... Kurb-ı hazretde çemen-i şuffe-i rahmetde müdâm Hûr u gûlmân ile şöhet kıla tâ rûz-ı kıyâm	Terkîb-i bend/8 bent	Mersiye	+++/-++-/+ ++/+	Makta' bendi mecmuada yoktur, KM'den alınmıştır.
24b	Âzerî	Gerçi âyîn-i vefâ uymaz senüñ mu'tâduña Muttaşıl resm-i cefâ ammâ ki dîşmez aduña Hasteñe rahım eylemek bir kerre gelmez yâduña Bî-güneñ şemşîr çekmiş 'aşk-ı nâ-şâduña Sen mi öğretdüñ cefâyı gamze-i cellâduña Hûb ta'îlm eylemişsün âferin üstâduña	Âzerî nüñ itdigi feryâd u âh u vâh için Çarha âteşler şalan sûz-ı dil-i güm-râh için Mehbûb-ı Rûhu 'l-emîn ol şâh-ı 'âlî-câh için Togrı söyle 'âlemi var eyleyen Allâh için Sen mi öğretdüñ cefâyı gamze-i cellâduña Hûb ta'îlm eylemişsün âferin üstâduña	Müseddes-i müttekerrir/5 bent		--+/--++--/ --+/--	Müseddes-i 'Âzerî

25b	Bekrî	Hüsrav-ı ikbâl ü devlet ile sipeh-sâlar iken Kevkeb-i burc-i şerefde bedr-i zül'-envâr iken	Bekrî yâ rüsvâyîlîkden gayrı olmaya hüvür Tekye kıl hâk-i harâbâtı kân u der saña kuşur ... Al elin düşmüşlerün saña sa'âdet yâr iken Başda devlet dilde himmet elde fırsat var iken	Tercî-i bend/5 bent		-- -- / -- -- / -- -- -- / -- --	Başlıkta Terkîb-i Bend- i Bekrî yazmaktadır.
26b	Şâdlık	Hudâyâ itme hâlî dâymâ dilden Şekür ismin Gözümde dūr kılma pertev-i envâr-i Nûr ismin Enîs it dem-be-dem bu kalb-i bî-şabrah Şabûr ismin Baña gayret müyesser eyler virdüm kıl Gayûr ismin Ya mahv it levh-i 'işyândan bu 'abd-i pür-kuşur ismin Yahûd esmâ-i hüsnâdan çıkar yâ Rabb Ğafûr ismin	Du'âsın müstecâb it Şâdlık un şubh u mesâ hâkkı Resulün Muştâfâ ile cemî'-i enbiyâ hâkkı Refîk it aña tevflıkun gürûh-i evliyâ hâkkı Tevakküfsuz kabûl-i dergehün olan du'â hâkkı Ya mahv it levh-i 'işyândan bu 'abd-i pür-kuşur ismin Çıkar yâ Rabb yâ esmâ-i hüsnâdan Ğafûr ismin	Müseddes-i mütekerriir/5 bent	Münâcât	+ -- -- / + -- -- / + -- -- -- / + -- --	Müseddes-i Şâdlık
27b	Şıdkî	Ğurûr itme tekebbürden berî ol aña insânı Hâkâretle nazar kılma görüp mür-i Süleymânı	Bu dünyâ-yı deniye aldanur mı Şıdkî yâ kâmil Bana pend ü naşîhat kıldı güş itdüm bir ehl-i dil ... Tekebbürlük Hudâyâ yaraşur sen âdemîdensün Vücûduñ aña ey ğâfil ki bir katre menîdensün	Tercî-i bend/5 bent		+ -- -- / + -- -- / + -- -- -- / + -- --	Başlıkta Terkîb-i Bend- i Şıdkî yazmaktadır.
28b	Âzerî	Añmaduñ bir kez ğam-ı 'aşkuñla giryân olduğum Fırqatüñle hân-kâh-ı ğamda mihmân olduğum Reh-güzârunda sirîşküm gibi ğaltân olduğum Şimdilik güş itmedüñ küyüñde nâlân olduğum İşidürsün bir zamân hâk ile yeksân olduğum İşte gıtdüm şağ esen kal imdi kurbân olduğum	Âzerî -veş vâdî-i hicrâna düşdüm serserî Aldı düşmenler elümden sen gül-i nâzik-terî 'Ömrün ezfün eylesün Hâk şâd olursun ey perî İşidürsün bir zamân hâk ile yeksân olduğum İşte gıtdüm şağ esen kal imdi kurbân olduğum	Müseddes-i mütekerriir/5 bent		-- -- -- / -- -- -- / -- -- -- -- / -- --	Müseddes-i Âzerî
29b	Tîgî Beg	Pâyüña yüz sürmeyen gün gibi göğsin girmesün Düşmeyen şebnem-şîfat mihr-i güle kendin dirmesün Hâk Te'âlâ bendefe senden cüdâlık virmesün Üstümüñden säye-i serv-i kıddüñ gidermesün Âftâb-ı tal'atüñ cânâ zevâle irmesün Mâh-ı tâbânsın Hudâ eksüklükün göstermesün	Eyleyüp evc-i 'alâda gün gibi dâyim mekân Devlet ü ikbâl ile ol kâm-bağş u kâm-rân Mâh-veş bulsun terakki mihrün ile ins ü cân Tîgî -i bîmâre olsun bu du'â vird-i zebân Âftâb-ı tal'atüñ cânâ zevâle irmesün Mâh-ı tâbânsın Hudâ eksüklükün göstermesün	Müseddes-i mütekerriir/4 bent		-- -- -- / -- -- -- / -- -- -- -- / -- --	Müseddes-i Tîgî Beg
30a		Mürğ-i dil gül-zâr-ı küyüñde dem-â-dem zâr olur Bülbülün güldür murâdî ğayrısı ağıyar olur Ağlamağdan künc-i ğamda gözlerüm hün-bâr olur Eşk-i çeşmüm dürdişk-i reşki ile enhâr olur Kanda ber-ğam yârsuz kalsa benümle yâr olur Bir belâ kim şahîbin bulmaz baña ğam-ı ğ'âr olur	Tîr-i müjgânın ki etdi baña ol kaşı keman Bu ten-i şad-çakımı itdüm aña oldum nişân O kıydı cân-ı bülbülü bu mañla'ı oldum hemân Budurur 'aşk ehline şâm u seher vird-i zebân Kanda ber-ğam yârsuz kalsa benümle yâr olur Bir belâ kim şahîbin bulmaz baña ğam-ı ğ'âr olur	Müseddes-i mütekerriir/5 bent		-- -- -- / -- -- -- / -- -- -- -- / -- --	Müseddes

30b	Mānī	Âh kim bilimmedi bî-şabr u sāmān oldıgum Rāh-ı ‘aşk-ı yārda hāk ile yeksān oldıgum Olmadı ma’lūmı yāruñ zār u nālān oldıgum Bilmedi la’l-i lebinden mest ü hayrān oldıgum Yüzime bakmaz ne bilsün yār giryān oldıgum Hâtırum şormaz neden añlar perîşān oldıgum	Mānīyā ol şeh beni ‘aşkıñda nālān anlamaz Haste-i mihnet esr-i derd-i hicrān anlamaz Çağ beni böyle zebün u zār u giryān anlamaz Hâtırum mahzūn olup gönlüm perîşān anlamaz Yüzime bakmaz ne bilsün yār giryān oldıgum Hâtırum şormaz neden añlar perîşān oldıgum	Müseddes-i mütekerriir/5 bent	---/-+---/ ---/-+---	Müseddes-i Mānī
31a	Āzerī	İrme vîrāne meded zūlm ile beytül-ıhazenüm Hâtırum yıkma hārāb eyleme iklīm-i tenüm Baña cevır itmege kâfidür o gül-pîrehenüm Beni öldürmege yetmez mi o nāzik bedenüm Gelme ey toḡ-ı elem gönlüme doḡunma benüm Taş mî şandun yüregüm ka’ı mî şandun bedenüm	Cân u dilden o şehe Āzerīyā bende iken Gice gündüz ğam-ı zulfıyile perākende iken Sîne nār-ı elem-i ‘aşk ile tābende iken Bu cihānün kevseri ğuşşaları bende iken Gelme ey toḡ-ı elem gönlüme doḡunma benüm Taş mî şandun yüregüm ka’ı mî şandun bedenüm	Müseddes-i mütekerriir/5 bent	+++/-+---/+ +++/-+---	Müseddes-i Āzerī
31b	Rahmī Bursevī	İrmedin vıslat-ı nigāre daḡı Bitmedin sînemüzde yara daḡı Devr idelden o meh (ü) sitāre daḡı Dönmedi çarḡ ber-çarāre daḡı Fülk-i dil çıkmadın kenāre daḡı Rüzgār atdı bir diyāre daḡı	Düşdi gird-āb-ı ‘ışka keşt-i ten Anda mellāh açamaz yelken Rahmīyā lengerün gözet hele sen İregör sāliline sağ u esen Fülk-i dil çıkmadın kenāre daḡı Rüzgār atdı bir diyāre daḡı	Müseddes-i mütekerriir/5 bent	+++/-+---/ +++	Şiir Bursalı Rahmī ve Dīvān’nda bulunamadı. Makta‘ bendi BRYŞ’den alımmıştır.
32a	Tıġī Beg	Ben dimem kim lâyıḡ-ı in’ām u ihsān it beni Sāğar-ı vaşluñ şunup gül gibi ḡandān it beni Cür‘a-veş pā-māl idüp hāk ile yeksān it beni Eşk-i çeşmüm gibi isterseñ perîşān it beni Şem‘ gibi rāziyam sūzān u giryān it beni Meclis-i hāşuñda tek bir gice mihmān it beni	Niçe demdür künc-i firḡatde tutup Tıġī makām H‘āb-ı ğaflet dīde-i giryānuma oldı hārām Şāhidümdür zāhir ü bāḡın Hūdā-yı lā-yenām İltifāt-ı bī-naẓrūñle ḡıḡup in’ām-ı ‘ām Şem‘ gibi rāziyam sūzān u giryān it beni Meclis-i hāşuñda tek bir gice mihmān it beni	Müseddes-i mütekerriir/5 bent	---/-+---/ ---/-+---	Müseddes-i Tıġī Beg
32b	Āzerī	Didi ol meh çāk ider tıġım ġirbānün senün Hāke şemşir-i dem-ālūdum doker ḡanun senün İğürür zaḡnum şaḡın ġerdūna eḡḡanun senün Ben didim bu cān u dil-i ser-geşte ḡayrānun senün Çekmezem ğam dökse ḡanum tıġ-ı bürrānun senün Ḳorḡum andandur ki pür-ḡün ola dāmānun senün	Olsa cānum şes-per-i endühdan şad-pāre ten Zerrece tıġ-ı ğamuñdan münharif olmaz beden Dönmezem bñn zaḡm urursañ sen gözi cellāddan Āzerī-veş şir-i ḡab‘um ‘arşa-i nazm içre ben Çekmezem ğam dökse ḡanum tıġ-ı bürrānun senün Ḳorḡum andandur ki pür-ḡün ola dāmānun senün	Müseddes-i mütekerriir/5 bent	---/-+---/ ---/-+---	Müseddes-i Āzerī
33a	Tıġī	Baña kemlik şananlar dāyimā eylikle yād olsun Zevālüm isteyenler ġün gibi rüşen-nihād olsun Ḳuşurum gözleyen kāmillerün ‘ömri ziyād olsun Mülkāfāu dimem bir muktezā-yı ‘adl ü dād olsun	Murād üzere felekden görmeyüp şenlik yüzün üstād Harāb-ābād-ı ‘ālemde çeker bñn cevır ile bī-dād Olup derd ü belā-yı dehr-i dūna Tıġīyā mu’tād Ḳoyup bu maḡla‘ı ḡüzñ ile ġitdi ‘Ulvi-i nā-şād	Müseddes-i mütekerriir/5 bent	+++/-+---/ +++/-+---	Müseddes-i Tıġī

33b		Yıkanlar hâzır-ı nâ-şadumı yâ Rabb şâd olsun Benümçün nâ-murâd olsun diyenler ber-murâd olsun	Dimiş idün ki belâ-keşlertümi yâd ideyin Dil-i virânelerin lutf ile âbâd ideyin Hicr ü şabr ideni lutfuma mu'tâd ideyin Dir iken zâr olamı 'aşkumla şâd ideyin Bunca feryâdum iştidün dimedün dâd ideyin Sen ki dâd itmeyesün ben kime feryâd ideyin	Yıkanlar hâzır-ı nâ-şadumı yâ Rabb şâd olsun Benümçün nâ-murâd olsun diyenler ber-murâd olsun	Müseddes-i müttekerrir/2 bent				+ + - - / + + - - / + + - - / + + -	Mecmuada şիրin ilk iki bendi vardır.
34a	Cinânî	Nev-bahâr oldı güzelledi ser-â-ser 'âlem Oldı ezhâr ile her güşe gülistan-ı İrem Sîneler töldi şafâ kalmadı endüh ile gam Eyledi müjde-i gül dilleri şâd u hürrem Gönçenün görli açıldı yire düşdi şebnem	Nev-bahâr oldı güzelledi ser-â-ser 'âlem Oldı ezhâr ile her güşe gülistan-ı İrem Sîneler töldi şafâ kalmadı endüh ile gam Eyledi müjde-i gül dilleri şâd u hürrem Gönçenün görli açıldı yire düşdi şebnem	Ey Cinânî pür idüp şöhet ile âfâkı Haşre dek nâmun ola devr-i felekde bâkî Demidür sâkin idüp süz-ı dil-i 'uşşâkı Âb-dâr olsa n'ola mîve-i şîr-i Bâkî Urmadı kimse bu bağ içre dahı böyle kalem	Tahmîs/5 bent				+ + - - / + + - - / + + - - / + + -	Ğazel-i Bâkî Tahmîs-i Cinânî
34b	Fevrî	Hudâyâ kimini mülkünde şahib-i hıl'at u tâc it Kiminüñ kaşrını Şeddâd kimin bir pûla muhtâc it Kimin Hârûn kimini Mu'taşım kimini Hâllâc it Beni ne mübtelâ-yı imtilâ eyle ne hûd ac it Ne senden eyle müstağnî ne senden gayra muhtâc it	Hudâyâ kimini mülkünde şahib-i hıl'at u tâc it Kiminüñ kaşrını Şeddâd kimin bir pûla muhtâc it Kimin Hârûn kimini Mu'taşım kimini Hâllâc it Beni ne mübtelâ-yı imtilâ eyle ne hûd ac it Ne senden eyle müstağnî ne senden gayra muhtâc it	Ğudâyâ Fevrî yi mülk-i fenâ tahtına sulţân it ... Cemalün görmedin imân getürdüm saña ezberden Gönül seyr itmek lebün hüsünün huşkden terden Kânâ't itmez ammâ görmek ile dîde-i terden Tecellî ide şâyed mihr-i şevkün niçe biñ yerden Hevâ-yı 'aşk ile dil bahrini deryâ-yı mevvâc it	Muhammes-i mützdevic/5 bent				+ - - - / + - - - - + - - - / + - - -	Muhammes-i Fevrî
35a	'Ulvî	Te'âlallâh yed-i kudret ne demde urdı bünyâduñ Nedendür bilsem âyâ âb u hâk ü âteş ü bâduñ Ne bağun bağ-bârı beslemişdür kadd-i şimşâduñ Ne şâhn-ı dil-güşâde çekdi kâmet serv-i âzâduñ Efendüm saña kim dirler ne yirdensün nedür aduñ Cefâyı kimden öğrendün a zâlim kimdür üstâduñ	Te'âlallâh yed-i kudret ne demde urdı bünyâduñ Nedendür bilsem âyâ âb u hâk ü âteş ü bâduñ Ne bağun bağ-bârı beslemişdür kadd-i şimşâduñ Ne şâhn-ı dil-güşâde çekdi kâmet serv-i âzâduñ Efendüm saña kim dirler ne yirdensün nedür aduñ Cefâyı kimden öğrendün a zâlim kimdür üstâduñ	Müjeñ ğaddâresün bir merdüm-i ğaddâra beñzersün Niçe başlar keser kanlar döker ğün-ğ'âra beñzersün Gönüller kapmada mâhir büt-i 'ayyâra beñzersün Dil-i 'Ulvî ye rahım itmez vefâsız yâre beñzersün Efendüm saña kim dirler ne yirdensün nedür aduñ Cefâyı kimden öğrendün a zâlim kimdür üstâduñ	Müseddes-i müttekerrir/5 bent				+ - - - / + - - - - + - - - / + - - -	Müseddes-i 'Ulvî
36a	Hâşimî	Cüvânun ğamzesi sâhir sözi şihr-i helâl olsa Bülend elfâzi dendâni gibi 'âkd-i le'âl olsa Cihânun tütî-i güvâları yanında lâl olsa Kişinün sevdüğü 'âlemde bir şîrin-makâl olsa Nedim olsa söz anlasa muhaşşal ehl-i hâl olsa	Cüvânun ğamzesi sâhir sözi şihr-i helâl olsa Bülend elfâzi dendâni gibi 'âkd-i le'âl olsa Cihânun tütî-i güvâları yanında lâl olsa Kişinün sevdüğü 'âlemde bir şîrin-makâl olsa Nedim olsa söz anlasa muhaşşal ehl-i hâl olsa	Olup ol şem'î-i hüsne Hâşimî cân ile pervane Cemâlî pertevinden âteş ursa cân-ı süzâna Şarâb-ı dil-güşâ geldükçe bezm-i ehl-i 'İrfâna Otursa gelse dil-ber şem'î-i meclis olsa meydâna Kızarsa tâb-ı mülden ruğları hem al al olsa	Tahmîs/5 bent				+ - - - / + - - - - + - - - / + - - -	Tahmîs-i Hâşimî
36b	'Abdî	Seyl-i eşkümler cihânî lâle-zâr itsem gerek Düd-ı âhumla semâyı pür-şerâr itsem gerek Nâm u nengi yire çalup târ u mâr itsem gerek	Seyl-i eşkümler cihânî lâle-zâr itsem gerek Düd-ı âhumla semâyı pür-şerâr itsem gerek Nâm u nengi yire çalup târ u mâr itsem gerek	' Abdî â mey! eylemez kimsiye ğerdün u cihan 'Akl u idrâki olanlar eyler anı imtiĥân Düşdi Leylî 'aşkına mecnün ğönlüm nâ-ğehân	Tahmîs/5 bent				- + - - / - + - - - - + - - / - + - -	Tahmîs-i 'Abdî

		Güşe-i mey-ḥâne şadın ıhtiyâr itsem gerek Şabra tākāt kalmadı terk-i diyâr itsem gerek	Teşnedür Ferhād dil-i la'line ey şîrîn-dehān Şabra tākāt kalmadı terk-i diyâr itsem gerek				
37a	Cinānī	Dilā baķī degüldür şevket-i dünyāy n'eylersün Libas-ı 'arıyetdür ħil'at u dībāy n'eylersün Çün aķır kor gidersün devlet-i Dārāy n'eylersün Ġamī 'azline degmez maşib-ı a'lay n'eylersün Riyāset 'add idüp bu ħalk ile gavgāy n'eylersün Za'f-ı 'aşk-ı yār ile kalmadı tende kuvvetüm Bār-ı miñnet çekmeden iki büküldi kâmetüm Yār bi-pervā durur derdā ki bilmez ħaletüm Gerçi yokdur bir nefes nuţka mecal ü tākātüm Söylemek kaşd itdügümce yäre derd ü ħasretüm Ağlamak tutar benī ğuġfara kalmaz kudretüm	Cinānī çün sever 'arz-ı niyāzı ħazret-i 'izzet Demidür aġla ħālün ġafil olma geçmedin fursat Cihānda cürm ile ālūde iken eyleyüp niġlet [Mu'si] vü muşisine ta'yîn olınca düzaġ u cennet 'Aceb ol demde Fevrī sen dil-i şeydāy n'eylersün Ĥālümü bilmez benüm pes n'eylesün aña ħabīb Bilmeyince ħastenün derdin 'ilāc itmez t̃abīb Yoġ imiş dermān ezelden derd imiş aña naşīb Nice 'arz idem aña ħālüm Selīmī ben ġarīb Söylemek kaşd itdügümce yäre derd ü ħasretüm Ağlamak dutar benī ğuġfara kalmaz kudretüm	Tahmīs/6 bent	+ - - - / + - - - - / + - - - - / + - - - -	Ġazel-i Fevrī Tahmīs-i Cinānī	
38a	Selīķī	Ser-fürü itme dilā cāhile ħākān ise de Sevme bī-ma'rifeti bī-ĥüneri ħān ise de İtme nā-eħle naẓar 'āleme sultān ise de Baķma nādān olana ħüsrev-i devrān ise de Nazar it ehl-i dile ħāk ile yeksān ise de	Ĥālümü bilmez benüm pes n'eylesün aña ħabīb Bilmeyince ħastenün derdin 'ilāc itmez t̃abīb Yoġ imiş dermān ezelden derd imiş aña naşīb Nice 'arz idem aña ħālüm Selīmī ben ġarīb Söylemek kaşd itdügümce yäre derd ü ħasretüm Ağlamak dutar benī ğuġfara kalmaz kudretüm	Müseddes-i mütekerriir/5 bent	- + - - - / - + - - - / - + - - - / - + - - -	Mecmuada Müseddes-i Selim başlığıyla kayıtlı olan şiir Selīķī'ye aittir.	
38b	Ĥüdayī	İdelden aşinalık ol sehi kâmet-i niġarumla Cihān mülkini ġarķ itdüm sirişk-i cüy-bārūmla ... Eger ħaşr olmaz isem ol kıyāmet-kad niġarumla Gezem mahşerde göġsüm dögerek seng-i mezārūmla	Ĥāflet itme yüri aç dīde-i 'ālem-i bīnün Herkesün gönli evin yapmak ise āyīnün Şād ola tā ki Ĥüdayī ġibi bir ġam-ġnün Ĥāne-i kalbini yap luţfūn ile Nev'inün Mahzen-i sırr-ı Ĥudādur n'ola vīrān ise de	Tahmīs/5 bent	+ + - - - / + + - - - / + + - - / + + -	Ġazel -i Nev'ī Tahmīs-i Ĥüdayī	
39a	Aĥmed	Yine bir serv-i bālāya kul oldum iġtiyārumla Görinmez derde düşdüm dīde-i gevher-niġarumla ... Eger ħaşr olmaz isem ol kıyāmet-kad niġarumla Gezem mahşerde göġsüm dögerek seng-i mezārūmla	Nihāyet yoġsa Aĥmed eger 'ālemde ħicrana Ölürsem ger fırāk ile irişmedin o cānāne ... Eger ħaşr olmaz isem ol kıyāmet-kad niġarumla Gezem mahşerde göġsüm dögerek seng-i mezārūmla	Muaşşer-i mütekerriir/ 5 bent	+ - - - - / + - - - - / + - - - - / + - - - -	Mu'aşşer-i Aĥmed	
40b	'Alī	Yine bir serv-i bālāya kul oldum iġtiyārumla Görinmez derde düşdüm dīde-i gevher-niġarumla ... Eger ħaşr olmaz isem ol kıyāmet-kad niġarumla Gezem mahşerde göġsüm dögerek seng-i mezārūmla	Niçe biñ zaġım irişşün bir dem içre cism-i 'uryāna Benüm bu 'ahdüm ey 'Alī irişdür cümle yārāna ... Eger ħaşr olmaz isem ol kıyāmet-kad niġarumla Gezem mahşerde göġsüm dögerek seng-i mezārūmla	Muaşşer-i mütekerriir/5 bent	+ - - - - / + - - - - / + - - - - / + - - - -	Mu'aşşer-i 'Alī	
41b	Sānī	Ölürsem zaġım-ı tīġ-i ħün-feşān-ı şeh-süvārūmla Ten-i mecrūĥımı yuñ āb-ı çeşm-i cüy-bārūmla Ser-i kūyunda defn eyleñ ki derd-i 'aşk-ı yārūmla Diyem ilhā-yı emvāt olıcak feryād ü zārūmla Eger ħaşr olmaz isem ol kıyāmet-kad niġarumla Gezem mahşerde göġsüm dögerek seng-i mezārūmla	Ĥābībā eyleyüp niyyet dil-i bīmar ü zārūmda Mecālüm kalmayup Sānī ġibi cism-i nizārūmda Müyesser olıcak ölmek baña kūy-ı niġarūmda Diyem bu beytī yārāna yazuñ seng-i mezārūmda Eger ħaşr olmaz isem ol kıyāmet-kad niġarumla Gezem mahşerde göġsüm dögerek seng-i mezārūmla	Müseddes-i mütekerriir/5 bent	+ - - - - / + - - - - / + - - - - / + - - - -	Müseddes-i Sānī	

42b	İ̇âhîr	Var iken bu şîve sende Bende oldum saña ben de Kalmadı hiç şabrûm tende	İ̇avrînî gâyet begendüm Cân-î dilden saña bendüm Nice vâz geçem efendüm	Şarkı/3 bent		8'li hece ölçüsü	Şarkı İ̇âhîr
42b		Çıkalum şayd u şikâre Çataruz belki o yâre Geçmez göñül dil-berinden Dokanur zülîf-i nigâre	İ̇arabyalı şehrin virür Görenün 'aqlını alur Şeftâlisî birâz hâmdur Şabr iderseñ o da olur	Şarkı/4 bent			Şarkı
43a		Ğurbet elde ğam yükünü bağlarum Cigercigüm 'aşk oduna dağlarum Âh efendüm senün için ağlarum	Yaz gelince atlar çıkar çayıra İkîmüzün kayduñ Mevlâ kayıra Meger beni senden bu çağ ayıra	Şarkı/3 bent		11'li hece ölçüsü	Şarkı
43a		Yâri gördüm bir hayâl oldı bana 'Âlemi görmek muhâl oldı baña Başka bir dağ-ı melûl oldı bana	Gözlerimde tı'âb u râhat kalmadı Bir nefes cânında şîhât kalmadı Zerrece tende iyâkat kalmadı	Şarkı/3 bent		11'li hece ölçüsü	Şarkı
43b		Nâzlı nâzlı seküp gider âh Ne güzel ceylân ne şîrîn ceylân Dönüp dönüp bakar gider ne güzel ceylan	Bakmayanı bu bakdırur Yanmayanı bu yandırur 'Âkıbet dervîş itdirür	Şarkı/4 bent			Şarkı
43b		Bülbül gibi 'aşk ehli figân eylemek olmaz Esrâr-ı süzün halka beyân eylemek olmaz Gencine-i 'uşşâka ziyân eylemek olmaz Ser virmek olur sırrı 'ıyân eylemek olmaz	Seng-i ğam ile âteşin kalbini çakarsa Kav gibi beni âteş-i süzâna yakarsa Cercîş gibi erre ile dağı biçerse Ser virmek olur sırrı 'ıyân eylemek olmaz	Murabba-ı mütekerriir/6 bent		--/+--+--+/ -/+--+	Murabba ^c
44b	Ahmedî	'Ârif ol mürşide ir zâtuñ insân ideğör Baş koyup işigine cânunu kırbân ideğör Kahtresin bahire karşı kendünü 'ummân ideğör Kul iken var özüñi 'âleme sultân ideğör Gâfil olma gözüñ aç sen seni insân ideğör Hem-dem-i ehl-i dil olup tenünü cân ideğör	Ahmedî gayreti ço kendüne 'âli nazar it Mürşid-i kâmile var nâmuñ bir gerçek er it Vâsıl-ı ma'rifetu'llâh olgör bir hüner it Hasb-ı hâlini hemân bir söz ile muhtaşar it Gâfil olma gözüñ aç sen seni insân ideğör Hem-dem-i ehl-i dil olup tenünü cân ideğör	Müseddes-i mütekerriir/9 bent		+++ -/+--+ -/ +++ -/+--+	Müseddes-i Ahmedî
45b	Ziyâ'î	Diyâr-ı ğurbete düşdüm ğam u derd oldı yârânım Bu fânî 'âlem içre ne serâyum var ne dükkânım	Ziyâ'î gibi der-ğâhunda muhlîş bir gedâ olmaz Senün bir zerre ammâ lutfuñ ihsânüñ aña olmaz ... Revâ midur gîdem zûlm ile boynuñda kıla kıanum Umarken lutf u ihsânüñ benüm devletli sultânım	Tercî-i bend/9 bent		+++ -/+--+ -/ +++ -/+--+	Varakların karışması nedeniyle 49a'dan devam eden şiir, varak numaralarına dokunulmayarak birleştirilmiştir.

48a	Za'fî	Yüri ey baħr-i melâhâde kapudanlık iden Dili girdâb-ı ğam içinde belâlarla kıyan Geçüp alarğa yanundan voĝa (?) kurtıla hemen Çekdürüp firâkâtâni bizden irâĝ oldun sen Baħr-i firâkatde niçe fırtınalar çekdüm ben	Za'fî ... Bu 'ibârâtı şu kim ola ferâset añlar İşbu elifâzı yine ehl-i tarîkat añlar Sâlik-i râh-ı vefâ bunda çok 'ibret añlar Kelimâtum dūr-i deryâ-yı hâķîkat añlar Baħr-i ma'nâda şinâ-verlik iden ehl-i sülhan	Tahmîs/31 bent		++- - / ++- - - / ++- - - / ++- -	Varakların karışması nedeniyle şîrin ilk 23 bendi 55a-57b sayfalarından alınmıştır.
48b	Cinânî	Ħalkuñ ne 'aceb ĥikmet olur 'aķd ile ĥallî Her ĥâle münâsib görinür cümle maĥallî Eyler kimisi fikr-i terâķķî vü te'alî Gelmiş kimine 'âlem-i süffide tesellî Ħallâķ-ı cihân 'âleme ķılduķda tecellî Her şaĥşı birer ĥâl ile ķılmış mütesellî	Erbâb-ı ğinâ devlet ü iķbâl ile maĥrur Aşķâb-ı hüner fazl u kemâlât ile mesrûr Zühhâda Cinânî ĥarem-i cennet ile ĥür 'Uşşâķa şadâ-yı ney ü âvâze-i tanbûr Ħallâķ-ı cihân 'âleme ķılduķda tecellî Her şaĥşı birer ĥâl ile ķılmış mütesellî	Tesdîs/5 bent		--+ / +-- - - + / + -- - - / +-- -	Mecmuada Müseddes-i Cinânî başlığıyla kayıtlıdır. Varakların karışması nedeniyle makta' bendi 57b'den alınmıştır.
50b	Meşrebî	'Azamet vaşfın idüp şâh-ı mu'azzamcasına Ceng düşmez bize Sührâb ile Rüstemcesine Sâķiyâ vahşeti ķo münis ol âdemcesine Şun şarâb-ı lebûnî aĝzıma emsemcesine Câm-ı la'lûnle şafâlar sürelüm Cemcesine	Feth ider Meşrebîyâ memleket-i 'irfânı Şevketün debedesi ıttıdı bu çâr-erkânı Ħüsrev-i Rûm u 'Acemdür kapuñuñ der-bânı İrdi âvâze-i nazmum felege Ħâķânî 'Âlemün devleti ĥâķân mu'azzamcasına	Tahmîs/5 bent		++- - - / ++- - - - / ++- - - / ++- -	Makta' bendi 51a'dan alınmıştır.

SONUÇ

Tez çalışmamızda, Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi Ali Nihat Tarlan Bölümü 21 numarada kayıtlı olan *Mecmû 'a-i Eş 'âr*'ın 1b-50b sayfalarının çeviri yazılı metni ortaya konmuş ve mecmuanın muhteva özellikleri incelenerek MESTAP'a göre tasnifi yapılmıştır.

Tamamı 309 varaktan oluşan mecmuada herhangi bir istinsah kaydı yoktur. Ancak mecmuanın 128a ve 132b sayfalarındaki “Li-Muharririhi” başlıklı gazellerden derleyicinin Şehrî mahlaslı bir şair olduğu anlaşılmaktadır. Divanlarda ve diğer kaynaklarda şiirine rastlanmadığı için derleyicinin kimliği tespit edilememiştir.

Mecmuada kimi zaman aynı şaire ait, kimi zaman da aynı muhtevaya sahip şiirlerin art arda sıralanması, mecmuanın başlangıçta bir düzen gözetilerek tertip edildiğini göstermektedir. Ancak daha sonraları varakların karışması ve eksikliği nedeniyle bu düzenin bozulduğu anlaşılmaktadır.

Nesta'lık yazıyla kaleme alınan mecmuada müstensihden kaynaklanan bazı hatalar bulunmaktadır. “Müseddes-i Selîm” başlıklı şiirin, Selikî'ye ait olduğu tespit edilmiştir. Altı şiirin başlığında nazım şekli yanlış olarak kaydedilmiştir. Buna göre terkîb-i bend başlığıyla kayıtlı olan 8, 19, 21, 50 numaralı şiirler tercî-i bend; tercî-i bend olarak kayıtlı olan 11 numaralı şiir terkîb-i bend; müseddes başlıklı 53 numaralı şiir ise tesdîstir. Yine müstensihden kaynaklanan ve daha çok noktalı harflerin yazımında ortaya çıkan yanlışlar düzeltilerek çeviri yazılı metinde kelimelerin doğru şekillerine yer verilmiştir.

Mecmua, ağırlıklı olarak 16. ve 17. yüzyıllarda yaşamış şairlerin şiirlerini ihtiva etmektedir. Mecmuanın 18. yüzyılın sonlarında derlendiğini düşünmemizin nedeni, 1731'de vefat eden Balıkesirli Râsîh'in “üstine” redifli gazeline ‘Aşkî mahlaslı bir şair tarafından yazılan tahmîstir.

1b-50b sayfaları arasında 32 şaire ait 46 şiir bulunmaktadır. Bu şiirlere mahlas bulunmayan şiirleri de dâhil ettiğimizde toplam şiir sayısı 53 olmaktadır. Mecmuada 4 müseddesle en çok şiire sahip şair Âzerî İbrahim Çelebi'dir.

Mecmuada mahlası geçen şairler şunlardır: ‘Abdî, Ahmed, Ahmedî, ‘Âlî, ‘Aşkî, Âzerî, Bâkî, Bekrî, Cem'î Efendi, Celâlî, Cevrî, Cinânî, Fevrî, Hâşimî, Hüdâyî,

Mânî, Meşrebî, Nergisî, Rahmî Bursevî, Rızâ Efendi, Sâdık, Sânî, Selîkî, Selîm Beg, Sıdkî, Sürûrî, Tâhir, Tîgî Beg, ‘Ulvî, Veysî Efendi, Za‘fî, Ziyâ‘î.

Bâkî, Gelibolulu ‘Âlî, Veysî ve Nergisî hariç tutulursa mecmuada yer alan şairlerin, kendi dönemlerinin büyük şairlerinin gölgesinde kalmış şairler oldukları görülmektedir. Ayrıca bir kısmı divan tertip edememiş veya divanı günümüze ulaşmamış bu şairlerin müseddes, muhammes, tahmîs gibi nazım şekilleriyle şiir yazmada hüner sahibi oldukları tezkirelerde ifade edilmektedir.

Musammatların ağırlıkta olduğu mecmuada 2 muaşşer, 1 murabba, 2 muhammes, 5 müfred, 17 müseddes, 5 şarkı, 8 tahmîs, 8 terkîb-i bend, 4 tercî-i bend ve 1 tesdîs olmak üzere 10 farklı nazım şekline yer verilmiştir. Son derece sade bir dille kaleme alınan müseddeslerin ağırlıkta olması ve mecmuanın sonunda bir tabîr-nâme'ye yer verilmesi, mecmuanın halk için tertip edildiği düşüncesini akla getirmektedir.

Hece ölçüsüyle yazılan şarkıların dışındaki bütün şiirlerde aruz vezni kullanılmıştır. En sık kullanılan vezin “mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün”dür.

Mecmuada ağırlıklı olarak aşk temasının işlendiği şiirlerin yanı sıra mersiye, tevbe-nâme, tevhîd, münâcât, methiye türünde de şiirler bulunmaktadır. Cem‘î Efendi’nin Kerbelâ Mersiyesi, Za‘fî’nin denizcilik terimlerini içeren Âgehî’nin kasidesine yazdığı tahmîs, Emrî’nin bir gazelinin matla beytini tazmin yoluyla oluşturulan Ahmed, ‘Âlî ve Sânî tarafından muaşşer ve müseddes nazım şekilleriyle kaleme alınan şiirler, dönemin şiir zevkini ortaya koymaktadır. Bâkî, Dürrî, Fevrî, Nev‘î, Hâkânî ve Râsih’in gazellerine yazılan tahmîsler; bu şairlerin şiirlerinin diğer şairler tarafından beğenildiğini göstermektedir.

Çalışmamızda yayımlanmış divanlarda ve diğer akademik çalışmalarda rastlayamadığımız şiirler bulunmaktadır. Bu nedenle mecmuaların divan tertip edememiş ya da divanı günümüze ulaşmamış; ancak kendi devirlerinde tanınan şairler için yegâne kaynak olduğu söylenebilir. Ayrıca Za‘fî’nin tahmîsinin XII. bendi Andreas Tietze tarafından yayımlanan neşrinde ve Celâlî’nin muhammesi *Manastırlı Celâl Bey Dîvânı*’nda bulunmamaktadır. Bu durum metin neşrinde mecmualardan yararlanmanın zaruri olduğunu ortaya koymaktadır.

Veysî'nin 4b'de yer alan terkîb-i bendinin başlığından hareketle klasik şiirimizde “tevbe-nâme” türündeki şiirlerin “emânet-nâme” olarak da adlandırıldığını söyleyebiliriz. Bu bilgiye nazım türleriyle ilgili kaynaklarda rastlayamadık.

Fuzûlî, Şeyhülslâm Yahyâ, Nef'î, Atâ'î gibi klasik şiirimizin önde gelen şairlerinin şiirlerini ve çeşitli tarih kıt'alarını ihtiva etmesi, başlıklarda yer yer şairlerle ilgili biyografik bilgilerin verilmesi nedeniyle mecmuanın tamamının çalışılarak gün yüzüne çıkarılması önem arz etmektedir.

Bu çalışmayla kütüphanelerimizde bulunan binlerce mecmuadan biri, kısmen de olsa incelenerek tasnif edilmiştir. Tamamlandığında edebiyat araştırmacıları için büyük bir kolaylık sağlayacak olan MESTAP'a küçük de olsa bir katkı sunabildiğimiz düşüncesindeyiz.

KAYNAKÇA

Adak, A. (2006). “Za‘fî-i Gülşenî Hayatı, Eserleri, Edebî Şahsiyeti ve Dîvânının İncelenmesi”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara.

Aksoyak, İ. H. (2018). *Gelibolulu Mustafa Âlî Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı E-Kitap, (Çevrim içi) <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/58695,gelibolulu-mustafa-ali-divanipdf.pdf?0>, 06.07.2018.

Âşık Çelebi. (2010). *Meşâirü’ş-şu‘arâ (inceleme-metin)*, (haz. Filiz Kılıç), C. 3, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

Ayan, H. (1981). *Cevrî Hayâtı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divanının Tenkidli Metni*, Atatürk Üniversitesi Basımevi, Erzurum.

Ayan, H. (1993). “Cevrî İbrâhim Çelebi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.7, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, ss. 460-461.

Aydemir, Y. (2007). “Metin Neşrinde Mecmûaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler”, *Turkish Studies/Türkoloji Araştırmaları*, Tunca Kortantamer Özel Sayısı-1, Volume 2/3, ss. 122-137.

Bulan, A. (1993). “Hâşimî, Hayatı, Edebî Kişiliği ve Dîvânı’nın Tenkidli Metni”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.

Canım, R. (1995). *Edirne Şairleri*, Akçağ Yayınları, Ankara.

Çaldak, S. (2006). “Nergisî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.32, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, ss. 560-562.

Çavuşoğlu, M. (1991). “Bâkî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.4, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, ss. 537-540.

Çetin, İ. (1993). “Derzi-zâde Ulvî (Hayatı, Edebi Şahsiyeti ve Divanının Tenkidli Metni)”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.

Çetinkaya, Ü. (2014). “Âzerî İbrahim Çelebi”, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, (Çevrim içi)
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1937>,
30.07.2018.

Demirel, Ş. (2011). *16. Yüzyıl Dîvân Şairlerinden Mânî Dîvân ve Şehr-engîz-i Bursa (İnceleme-Metin)*, Kültür ve Turizm Bakanlığı E-Kitap, (Çevrim içi)
<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/55755,divan-ve-sehr-engiz-i-bursapdf.pdf?0>,
05.07.2018.

Demirel, Ş. (2013). “Mânî”, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, (Çevrim içi)
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=975>,
05.07.2018.

Devellioğlu, F. (2004). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara.

Ece, S. (2003). “Bursalı Haşimi ve Eserleri”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S: 21, ss. 53-58.

Eraslan, S. (2017). “Bursalı Rahmî’nin Yayınlanmamış Şiirleri”, *Littera Turca*, C: 3, S: 2, ss. 86-103.

Erdoğan, M. (2013). “Rahmî, Bursalı Pîr Mehmed”, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, (Çevrim içi)
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=315>,
03.08.2018.

Erdoğan, M. (2017). *Bursalı Rahmî ve Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı E-Kitap, (Çevrim içi)

<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/55910,bursali-rahmi-divanipdf.pdf?0>,

05.07.2018.

Esrâr Dede. (2000). *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye*, (haz. İlhan Genç), Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.

Gelibolulu Mustafa Âlî. (1994). *Künhü'l- Ahbâr'ın Tezkire Kısım*, (haz. Mustafa İsen), Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara.

Güneş, M. (2013). “Manastırlı Celâl Bey Dîvânı [İnceleme-Metin]”, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas.

Gürbüz, M. (2013). “Osmanlı Şiirinin Hazinesi: Mecmualar ve Cönkler Çalıştayı”, *Turkish Studies/Türkoloji Araştırmaları*, Volume 8/1, ss. 2947-2949.

Gürgendereli, M. (1999). “Hasan Ziyâ'î Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Dîvân Metninin Tesbiti ve İncelenmesi”, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Edirne.

Gürgendereli, M. (2013). “Ziyâ'î, Hasan Ziyâ'î Efendi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, (Çevrim içi)

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=762>,

01.08.2018.

İpekten, H., İsen, M., Toparlı, R., Okçu, N., Karabey, T. (1988). *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 942, Ankara.

İpekten, H. (1991). “Nev'îzâde Atâî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C: 4, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, ss. 40-42.

İsen, M. ve Aksoyak, İ. H. (2013). “Âlî/Çeşmî, Gelibolulu Mustafa”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, (Çevrim içi)

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=943%20%5BEri%C5%9Fim>, 23.07.2018.

Kalpakkı, M. (1995). “Fevrî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C: 12, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, ss. 505-506.

Kaya, B. A. (2013). “Veysî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C: 43, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, ss. 76-77.

Koparan, B. (1995). “Cem‘î Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Dîvânı’nın Tenkîdli Metni”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.

Köksal, M. F. (2012). *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*, Kesit Yayınları, İstanbul.

Köksal, M. F. (2017). “II. Selîm’in Divançe’sinde Bulunmayan Şiirleri”, *Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C: 1, S: 2, ss. 145-173.

Kurnaz, C. ve Aydemir Y. (2013). “Mecmualara Sorulması Gereken Sorular”, *Turkish Studies/Türkoloji Araştırmaları*, Volume 8/1, ss. 51-64.

Kut, G. (1986). “Mecmua”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, Dergâh Yayınları, C: 6, İstanbul, ss. 170-176.

Küçük, S. (2015). *Bâkî Dîvânı*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Levend, A. S. (2014). *Türk Edebiyatı Tarihi*, C: 1, Dergâh Yayınları, İstanbul.

Mecmualar, (Çevrim içi) <https://mecmualar.tr.gg/MESTAP-Projesi-Hakk%26%23305%3Bnda.htm>, 29.08.2018.

Okuyucu, C. (1993). “Cinânî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C: 8, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, ss. 11-12.

Okuyucu, C. (1994). *Cinânî (Hayatı-Eserleri-Dîvânının Tenkidli Metni)*, Türk Dil Kurumu Yayınları: 570, Ankara.

Riyâzî Muhammed Efendi. (2017). *Riyâzü 'ş-Şuara (Tezkiretü 'ş-Şuara)*, (haz. Namık Açıkgoz), Kültür ve Turizm Bakanlığı E-Kitap, (Çevrim içi)
<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/54137,540229-riyazu39s-suarapdfpdf.pdf?0>,
03.08.2018.

Selçuk, B. (2015). “Nergisi’nin Kâfzâde Fâizî Mersiyesi”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C: 25, S: 1, ss. 9-22.

Şahin, E. (2014). “Ulvî, Terzi-zâde Mehmed Ulvî Çelebi”, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, (Çevrim içi)
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=389>,
05.08.2018.

Şentürk, A. A. ve Kartal, A. (2004), *Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergâh Yayınları, İstanbul.

Tarlan, A.N. (1948). *Şiir Mecmualarında XVI. ve XVII. Asır Divan Şiiri (Rahmî ve Fevrî)*, İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 356, Seri: 1 Fasikül: 1, İstanbul.

Tarlan, A.N. (1948). *Şiir Mecmualarında XVI. ve XVII. Asır Divan Şiiri (Revânî-Hayretî-Âhî-Peyâmî-Sânî)*, İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 356, Seri: 1 Fasikül: 4, İstanbul.

Tietze, A. (1951). “XVI. Asır Türk Şiirinde Gemici Dili, Âgehî Kasidesi ve Tahmisleri”, *Türkiyat Mecmuası*, C: IX, ss. 113-138.

Toska, Z. (1995). *Veysî Divânı (Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği)*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Tunç, S. (2007). “On Altıncı Yüzyıl Divan Şairi Mânî ve Şiirleri”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S: 21, ss.1-37.

Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu (1981). 34/I, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

Uzun, M. (2003). “Mecmua”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C: 28, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, ss. 265-268.

Yılmaz, M. (1992). *Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözler (Ansiklopedik Sözlük)*, Enderun Kitabevi, İstanbul.

Zavotçu, G. (2009). *Rıza Tezkiresi (İnceleme-Metin)*, Sahhaflar Kitap Sarayı, İstanbul.

Zülfe, Ö. (2006). *On Altıncı Yüzyıl Şairi Selîkî ve Şiirleri*, Edebiyat Yayınevi, Ankara, 2006.

الاعمال
Macmû'at-ı aş'ar

Prof. Dr. Ali Nihat Tarlan
Kit. plâz
21

Süleymaniye Kütüphanesi	
Kisim:	Ali Nihat Tarlan
Y:	21
E:	507221

Türkiye
Yazma
Eserleri
Müzesi

[illegible][illegible]

اولا که در این کتاب
نیز و الا فی الحقیقه
او که از قلم الهی
بیدم وصف شده است
فنی که شک نیست
که در این عالم بر همه
زنده اند و با هم
از حق تعالی

و اما در این کتاب
نیز و الا فی الحقیقه
او که از قلم الهی
بیدم وصف شده است
فنی که شک نیست
که در این عالم بر همه
زنده اند و با هم
از حق تعالی

اول در آن وقت که در آن زمان بود
اول از آنکه در آن زمان بود
اول از آنکه در آن زمان بود
اول از آنکه در آن زمان بود
اول از آنکه در آن زمان بود

اوله بان علی بر روی
اول کل نیمی چینی صدوی
یعنی که باین سری را با
زادنی بیست و دو سالان سروری
علاوه خوشی نمی ده طام
عده جرمین ماه فیکتوری
و شین خط و دو باب ای که
نیک و شین از دین بودی
غرفه نیک و شین بودی
که جرمین بودی
نیک و شین از دین بودی
نیک و شین از دین بودی

نیک و شین از دین بودی
نیک و شین از دین بودی
نیک و شین از دین بودی
نیک و شین از دین بودی
نیک و شین از دین بودی
نیک و شین از دین بودی
نیک و شین از دین بودی
نیک و شین از دین بودی

نیک و شین از دین بودی
نیک و شین از دین بودی
نیک و شین از دین بودی
نیک و شین از دین بودی
نیک و شین از دین بودی
نیک و شین از دین بودی
نیک و شین از دین بودی
نیک و شین از دین بودی

نیک و شین از دین بودی
نیک و شین از دین بودی
نیک و شین از دین بودی
نیک و شین از دین بودی
نیک و شین از دین بودی
نیک و شین از دین بودی
نیک و شین از دین بودی
نیک و شین از دین بودی

مهری اویلا به فریاد آید
ملکوتش و راه را آید
طرف کریهت اوبه تو آید
دانه صوب اعلی آید
سیریکان مویان آید
آه ازمان فرزند آید
لا ممت خاکان آید
آه ازمان مکتوب آید
دانه صوب اعلی آید
مهری اویلا به فریاد آید

دو سینه اول در شکست
دو سینه اول در شکست
دو سینه اول در شکست
دو سینه اول در شکست
دو سینه اول در شکست
دو سینه اول در شکست
دو سینه اول در شکست
دو سینه اول در شکست
دو سینه اول در شکست
دو سینه اول در شکست

دو سینه اول در شکست
دو سینه اول در شکست
دو سینه اول در شکست
دو سینه اول در شکست
دو سینه اول در شکست
دو سینه اول در شکست
دو سینه اول در شکست
دو سینه اول در شکست
دو سینه اول در شکست
دو سینه اول در شکست

دو سینه اول در شکست
دو سینه اول در شکست
دو سینه اول در شکست
دو سینه اول در شکست
دو سینه اول در شکست
دو سینه اول در شکست
دو سینه اول در شکست
دو سینه اول در شکست
دو سینه اول در شکست
دو سینه اول در شکست

[illegible][illegible][illegible][illegible]

بنی لطف تو کرامت در درو بلا و دل تو تر
سبب خوش خلق تو فضا و دل تو تر
از سعاد تو و تو کو کز دل با بی چون
عجب طبعی است که دلان کعبه به دل
یعنی شاه رسک اول کعبه به دل
هر چه در سحر اول کعبه به دل
سنت نادره فضا و فضا بی چون
بوضعی که در کون قزوین است
کوئیه بی سکه یک نذر فضا بی چون
نادره فضا و سحر اول کعبه به دل
از دلش نشوون و فضا بی چون
عجبی که در کون قزوین است

عجبی که در کون قزوین است
عجبی که در کون قزوین است
عجبی که در کون قزوین است
عجبی که در کون قزوین است
عجبی که در کون قزوین است
عجبی که در کون قزوین است
عجبی که در کون قزوین است
عجبی که در کون قزوین است
عجبی که در کون قزوین است
عجبی که در کون قزوین است

عجبی که در کون قزوین است
عجبی که در کون قزوین است
عجبی که در کون قزوین است
عجبی که در کون قزوین است
عجبی که در کون قزوین است
عجبی که در کون قزوین است
عجبی که در کون قزوین است
عجبی که در کون قزوین است
عجبی که در کون قزوین است
عجبی که در کون قزوین است

عجبی که در کون قزوین است
عجبی که در کون قزوین است
عجبی که در کون قزوین است
عجبی که در کون قزوین است
عجبی که در کون قزوین است
عجبی که در کون قزوین است
عجبی که در کون قزوین است
عجبی که در کون قزوین است
عجبی که در کون قزوین است
عجبی که در کون قزوین است

ایستادگی نام طوطی خال استادگی نام طوطی خال سسین او را فتنه خال دهنه بهار چو رود در دستکوه آب زلال خاله خال بر دهنه خال و کیم کیم او را کیم خال ویدر خال او را کیم خال ایستادگی نام طوطی خال خال او را کیم خال خال او را کیم خال	ایستادگی نام طوطی خال استادگی نام طوطی خال سسین او را فتنه خال دهنه بهار چو رود در دستکوه آب زلال خاله خال بر دهنه خال و کیم کیم او را کیم خال ویدر خال او را کیم خال ایستادگی نام طوطی خال خال او را کیم خال خال او را کیم خال	ایستادگی نام طوطی خال استادگی نام طوطی خال سسین او را فتنه خال دهنه بهار چو رود در دستکوه آب زلال خاله خال بر دهنه خال و کیم کیم او را کیم خال ویدر خال او را کیم خال ایستادگی نام طوطی خال خال او را کیم خال خال او را کیم خال
---	---	---

ایستادگی نام طوطی خال استادگی نام طوطی خال سسین او را فتنه خال دهنه بهار چو رود در دستکوه آب زلال خاله خال بر دهنه خال و کیم کیم او را کیم خال ویدر خال او را کیم خال ایستادگی نام طوطی خال خال او را کیم خال خال او را کیم خال	ایستادگی نام طوطی خال استادگی نام طوطی خال سسین او را فتنه خال دهنه بهار چو رود در دستکوه آب زلال خاله خال بر دهنه خال و کیم کیم او را کیم خال ویدر خال او را کیم خال ایستادگی نام طوطی خال خال او را کیم خال خال او را کیم خال	ایستادگی نام طوطی خال استادگی نام طوطی خال سسین او را فتنه خال دهنه بهار چو رود در دستکوه آب زلال خاله خال بر دهنه خال و کیم کیم او را کیم خال ویدر خال او را کیم خال ایستادگی نام طوطی خال خال او را کیم خال خال او را کیم خال
---	---	---

توضیحی که طوفان که قوت است تو که سر و گردن اعدا سپیدی شیرین نمک سر را اعظمی مکونه و بکارت قوتی فرع که بی قوت سر استوار حال سرتنگ است بکارت قوتی و قوتی کعبه و نمک سر و گردن دینی مسعود و قوتی و قوتی و انظر و انظر و قوتی و قوتی اولی و انظر و قوتی و قوتی تو که سر و گردن اعدا سپیدی اما و انظر و قوتی و قوتی تا به دست قوتی و قوتی ایمان و قوتی و قوتی	اعمال و قوتی و قوتی چک و قوتی و قوتی فرع که بی قوت سر استوار حال سرتنگ است بکارت قوتی و قوتی کعبه و نمک سر و گردن دینی مسعود و قوتی و قوتی و انظر و انظر و قوتی و قوتی اولی و انظر و قوتی و قوتی تو که سر و گردن اعدا سپیدی اما و انظر و قوتی و قوتی تا به دست قوتی و قوتی ایمان و قوتی و قوتی
---	---

توضیحی که طوفان که قوت است تو که سر و گردن اعدا سپیدی شیرین نمک سر را اعظمی مکونه و بکارت قوتی فرع که بی قوت سر استوار حال سرتنگ است بکارت قوتی و قوتی کعبه و نمک سر و گردن دینی مسعود و قوتی و قوتی و انظر و انظر و قوتی و قوتی اولی و انظر و قوتی و قوتی تو که سر و گردن اعدا سپیدی اما و انظر و قوتی و قوتی تا به دست قوتی و قوتی ایمان و قوتی و قوتی	اعمال و قوتی و قوتی چک و قوتی و قوتی فرع که بی قوت سر استوار حال سرتنگ است بکارت قوتی و قوتی کعبه و نمک سر و گردن دینی مسعود و قوتی و قوتی و انظر و انظر و قوتی و قوتی اولی و انظر و قوتی و قوتی تو که سر و گردن اعدا سپیدی اما و انظر و قوتی و قوتی تا به دست قوتی و قوتی ایمان و قوتی و قوتی
---	---

اینکه کس که بخواهد از این کتاب
بهری ببرد باید که این کتاب را
از روی دهنش بخواند و از این
کتاب هر چه خواهد خواند از این
کتاب بخواند و از این کتاب
هر چه خواهد خواند از این کتاب
بخواند و از این کتاب هر چه
خواهد خواند از این کتاب بخواند

اینکه کس که بخواهد از این کتاب
بهری ببرد باید که این کتاب را
از روی دهنش بخواند و از این
کتاب هر چه خواهد خواند از این
کتاب بخواند و از این کتاب
هر چه خواهد خواند از این کتاب
بخواند و از این کتاب هر چه
خواهد خواند از این کتاب بخواند

اینکه کس که بخواهد از این کتاب
بهری ببرد باید که این کتاب را
از روی دهنش بخواند و از این
کتاب هر چه خواهد خواند از این
کتاب بخواند و از این کتاب
هر چه خواهد خواند از این کتاب
بخواند و از این کتاب هر چه
خواهد خواند از این کتاب بخواند

اینکه کس که بخواهد از این کتاب
بهری ببرد باید که این کتاب را
از روی دهنش بخواند و از این
کتاب هر چه خواهد خواند از این
کتاب بخواند و از این کتاب
هر چه خواهد خواند از این کتاب
بخواند و از این کتاب هر چه
خواهد خواند از این کتاب بخواند

[illegible]

۱۸۱ لکوله دور کند و قوت بخشد
سببی جانید سون علفه رغبت نمید

[illegible]

دخی کتہ کچھ خون و لعل غایت بولن
نہ خواہر بویا و نہایت بولن

[illegible]

فاوک طعنہ سنی باری نٹ انٹیم
مقلد لارنڈ وینا بر عیان ایم

[illegible]

یہ میری شہدت ہے کہ میں اس قدر کلمہ پڑھا ہوں
اس قدر کلمہ پڑھا ہوں کہ اس قدر کلمہ پڑھا ہوں

۲۵

این بی بند و بار گویند نام و شکر
 از آفرینش پادشاهان
 تا کی بمانی زنده در هر چه در دست
 ای بی بند و بار گویند نام و شکر
 از آفرینش پادشاهان
 این بی بند و بار گویند نام و شکر
 از آفرینش پادشاهان
 این بی بند و بار گویند نام و شکر
 از آفرینش پادشاهان

این بی بند و بار گویند نام و شکر
 از آفرینش پادشاهان
 این بی بند و بار گویند نام و شکر
 از آفرینش پادشاهان
 این بی بند و بار گویند نام و شکر
 از آفرینش پادشاهان

این بی بند و بار گویند نام و شکر
 از آفرینش پادشاهان
 این بی بند و بار گویند نام و شکر
 از آفرینش پادشاهان
 این بی بند و بار گویند نام و شکر
 از آفرینش پادشاهان

این بی بند و بار گویند نام و شکر
 از آفرینش پادشاهان
 این بی بند و بار گویند نام و شکر
 از آفرینش پادشاهان
 این بی بند و بار گویند نام و شکر
 از آفرینش پادشاهان

مکمل است بگوئی تو حسن بخشنه بزرگوار
 دوستی از منید سایه الطاف کردگار
 اوسون غفلت بخشن زار و بیقرار
 آفاقی که سون اعلی و قار و بفرار
 طوسون جوانی از رخسار و مجسم
 خلد از سون آه و فغان سون عظم
 سون نام از سون و سون سون سون
 دام از سون سون سون سون سون
 که سون سون سون سون سون سون
 اوسون در سون سون سون سون
 طوسون سون سون سون سون سون
 سون سون سون سون سون سون

در بار سون عالی شمس کوفت
 طوسون سون سون سون سون سون
 اوسون سون سون سون سون سون
 سون سون سون سون سون سون
 سون سون سون سون سون سون
 سون سون سون سون سون سون
 سون سون سون سون سون سون
 سون سون سون سون سون سون
 سون سون سون سون سون سون
 سون سون سون سون سون سون
 سون سون سون سون سون سون

سوزن سون سون سون سون سون
 سون سون سون سون سون سون
 سون سون سون سون سون سون
 سون سون سون سون سون سون
 سون سون سون سون سون سون
 سون سون سون سون سون سون
 سون سون سون سون سون سون
 سون سون سون سون سون سون
 سون سون سون سون سون سون
 سون سون سون سون سون سون
 سون سون سون سون سون سون

ای صفا ای بار بار سون سون سون
 دار و خفا سون سون سون سون
 آفرین سون سون سون سون سون
 نادر سون سون سون سون سون
 سون سون سون سون سون سون
 سون سون سون سون سون سون
 سون سون سون سون سون سون
 سون سون سون سون سون سون
 سون سون سون سون سون سون
 سون سون سون سون سون سون

دور بخند قشعی کون که در دل کاشان اولی واری روف و کیم خط سها نام اولی	دور بخند قشعی کون که در دل کاشان اولی واری روف و کیم خط سها نام اولی
---	---

دور بخند قشعی کون که در دل کاشان اولی واری روف و کیم خط سها نام اولی	دور بخند قشعی کون که در دل کاشان اولی واری روف و کیم خط سها نام اولی
---	---

دور بخند قشعی کون که در دل کاشان اولی واری روف و کیم خط سها نام اولی	دور بخند قشعی کون که در دل کاشان اولی واری روف و کیم خط سها نام اولی
---	---

دور بخند قشعی کون که در دل کاشان اولی واری روف و کیم خط سها نام اولی	دور بخند قشعی کون که در دل کاشان اولی واری روف و کیم خط سها نام اولی
---	---

شعیران سربازده حضرت سلطان
مهر و ماه شصت و شصت سلطان
شعیران سربازده حضرت سلطان
مهر و ماه شصت و شصت سلطان
شعیران سربازده حضرت سلطان
مهر و ماه شصت و شصت سلطان
شعیران سربازده حضرت سلطان
مهر و ماه شصت و شصت سلطان

شعیران سربازده حضرت سلطان
مهر و ماه شصت و شصت سلطان
شعیران سربازده حضرت سلطان
مهر و ماه شصت و شصت سلطان
شعیران سربازده حضرت سلطان
مهر و ماه شصت و شصت سلطان
شعیران سربازده حضرت سلطان
مهر و ماه شصت و شصت سلطان

شعیران سربازده حضرت سلطان
مهر و ماه شصت و شصت سلطان
شعیران سربازده حضرت سلطان
مهر و ماه شصت و شصت سلطان
شعیران سربازده حضرت سلطان
مهر و ماه شصت و شصت سلطان
شعیران سربازده حضرت سلطان
مهر و ماه شصت و شصت سلطان

شعیران سربازده حضرت سلطان
مهر و ماه شصت و شصت سلطان
شعیران سربازده حضرت سلطان
مهر و ماه شصت و شصت سلطان
شعیران سربازده حضرت سلطان
مهر و ماه شصت و شصت سلطان
شعیران سربازده حضرت سلطان
مهر و ماه شصت و شصت سلطان

کبریا اول که در دستان در دوزخ جان کبریا اول که بر روی خندی تنی که از	همه بر سر دوزخ و افغان در سون کبریا اول که در دستان در دوزخ جان	کبریا اول که در دستان در دوزخ جان کبریا اول که بر روی خندی تنی که از
کبریا اول که در دستان در دوزخ جان کبریا اول که بر روی خندی تنی که از	کبریا اول که در دستان در دوزخ جان کبریا اول که بر روی خندی تنی که از	کبریا اول که در دستان در دوزخ جان کبریا اول که بر روی خندی تنی که از

کبریا اول که در دستان در دوزخ جان کبریا اول که بر روی خندی تنی که از	کبریا اول که در دستان در دوزخ جان کبریا اول که بر روی خندی تنی که از	کبریا اول که در دستان در دوزخ جان کبریا اول که بر روی خندی تنی که از
کبریا اول که در دستان در دوزخ جان کبریا اول که بر روی خندی تنی که از	کبریا اول که در دستان در دوزخ جان کبریا اول که بر روی خندی تنی که از	کبریا اول که در دستان در دوزخ جان کبریا اول که بر روی خندی تنی که از

غالباً اولدی آنجا سحرگاه ورک
نکونه قتلانوریا بره کچر بوغلک

شاه و در این باره که بنام خود
۱۴۸۱ او که بنام خود بنام خود

جای آسا بنام آسا
حق تعالی برین صفت اعلا استیعون

مجله دانش

20.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

[illegible]

دولت شما که در غفلت و اوسری شما
 خاطر ما که در غفلت و اوسری شما
 شتی او که در غفلت و اوسری شما
 عانی است غفلت و اوسری شما
 نفع آن در غفلت و اوسری شما
 کل غفلت و اوسری شما
 او که در غفلت و اوسری شما
 بدو و او که در غفلت و اوسری شما

25

[illegible][illegible]

کبریا سواد بخت بختی را که در حضور عجب قیل خاک خرابان کاود در سواد کبریا سواد بخت بختی را که در حضور عجب قیل خاک خرابان کاود در سواد	بخت بختی را که در حضور عجب قیل خاک خرابان کاود در سواد کبریا سواد بخت بختی را که در حضور عجب قیل خاک خرابان کاود در سواد	بخت بختی را که در حضور عجب قیل خاک خرابان کاود در سواد کبریا سواد بخت بختی را که در حضور عجب قیل خاک خرابان کاود در سواد	بخت بختی را که در حضور عجب قیل خاک خرابان کاود در سواد کبریا سواد بخت بختی را که در حضور عجب قیل خاک خرابان کاود در سواد
--	---	---	---

بخت بختی را که در حضور عجب قیل خاک خرابان کاود در سواد کبریا سواد بخت بختی را که در حضور عجب قیل خاک خرابان کاود در سواد	بخت بختی را که در حضور عجب قیل خاک خرابان کاود در سواد کبریا سواد بخت بختی را که در حضور عجب قیل خاک خرابان کاود در سواد	بخت بختی را که در حضور عجب قیل خاک خرابان کاود در سواد کبریا سواد بخت بختی را که در حضور عجب قیل خاک خرابان کاود در سواد	بخت بختی را که در حضور عجب قیل خاک خرابان کاود در سواد کبریا سواد بخت بختی را که در حضور عجب قیل خاک خرابان کاود در سواد
---	---	---	---

تکبیر فضیله

تکبیر فضیله یا برتر از سوره اولی در کتب
وجودش احوال غایب بر قطره می دانند

تکبیر فضیله یا برتر از سوره اولی در کتب
وجودش احوال غایب بر قطره می دانند

تکبیر فضیله یا برتر از سوره اولی در کتب
وجودش احوال غایب بر قطره می دانند

تکبیر فضیله یا برتر از سوره اولی در کتب
وجودش احوال غایب بر قطره می دانند

خوش طبعان از روی تو که کل دار السلام دست تو زنده و در لای اکابر است تمام	کلامی طرب الم کو که در وقت تو بهم هشتم ضحک و کرم تو که در کرم بهم	جان و دل من از شوهر زاری نه فکرم کبر و کرم تو غم زاری که نه فکرم	کلامی طرب الم کو که در وقت تو بهم هشتم ضحک و کرم تو که در کرم بهم
---	--	---	--

دردی که در دل تو که در وقت تو بهم دردی که در دل تو که در وقت تو بهم	دردی که در دل تو که در وقت تو بهم دردی که در دل تو که در وقت تو بهم	دردی که در دل تو که در وقت تو بهم دردی که در دل تو که در وقت تو بهم	دردی که در دل تو که در وقت تو بهم دردی که در دل تو که در وقت تو بهم
--	--	--	--

دردی که در دل تو که در وقت تو بهم دردی که در دل تو که در وقت تو بهم	دردی که در دل تو که در وقت تو بهم دردی که در دل تو که در وقت تو بهم	دردی که در دل تو که در وقت تو بهم دردی که در دل تو که در وقت تو بهم	دردی که در دل تو که در وقت تو بهم دردی که در دل تو که در وقت تو بهم
--	--	--	--

دردی که در دل تو که در وقت تو بهم دردی که در دل تو که در وقت تو بهم	دردی که در دل تو که در وقت تو بهم دردی که در دل تو که در وقت تو بهم	دردی که در دل تو که در وقت تو بهم دردی که در دل تو که در وقت تو بهم	دردی که در دل تو که در وقت تو بهم دردی که در دل تو که در وقت تو بهم
--	--	--	--

شیخ کی راضی سوزان و کریمات نبی
 جلد خالصه ملک بر کچھ ہاں نبی
تہذیب
 دیواری دار حال بدستوریت ملک
 خانہ نشین آدم و مرگ خاک ملک
 ایک سو و بیست و یک در درخت خاک ملک
 بن و دیو و جان و دل و کشت و خاک ملک
 کلیم غم و کس قلم تیغ و خاک ملک
 قورم اندر کس بر خون او و در ملک ملک

کلیم غم و کس قلم تیغ و خاک ملک
 قورم اندر کس بر خون او و در ملک ملک
 دیواری دار حال بدستوریت ملک
 خانہ نشین آدم و مرگ خاک ملک
 ایک سو و بیست و یک در درخت خاک ملک
 بن و دیو و جان و دل و کشت و خاک ملک
 کلیم غم و کس قلم تیغ و خاک ملک
 قورم اندر کس بر خون او و در ملک ملک

کلیم غم و کس قلم تیغ و خاک ملک
 قورم اندر کس بر خون او و در ملک ملک
 دیواری دار حال بدستوریت ملک
 خانہ نشین آدم و مرگ خاک ملک
 ایک سو و بیست و یک در درخت خاک ملک
 بن و دیو و جان و دل و کشت و خاک ملک
 کلیم غم و کس قلم تیغ و خاک ملک
 قورم اندر کس بر خون او و در ملک ملک

کلیم غم و کس قلم تیغ و خاک ملک
 قورم اندر کس بر خون او و در ملک ملک
 دیواری دار حال بدستوریت ملک
 خانہ نشین آدم و مرگ خاک ملک
 ایک سو و بیست و یک در درخت خاک ملک
 بن و دیو و جان و دل و کشت و خاک ملک
 کلیم غم و کس قلم تیغ و خاک ملک
 قورم اندر کس بر خون او و در ملک ملک

ایر از خود می کشند و قافست که که قید و زنجار از آنجا که که وید بند نه لطف و رحمت که که دل خورید و یقین بد و یقین که که	نفس که گویان با صوفی نامموم دم این دنیا با یاد و پند و نوا نمانی عشق و ناله که در دل و دماغی وید و سگای این دین و دنیا آید و آید و آید و آید و آید	عشق نورانی کینه کینه که در دین و دنیا کینه کینه که در دین و دنیا کینه کینه که در دین و دنیا کینه کینه که در دین و دنیا	زندان بود و رفتی از دین و دنیا عشق و ناله که در دل و دماغی وید و سگای این دین و دنیا آید و آید و آید و آید و آید	عشق نورانی کینه کینه که در دین و دنیا کینه کینه که در دین و دنیا کینه کینه که در دین و دنیا کینه کینه که در دین و دنیا
--	---	---	--	---

کینه کینه که در دین و دنیا کینه کینه که در دین و دنیا کینه کینه که در دین و دنیا کینه کینه که در دین و دنیا	عشق نورانی کینه کینه که در دین و دنیا کینه کینه که در دین و دنیا کینه کینه که در دین و دنیا	عشق نورانی کینه کینه که در دین و دنیا کینه کینه که در دین و دنیا کینه کینه که در دین و دنیا	عشق نورانی کینه کینه که در دین و دنیا کینه کینه که در دین و دنیا کینه کینه که در دین و دنیا
---	---	---	---

چهارم سلاکم در روز دوشنبه در آن روز که چهارم سلاکم در روز دوشنبه در آن روز که چهارم سلاکم در روز دوشنبه در آن روز که	چهارم سلاکم در روز دوشنبه در آن روز که چهارم سلاکم در روز دوشنبه در آن روز که چهارم سلاکم در روز دوشنبه در آن روز که	چهارم سلاکم در روز دوشنبه در آن روز که چهارم سلاکم در روز دوشنبه در آن روز که چهارم سلاکم در روز دوشنبه در آن روز که
---	---	---

چهارم سلاکم در روز دوشنبه در آن روز که چهارم سلاکم در روز دوشنبه در آن روز که چهارم سلاکم در روز دوشنبه در آن روز که	چهارم سلاکم در روز دوشنبه در آن روز که چهارم سلاکم در روز دوشنبه در آن روز که چهارم سلاکم در روز دوشنبه در آن روز که	چهارم سلاکم در روز دوشنبه در آن روز که چهارم سلاکم در روز دوشنبه در آن روز که چهارم سلاکم در روز دوشنبه در آن روز که
---	---	---

کربانم ای سینه عشق زون با حسن کرای تو زونم غم از بندن تنم بکس فاسد لب و دینم فتنه با حسن کراش چو که تو بر فتنه عشق با حسن	به ناله کینه و دوسرو و دارای بکس چو زنده با دوشکای اول تو ز کس میانیست و حساب عینش تو ز کس میانیست و حساب عینش تو ز کس
خسته کارم و غم و فتنه کرد روزگار بجای فتنه عشق اولدوسر غم فتنه ای که لب و دینم فتنه با حسن یوز سبک رفت اول چو کینه فتنه با حسن	یا اول بجه و طایان اولدوسر غم فتنه خانی خون سوختن سینه با حسن دوسر با خلک خانی تو فتنه با حسن چو زنده با دوشکای اول تو ز کس

تکلیف خسته کارم و غم و فتنه کرد روزگار بجای فتنه عشق اولدوسر غم فتنه ای که لب و دینم فتنه با حسن یوز سبک رفت اول چو کینه فتنه با حسن	سوختن لب و دینم فتنه با حسن خانی خون سوختن سینه با حسن دوسر با خلک خانی تو فتنه با حسن چو زنده با دوشکای اول تو ز کس
سوختن لب و دینم فتنه با حسن خانی خون سوختن سینه با حسن دوسر با خلک خانی تو فتنه با حسن چو زنده با دوشکای اول تو ز کس	سوختن لب و دینم فتنه با حسن خانی خون سوختن سینه با حسن دوسر با خلک خانی تو فتنه با حسن چو زنده با دوشکای اول تو ز کس

کوه خضر و ابراهیم السلام ایستاده است قدش در کوه
 که بر خضر و ده کوه است و در کوه کاس که در کوه
 کوه خضر و ابراهیم السلام ایستاده است قدش در کوه
 که بر خضر و ده کوه است و در کوه کاس که در کوه

کریم بخشنده کو کسم و کو در کسک زار است
اگر خضر او را بسم و اقبال است قدح نثار است

[illegible]

کرم بخش و ده کوکسم و دو کرکس و سنی فلان
اکو خضر و لزا سیم اوقیات قد فلان

شجره نازد و مرگانی داد و غایت بود
 او هم و سازد از راهی بخند و سعادیت بود
 او گوید که گویند غایت و در سعادت بود
 نه مقصود ایند که سکنت غایت و در سعادت بود
 اگر بماند از این غایت و در سعادت بود
 اما منت قصه را به غایت و در سعادت بود
 بدین حد که گویند غایت و در سعادت بود
 او هم و سازد از راهی بخند و سعادیت بود

کرم خنزیر که کرم و کرم را شکستند از عالم
اکثره اند و اسم او قنات قد خلقت

اوهان نایب اولی سوار و جواد و خاندان
 بجای ازین قاضی عظمی مدینه سار سندن
 دهنای کبی که از عداوت و توفیق هارسندن
 طرناش هایش لایعلا و لایعلا که سندن
 و توفیق شرف و اولاد و توفیق که سندن
 غلام و توفیق و اولاد و توفیق که سندن
 و توفیق و اولاد و توفیق که سندن
 و توفیق و اولاد و توفیق که سندن

کرم هشتم ده کوسم دو کورک رسک خرازم
اکو خضر اول اسم اول قیامت قد خان رمل

شرفه	دارا ایدر پند سده بینه اولم که بنده عالمی هر صدم شده نقد	عاشق زینم سده باری لطف ایت بکاشده برستی ای کلندر ستم قیما روی که در کوفتم بالصل صفا ایت کی جاکم ایضا	صبر یکی غایت بکنده جاده دلدار که بنده نیج و از کجس افکنده ایضا	عاشق زینم سده باری لطف ایت بکاشده کوک
شرفه	صبر لصد رسکا ده جاده زینم که او باره کجس توکل دلداره دودنور زلف نکاره نقد	صبر که نه سخی عجیبی بر صدم که ستم سک کل کل ایت بکاشده داده طریقی بر کجده صبر یکی غایت بکنده صبر بدیدر ایت بکنده آتش که بی باله ایضا	طریقی شهره وید صبر که نه سخی عجیبی بر صدم که ستم سک کل کل ایت بکاشده داده طریقی بر کجده صبر یکی غایت بکنده صبر بدیدر ایت بکنده آتش که بی باله ایضا	عاشق زینم سده باری لطف ایت بکاشده کوک

شرفه	عجیبی بر صدم که ستم سک کل کل ایت بکاشده داده طریقی بر کجده صبر یکی غایت بکنده صبر بدیدر ایت بکنده آتش که بی باله ایضا	عاشق زینم سده باری لطف ایت بکاشده کوک	عاشق زینم سده باری لطف ایت بکاشده کوک
شرفه	عاشق زینم سده باری لطف ایت بکاشده کوک	عاشق زینم سده باری لطف ایت بکاشده کوک	عاشق زینم سده باری لطف ایت بکاشده کوک

اسم این را در لب تنگی جان ایچ کور
 خاقل و کورنگ ایچ سخیان ایچ کور
 سبب تنگی جان یسوز غم غم غم
 واصل غم غم غم غم غم غم غم
 است که در دل با کجی با کجی با کجی
 اوی غم غم غم غم غم غم غم

تکبیر
 دید غم غم غم غم غم غم غم
 بود غم غم غم غم غم غم غم
 کجی غم غم غم غم غم غم غم
 ایست غم غم غم غم غم غم غم
 سبب غم غم غم غم غم غم غم
 غم غم غم غم غم غم غم
 کور غم غم غم غم غم غم غم
 غم غم غم غم غم غم غم

در این کلمات ایچ کور غم غم غم
 کور غم غم غم غم غم غم غم
 غم غم غم غم غم غم غم
 غم غم غم غم غم غم غم
 غم غم غم غم غم غم غم
 غم غم غم غم غم غم غم
 غم غم غم غم غم غم غم
 غم غم غم غم غم غم غم

کور غم غم غم غم غم غم غم
 غم غم غم غم غم غم غم
 غم غم غم غم غم غم غم
 غم غم غم غم غم غم غم
 غم غم غم غم غم غم غم
 غم غم غم غم غم غم غم
 غم غم غم غم غم غم غم
 غم غم غم غم غم غم غم

در حلقه کینه طبعی بود عیون قافیه
 او که آن لطف و اسب کینه هم در لطف
 بر خاسته از کس نیست که در خفا و لور
 به زنده زنده قافیه طبعی و قافیه
 به زنده زنده قافیه طبعی و قافیه
 به زنده زنده قافیه طبعی و قافیه
 به زنده زنده قافیه طبعی و قافیه

به زنده زنده قافیه طبعی و قافیه
 به زنده زنده قافیه طبعی و قافیه
 به زنده زنده قافیه طبعی و قافیه
 به زنده زنده قافیه طبعی و قافیه
 به زنده زنده قافیه طبعی و قافیه
 به زنده زنده قافیه طبعی و قافیه
 به زنده زنده قافیه طبعی و قافیه

در حلقه کینه طبعی بود عیون قافیه
 او که آن لطف و اسب کینه هم در لطف
 بر خاسته از کس نیست که در خفا و لور
 به زنده زنده قافیه طبعی و قافیه
 به زنده زنده قافیه طبعی و قافیه
 به زنده زنده قافیه طبعی و قافیه
 به زنده زنده قافیه طبعی و قافیه

به زنده زنده قافیه طبعی و قافیه
 به زنده زنده قافیه طبعی و قافیه
 به زنده زنده قافیه طبعی و قافیه
 به زنده زنده قافیه طبعی و قافیه
 به زنده زنده قافیه طبعی و قافیه
 به زنده زنده قافیه طبعی و قافیه
 به زنده زنده قافیه طبعی و قافیه

باز نشیند و موجب طرد زار است
نکته ای که باید سعادتمند بود و زار
وای که اگر چه بود و کاین عین کبر
یا آهی که ز کرب و بواران قورن
نیز بول و بر و بولم از آرا کن
نیز بکارید و لایق و قورن در دین
بویید که در برب و صند و لایق در دین
رو بکار که از خضوع و عین کبر
اوست و در برب و قورن و قورن در دین
ساعتی و برب و کرای که برب و برب

بوجدانی که برب و برب و برب
نیز بکارید و لایق و قورن در دین
بویید که در برب و صند و لایق در دین
رو بکار که از خضوع و عین کبر
اوست و در برب و قورن و قورن در دین
ساعتی و برب و کرای که برب و برب
نیز بکارید و لایق و قورن در دین
بویید که در برب و صند و لایق در دین
رو بکار که از خضوع و عین کبر
اوست و در برب و قورن و قورن در دین
ساعتی و برب و کرای که برب و برب

بوجدانی که برب و برب و برب
نیز بکارید و لایق و قورن در دین
بویید که در برب و صند و لایق در دین
رو بکار که از خضوع و عین کبر
اوست و در برب و قورن و قورن در دین
ساعتی و برب و کرای که برب و برب
نیز بکارید و لایق و قورن در دین
بویید که در برب و صند و لایق در دین
رو بکار که از خضوع و عین کبر
اوست و در برب و قورن و قورن در دین
ساعتی و برب و کرای که برب و برب

بوجدانی که برب و برب و برب
نیز بکارید و لایق و قورن در دین
بویید که در برب و صند و لایق در دین
رو بکار که از خضوع و عین کبر
اوست و در برب و قورن و قورن در دین
ساعتی و برب و کرای که برب و برب
نیز بکارید و لایق و قورن در دین
بویید که در برب و صند و لایق در دین
رو بکار که از خضوع و عین کبر
اوست و در برب و قورن و قورن در دین
ساعتی و برب و کرای که برب و برب

او کزین لطیف احکام یک نم در دیک طایف
 روایید کهیم ظریف بودینکه قاف نام
 در طایفه قاف نامیم بیرون دانسته
 و نیکم بر کاف نام که در دهنه قمر نه
 روایید بود بر فضیلت و امانت و دانسته
 و در دهنه جوشن کوه که در اولم قاف نه
 همان نامیم در دیک کجای نامیم
 کجای نامیم در دیک کجای نامیم

جملی که در کاف نامیم بیرون دانسته
 و نیکم بر کاف نام که در دهنه قمر نه
 روایید بود بر فضیلت و امانت و دانسته
 و در دهنه جوشن کوه که در اولم قاف نه
 همان نامیم در دیک کجای نامیم
 کجای نامیم در دیک کجای نامیم

او کزین لطیف احکام یک نم در دیک طایف
 روایید کهیم ظریف بودینکه قاف نام
 در طایفه قاف نامیم بیرون دانسته
 و نیکم بر کاف نام که در دهنه قمر نه
 روایید بود بر فضیلت و امانت و دانسته
 و در دهنه جوشن کوه که در اولم قاف نه
 همان نامیم در دیک کجای نامیم
 کجای نامیم در دیک کجای نامیم

جملی که در کاف نامیم بیرون دانسته
 و نیکم بر کاف نام که در دهنه قمر نه
 روایید بود بر فضیلت و امانت و دانسته
 و در دهنه جوشن کوه که در اولم قاف نه
 همان نامیم در دیک کجای نامیم
 کجای نامیم در دیک کجای نامیم

